

B. URBANUS II PAPA.

VITA B. URBANI II

AUCTORE DOMNO THEODORICO RUINARTO.

(Ouvrages posthumes de D. Jean Mabillon et de D. Thierry Ruinart, tom. III init.)

MONITUM.

Im ab anno 1706 hæc Urbani papæ II Acta prelo parata erant, digna sane quæ in lucem ederentur, nisi mors auctoris præmatura tam exquisito opere frustrata fuisset. Egredere fuit, videre pretiosas illas magni viri reliquias in musæi pulvere cum blattis et tineis conflictantes; præsertim cum ex litteris bene multis cum ad Mabillonium, tum ad auctorem ipsum scriptis, perspectum haberem, opus istud expeditum sæpe, expectatum diu et enixe flagitatum fuisse. Votis tot eruditorum nunc tandem facio satis, nec dubito quin laboriosa hæc collectio aliis ejusdem auctoris operibus responderet, eosdemque plausus promereri videatur. Hic certe lector totum Ruinartum inveniet. Idem labor, idem in investigandis veteribus monumentis studium, eadem in dijudicandis sagacitas, eadem in explanandis simulque componendis industria; ut, etiamsi suum codici non præfixisset nomen, ipsa operis ratio nomen indicasset.

Quenam illum causæ impulerint ut Urbani potius quam cujusvis alterius Romani pontificis acta colligeret, conicere, etiam ipso tacente, non difficile est. Altera ex iis fuisse videtur, quod non solum summus ille pontifex præstantissimi ingenii animique dotibus præditus B. Petri sedem præ multis et rerum gestarum numero et vitæ sanctitate decoravit; sed etiam quod professionis, ut auctor, Benedictinæ fuerit: et nativa quadam propensione ferimur in eos qui in eodem vitæ instituto versati, de illo præclare meriti sunt, illique gloriam ac decus addiderunt. Altera sine dubio fuit, quod Urbanus in Remensis Ecclesiæ ditione, imo in ipsa fortasse Remorum civitate natales habuerit suos; auctor autem et ipse Remis oriundus, eequem potius illustrandum elegisset quam concivem, præsertim in suprema Ecclesiæ dignitate constitutum?

Hanc autem elucubrationem in tres partes distribuerat. Prima Urbani vitam seu acta describebat; secunda epistolas, diplomata, privilegia, canones aliaque hujusmodi instrumenta complectebatur; in postremam rejecerat varia monumenta ex libris editis aut ex chartariis eruta et pleraque cum antiquis codicibus aut etiam cum autographis collata, quæ probationum loco futura erant.

Primam hic integram damus, et ex tertia omnia quæ auctor in Actis laudat et daturum se pollicetur. Secundam, ne res eadem iterato editæ et ingererent fastidium et nimio sumptu litteratos onerarent, eadem olim reliquimus D. Simoni Mopinot, qui D. Petri Coustant successor Collectionem pontificiarum epistolarum continuandam in se recepit.

BEATI URBANI II PAPÆ VITA.

I. Urbani nomen, patria et parentes.

Nemo est qui ambigat Urbanum papam, hujus nominis secundum, ante pontificatum Odonem, seu, ut alii scribere solent, *Oddonem*, sive *Otonem* aut *Othonem*, appellatum, et nobili familia in Gallia prodiisse, et in Remensi Ecclesia fuisse educatum; at non ita exploratum est apud auctores quo in loco natus fuerit. Alii nempe eum Remis, aut in aliquo Remensis pagi vico natum volunt (circa ann. 1042), alii vero apud Castellionem, celebre satis supra Maternam oppidum, quod licet haud procul ab urbe Remorum distet, pertinueritque olim, et maxime eo tempore quo in lucem prodiit Urbanus, ad Remensis Ecclesiæ dominium, situm est tamen in

A diœcesi Suessionensi. Certe eum natum Gallum ex oppido Castellionis, quod est super Marnam fluvium in archiepiscopatu Remensi, disertis verbis asserit cardinalis Pandulfus, qui sub Gelasio II Vitas pontificum exaravit. Consentit Albericus in Chronico, et hæc communior est auctorum, potissimum recentiorum, sententia: unde cum ex nobili familia Urbanum prodiisse omnes consentiant, visum est nonnullis rem omnino certam esse ac exploratum hunc pontificem e nobili Castellioneusium in Campania Gallica minorum familia oriundum fuisse; id Aubertus Miræus in Notitia Ecclesiarum Belgii capite 115, et Andreas Chesnius, in Historia singulari domus Castellionensis, ita pro certo habebant

ut ipsi in stemmate gentilitio familiæ Castellionæ locum dederint, ubi Milonis filius, et Guidonis Manassis ac alterius Milonis frater fuisse dicitur.

At refragatur huic sententiæ Albericus, qui licet Urbanum ex oppido Castellionis super Marnam natum fuisse, ut cæteri, scripserit, asseverat tamen, ex Hugone et Guidone auctoribus quos laudat, eum fuisse filium domini de Lageri. Tum de ejusdem cognatione subdit: *Habuit (idem Urbanus) alium fratrem Rodulfum, patrem Gerardi, cujus filius alter Gerardus genuit Odonem patrem Egidii de Lageri monachi Remensis, cujus soror Hersendis fuit mater Baldulsci, seu, ut habet codex ms., Balduini monachi Igniaci.* Certe in Necrologio monasterii Molisemensis in Campania *Nonis Junii* memorantur *Heucherius* seu *Eucherius*, et *Isabellis uxor ejus, pater et mater domini papæ Urbani, quorum*, ut ibi habetur, *anniversarium debemus facere solemnius.* Et in eodem Necrologio *die III Kalendas Augusti*, Urbanus dicitur fuisse ejusdem loci *congregationis*, id est precum et aliorum piorum operum particeps; sed sive *Eucherius* ille, Lageriaci, qui vicus est Remensis diœcesis, dominus, sive Milo Castellionis toparcha Urbani pater fuerit, ipsum Remensis provinciæ alumnum fuisse fatendum est. Imo cum Lageriacum cujus domini, ut infra dicemus, fortasse ex Castellionensibus orti erant, haud procul ab urbe Remorum distet, et ipsum Castellionis castrum, licet extra diœcesim situm, ad Remensem tamen Ecclesiam pertinuerit, ejusque clientes erant et vicedomini Castellionenses toparchæ, utriusque Remis ut plurimum morabantur, ob id potissimum quod essent Remensis Ecclesiæ milites; atque adeo ex alterutris Urbanus in ipsa Remorum civitate nasci potuit. Id certe innuit Ordericus Vitalis libro VIII Historiæ ecclesiasticæ, ubi eum *civem Remensem* disertè appellat. *Odo*, inquit, *natione Gallus, nobilitate et mansuetudine clarus, civis Remensis*, etc.

Neque hoc ab eo auctore temere dictum fuisse aliquis putet. Nam præterquam quod Ordericus præ cæteris scriptoribus accuratus et diligens est, id ipsum a Joanne magistro suo, Remis nato, discere potuerat, illarum rerum probe instructo, ut, ote qui ex scholastico Remensis Ecclesiæ, in qua cum ipso Odone haud dubio fuerat educatus, factus Uticensis monachus, ejus monasterii scholas tempore Orderici regebat. Haud multum ab ea opinione recedit Guibertus Novigenti abbas, et ipse accuratus auctor, tempore et loco proximus, qui *Urbanum ex Francia claro ex germine oriundum ex territorio et clero Remensi*, post multos gradus ad summi denique pontificatus apicem pertigisse scribit. Ex his autem patet quam late accipienda sint Guidonis abbatis verba, qui tomo I Bibliothecæ Labbeanæ, in historia abbatum sancti Germani Antisiodorensis cap. 8 scripsit: *Urbanum in Antisiodorensis civitatis confinio natum et educatum fuisse.* Et quidem magna esse non debet ea in re ejus scriptoris auctoritas, qui sæculo XIII exeunte vivebat. At multo magis a vero

A deviiavit alius earundem partium, nuperus auctor (G. VIOLE) in Vita sancti Germani Antisiodorensis, qui ex nescio quibus falsis, aut male intellectis monumentis scripsit Urbani majores monasterii Regniacensis in diœcesi Antisiodorensi conditores fuisse. Id quippe vel ex hoc solo rejici debet, quod Regniacense monasterium ordinis Cisterciensis longe post Urbani obitum exstructum fuerit. Denique non immorari juvat in refellendis iis qui Odonem, Urbani in Ostiensi episcopatu successorem, ejus fuisse nepotem dixerunt, cum id nullo argumento, præter nominis similitudinem, probent. Certe id non habet Baldricus, qui hunc Odonem in carminibus tomo IV Chesnii Historic. Frauc. laudat quod commune cum Urbano Odonis nomen habuerit, eandem monachi vitam fuerit professus, eandem sedem obtinuerit, eandem denique dignitatem (istum nempe futurum papam prædicebat) habiturus sit, non omissurus consanguinitatem, si aliqua inter illos intercessisset. Neque etiam id habet Guibertus lib. II De sacra expeditione, ubi alterius hujus Odonis meminit.

Porro Urbani parentes, quicumque demum illi fuerint, domini erant vici Bainsonensis, ad radices montis in quo situm est Castellionis oppidum positi. Unde quis forte non immerito suspicabitur eos eisi Lageriaci vici dominos, ex stirpe tamen Castellionensium toparcharum, ut mox dicebam prodiisse: cum non modo Bainsonium, sed et Lageriacum quoque haud procul a Castellionensi oppido distent, et Urbanus passim, auctorum tam veterum quam recentiorum consensu, *Castellionensis* dictus fuerit. Quod vero Bainsonium ad Urbani parentes pertinet, ille ipse testatur in diplomate pro ejus loci prioratu, quem suorum *parentum facultatibus* dotatum fuisse asserit. Etenim hunc locum, quem Theobaldus Suessionum episcopus primum suæ Ecclesiæ attribuerat, ac postmodum agente altero Theobaldo, comite palatino Trecenti, ut refert Chesnius, monasterio Coinciacensi sub viginti solidorum annuo censu canonicis Suessionensis Ecclesiæ persolvendo subjecerat, Cluniacensibus confirmavit pontifex, non modo auctoritate, qua pollebat, apostolica; verum etiam ob id, quod hic census *cum patris sui consensu* institutus fuisset, et locus ille *eum ex parentum jure contingeret.* Bainsonensis autem prioratus hodieque subsistit, in catalogo generali Beneficiorum ordinis Cluniacensis *Sancti Petri de Buisson* appellatus, *diœcesis Suessionensis in Bria*, seu potius in Campania, *prope Castellionem supra Matronam.*

II. Urbanus Remis educatus sub S. Brunone.

Odonem in Remensi Ecclesia, quæ tunc erat magnorum virorum in Galliis seminarium, educatum fuisse omnes uno ore fatentur; et quidem sub Brunone magistro, cujus fama illis temporibus per totam Europam celebris erat, postea tamen multo illustrior futura, cum primus ordinis Carthusianorum institutor et parens factus est. Certe Odonem fuisse Brunonis discipulum auctores vulgati passim tradunt, neque

id quisquam jure inficiari potest, cum æque certum sit, nemine dissentiente, et Brunonem tunc temporis Remensis Ecclesiæ scholis præfuisse, et Urbanum a teneris in eadem Ecclesia fuisse nutritum. Utrumque diserte affirmat vetus auctor libelli De institutionibus Carthusianorum, a Labbeo tomo I Bibliothecæ novæ ex vetusto codice Remigiano editus; qui etiam addit Brunonem Romam adisse *cogente Urbano, cujus quondam præceptor fuerat*. Et quidem hic libellus habetur in codice ms. Carthusiæ Portarum, quadraginta circiter annis post Brunonis obitum exarato.

His opponet fortasse non nemo eorum opinionem qui Brunonem quinquagenarium obiisse dicunt anno 1101. Si enim semel id admittatur, cum Urbanus anno sui pontificatus duodecimo obierit, et quidem ante Brunonem, dicendus erit ipso Brunone ætate provecior, aut saltem æqualis ei fuisse, ac proinde non potuisse sub ejus magisterio educari; at id falsum esse manifestis argumentis facile demonstrabo.

Verum, priusquam de Brunonis ætate aliquid statuamus, duo præmittenda sunt. Primo, scriptores ferme omnes sive antiquos, sive recentiores, unanimi consensu Brunonem Urbani magistrum appellasse. Secundo, nonnullos alios e Brunonis discipulis ad episcopatum, Urbano adhuc vivente, evectorum fuisse, quod proinde æque Urbano ac istis contingere potuit. Sane certum est de Odone Burgundiæ ducis fratre ac principe e regia Francorum stirpe, qui licet litteras, ut ipsemet testatus est, sub Brunone Remis didicisset, anno tamen 1085, monente Viguero, Lingonensis episcopus factus est, proindeque *viensio* antequam Urbanus thronum apostolicum conscenderet. Similiter Lambertus Pulariensis, et Petrus S. Joannis Vinearum apud Suessiones abbas, qui etiam Brunonis magisterio, ut ipsi dicunt in rotulis post mortem sancti viri transmissis, adleverant, has dignitates, vivente adhuc Urbano, obtinuerunt. Cum itaque hæc omnino de illis certa sint, non video qua ratione negarentur de Urbano, quem ex veterum auctorum testimonio constat factum pontificem, cum ætate mediocris esset, et ea adhuc florente mortem obiisse.

Jam vero si de Brunonis ætate inquiramus, vix dubitari potest quin vitam ultra quinquaginta annos produxerit. Quod ut evincatur, primo statuendum est tempus quo Remis docere desiit. Certe ex Gregorii VII litteris, et ex Guiberto Novigenti abbate, colligi posse videtur Brunonem Remensis scholæ præfecturam dimisisse occasione turbarum quas in ea Ecclesia Manasses archiepiscopus excitaverat, proindeque anno circiter 1076, aut sequenti. Et quidem, initio anni 1078, *Godefridus cancellarius*, Brunonem in scholis regendis et in cancellarii dignitate successor, subscripsit concilio Suessionensi in causa ecclesiæ Sancti Quintini. At, si Bruno anno 1101 quinquagenarius, ut volunt adversarii, e vita excessisset, anno 1076 aut sequente, quo scholæ

Remensis curam dimisit, vix annum attingisset ætatis suæ vigesimum quintum, aut certe vigesimum sextum. Certum quippe est eum rexisse multis annis scholas Remenses; quod nonnisi ad quindecim aut duodecim annos extendi potest, et sic celeberrimarum harum scholarum præfecturam suscepisset anno ætatis suæ circiter duodecimo, aut ad summum quinto decimo: quod nemo sanæ mentis, ut quidem mihi videtur, dixerit. Brunonem vero diu Remensibus scholis præfuisse disertis verbis affirmant inter alios ejus laudatores, in rotulis post ejus mortem ad varia loca transmissis, Noliensis monasterii canonici regulares, qui *visa schedula quæ Brunonis incomparabilis philosophi obitum patefecit* ingemere ob tanti viri occasum, *qui dudum Ecclesiæ sedis Remensium summus didascalus...et columnatorius metropolis diu exstiterat*. Noliensibus consentiunt cæteri Ecclesiarum et monasteriorum conventus in similibus rotulis, ubi eum variis honorum titulis condecorant. Hunc *gemmam sophiæ* appellant canonici Sanctæ Mariæ Blesensis; *lucem ecclesiarum* monachi Bellovacenses Sancti Luciani; *clarissimum sophistam* Miciacenses Sancti Maximini; *doctorem doctorum* Bernacenses; *magistrorum decus, remigium turbarum* Remensis Parisienses Sanctæ Mariæ majoris ecclesiæ canonici; hunc *doctrinæ præbuisse undam gentibus et cleris*, aiunt Sancti Gervasii Valesiensis; *cunctos superasse toto in orbe magistros*, Sancti Timothei Remenses; *ejus doctrina tot factos esse sapientes quot mens nescit* Sanctæ Mariæ Spulingenses; et monachi Sancti Nicolai Andegavensis *ejus doctrinam toto fulgere in orbe*, unde *ejus sequaces* esse optant canonici cathedralis ecclesiæ Sanctæ Crucis Aurelianensis. Nimius esse in cæteris elogiis ejus recensendis. At omittere non licet canonicorum Andegavensis Ecclesiæ cathedralis sancti Mauricii testimonium, quo Brunonem asserunt magistrum fuisse non puerorum, aut minorum clericorum, sed virorum gravium et jam doctorum, qui sub eo *divina*, id est, theologiam addiscebant. Quod sane arguit eum jam tunc maturæ ætatis fuisse cum Remis ante suum secessum doceret. En aliquot eorum versus.

*Ejus et eximia celebratur ubique sophia,
Plusquam Maronis laudatur lingua Brunonis,
Gloria Platonis vilescit laude Brunonis.
Hic præcellebat doctoribus, hic faciebat
Summos doctores, non instituendo minores:
Doctor doctorum fuit hic, non clericulorum.
Nam nec honestas verborum, nec gravitates
Sumpsit Brunonis nisi vir magnæ rationis.
Nuntiat egregiam divina docendo sophiam.*

Hinc in Chronico Malleacensi Bruno *perfectus philosophus* ab Adbemaro appellatur; quem inter alios non Berengarius, ut quidam male intelligunt, sed Fulbertus Carnotensis, anno 1028 defunctus, philosophiæ suæ hæredem reliquerat.

Jam vero quis dixerit tantum virum, quem omnes ferme Galliarum, Angliæ et Italiæ Ecclesiæ veluti

celeberrimum scientiarum magistrum certatim commendarunt, has laudes annos viginti aut paulo plus aut minus natum promeruisse? Quis inquam, sibi in animum induxerit Brunonem ea ætate *diu* scholas adeo celebres cum tanta eruditionis et doctrinæ fama rexisse, ut post viginti secessionis annos mors ejus tanquam omnium doctorum magistri a plerisque orbis Christiani Ecclesiis celebrioribus deplorata fuerit. Denique, si visiones in nostræ causæ subsidium adducere liceat, Bruno senex erat, proindeque quadraginta quinque aut etiam quinquaginta annis major, cum in Calabria moraretur. Etenim Rogerius comes, ut ipse in vulgata ea de re charta narrat, cum Capuam obsideret a *senæ reverendi vultus*, qui ei *venerabilis Pater Bruno* esse videbatur, monitus fuit ut ab insidiis Sergii ejusdam proditoris caveat. Ex quibus omnibus facile colligitur nihil omnino impedire quominus admittatur Brunonem Urbani, cum in Remensi schola litteris vacaret, magistrum fuisse, idque anno sæculi undecimi circiter sexagesimo. Unde rerum series sic ordinari potest: Gervasius anno 1055 thronum Remensem adeptus, paulo post Brunonem, jam antea, ut Manasses affirmavit in sua apologia, canonicus Coloniensis Ecclesiæ Sancti Chuniberti, Remos advocavit, eique collata cancellarii, dignitate suæ Ecclesiæ scholarum curam demandavit; enutriebatur tunc inter alios nobiles ejus ætatis clericos Odo noster, quem si anno 1060 octavum decimum circiter ætatis suæ annum attingisse admittamus, quod sane pene certum videtur; nihil omnino obstabit quominus eo tempore sub Brunonis disciplina enutritus, et postea variis dignitatibus decursis, pontificatum Romanum adeptus fuerit anno 1088 ætatis suæ anno circiter 46 *modica ætate*, et tandem anno 1099 decesserit, annum agens 57, adhuc *florens* et vegetus. Hæc forte paulo fusius quam oportebat tractata sunt; sed id exegit Brunonis simul et Odonis seu Urbani causa, cum honorificum sit Brunoni tantum habuisse discipulum, et Odoni sub tam sancti viri disciplina educatum fuisse. Quantum vero sub celebri illo magistro in litterarum studiis et exercitiis virtutum profecerit Odo, pauca quæ ex ejus scriptis supersunt, ac reliqua illius vitæ præclara gesta, quæ suis locis exponemus, satis abundeque testantur.

III. *Urbanus an Remensis canonicus et archidiaconus. Ejus amor in Ecclesiam Remensem.*

Urbanum non solum in Remensis Ecclesiæ gremio enutritum fuisse, sed etiam in nobili ejus Ecclesiæ canonicorum collegio locum obtinuisse varii auctores passim tradunt. Cum vero illa Ecclesia cæteras non dignitate solum, sed etiam morum sanctitatis et vitæ communis observatione tunc antecelleret, ejus canonici dicti sunt a nonnullis regulares. Atque inde nata est posteriorum quorundam auctorum opinio, qui Urbanum olim canonicum regularem fuisse scripserunt, et quidem Lateranensis congregationis, ut alii addidere; adeo proclivis est a præconceptis opinionibus ad errorem gradus. Sed his inmorari non vacat.

A Vero similis est, quod scripsit Albericus in Chronico, Urbanum Ecclesiæ Remensis archidiaconum fuisse. Is enim ipse est Odo, si non fallit catalogus archidiaconorum Remensium a Marlotto tomo I Metropolis Remensis editus, qui anno 1070 hanc dignitatem obtinebat. Cave tamen ne illum confundas cum alio ejusdem nominis archidiacono Remensi, qui variis chartis sub Widone et Gervasio archiepiscopis inter alios subscripsisse memoratur. Cum enim iste hanc dignitatem anno 1052 obtineret, ut patet ex Widonis archiepiscopi charta, quam Marlotus tomo II retulit, alius necessario dicendus est fuisse a nostro Odone, qui anno 1088 cum adhuc modicæ ætatis esset, ut loquitur Ordericus Vitalis, pontifex est renuntiatus. Certe Odois nomen communius tunc temporis erat, ut quis inficari velit, duos ejus nominis archidiaconos eo sæculo esse potuisse in Remensi Ecclesia. Si quis vero id perneget, proferemus in testimonium ejusdem Ecclesiæ Necrologium vetus, in quo die quinta Februarii memoratus *obitus Odonis archidiaconi*; diversi procul dubio a nostro qui, mense Julio desinente, pontifex Romanus e vita recessit.

Porro Remensem Ecclesiam semper coluit ac fovit Urbanus etiam post adeptum pontificatum, quod ex variis ejus epistolis, quas suo ordine proferemus, patebit. Ejus quippe et illius archiepiscoporum prærogativas insigni diplomate asseruit; et altero confirmavit ejusdem Ecclesiæ canonicorum privilegia, dum monachos Remigianos adversus Ingelramnum Lauduni episcopum tuitus est, ut nihil dicam de Basolianis monachis, quos ab advocati secularis jugo liberavit. Mirum est autem quantum desudaverit pius pontifex in restituenda episcopi Atrebatum sede, quæ a trecentis ferme annis proprio episcopo caruerat, quod se ideo fecisse passim testatur, ut Remorum metropolim in antiquam suam dignitatem restitueret. *Urbanus* quippe, ut Hermannus habet in Historia restorationis Sancti Martini Tornacensis, Spicilegii Acheriani tomo XII: *quoniam in Ecclesia Remensi educatus fuerat, vulde eam super alias diligebat; et ut antiquam ei dignitatem duodecim episcoporum reddere posset, non parum laborabat.* Etenim præter Atrebatensem, tentaverat etiam Tornacensem Ecclesiam a Noviomensis episcopi subjectione liberare. At quod ipse ob ingruentes difficultates efficere non potuit, ab Eugenio III post aliquot annos, agente sancto Bernardo, præstitum est. Erat autem antiqua Remensis provinciæ in Gallis prærogativa, ut duodecim episcopalibus sedibus gaudens, judicia canonica in proprio sinu, absque alienarum provinciarum ope absolvere posset. Cæterum cum periclitanti Ecclesiæ Remensi post Raynaldi archiepiscopi obitum subvenire voluisset Ivo Carnotensium antistes, Urbani opem imploravit epistola 116, in qua ei hanc Ecclesiam *non solum quod regni haberet diadema, et cæteris pene Ecclesiis Gallicanis exem-*

plum rursus vel resurrectionis existeret, commendavit; sed etiam quod illa aliquando ejus mater fuisset. Remensem, inquit, metropolim, aliquando matrem vestram, etc., vestris consolationibus refoveri postulamus. Et quidem cassa non fuit Ivonis expositatio, ut patet ex variis litteris, quas pontifex ea occasione conscripsit, in quibus sincerum erga hanc Ecclesiam animi sui affectum verbis tenerrimis explicat, et affectibus comprobavit. Insignis est præ cæteris ea de re locus in epistola ad clerum, ordinem, milites et plebem Remis existentes, ubi sic eos alloquitur: *Affectionis nostræ viscera, filii in Christo charissimi, angustata sunt, quia vos pastoris sollicitudine.... norimus destitutos. Sed in tribulatione hac per omnipotentis Dei gratiam charitatis nostræ præcordia dilatantur, quia vos, etc., ampliori devotione congratulamur.*

IV, V. *Urbanus cogitat de secessu et sæculo. Fit monachus Cluniaci. Romam a Gregorio VII accersitur. Qua occasione.*

Non itaque immerito applaudebat sibi de tanto alumno Remensis Ecclesia; sed ille majora charismata æmulatus ad vitam perfectiorem anhelabat; nec dubium quin ea in re Brunonis consiliis et adhortationibus plurimum adjutus et confirmatus fuerit. Nam Bruno, ut ex ejus epistola, quam multo postea in Calabria positus ad Radulphum præpositum scripsit, patet, sæpius cum aliis Remensis Ecclesiæ primoribus, e quorum numero sane Odo utpote archidiaconus erat, de contemptu mundi, et de alterius vitæ gaudiis colloquia miscere solebat, quibus invicem ad sæculi fugam animabantur. Cæteros ætatem præcessisse videtur Odo. Nam aliquot annis, antequam Bruno Carthusiensis ordinis fundamenta poneret, ipse, abjectis sæcularibus pompis et curis, in cœnobio Cluniacense secessit. Ibi ab Hugone abbate sanctissimo veste monastica donatus est, cujus ideo se *filium et alumnum* appellat in epistola quam ad eum paulo post suam ad pontificatum assumptionem scripsit. Quo vero id anno contigerit incertum est. At, si Odo fuerit Remensis ille archidiaconus, ut verisimile est, quem ex catalogo Marloti supra laudavimus, Remis adhuc versabatur anno 1070; quippe qui hoc anno subscripserit donationi factæ Ecclesiæ Ruminiacensi, uti videre est apud eundem Marlotum. Haud tamen diu postea differri potest ejus conversio, si verum sit quod ex Cluniacensi Chartario colligi posse videtur, eum anno circiter 1076, jam priorem Cluniaci existisse. Et quidem hoc ipso anno duo alii archidiaconi, nunquam autem plures in Ecclesia Remensi fuerunt, Guido videlicet et Garinus, donationi Manassis archiepiscopi factæ sancti Basoli monasterio subscripsisse cum Brunone cancellario, memorantur.

Odo Cluniaci constitutus institutorem in vita monastica habuit Petrum, qui postmodum Cavensis in Italia abbas et Policastri episcopus fuit, si credamus vetusto auctori qui dedicationis ecclesiæ Cavensis his oriam conscripsit. Is enim Urbanum

A ejusdem Petri discipulum passim appellat, eumque ob id potissimum laudat, quod etiam pontifex factus hunc ipsum Petrum veluti magistrum suum semper reveritus fuerit. Consentiant vetera alia, maxime domestica, monumenta Cavensis monasterii apud Ughellum. At nihil ea de re habet Venusinus abbas anonymus, qui Petri et aliorum primorum ejusdem loci abbatum Vitas paulo post illud tempus conscripsit. Exstat tamen ejusdem Petri alia Vita, quam ex eodem ms. Romano penes nos habemus, in qua Urbanus Petri *condiscipulus* olim fuisse dicitur, atque itineris ejus cum e Galia Cavam rediit comes. Certe utrumque simul apud Cluniacum vixisse vix quisquam inficiari potest, et ipse abbas Venusinus testatur Petrum, cum moraretur Cluniaci, varia simul ibi officia exercuisse. Ut ut sit, ipse Urbanus non modo se filium et alumnum beati Hugonis appellavit, uti jam ex ejus epistola observavimus, verum etiam disertis verbis profitetur se ab eo ipso in monastica disciplina institutum fuisse. En ejus verba ex privilegio quod eidem Hugoni et monasterio Cluniacensi primo pontificatus sui anno concessit. *Est, inquit, præterea quod nos tibi non minus, tuoque monasterio faciat debitores, quoniam per te monasticæ religionis rudimenta suscepi, in tuo cœnobio per secundam S. Spiritus gratiam sum renatus.*

Verum oculatior erat S. Hugo quam ut tantam lucernam sub modio delitescere diu sineret. Quare illum Cluniaci priorem instituit (circa an. 1076). Ea dignitate se aliquando potitum fuisse ipse Urbanus palam professus est in sermone quem habuit in dedicatione majoris altaris ejusdem loci, uti infra videbimus. Id vero non multum post ejus conversionem factum fuisse testatur Guibertus libro II Historiæ Jerosolymitanæ, his verbis: *Is Cluniacus factus ex clerico monachus... non multo post rexit officium prioratus, ut scilicet abbati suo Hugoni, variis negotiis occupato, adjumento esset. Quid autem hac in dignitate constitutus præstiterit, ignotum nobis est, nisi quod nonnullis chartis subscripsisse invenitur. Præsens erat apud Avalonem, quando Hugo Burgundionum dux ecclesiam Sanctæ Mariæ illius castri Cluniaco subjecit. Ibi enim ipse Odo prior Cluniaci eundem Hugonem cum fratribus ejus, Odone, et Roberto tunc clerico, atque Widone comite Matisconensi, aliisque Burgundiæ proceribus, qui huc convenerant, in fratrum Cluniacensium societatem admisit, ut scilicet in orationibus et elemosynis, vel etiam cæteris jam dicti loci benefactis a modo participes existerent. Habitus est hic conventus XI Kalendas Martii anno 1078; quod probat præter nostrum exemplar indicio tibi apposita, quamvis ad annum præcedentem in Spicilegii Acheriani tomo VI, eadem donatio referatur. Coram eodem Odone priore Bernardus quidam in capitulo dimisit ea quæ Cluniacensi monasterio rapuerat e bonis quæ frater ejus Tosceranus ad conversionem veniens contulerat, ut narratur in chartis 146 et 603.*

earum quæ sub sancto Hugone factæ sunt; idem A Odo prior memoratur in charta 521.

Quanti autem meriti fuerit, inde colligere possumus quod, cum Gregorius VII, qui tunc Romanæ Ecclesiæ, difficillimis temporibus, præerat, ab Hugone abbate aliquot e suis monachis viros scientia et virtute præstantes petiisset, quos in maximis, quæ tunc urgebant, Ecclesiæ negotiis adjuutores posset adhibere, inter alios primus, Hermanno teste, electus fuerit Odo, qui his in angustiis pontifici præsto esset (an. 1078). Sic enim ille in Historia restorationis Sancti Martini Tornacensis jam laudata: *Tempore domni Hugonis Cluniacensis abbatis, contigit ut quidam Remensis Ecclesiæ canonicus, magnæ probitatis vir, nomine Odo, vitam sæcularem relinqueret, et in eadem Cluniacensi Ecclesia monachus fieret. B Cumque ibi per aliquot annos religiosissime vixisset, et domnus papa Gregorius VII eidem domno Hugoni abbati mandasset ut sibi aliquos de monachis suis viros sapientes transmitteret, quos competenter episcopos ordinare posset, domnus Hugo ei inter ceteros præfatum Odonem transmisit, quem papa urbi Ostiensi episcopum consecravit. Guibertus etiam proficiente merito, Odonem civitati Ostiæ Gregorii VII papæ jussu destinatum fuisse tradit. Quibus auctoribus consentiens Ordericus Vitalis libro IV Historiæ ecclesiasticæ, addit alios quoque Cluniacenses monachos Odoni socios datos fuisse, a pontifice animo gratanti susceptos, Odonemque præ cæteris in consiliarium electum fuisse: *Poscenti, inquit, papæ Hugo Cluniacensis abbas Odonem præfati, Cluniacensis, C monasterii priorem, qui Remensis Ecclesiæ monachus fuerat, eum aliis idoneis cænobitis Romam transmisit. Quos papa velut a Deo sibi missos adjuutores ovanter suscepit. Odonem nempe præcipuum sibi consiliarium elegit, et Ostiensi Ecclesiæ pontificem constituit. Hæc Ordericus ad annum 1078, ubi occasione electionis Gregorii VII ad pontificatum, multa in unum conegessit, quæ, illo sedente, variis temporibus contigerunt. Odonem vero ante annum 1078 Romam non adisse plusquam probabile est ex donatione Hugonis Burgundiæ ducis superius laudata, quam hoc ipso anno factam fuisse diximus, cum adhuc Odo prior esset monasterii Cluniacensis: nisi forte dicatur Odonem primo ante illud tempus a Gregorio D Romam accersitum, deinde in Gallias rediisse, unde postea anno 1078 iterum in Italiam profectus fuerit, Ostiensem episcopatum accepturus. Certe Petrus Cavensis quicum Odo in Italiam accessisse dicitur, si alteri ejus Vitæ scriptori credamus, ab Hildebrando nondum pontifice revocatus fuerat. At nulla videtur esse hujus duplicis itineris admittendi necessitas; Odonis vero cum ejus sociis in Italiam accersendi occasio hæc videtur fuisse, mors scilicet Geraldii Ostiensis episcopi, cui anno, ut scribit Bertoldus, 1077 defuncto, Henricus Augustus factiosum quemdam hominem Joannem nomine substituerat. Verebatur enim Gregorius, ne, si schismatici eomodo invaderent plures Ecclesias, res Catholicorum in**

pejus abirent. Quare operæ pretium esse censuit vigilantissimus pontifex ut aliquos secum præsto haberet viros morum sanctitate ac sapientiæ fama illustres, quos pro opportunitate, ut habet Hermanus, præficeret Ecclesiis viduatis. Electi ad hoc sunt inter alios Odo noster, et Petrus qui ante aliquot annos e Cavensi prope Salvinum monasterio Cluniacum transmigraverat: vir adeo industrius, ut ibi septem, et, ut alii dicunt, etiam plura officia simul Cluniaci exercuerit.

VI. An Cavæ moratus sit Urbanus.

Hos in Italiam appulso, post salutatum pontificem, Cavam divertisse vix dubitari potest, cum eos ibi aliquandiu simul vixisse disertis verbis affirmet vetus auctor Historiæ dedicationis ejusdem loci: nec sane alio titulo potuerit Urbanus, ut mihi videtur, inter viros illustres istius monasterii, ut passim fit, recenseri. Fateor equidem abbatem Venninum, qui in Vita sancti Petri eundem Petrum e Gallia, permittente Hugone, Cavam reversum fuisse scribit, nihil prorsus habere de Odone, aut ejus sociis a Gregorio expetitis: at illius silentio præponderant auctor laudatus Historiæ dedicationis Cavensis, alter Vitæ sancti Petri scriptor, et alia monumenta Cavensia. Deinde cum certum sit utrumque, sive simul, sive seorsim, his temporibus e Gallis in Italiam transmigrasse, verisimile est eosdem, si quidem uterque non statim atque hæc advenerant, ad infulas pontificales sunt assumpti, aliquod temporis intervallum in aliquo monasterio exegisse; et quidem potius in Cavensi, quam in alio quocunque, quod illud Cluniacensi ordini addictum esset; quodque ibi Petrus, cujus Odo saltem amicus erat, et apud Cluniacum vitæ monasticæ socius vitam monasticam professus fuisset. Fabulantur nonnulli, iique nescio quibus decepti scriptoribus, Urbanum Romæ primum in Lateranensi monasterio canonicam vitam amplexum, arctioris deinde vitæ studio in Cavense secessisse; hæc transmigrasse Cluniacum, ibique sub Otilone aut Hugone vixisse cum Hildebrando, qui tum et ipse Cluniaci monachus erat; ab eodem postea, simul atque is Romanus pontifex creatus est, Romam accersitum cardinalisque dignitate atque Ostiensis episcopatu ornatum fuisse. Sed hæc omnia meræ nugæ sunt, quibus refellendis immorari piget.

VII. Urbanus fit episcopus Ostiensis.

Non diu licuit Odoni aut Petro in Cavensi solitudine commorari. Nam Gregorius hoc ipso, quo in Italiam advenerant, anno 1078, post exturbatum, ut testatur Ughellus in Italia sacra, Joannem schismaticum, Odonem episcopum Ostiensem creavit; Petrus vero non multo post suum, ut narrat secundus ejus Vitæ auctor, e Cluniaco reditum, Policastrensium episcopum ordinatus est. Neque nos movere debet utriusque Vitæ S. Petri auctoritas, ubi Petrus non solum a clero et populo, sed etiam a Gisulfo Salernitano principe Policastrensium urbis episcopus postulatus esse dicitur. Nam Gisulfus jam ab anno

1075 Salernitano principatu spoliatus a Roberto Guiscardo fuerat, ut scribit anonymus Casinensis in Chronico, atque hoc ipso anno Romam ad Gregorium confugerat. Quid ergo ad electionem Petri, si facta fuisset anno 1078, princeps ille exutus conducere potuit? Nisi forte apud Gregorium intercesserit, ut Petrus, quem virum bonum et sanctum probe noverat, in Policastrensi solio collocaretur. Atque hoc modo facile conciliatur uterque Vitæ Petri scriptor cum aliis historicis. Nam Gisulfus etiam e patria pulsus multum intererat ut aliquis sibi notus hanc dignitatem obtineret. Certe Petrus non multo post suum e Cluniaco reditum, ut habet secundæ Vitæ auctor, Policastrensis episcopus factus est. Qua in dignitate cum parum temporis expendisset, in monasterium Caveuse reversus, statim Leoni abbati paulo ante ejus mortem, ut ex utroque Vitæ auctore constat, substitutus est. Leo autem, uti ex Kalendario Cavensi et Chronico brevi ad cyclos paschales certum videtur, obiit mense Julio anni 1079: quæ omnia cum intra unius anni et aliquot mensium spatium facile contingere potuerint, nostro calculo optime concordant. His non admodum consentit bulla quam Urbanus in Cavensium favorem dedit. Verum in hac bulla complura, quæ variis temporibus evenerunt, simul in unum congesta sunt. Deinde multis interpolationibus, ut legenti patet, deformata est; neque etiam in variis exemplaribus sibi constat, ita ut multa in uno occurrant quæ in altero exemplo desiderantur.

Si tamen certum cupiam videatur Petrum ante Gisulfus fugam creatum episcopum fuisse, ut certe innuit uterque Vitæ auctor, dicendum erit Petrum multo ante Odonem in Italiam fuisse reversum, quem nonnisi post aliquot annos Odo subsecutus Cavam convenerit; errasseque secundum Vitæ auctorem qui illud iter quod hi viri sancti seorsim confecerant, simul ab iis susceptum fuisse crediderit.

VIII. *Fit papæ consiliarius.*

Quid vero Odo factus Ostiensis episcopus primis episcopatus sui annis fecerit, nusquam legitur apud auctores antiquos; at eum tunc Gregorio magnis negotiis pene obruto semper præsto fuisse haud dubium est. Certe huc revocari potest Ordericus locus, jam a nobis supra laudatus, in quo Gregorius dicitur sibi Odonem præcipuum consiliarium elevisse. Qui reipsa toto sui episcopatus primo quadriennio semper pontificis lateri adhæsit, ut eum suis consiliis, suaque opera adjuvaret. Id innuit Benno pseudocardinalis et Gregorii atque Romanæ Ecclesiæ hostis infensissimus, qui Odonem Gregorii pedisequum appellare solet. Idem ipse auctor narrat in Vita Gregorii VII Odonem nostrum et Cunonem, fervente quæstione de eucharistia contra Berengarium in concilio Romano anni 1079, missos a Gregorio fuisse ad Sanctam Anastasiam, ut ibi cum Suppone ejusdem Ecclesiæ archipresbytero, jejuniis et orationibus operam dantes tribus diebus, recitatis totidem

A psalteriis, ac missis celebratis, a Deo audire mererentur, ut olim sancto Gregorio simili occasione contigerat, quid de eucharistiæ fide sentiendum esset.

IX. *De Wiberto antipapa.*

Certe difficillima erant tunc tempora ob graves discordias quæ inter sacerdotium et imperium tum maxime vigeant (an. 1080), quasque ferme insanabiles reddiderat Henricus Germaniæ rex electione Guiberti hominis facinorosi, quem jam a triennio sede Ravennensi extrusum, hoc anno in pseudopontificem renuntiari curavit, ut hanc larvam Gregorio legitimo pontifici opponeret. Id factum est apud Brixinam Norici urbem in concilio triginta episcoporum schismaticorum anno 1080, septimo Kalendis Julii, ut videre est apud auctores passim vulgatos.

X. *Urbanus scribit Simonis epitaphium*

Anno 1082 Romæ adhuc morabatur Odo, si verum sit eum Simonis e Crispeiensi comite tunc Jurensis monachi, eo anno, ut notat Albericus, defuncti, epitaphium scripsisse; nec mirum est hunc honorem Simonis fuisse defatum, cui locus inter apostolicos tumulos in Vaticana basilica concessus fuit, non solum ob eximiam ejus generis nobilitatem, sed, et id maxime, ob ingentia merita in Ecclesiam Romanam, cui tuendæ a Gregorio in Italiam accersitus fuerat, uti narratur in ejus Vita. Sæculo V, parte II Act. SS. ordinis Benedictini.

XI. *Wiberto in Vaticana basilica intronizato, concilium indicitur. Odo ab Henrico captur.*

Ecclesiæ calamitates novo facinore auxit Henricus Augustus, anno 1083, cum post tentatam frustra superioribus annis urbem Romam, una ejus parte hoc anno potitus, captaque Leonina urbe, Guibertum suum in sancti Petri basilica sub falso Clementis III nomine pontificem proclamari curavit; quem non Ostiensis et Albanensis seu Portuensis antistites, ad quos id munus juxta privilegium eorum sedibus a SS. Patribus concessum, ut ait Bertoldus, pertinebat, sed Mutinensis et Ariminensis episcopi jam multis annis depositi et anathematizati inthronizaverunt, quod alii ab aliis episcopis factum scribunt. Præferenda esset Bertoldi auctoritas, utpote qui tunc vivebat, et res singulas per singulos annos accurate digessit, si sibi constaret. At ipsemet anno 1084 loco Ariminensis Aretinum nominat; quod alii quoque auctores habent. Et quidem episcopos Mutinensem et Aretinum non benedictionem, sed damnationem quam habebant, imposuisse Wiberto, scribit Gebehardus Salisburgensis archiepiscopus in epist. ad Hermannum Metensem. Haud dubium quin et Ariminensis et Aretinus episcopi huic cæremoniæ adfuerint: nam Bertoldus observat, ad annum 1084, præter eos quos nominat, cæteros quoque episcopos excommunicatos Wiberto ordinationi interfuisse, quam anno subsequenti Albertus Stadensis et alii auctores cœsignant.

In tantâ rerum perturbatione visum est Ecclesiæ proceribus operæ pretium esse congregare synodum, cuius *statuta*, inquit Bertoldus, *de causa regni, nec Henrico, nec Romanis, imo nulli penitus liceret prævaricari.* Eam Gregorius mense Novembri habendam indixit, litteris ea de re ad omnes episcopos et abbâtes datis. Henricus vero in Langobardiam reversus, adhibito iurejurando, pollicitus est omnem securitatem universis qui aut ad synodum ituri essent, aut, ea finita, ad propria reverterentur; at promissorum suorum immemor, paulo post, fracta fide, plerosque eorum qui ad concilium properabant, ac inter alios ipsum Odonem Ostiensem episcopum, quem ad eum Gregorius legatum miserat, in itinere apprehendi jussit, atque in captivitate detentos multis tormentis immeniter cruciari. Audiendus ea de re Bertoldus, qui rem his verbis exponit: *Legati Theutonicorum principum ad concilium ire debuerant, sed ab Henrico in via apud Forum-Cassit capti et sedati sunt circa festum sancti Martini, licet omnibus illam synodum petentibus securitatem juramento promiserit. . . . Erant autem religiosissimi monachi et clerici, quos in captivitate fecit cruciari, cum quibus et Ottonem venerandum Ostiensem episcopum captivatum, videlicet ad ipsum ab apostolica sede transmissum.* Hæc ille: verum nec illa, nec etiam vis acerbior Odonem a Gregorii legitimi pontificis obedientia unquam dimovere potuerunt. Is econtrario cum suis collegis, Albanensi et Portuensi episcopis, libentius, uti ad annum sequentem habet Bertoldus, extrema quæque sustinere præoptasset, quam *tam sacrilegæ, Guiberti ordinationi tanquam superbissimæ præsumptioni immisceri.* Bonam voluntatem effectu comprobarunt, si quidem domino apostolico Gregorio conjuncti eandem ordinationem synodali iudicio canonicè condemnarunt.

XII. De pace agitur; Odo liberatur.

(An. 1084.) Tantas vero tamque graves Ecclesiæ calamitates ægre patiebantur viri passim religiosi, e quibus nonnulli, qui neutri parti suspecti erant, ad pacem inter pontificem et regem conciliandam operam contulerunt. Hæc ex Pandulfo discimus in Gestis pontificum, ubi inter alios signanter exprimit Hugonem Cluniaci abbatem, qui cum aliis viris probis Henricum monuit ne anathemata a tot pontificibus inflata parvipenderet. Paruit ille, aut certe, ut innuit ille auctor, parere simulavit; atque Odone, cæterisque captivis libertate redeundi ad propria donatis, cum Gregorio se pacem iturum spondidit, si ille sibi vellet imperiale diadema imponere. Sed cum Gregorius id se facturum negaret nisi sub certis conditionibus, quas Henricus recusabat, res infecta remansit; et ille, in schismate confirmatus, coronam a suo Guiberto solemniter recepit; quo facto fas deinceps non fuit atrox illud scandalum ab Ecclesia remove. Libet Pandulfi locum integrum proferre; *In tertio, inquit, quoque anno rex ad obsidendam Romam reversus est; sed quia se ipsum excommunicatum a Cluniacensi abbate, atque aliis religiosis,*

*A Deum timentibus pro certo haberi cognovit, ut eorum simplicitatem melius circumvenire posset, ad callida se argumenta convertit. Post captionem itaque Ostiensi episcopi et aliorum multorum, quos recepit, absolutos dimisit; universis Romam visitare volentibus firmam securitatem dedit, quam juramento publice confirmavit. Et ut favorem popularem omnino prosequeretur et gratiam, in publico dixit, quod a domino Gregorio papa imperialis coronæ dignitatem vellet accipere.... At Gregorius respondit: *Ego versutias et calliditates regis frequenter expertus sum. Si autem vult in iis in quibus manifeste peccavit Deo et Ecclesiæ satisfacere, libenter absolvam, et imperialem sibi coronam cum benedictione imponam... quod verbum cum rex, renordente conscientia, penitus denegaret facere.... Pontifex diffidens sese in Crescentii castrum recepit, etc.**

XIII. Henricus a Guiberto coronatur; excommunicatur.

Henricus vero qui Lateranensem basilicam invaserat, ipsa Dominicæ resurrectionis die, coronam in Ecclesia, non gloriæ, ut ait Bertoldus, sed confusionis, a suo Guiberto suscepit, Gregoriumque legitimum pontificem in altera urbis parte obsedit. Inutiles tamen fuere ejus conatus: nam pontifex, Roberti Guiscardi Northmannorum in Italia principis opera paulo post liberatus, synodum in ipsa Urbe celebravit, in qua schismatici rursus excommunicati fuerunt. De hac synodo Bertoldus ad hunc annum: *Dominus autem papa, inquit, collecta synodo, iterum sententiam anathematis in Guibertum hæresiarcham, Henricum et omnes eorum fautores promulgavit, quod et in festo sancti Joannis Baptistæ præterito jam dudum Romæ fecit, cum Henricus adhuc ibi moraretur.* Tum addit hanc sententiam a legatis apostolicis, Petro videlicet Albanensi episcopo in Francia, et Ottone Ostiensi episcopo in terra Theutonicorum ubique fuisse divulgatam. Atque hæc prima est legationis apostolicæ mentio, qua Odo noster in Germania functus est.

XIV. Odo legatus in Germania. Gebehardum episcopum Constantiensem ordinat.

Una autem e præcipuis ejus curis in ea legatione fuit, ut antistites ecclesiis orbatis provideret, animi vigore et probitate morum præstantes, quales sane exigebat iniquorum illorum temporum necessitas. Ex his fuit Henricus comes de Aslo, quem Hermannus regis et cleri ac populi Paderbornensis consensu ac Odonis legati apostolici auctoritate Paderbornæ episcopum institutum fuisse memorat Schatenus in ejusdem Ecclesiæ Annalibus. Huc etiam revocari debet Reinwardi in Mindensem episcopum electio, si verum sit, ut idem auctor habet, *cum acclamante clero et populo ab Ottone Ostiensi episcopo, legato apostolico Gregorii pontificis per Saxoniam in Egilberti demortui locum subrogatum fuisse.* Sed nemo ex his celebrior fuit Gebehardo filio Bartoldi ducis, quem legatus morum sanctitate et natalium splendore illustrem, ex monacho Hirsaugiensi episcopum Constantiensem creavit; postea futurum sedis apo-

stolicæ legatum, et strenuissimum in Germania A
Ecclesie catholicæ defensorum. Hunc *invitum, ino-
multum reclamantem ac ejulare, clericis et laicis
petentibus et laudantibus*, ab Odone hoc anno xi Ka-
lendas Januarii consecratum fuisse observat Ber-
toldus. Cum *pridie, id est, festo sancti Thomæ* pre-
sbyter, cum ipsomet Bertholdo Chronici scriptore et
aliis clericis, fuisset ordinatus. Gebehardum a nostro
Ottonem fuisse consecratum testatur etiam Paulus
Bernediensis in Vita Gregorii VII; nec audiendus
contra tantos testes Bruschius recens auctor, qui
id a Petro Albanensi factum fuisse scribit. Et qui-
dem anonymus apologiæ Henrici IV auctor Ottoni
(sic quippe Odonem nostrum appellare amant scri-
ptores Germani) vitio veritatis hanc ordinationem,
quasi hoc facto canones violasset, qui id, etsi non
esset provinciæ metropolitanus, absque Moguntini
archiepiscopi facultate facere ausus fuisset. Erat
vero, uti omnes consentiunt, Gebehardus vir sanc-
tus, et episcopali dignitate haud indignus, qui, ut
refert Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, *regula-
ris vitæ fervorem quem in monasterio innocenter
vivens servare consueverat*, episcopus factus minime
intermisit. Cæterum Odonem Constantiæ aliquandiu
comoratum fuisse, multaque ibi ad Ecclesie bonum
ordinasse ex canonibus concilii Quindelibur-
gensis anno proximo habiti colligitur.

XV. Odo colloquio in Saxoniam interest.

Initio anni sequentis (1085), Odo Hermannum,
quem Saxones adversus Henricum loco Rudolphi in
regem elegerant, convenit; et colloquio quod inter
ipsos Saxones et Henricianos habitum est die 15 post
festum Epiphaniæ interfuit. Sed nihil ibi decretum
est, propterea quod utraque pars, post multas con-
certationes, sibi quasi de victoria applaudens a colo-
quio discesserit. Non convenit inter auctores quo
in loco habitus fuerit ille conventus, quem abbas
Urspergensis et Trithemius in Chronico Hirsaugiensi
apud Berbarum oppidum Thuringiæ, alii Gestrungæ
aut Goslaræ in eadem provincia celebratum fuisse
volunt. Ibi Gebehardus Salisburgensis archiepiscopus
catholicorum partes prolixa oratione tuitus est;
cui cum Werilo archiepiscopus Moguntinus in Hen-
rici favorem respondisset, res eo devenit ut non
modo verbis, sed etiam armis acriter fuerit pugna-
tum. Eodem tempore Odo apostolicus legatus Udonem
Hildesheimensem episcopum, qui relictis Saxonibus
ad schismaticorum partes transierat, sacris interdixit.
Nihil vero adeo catholicorum animos permovit ac
nova Wiceloni archiepiscopi assertio, qui in pleno
conventu veritus non est affirmare quemcumque
hominem tandiu divinis legibus subjacere non posse,
quandiu ille fuerit rebus suis spoliatus. Quam quidem
sententiam hæresim, ipsumque adeo Wicelonem *hære-
siarcham* deinceps Catholici appellare non dubita-
runt.

XVI. Convocat concilium Quindeliburgense.

Turbata his rixis Germania, hi qui Gregorius adhæ-
rebant, ut se suosque contra adversariorum conatus

tuercntur, synodum indicendam statuerunt, quæ in
ipsa Paschatis hebdomada apud Quindeliburgum,
seu, ut illorum temporum auctores Germani scribunt,
Quintilineburgue Saxonie superioris urbem cele-
brata est, cum ibidem Odo legatus, Hermannus rex
et alii proceres peregrissent festa paschalia. Huc
convenere cum legato duo archiepiscopi, Gebehardus
Salisburgensis et Hartwigus Magdeburgensis,
aliique complures episcopi, qui multa et quidem
præclara, in hac synodo statuerunt, quæ a Bertoldo
ad hunc annum referuntur.

In eadem synodo condemnata est Weziliana, uti
eam vocabant, hæresis, de qua superius diximus; et
synodali iudicio, ut habet Bertoldus, laudata atque
confirmata fuit ordinatio domini Gebehardi Constan-
tensis episcopi, quam Odo anno præcedenti cele-
brarat; imo, uti ille auctor prosequitur, hic confir-
mata fuere ea omnia quæ præfatus sedis apostolicæ
legatus, cum esset Constantiæ, ordinaverat. Tum
anathema dictum est in episcopos schismaticos,
eorumque caput Wibertum sedis apostolicæ invaso-
rem, ejusque pseudocardinales, Hugonem Album,
Joannem Portuensem, Petrum cancellarium, etc.;
quam sententiam, ne aliqua solemnitas deesset,
Patres omnes accensas candelas manibus gestantes
publice promulgarunt. Mirum est in hujus concilii
subscriptionibus, quæ referuntur in Appendice ad
tomum X conciliorum Labbei, Odonem sub solo
monachi Cluniacensis et legati Gregorii papæ titulo
recenseri, nulla pontificalis ejus dignitatis facta
mentionem; licet certum sic eum tunc episcopum
Ostiensem fuisse. Episcopi vero sanctionis Henricia-
næ, qui tertia hebdomada post finitam hanc syno-
dum Moguntiam convenerant, pariter excommunicarunt
Gregorii defensorem, atque episcopos catholicos
ex suæ potestatis civitatibus expulerunt, subactis
in eorum locum aliis, qui ipsi adhererent. Hujus con-
ciliabuli episcoporum nomina prætereo, quæ videsis
in eadem conciliorum Labbei Appendice: at Catho-
lici quatuordecim concilii Quindeliburgensis, quos
illi excommunicarunt, ii erant: *Gebehardus Salis-
burgensis, Hardwicus Magdenburgensis, seu Magde-
burgi, Adalbero Wirtzburgensis, Altmannus Bathu-
vensis, seu Patavii, Bernardus, an Wernharius, seu
Guernerius, Mersburgensis, Guntherus Citicensis,
Benno Mæsanus, seu potius Misnensis, Albertus
Vangionus, id est Wormatiæ, Burkardus Halbersta-
tensis, Hermannus Mediomatricus, Reginardus Min-
densis, Wigoldus Augustanus, Gebehardus Constan-
tensis, et Henricus Bambergensis.*

XVII. Gregorius VII moritur.

Interea Gregorius, qui, relicta Urbe, primum in
monasterium Casinense secesserat, Salerni moritur
die vii Kalendas Junii (1085), ubi in ecclesia Sancti
Matthæi ab eo consecrata honorifice sepultus est.
Cum vero proximus esset morti, interrogatus quid
sentiret de futuro sibi successore, nonnullos ad id
munus aptos designasse fertur, Hugonem scilicet
Lugduni archiepiscopum, Anselmum Lucensem,

Odonem Ostiensem, aut certe Desiderium abbatem Montis Casini: sic plerique antiqui auctores. At Petrus Casinensis ait Gregorium hortatum fuisse episcopos et cardinales ut Desiderium eligerent, aut, si id fieri non posset, unum aliquem ex tribus aliis memoratis. Anselmum omittit Paulus Bernradiensis in Vita Gregorii, sed, recensitis tribus aliis quos pontifex indicaverit, subjungit: *Verum quia Otto nondum a Germaniæ et Galliæ partibus redierat, ubi apostolica legatione functus... et alia nonnulla ad stabilimentum Ecclesiæ prudenter ordinaverat: Illo quoque sua lustrans gubernacula procul aberat, interim suasit eligi vicinum Desiderium licet brevissime victurum, etc.* At vix unquam adduci potuit Desiderius ut pontificatum quem statim post Gregorii obitum ei omnes detulerunt, assumeret, resque in longum protracta est.

XVIII. *Odo Cluniaco transit. Nantuæ corpus S. Maximi elevat. — S. Hugonis miraculum.*

Odo autem ex Germanica legatione in Italiam hoc anno reversus Cluniacense suos in transitu invisit, ibique infirmorum ecclesiam consecravit, uti discimus ex historia translationis sancti Maximi. Quæ translatio solemnii ritu hoc anno in monasterio Nantuacensi a nostro Odone facta est. Hanc historiam ab auctore anonymo sed æquali descriptam, ex codice ms. ejusdem loci, in hujus voluminis Appendice integram referemus; sed interim pauca ex ea delibanda sunt. Nantuacum, seu, ut vulgo hodie dicitur, Nantua, celebre est monasterium diocesis Lugdunensis apud Selusianos, olim abbatiae titulo donatum, quod postmodum Cluniacensi monasterio subjectum fuit. Ibi servabantur sancti Maximi, uti putabant, Regiensi episcopi, reliquiæ, sed absque ullo cultu, eo quod hactenus relectæ terra publice fidelium venerationi nondum exhibitæ fuissent. Ex adventu Odonis, Hugo Cluniaci abbas Nantuacique monasterii prior, censuit opportunam sibi sacras illas e terra levandi reliquias oblatam esse occasionem, quare consilio cum eo cæterisque, qui ibi forte aderant, inito, præmissisque jejuniis et orationibus, die vi Kalendarum Septembrium, sancti Antistiti ossa e vetusto tumulo in capsam paratam translata publice populorum venerationi exhibuerunt, quod hoc anno contigisse colligimus ex ipsis historiæ laudatæ verbis, ubi Hugo dicitur, die Dominica, ix Kalendas Septembris, capitulum convocasse. Quippe ab anno 1078, quo Odo factus fuit episcopus Ostiensis, ad annum 1088, quo conscendit thronum apostolicum, dies Dominica semel tantummodo in diem 24 Augusti incidit, idque anno 1085: cui proinde consignanda est hæc corporis sancti Maximi elevationis solemnitas. Et quidem certum est hoc ipso anno Odonem e Germania in Italiam rediisse, quo in itinere Cluniacum et Nantuam invisere facile poterat. In veteri Nantuacensi Calendario memoria habetur translationis sancti Maximi, etc.; sed die vii Kalendas Septembris, quod videtur esse nostri exempli mendum: nam in historia dicitur statutum

fuisse, ut in posterum ejus festivitas die vii Kalendas ejusdem mensis celebraretur.

Huc revocari debet res mira, quam sancto Hugoni apud Nantuacum, dum hic Odo noster morabatur, contigisse memorant. Cum enim ei relatum fuisset Willencum, qui tum erat prior Charitatis, ex hac vita migrasse, statim vir sanctus ad altare pro defuncto hostiam vivam Deo Patri oblaturus accessit. At non passus est tantum virum falli veritatis auctor, revelatumque ei est, non Willencum, sed Orium fato functum esse. Quod sanctus abbas completo sacrificio astantibus palam declaravit. *Erat ibi, inquit Hugo monachus Vitæ sancti Hugonis auctor æqualis, Odo, qui prior fuit Cluniacensis, post episcopus Ostiensis, deinde apostolicæ sedis pontifex summus Urbanus secundus: qui, legatione transmissa, invenit, juxta viri Dei verbum, non Willencum obiisse, sed Orium.* Odo post hæc in Italiam rediit, ubi nihil omisit cum cæteris Romanæ Ecclesiæ fidelibus, ut dignus Gregorio successor daretur.

XIX. *Desiderius pontificatum recusat. Odo nominatur, sed absque effectu.*

(An. 1086.) Effluerat jam pene annus integer a morte Gregorii sine pontifice, quod nullo pacto Desiderius Casinensis abbas adduci posset ad Ecclesiæ regimen suscipiendum. Hæc moras etiam in schismaticos rejecit Bertholdus, qui cum Guiberto suis factionibus Catholicos perturbabant. Sed tandem, ut narrat Petrus Diaconus in continuatione Leonis Ostiensis, libro III Chronici Casinensis, capite 66, quotquot erant Romæ Ecclesiæ et beato Petro viri fideles, sive ex clero, sive ex nobilibus aut populo, in diaconiam Sanctæ Luciæ convenerunt; ibique, quod jam semel et iterum atque iterum palam et privatim fecerant, Desiderium multis precibus et lacrymis cæperunt urgere, ut ne diutius Ecclesiam Romanam, quæ eum ad pontificatum elegerat, in tanto rerum discrimine orbatam pastore remanere permitteret; sed frustra. Quare illi rogant ut saltem eum qui ad tantum onus suscipiendum illi aptus videretur judicaret. Accepit ultro Desiderius conditionem, habitoque consilio cum Cencio consule Romanorum, statim Odonem Ostiensem episcopum in pontificem nominavit. Ibant omnium suffragia in Odonem, cum ecce, inquit ille auctor, *repente quidam de cardinalibus, cujus nomen non retulit, contra canones hanc esse electionem affirmans, nequaquam se consensurum clamavit, cæteris contra nitentibus, et pro tempore, pro necessitate hoc ferre oportere astruentibus.* Sed frustra; nam cæteri hunc nequaquam ad suam sententiam flectere valuerunt. Quid vero in hac Odonis electione contrarium sacris canonibus inventum fuerit, non exprimit Petrus; at, si bene judico, nihil aliud obtendere poterat cardinalis ille anonymus, nisi quod cum Odo jam esset Ostiensis episcopus, ad Romanæ Ecclesiæ regimen transferri non posset absque aliqua canonum infractione, qui passim prohibebant episcoporum ex una ad aliam ecclesiam translationes. Verum quod retat

Ecclesia ad reprimendam ambitiosorum aut avarorum episcoporum immoderatam cupiditatem, seu nimiam dominandi in clero libidinem, illud ipsum quandoque permittit, imo et nonnunquam exigit, cum aliqua urget necessitas: qualis sane tunc maxime instabat in tanta rerum perturbatione. Vicit tamen unici illius obfirmata in suo sensu perverbia; cæterique omnes ei cedere coacti, iterum unanimi sententia in Desiderii electionem concurrunt; ac statim, velit, nolit, eum cappa rubea indutum ipso die Pentecostes anni 1086 pontificem sub Victoris III nomine proclamant: verum cum ille nec lum plane electioni suæ consentiret, ejus consecratio in sequentem annum dilata est.

XX. Odo Victorem III consecrat.

Anno insequenti (1087) celebrato apud Capuam concilio ad quod Odo noster Ostiensis Hugonem Lugdunensem invitaverat, Victor episcoporum ac principum qui cum eo erant precibus et lacrymis devictus, pontificia insignia, quæ statim post suam electionem Casinum remeans dimiserat, recepit ac die XII Kalendas Aprilis in Dominica Palmarum indutus purpura, cruce præcedente, in publicum solemniter processit, celebratisque in monte Casino paschalibus festis, Romam perrexit, ubi, post expulsum e basilica Vaticana Guiherum, in ea consecratus est ab Odone nostro Ostiensi, Petro Albanensi, Portuensi et Tusculano Romanis episcopis, aliisque, cardinalibus quoque, episcopis atque abbatibus assistentibus; quod quidem, ut auctor est idem Petrus, Dominica post Ascensionem, die VII Idus Maii factum est. Consecratus tamen fuisse dicitur *exerente Maio* apud Bertoldum, sed forte error est librarii, legendumque est *invenite Maio*.

XXI. Odonis defensio contra Hugonem Lugdunensem.

Accusat Odonem Hugo Lugdunensis fractæ fidei, quod Victorem contra propriam sententiam et promissa sibi aliisque facta, humani aliquid passus ordinaverit. Plura habet ea de re in duabus epistolis ad comitissam Mathildem quam sibi conciliare atque ad suas partes attrahere nititur. In iis vero litteris ea refert quæ adversus Victorem machinatus fuerat. Cum, inquit, *Ostiensis episcopus nobiscum bene per omnia cucurrisset, ut vidit quod abbas, sic Victorem appellare consuevit, per potentiam principis Jordani ad consecrandum se Romam ire intendebat; timens forte ne sua dignitate privaretur, si ab aliis prima manus consecratio ei imponeretur, conversus est in die belli; et immemor factus propositi, et factæ nobis sponsonis, quod dicere pudet, cum abbate pacem faciens, reverentiam ei v'r omnia sicut papæ exhibuit.* Verum quod Hugo in Ouone occasione hujus ordinationis reprehendit, videtur esse laude dignum. Nam etsi forte aliquid in Victore reprehendendum fuerit, quod non ausim dicere, non tamen tanti esse poterat momenti, ut electio jam facta et ab omnibus, imo et ab ipso Hugone ejusque sequacibus (ut ipse fatetur, et ei Victor in concilio Beneventano exprobravit) approbata infirma i deberet; maxime cum

A periculum esset, si id Odo fuisset aggressus, ne ea occasione Ecclesia, tot jam procellis agitata, novo schismate vexaretur. Unde recte satius judicavit vir prudens Victoris electioni unanimi omnium Catholicorum assensu factæ et confirmatæ consensum præbere, quam specie majoris disciplinæ ciere novos tumultus. Hinc merito Hugo ipse et cardinalis Richardus Massiliensis abbas, antea legatus apostolicus, qui soli videntur Victoris ordinationi contradixisse, in Beneventano concilio a Victore, cæteris Patribus hanc sententiam *judicio et auctoritate sua*, ut habet Petrus in Chronico Casinensi, approbantibus, communionem privati sunt, quod sese ipsi a cæterorum Catholicorum unanimitate sejunxissent. Et quidem Mathildis, quam duabus epistolis Hugo sollicitaverat, a Victoris obedientia retrahi non potuit. Hugonem vero ipsum hac in re, sicut et Richardum, quod Odoni exprobrabant, aliquid humani passos fuisse, eorum agendi ratio satis superque ostendit. Etenim, ut Victor ipse in concilio Beneventano coram Patribus exposuit, antequam Victor suæ electioni consensisset, cum ad pontificatum suscipiendum Hugo et Richardus simulate adhortabantur, subjectionemque ei omnem tunc spondebant; quod sperarent eum in sua sententia perseveraturum, ac sic alterutrum ex ipsis ad pontificatum, quem ille perveraciter recusabat, perventurum; at cum Victor assensum tandem præbuisset, nulla eis relicta adipiscendæ hujus dignitatis spe, nisi Victor ipse pelleretur, *conceptam ambitionis flammam, ut aiebat pontifex in concilio mox laudato, elibanus exturatus evomuit.* Illi nempe sua expectatione frustrati, fere in apertum schisma eruperunt, Odonemque, quod Victorem ordinasset, vituperare et conviciis onerare ausi sunt. Verum, cum illi hunc nævum postea, ad Ecclesiæ unitatem redeundo, abluerint, ipseque Hugo in secunda ad Mathildem epistola contestatus fuerit se nunquam a cæterorum Catholicorum communionem discessisse, parco de hujusmodi culpa diutius disserere, ne cineri illorum atque ossibus dolorem inurere voluisse videar. Moneo tantum alteram ex duabus Hugonis ad Mathildem epistolis insertam ab Hugone Flaviniacensi fuisse in Chronico Verdunensi, alteram vero ex ms. cod. Cluniacensis monasterii editam esse tom. II Spicilegii Acheriani; Acta denique concilii Beneventani legi apud Petrum Diaconum l. III Chronici Casinensis. At Urhani epistolas, quas sibi ab Hugone Cluniacensi monstratas fuisse dicebat Hugo, in quibus pontifex Cluniacenses monebat, ut sese ab ejusdem Hugonis et Richardi Massiliensis abbatis communionem removerent, nusquam vidimus.

XXII. Victoris III mors. A quo ricarius et successor designatur Odo.

Dignitatem quam ægre adeo susceperat Victor haud diu retinuit. Etenim cum Beneventi, ubi concilium celebrabat, in morbum lapsus, exitus sui diem imminere persensisset, Casinum statim rediit, ibique Oderisio sibi in monasterii regimine substituto, ept

scopos et cardinales qui in ejus comitatu erant convocavit, eosque monuit ac præcepit, uti narrat Petrus libro III Chronici Casinensis, capite 73, ut Otonem Ostiensem episcopum, post suam ipsius mortem, quam proxime eventuram esse non dubitabat, juxta Gregorii morientis votum in Romanum pontificem eligerent: *Quem, quia præsens aderat, manu apprehensum cæteris episcopis tradidit, dicens: Accipite eum et in Romana sede locate; meamque vicem in omnibus, quousque id facere possitis, habete.* Paulo post, mense scilicet Septembri, Victor moritur; sed ejus successoris electio, ob temporum difficultates, in sequentem annum dilata est.

XXIII. *Urbani III electio. Litteras ea de rescribit, ex quibus aliquot supersunt.*

Decursis Victoris obitus sex circiter mensibus, de successore tandem actum est. Conventus ea de re apud Terracinam Campaniæ Romanæ urbem, mense Martio, anno 1088, habitus est, in quo Catholicorum omnium unanimi consensu simul et applausu Odo episcopus Ostiensis Romanus pontifex renuntiatus fuit sub *Urbani II* nomine. Nemo autem non laudavit quod Odonis generis nobilitas, animi mansuetudo, suavitas morum, vitæ innocentia, in tractandis negotiis prudentia et dexteritas, in adversis constantia insuperabilis, aliæque virtutes, quæ maximum pontificem decent, omnibus essent notæ. Eum nebulosis illis temporibus, a *Deo Israel maximum principem contra allophylos constitutum* fuisse scribit Ordericus Vitalis libro VII, cui *Dominus turrem David cum propugnaculis contra faciem Damasci committeret.* Tum eum sic repræsentat: *Hic erat natione Gallus, nobilitate et mansuetudine clarus, civis Remensis, monachus Cluniacensis, ætate medicus, corpore magnus, modestia discretus, religione maximus, sapientia et eloquentia præcipuus.* Urbani electionem laudat quoque Dominico, lib. II, cap. 7, ubi eum ob eloquentiam *rhethorem* appellat, qui, inquit, *ut Salomon dicebat, et considerabat ut justus leo.* Eundem *doctrina et sanctitate vitæ quovis grandi magistratu dignum fuisse* Platina asseverat.

Venia autem dignus est Bertoldus, qui in Germania constitutus contra aliorum auctorum testimonium, et ipsius Urbani epistolas, scripsit hanc electionem Romæ fuisse factam, at a cæteris in celebrandis hujusce pontificis laudibus non dissentit. Romæ, inquit, *cardinales et episcopi, et reliqui de clero et populo catholico Otonem Ostiensem episcopum, religione et eruditione celebrandum, papam clxi orlinaverunt; eique nomen Urbani secundi indiderunt, iv Idus Martii.* Hac ipsa eadem die Urbani electio consignatur in brevi Chronico Cavensi ad cyclos paschales; imo et in ipsis Urbani litteris, quas ea de re scripsit.

Et quidem Bertoldus testatur novum pontificem statim post suam electionem litteras encyclicas per totum orbem Christianum misisse. *Insequenti, inquit, die, missis litteris omnibus Catholicis, et suam ordinationem omnibus declaravit, et se in omnibus*

vestigia sui prædecessoris piæ memoriæ Gregorii papæ observatum denuntiavit. Testis est Dominico, lib. II, cap. 3, Urbanum tunc aut certe paulo postea ad Mathildem comitissam scripsisse, ut eam ad perseverandum in tuenda adversus schismaticos sedis apostolicæ causa adhortaretur. Cæterum non epistolas modo, sed etiam legatos ab Urbano in diversas plagas missos fuisse tradit Ordericus libro laudato, ut principes Christianos in fide et unitate confirmaret. *Confusus in Domino cælorum,* ait hic auctor, *qui non relinquit virgam peccatorum super sortem justorum, misit legatos et epistolas Romanæ auctoritatis Francis et Græcis, aliisque gentibus per orbem constitutis, ut in fide catholica irrefragabiliter persistenter et omnem scissuram a lege Dei et corpore Christi, quod est Ecclesia, callide præcaverent.*

Aliquot ex epistolis illis, ab Urbano statim post suam electionem scriptis, supersunt. Una inscripta est Salisburgensi metropolitano, aliisque Germaniæ episcopis catholicis, quos ad perseverantiam in Ecclesiæ catholicæ obedientia paucis, sed maxime efficacibus, verbis adhortatur. Alteram scripsit ad episcopos Viennensis in Gallia provinciæ, in qua, post significatam eis suam electionem, illos monet ut suæ metropoli succurrant, quæ ob diuturnam sedis vacationem jacturas graves patiebatur. Eadem occasione, eodemque tempore, pontifex ad Hugonem abbatem Cluniacensem, suum olim in disciplina monastica magistrum, scripsit, qua verbis tenerrimis eum adhortatur, ut quanto citius fas ei fuerit Romam accedat, ipsi, ad tam grave onus portandum opem allaturus. Similes litteras, sed quæ exciderunt, Raynaldum Remorum antistitem ab Urbano recepisse conjicit Marlotus tomo II metropolis Remensis, ex charta initio anni sequentis data, in qua Raynaldus, invitante Urbano, se Romam adire testatur. An etiam ad Anglorum antistites, quorum primam sedem tunc obtinebat beatus Lanfrancus Cantuariæ archiepiscopus, scripserit novus pontifex haud certum est: at ex sancti Anselmi Gestis colligitur Urbanum ante ejusdem sancti electionem nec admissum nec rejectum in Anglia fuisse.

XXIV. *Urbanum omnes amant.*

Tanta autem erat apud omnes de Urbano opinio, ut nullus eum non amaret, nullusque pro vero et optimo pontifice eum libenter non agnosceret, præter Henricum Augustum, ejusque sequaces: quos tamen adeo, pro sua prudentia et lenitate morum demulsit, ut plerosque illorum puderet se tam amabili, tam sancto viro adversari. Hinc sub ejus vitæ finem vix aliqui supererant qui Guiberto pontifici adhærent. *Solus, inquit Ordericus, Henricus Theutonum princeps et pedisequi ejusdem Guiberto adherent; Galli vero et Angli, aliæque gentes pene omnes per orbem Urbano piæ obsecundabant.* Quin et Pisani, ut habet Bertoldus, *Genueses et alii multi ex Italia, debellato uno ex Africanis regibus, eam apostolicæ sedis tributarium fecerunt.* Cujus expeditionis meminit Chronicon Pisanum, in quo dicitur

nitissimæ urbes die sancti Xixti captæ memorantur. A episcopus Portuensis, et Benedictus prefectus, re-

XXV. *Particularis ejus electionis descriptio ex Chronico Casinensi.*

Hoc usque varios auctores, qui data occasione summam de Urbani electione scripserunt, laudavimus: jam vero proferre libet egregiam ejus descriptionem, quam Petrus diaconus libro IV Chronici Casinensis cap. 2 inseruit, ubi omnem ejus seriem cum singulis circumstantiis fuse et particulatim explicat.

Post mortem Victoris tristitia ingens et desperatio cunctos nostræ partis invasit; et jam fere quid agerent, vel qualiter se de Ecclesia intrmitterent, ignorabant. Episcopis circumquaque dispersis frequentes nuntii, crebrique legati tam Romanorum quam Ultramontanorum et comitissæ Mathildæ ad eosdem episcopos transmissi, hortabantur pariter ac rogabant ut... in unum convenientes caput facere Christianitatis satagerent: membra Dei auxilio capiti non defutura. Tandem itaque rursum in unum coadunati, una cum abbate nostro Oderisio miserunt litteras Romanis clericis ac laicis, Sancti Petri fidelibus, ut quotquot ex eis possent, prima hebdomada Quadragesimæ, Terracinam venirent: quotquot vero non possent, assensum suum in persona, quam ipsi concordi voto eligerent, propriis litteris representarent. Similiter etiam miserunt litteras universis circumquaque per Campaniam, Principatum, atque Apuliam manentibus episcopis atque abbatibus, ut quicumque possent absque canonica excusatione per seipsos ad prædictum locum et tempus occurrerent; non autem valentes, aut per idoneas personas, aut certe per litteras, consensum suum transmittere perstuderent. Factum est, et quarta feria primæ hebdomadis Quadragesimæ, VIII scilicet Idus Martii, congregati sunt apud Terracinam Campaniæ civitatem cum episcopis et cardinalibus Romanis supra nominatis, atque cum nostro abbate Oderisio, archiepiscopi, episcopi, atque abbates ex diversis partibus, numero quadraginta; ab urbe autem Roma, Joannes Portuensis episcopus, omnium cardinalium et clericorum catholiæ duntaxat parti faventium; Benedictus vero prefectus, universorum laicorum fidelium legationem et consensum unanimem per litteras attulerunt. Legatorum autem Ultramontanorum et Mathildæ comitissæ nonnulli interfuerunt, orantes instanter ut eidem propter quam convenerant rei, cum auxilio et gratia Spiritu sancti, ita studerent ut læta illis a quibus legati fuerant nuntia referre valerent. Altera igitur die, convenerunt omnes pariter ad episcopium prædictæ civitatis in ecclesia beati apostolorum principis et sancti Christi levitæ Cæsarii, et cum resedissent, surgens in medium Tusculanensis episcopus, retulit per ordinem omnia quæ de ordinatione Ecclesiæ, vel papa Gregorius antea, vel postmodum papa Victor statuerant, simul etiam quam ob causam ipsimet universi tunc in eodem loco convenerant. Dehinc surgens

episcopus Portuensis, et Benedictus prefectus, retulerunt et ipsi tam clericorum quam laicorum fidelium a Roma super hoc negotio legationem pariter atque consensum; videlicet, ut quemcumque ipsi tunc unanimi voto ad hoc officium promoverent, eundem omnes pari et simili consensu in apostolica sede statuendum reciperent. Cumque hujus monasterii abbas et archiepiscopus Capuanus, et ad postremum qui convenerant, benefactum recteque dictum laudassent.... statuerunt demum communi consilio, ut per tres illos dies, id est quintam et sextam feriam, ac Sabbato triduanum specialiter jejunium celebrarent in abstinentia et orationibus ac eleemosynis, divinitus ostendi sibi personam tantæ dignitati condignam continuis precibus impetrarent. Dominica itaque die valde mane omnes iterum in eadem ecclesia congregati, cum inter se pariter nonnulla de re hujuscemodi tractavissent, exsurgentes tres cardinales episcopi, qui caput ejusdem concilii erant, Portuensis scilicet, Tusculanensis et Albanensis, ambonem ascenderunt, factoque silentio, uno simul ore pronuntiant Ottonem episcopum placere sibi in Romanum pontificem eligendum. Cumque utrum omnibus idem quoque placeret, sicut est consuetudo, requirerent; repente mirabili ac summa concordia, omnes magna voce hoc sibi placere, dignumque illum universi conclamant apostolicæ sedis papam existere. Tunc Albanensi episcopo pronuntiante, *Urbanum* illum placere vocari; mox cuncti surgentes capiunt, eumque cappam laevam exuentes, purpuream induunt, et cum acclamatione, atque invocatione Spiritus sancti ad altare beati Petri apostoli illum pertrahentes, in pontificali solio ponunt quarto Idus Martii: sicque ab eodem pontifice missa solemniter celebrata, universi gaudentes, Deoque gratias referentes, redierunt ad sua. Hæc Petrus diaconus, quibus jungenda quæ ipse Urbanus habet in epistolis supra laudatis

XXVI. *Pontifex Casini miraculo sanatur. Inde assumit Joannem diaconum.*

Narrat idem Petrus libro IV, cap. 5. Urbanum post suam electionem sacrum Casini montem invisisse, ibique sancti Patris Benedicti meritis a gravissimo lateris dolore, quo frequenter afflicti solebat, tuncque vehementer afficiebatur, liberatum fuisse. Subjungit Petrus hoc miraculum testimonium sui *corporis* apud Casinum *præsentia* a beato Benedicto patratum fuisse, quod, inquit, ea de re pontifex dubitare videretur (*Bullar. Casin. l. I, p. 12*). Et quidem vulgati auctores bullam Urbani ea occasione datam laudant. Sed hæc a Baronio ad annum 1088, aliisque viris doctis, veluti spuria rejicitur. De hujus sinceritate alii judicabunt: at dissimulare non licet eam ob notarum chronologicarum defectus, et rerum in ipsa contentarum insolentiam, imo ipsam etiam stylum apud cordatos homines et eruditos in falsi suspicionem non immerito venisse. Et quidem licet nolimus inficiari Urbanum sancti Benedicti me-

rītis in sacro monte sanitatem recuperasse, haud tamen admittimus, quod ille auctor narrat, sanctum Patrem pontifici apparuisse, ut eum de presentia sui ipsius corporis apud Casinum, quam antea non credebat, faceret certiozem. Liquet enim ex aliis passim locis, Petrum ejusmodi historiolas occasione miraculorum reipsa a sancto Benedicto patratorem passim suis narrationibus immiscuisse, quæ cum rerum gestarum veritate stare non possunt.

Si eidem auctori credamus, Urbanus monasterium Casinense rursus inuisit paulo ante Trojanum synodum. Quo tempore, inquit, cap. 7, *supradictus papa Urbanus iterum ad has partes deveniens Joannem Cajetanum loci hujus, id est Casini, monachum diaconum in Lateranensi patriarchio ordinavit.* At Joannis promotio, ut in hunc locum observat Angelus de Nuce, ad primum Urbani accessum revocari debet, itaque compluribus et indubitatis diplomatibus certum est, quæ a Joanne hoc ipso anno 1088 Urbani pontificatus primo subscripta passim reperiuntur. Certe hanc notam diserte habent Urbani litteræ pro primatu Toletanæ Ecclesiæ in Hispaniis, privilegium Cluniacense, et alia quibus subscripsit Joannes præsignatoris titulo usque ad annum 1089 quo cancellarii dignitatem obtinuit.

XXVII. *Bantinum monasterium dedicat et privilegio donat; quod violatum denuo firmatur.*

Adhuc in Casinensi monasterio versabatur Urbanus, cum a Rogerio duce et fratre ejus Boamundo, Roberti Guiscardii filii, simul et ab Ursione abbate monasterii Bantini prope Acheruntiam in Apulia siti, invitatus est, ad ejusdem loci ecclesiam in honorem beatæ Mariæ consecrandam. Quod cum fecisset pontifex, illorum principum eorumque comitum et baronum interventu, idem monasterium maximis prærogativis donavit. Quæ fusius in diplomate ea de re donato explicantur. Illud privilegium inter Urbani epistolæ primum locum obtinet in editione conciliorum Labbeana, sed sub hoc falso titulo: *De ecclesia Sanctæ Mariæ Casinensis monasterii a se consecrata et privilegio munita.* Exstant apud Ughellum, tomo VII Italiæ sacræ, ubi de Acheruntinis archiepiscopis litteræ Paschalis secundi, quæ hoc ipsum Urbani privilegium confirmant. Quin et cum Apuliæ quidam proceres, Rogerio procul dubio atque Boamundo alio intentis, monachos ejusdem loci, divēptis etiam monasterii bonis et chartis, vexarent, Urbanus ea de re ad Rogerium et ejus fratrem scripsit, ut sua auctoritate temerarios illos compescerent, minatus insuper se sacrilegos adeo homines anathemati subjecturum, nisi brevi respiscerent.

Papæ monitis obsecundarunt pii principes, monasteriumque novo privilegio munierunt, quod ab ipsis aliisque comitibus et nobilibus viris subscriptum est, ne chartarum et diplomatum quæ perierant jactura, detrimentum aliquod locus ille sacer pateretur. In novo autem illo instrumento Rogerius ac ejus frater Boamundus inter cætera sibi met ipsis gratulantur, quod eorum opera summus ipse pontifex propriis

manibus hujus monasterii ecclesiam consecrasset. Tum laudant privilegium ab eodem pontifice concessum, quod *triginta duobus catholicis Patribus in singulis pastoralibus virgibus, astantibus, præsentem comitum et baronum innumera multitudinæ, roboratum* fuisse testantur. Et, ne quid loci tutelæ firmitatis deesset, narrant quibus conditionibus id a pontifice præstitum fuerit. *Monasterium ipsum, inquit, de minus papa consecrare omnino renuit, priusquam idem et omnia sua in nostra et hæredum nostrorum speciali cura et defensione omnimoda reciperemus, et convicini comites et barones qui aderant, apostolica jussione evangelicis sacramentis astricti, eidem monasterio et rebus omnibus suis pacem et defensionem perpetuam, et generalem libertatem se ubique cus odire promitterent.* Tum recensent varias donationes a seipsis factas, confirmantque et augent monasterii immunitates. Quia vero privilegii quod ab Urbano datum fuerat autographum simul cum aliis chartis direptum, non amplius inveniebatur, curarunt providi principes, ut aliud ejus exemplar authenticum describeretur, quod primi locum et auctoritatem haberet. Digna sunt eorum verba quæ hic inserantur. *Nos, aiunt, tacti dolore intrinsecus, et extrinsecus aspersi rubore, quoniam labor debita nostræ sollicitudinis preciosum apostolicum instrumentum, nostris supplicationibus constitutum, et subreptum tempore nostro nunc usque reperiri non potuit; secunda quod fideliter ab eo exemplatum invenimus, nostra nostrorumque comitum et baronum pari memoria protestante, præsens hoc simile liberatorium scri, tum per manus magistri Theodosii nostri notarii scribi mandavimus, et plumbea bulla, nostro solito typario impressa confirmari, etc.* Quæ apud Baronium habentur ad annum 1090, ubi instrumentum istud datum Canusii mense Julio, indictione XIII, integrum habetur, cum Rogerii Boamundi aliorumque optimatum subscriptionibus.

XXVIII. *De falso instrumento dedicationis Cavæ.*

Ex his autem facile intelligitur quantum a vero aberraverit Ughellus tomo VII Italiæ sacræ, ubi in catalogo antistitum Acheruntinorum hanc Bantini monasterii dedicationem ad annum 1093 ex veteri, ut putat, monumento revocare conatur. Etenim quamvis inficiari nolumus Urbanum anno 1093, aut etiam aliis temporibus, ut innuit Petrus diaconus in continuatione Chronici Casinensis, Casinum invisere potuisse, ino et eum in Apuliam cum memoratis principibus variis temporibus non seniel convenisse, si tamen certa sunt monumenta quæ numero superiori laudavimus, et sane illa esse certa haud dubitari potest, vix ultra annum 1088 differri potest hujus dedicationis celebritas. Etenim anno 1090 quo datum est secundum illud Rogerii et Boamundi instrumentum, jam a celebrata dedicatione aliquod, et qui tem satis longum temporis intervallum effluxisse debuerat, ut non solum Apuliæ proceres immemores suorum promissorum, Bantini monasterii bona et chartas diriperint; sed etiam ut tempus habuerit

Urbanus, instante Ursione abbate, jam dictos principes commonendi, ut tantum scandalum sua auctoritate comprimerent. Quod re ipsa mense Julio, uti fertur eorum diploma, coactis totius provinciae viris nobilibus anno ipso 1090 jam fecerant.

Jam vero, si libeat, dicere quid de hoc Ughelli monumento sentiamus. Illud ad Bantinum monasterium nihil pertinere, sed aut ab aliquo nebulone confectum fuisse, aut certe ad monasterium Cavense referri debere, nobis videtur. Et quidem *monasterium sanctae Mariae de Pauso, vulgariter Doventuum nuncupato*, quod in ea charta memoratur, nemo novit; nec nisi divinando Ughellus, ac post eum Lubinus in Notitia abbatiarum Italiae, et forte alii nonnulli recentiores illud esse monasterium Bantinum conjecerunt. Si vero hoc qualecunque instrumentum simul cum Cavensis monasterii privilegiis et dedicationis ejus historia conferatur, ex iis plane illud consarcinatum fuisse, quisque facile advertere poterit: quod probant sanctissimae Trinitatis mentio, indulgentiae utrobique eadem, dedicatio utraque mense Septembri facta, eadem gratiae utrique loco ac ecclesiae Compostellanae indultae, bulla in favorem novae dedicationis utrobique Salerni mense Octobri data, et alia quae huc appellare non vacat. De Cavensi dedicatione infra ad annum 1092 agemus.

XXIX. Urbani iter in Siciliam.

Urbanum eodem anno in Siciliam transmisisse, non modo recentiores auctores, sed ipse etiam testatur Gaufredus Malaterra, monachus Benedictinus, auctor illorum temporum accuratus, qui res Rogerii comitis gestas, ipso adhortante, quatuor libris conscripsit. Is narrat libro IV, cap. 13, Rogerium Siciliae comitem, fratrem Roberti Guiscardii, adeoque alterius Rogerii ducis Apuliae et Boamundi patrum, anno 1088 inchoante Aprili Buceram Siciliae urbem obsedis, ibique suscepisse Urbani legatos cum litteris sigillatis, quibus invitabat eum pontifex, ut Troinam, quo ipse properabat, quam posset celerime accederet, secum de rebus gravibus colloquium habiturus. Adfuit, condito die, comes, ut prosequitur ille auctor, et finito colloquio pontificem multis donariis honoratum dimisit. Quid vero negotii inter eos ageretur, Gaufredus diserte non retulit, nisi forte id fuerit quod subjungit de Constantinopolitano imperatore, Alexio Comneno, quem Urbanus missis ante paucos dies, id est statim post suam in pontificatum electionem, legatis Nicolao abbate Cryptae ferratae, et Rogerio diacono, *paterna in reprobatione commonuerat*, quod in provinciis sibi subjectis Latinos sacerdotes, abjectis azymis, in pane fermentato sacrificare cogeret. Addit idem auctor imperatorem, suscepta humiliter pontificis increpatione, eum per eosdem legatos ex itinere jam reversos invitasse *chartulis litteris aureis scriptis*, ut intra unius anni et dimidii terminum in Graeciam veniret, ad tractandum ea de re in concilio apud Constantinopolim celebrando: sicque communis utriusque gentis

consensu pax firma in Ecclesia sanciretur. Hoc quidem, ut refert idem auctor, Rogerius Urbano consulebat; sed veritus pontifex ne, se absente, Guibertini, qui Romae potentes erant, omnino prevalerent, illud iter aggredi ausus non est: et eosdem aut certe alios legatos sui loco Urbanus ad imperatorem iterato misit, qui pacem anno sequenti utrumque cum illo composuerunt. Certe urgentissimum et quidem improvisum aliquod magni momenti negotium huic in Siciliam itineri occasionem praebuisse inde colligimus, quod pontifex, qui ante aliquot dies Casini versabatur, imo et in Apulia ad Bantinam ecclesiam dedicandam cum Rogerio et Boamundo comitis Rogerii ex fratre nepotibus nihil aliud cogitans accesserat, Terracinam reversus, repente dimissis omnibus in Siciliam longo itinere, uti Gaufredus habet, *fatigatus* transmiserit, ut cum Rogerio colloqueretur, qui hoc anno captus, ut refert Lupus Protospata, Syracusis, Bruceram, ut ex Gaufredo diximus, tunc, mense scilicet Aprili, obsidebat. Aiunt vulgati apud Rocchum Pyrrhum in Sicilia sacra auctores Urbani ea occasione in sacello quodam subterraneo cathedralis ecclesiae Troinensis missam celebrasse, atque in ejus rei memoriam appositam fuisse inscriptionem, qua vetitum est ne deinceps in locum illum nudieres ingrederentur.

XXX. Anselmo archiepiscopo Mediolanensi mit. it. pallium, etc.

Respirabat tunc Mediolanensis Ecclesia sub Anselmi catholici viri pontificatu, qui ante aliquot annos in locum Tedaldi schismatici affectus, hactenus a rege susceperat, ob id ne, aut certe ob aliquam aliam causam, quam incertam esse Ripamontius dicit, in Gregorii pontificis offensionem incurreret; sed ei post modum penitenti culpam condonavit Urbanus, atque ipsi in solium, quod sponte dimiserat, restituto ac confirmato, pallium per Herimannum cardinalem misit cum epistola, cujus solum superest fragmentum in Urbani Vita, quod referetur inter ejus epistolas. Idem ferme praestitit Urbanus erga Henricum Suessionensem episcopum, qui cum episcopatus investituram a Philippo rege accepisset, Romam veniens coram pontifice sponte dignitatem abdicavit: huic tamen renitenti et nolenti praecipit Urbanus, ut sedem repeteret, accepto juramento se nunquam iis, qui a sede apostolica fuissent excommunicati, communicaturum esse, aut interfuturum eorum consecrationibus, qui per nefas episcopatus vel abbatias occupassent. Idem factum fuisse Belvacensi episcopo tradit Pandulfus in Vita Urbani, id quod etiam Platina testatur. Redeo ad Anselmum Mediolanensem.

Huic Urbani litteras scripsit de reconciliatione lapsorum, ex quibus Ivo parte IV, c. 407, decretalem epistolam excerpsit, quae passim edita, sed multum ex vulgato Anselmo Lucensi aucta, dabitur inter Urbani litteras, cum duobus aliis canonibus, in concilio Belvacensi anni 1114 nostro pontifici pariter attributis, quorum primus clero, alter populo Medio-

lanens incriptus est. Hunc utrumque canonem, A
etsi nonnulli censeant Alexandro II tribuendum
esse, Urbano abjudicare visum non est, cum forte
simili malo idem omnino remedium ab utroque
pontifice adhibitum fuerit. Neque enim insolens
videri debet unum et eundem canonem a duobus
pontificibus promulgatum fuisse. Nam canon *presby-*
terorum filios, dist. 56, cap. 1, magna ex parte
repetitur c. 11, *Nisi aut*, qui Urbano utroque in
loco assignatur, et reipsa inter Melphitani et aliorum
Urbani conciliorum decreta occurrit: et tamen in
concilio Belyacensi supra memorato dicitur esse
Gregorii VI et Urbani II. Et apud Ivonem parte vi,
c. 410, Gregorii VII et Urbani II. Visum est ali-
quando mihi, idem ferri posse iudicium de canone
clerico jaciente dist. 50, c. 37, quod ex Urbani epi- B
stola *ad Guernerium Narbonensem*, antequam pon-
tiffex fieret, defunctum, decerptus diceretur. At
postmodum a viris doctis didici errorem in titulum
irrepsisse, legendumque esse *Guernerio Mersburg-*
gensi, qui reipsa Urbani II tempore vixisse memo-
ratur. Quare illum canonem sub sincero ejus titulo
referemus in appendice. Quo autem anno hæc ad
Guernerium epistola scripta fuerit, haud liquet.
Bucelinus observat Guernerium pro Gregorio VII
stetisse, et tamen inter episcopos catholicos qui con-
cilio Quintiliburgensi anno 1085 subscripserunt,
legitur Bernardus Mersburgensis, an idem qui
Wernarius seu Guernerius dictus sit, Bucelinus
quippe Bernardum non recenset.

XXXI. *Ecclesia Cremonæ dotatur.*

Hoc ipso anno ecclesiam collegiatam Sanctæ Aga-
thæ apud Cremonam, quam Gregorius VII amplia-
verat, Urbanus dotavit, attributis ei ecclesiarum
Sancti Valerii et Sancti Christophori, prope cam-
dem urbem sitarum, redditibus, ut refert Joseph
Bresceanus in Chronico Cremonensi ms. quod præ-
manibus habemus. Clericos sæculares hujus basi-
licæ in regulares canonicos mutasse circa annum
1090, dicitur idem pontifex apud Merulam, sed illi
postea ad sæcularem statum rediere. Aliud privile-
gium hoc etiam anno indulxit Urbanus monasterio
Sanctæ Crucis Saxivivi, in territorio Fulginensi,
quod Mainardo ejus auctori et primo abbati inscrip-
tum dicitur in ejusdem loci Chronico italico. At
ejus exemplar habere non licuit, sicut nec alterius
quod hoc ipso anno datum fertur Petro abbati
Carroffensi apud Pictones in Gallia, quanquam
istud, si non fallor, aliud non est ab eo quod anno
1096 eidem monasterio concessum suo loco di-
cemus.

XXXII. *De rebus Hispanicis. Turbæ in Ecclesia
Iriensi. Concilii Fussellensis tempus. Primatus
Ecclesie Toletanæ restitutus.*

Quod ad res Hispanicas attinet. Augebatur ibi
quotidie novis incrementis catholica fides Christia-
norum principum fortitudine, qui pulsas Mauris ur-
bes præclaras, et provincias interdum integras re-
cuperabant. Auctor Indiculi rerum Aragonicarum a

Pistorio tom. III Hispaniæ illustratæ editi habet
Urbanum Alfonso Aragoniæ regi ejusque successo-
ribus et regni proceribus conjunasse, ut decimæ in-
ditionibus quas a Mauris recuperarent, ab eis re-
ciperentur, exceptis episcoporum sedibus et digni-
tatibus.

At sedente Urbano, non Alfonsus, sed Sancius et
Petrus Arragoniam obtinebant; quare id, ni fallor,
intelligendum est de Petro, cui Urbanus hanc facul-
tatem indulxit. Etsi id etiam Alfonso regi conces-
sum dicatur, id referri debet ad Aldefonsum seu
Alfonsum Legionis et Castellæ regem tunc inter
reges Hispanos eminentem, qui, recepto ante ali-
quot annos ex Barbaris Toledo, *imperatoris Hispani-*
niæ titulum accepit curavitque ut ei urbi Bernardus
monachus Cluniacensis, qui tum monasterio
Sancti Facundi præerat, archiepiscopus præficeretur.
Atque ea fuit occasio renovandi hujus Ecclesiæ
antiqui splendoris, quem diuturna Barbarorum do-
minatio obscuraverat.

Iriensi Ecclesiæ, cui tunc suberat urbs Compo-
stella, jam ab aliquot annis præfecerat rex Sancius
Didacum, virum haud ignobilem, sed qui, ut ait
auctor Historiæ Compostellanæ, adeo externis curis
implicatus erat, ut interiora non satis curaret. Hunc
nescio quo casu commotus Alfonsus in vincula con-
jecit, unde magna tumultuatio, turbæ ingentes in
hac Ecclesia concitatæ. Cum itaque omnia pessum
irent, nec celeberrimæ Ecclesiæ, quæ jam tunc
beati Jacobi reliquiarum possessione gloriabatur,
eadem æquo animo ferre valerent viri probi, Al-
fonsus ut hanc a se injuriam amoliretur, alium epi-
scopum in Didaci locum intrudere comatus est.
Opportunam hujus concilii exsequendi occasio: em
offerebat ei, ut quidem ipsi videbatur, synodus apud
sanctam Mariam de Fusellis, quam tunc Ricardus
Sancti Victoris abbas, legatus sedis apostolicæ a
Gregorio VII in Hispaniis institutus, congregaverat.
Quare immissis subornatoribus, persuasum est
callide Didaco ut, si vellet absolvi a vinculis, se
reum in concilio fateretur, et humilitate procul
dubio cor regis emolliendum fore, nec aliam ei super-
esse obtinendæ libertatis viam. Assensit ille, sed res
alio vertit quam ipse putaverat. Quippe cum Alfon-
sus in concilium venisset, adductusque, eo jubente,
fuisset Didacus, atque uti edoctus fuerat, virga et
annulo in manus legati consignatis, episcopali di-
gnitate coram omni populo se indignum proclamasset,
statim pronuntiavit legatus cum episcopali
dignitate decidisse, licentiamque dedit alterum in
ejus locum substituendi. Nec mora, Petrus Candi-
dinensis abbas, qui data opera præsto erat, a rege
designatus in episcopum, statim assumptus atque
consecratus est. Is Biennio rexit Ecclesiam Iriensem,
ad annum scilicet 1091, quo in Legionensi
concilio a Rainerio apostolicæ sedis legato exaucto-
ratus fuit, cum jam Ricardus, re ad Urbanum de-
lata, apostolica legatione spoliatus fuisset. Hæc
omnia discimus ex veteri Historia Compostellanæ

Ecclesiae quæ initio sæculi duodecimi, jubente altero Didaco, primo Compostellæ archiepiscopo scripta est a Geraldo ejus familiari. Ex hac Historia ea quæ ad rem nostram pertinent referemus in Appendice excerpta anno 1705 ex eod. ms. doctissimi Ferreræ apud Madritum parochialis ecclesiæ rectoris, a viro cl. Joanne *Le Grand*, cum esset a secretis illustrissimo abbati Estræo, qui tum Christianissimi regis legatione ad Philippum V Hispaniarum regem in ea urbe fungebatur.

Inter cætera vero quæ ex eadem Historia discimus, illud sane observatione dignum est quod inde facile colligi possit quo tempore celebratum fuerit concilium Fussellense, variis temporibus ab auctoribus Hispanis assignatum. Non enim ad annum 1135 revocari debet, ut putavit Sandovallius, aut ad Paschalis II pontificatum, ut visum est piæ memoriæ cardinali Aguiri ordinis Benedictini splendori, qui illud cum Palentino in quo, ut legitur in Vita beati Geraldii, recitatum fuit Braccarensis Ecclesiæ privilegium, confudit: sed anno 1088 desinente, aut sequentis initio celebratum fuisse dici debet. Nam Petrus abbas, qui ejus concilii tempore, aut saltem statim atque finitum fuit, Iriensem Ecclesiam occupavit, post duos regiminis annos exauctoratus fuit a Rainerio legato sedis apostolicæ, in concilio Legionensi, quod ex omnium consensu anno 1091 consignari debet. Ejusdem veteris monumenti ope multum illustrantur aliquot Urbani epistolæ, in quibus pontifex vehementer conqueritur apud Alfonso regem, de captivitate *episcopi sancti Jacobi*, ac de ejusdem illegitima exauratione, a Richardo contra regulas attentata. Hinc etiam discimus cur Urbanus, ablata Richardo legatione, vices suas in Hispania Bernardo Toletano antistiti commiserit. Cætera suis locis exponentur.

Cum itaque his turbis Ecclesiæ Gallicie agitentur, Bernardus jam consecratus Toleti episcopus, ut plerique existimant, quod quidem verisimilius est, aut certe solummodo ad hanc sedem designatus, si, ut alii volunt, verum sit eum ab Urbano, quod ipse nunquam dixit, consecratum fuisse, Romam venit adversus Richardum, si Roderico Toletano credamus, conquesturus, vel, ut aliis placet, ad visitanda apostolorum limina, et ut obsequia sua novo pontifici, sive ille fuerit Victor, ut quidam dicunt, sive successor ejus Urbanus, quod magis videtur antiquis monumentis consentaneum, deferret: eo etiam intendebat ut ea occasione antiquorum Ecclesiæ Toletanæ privilegiorum obtineret restitutionem: quod colligi potest, imo diserte habetur in Urbani epistolis. Certe Bernardum cum litteris commendatitiis Alfonsi regis venientem benigne ab Urbano exceptum fuisse testatur ipse idem pontifex in epistola ad eundem regem, qui in altera ad Hugonem Cluniacensem, ait Bernardum a se reverenter fuisse exceptum, tum ob ejus commendationem, tum ob ipsius Bernardi, et sedis Toletanæ,

quam regebat, reverentiam. Hinc statim eidem primum in cæteras Hispaniarum Ecclesias Urbanus contulit, data bulla Anagninæ Idibus Octobris hujus anni, in qua pallii privilegium, et primum in Hispaniis se ei conferre declarat, ad id *precibus Ildesonsi regis* excitatus, ob antiquas Ecclesiæ Toletanæ prærogativas. Qua de re non regem modo aut Hugonem abbatem, sed etiam universos Hispaniarum archiepiscopos certiores fecit. Litteras vero quas hujus rei causa scripsit pontifex, etsi notis chronologicis careant, ad hunc annum pertinere nemo non videt. Præmissum Toletanæ Ecclesiæ privilegium in Appendice locum habebit, sicut et Gregorii IX de eadem re rescriptum ad Rodericum Toletanum archiepiscopum, qui privilegiorum Ecclesiæ suæ exemplaria sua authentica ab eo pontifice postulaverat. Ipsas autem litteras edendas relinquimus laborioso eruditorum pontificiarum epistolarum collectori, ne repetita sæpius earumdem rerum editione litteratis librorum emptoribus oneremus.

XXXIII. *Artaldus Helenensis ab Urbano consecratur.*

Emersit circa illud tempus gravis controversia in provincia Narbonensi inter Artaldum electum Helenensem episcopum et Dalmatium ejus metropolitanum, qui eum ob Simonie suspicionem consecrare renuobat. Artaldus hanc repulsam passus Romam adiit, ibique præstito sacramento purgatus, ab Urbano ipso consecratus est. Id fusius, uti conjicere licet, descriptum erat in Urbani Gestis, ex quibus canonem Artaldus in suum decretum Gratianus invenit 8, q. 3, c. 2, ubi ille mendose, uti dicemus, *episcopus Arelatensis* appellatur. De quo errore cum hic canon ad Urbanum nostrum spectet, juvat hic paulo accuratius inquirere. Franciscus Bosquetus merito reprehendit Gratiani editores, quod pro *Arelatensis*, legendum esse *Electensis* censuerint, cum, inquit, certum sit Electensem Ecclesiam, etsi Narbonensi provinciæ ab initio subjectam, ante Joannis XXII tempora episcopali titulo ornatam non fuisse. At cæteris felicior non fuit vir eruditus in vulgata lectione propugnanda, quam retinere debere contendit, ut inde probaret Arelatenses episcopos olim Narbonensi metropolitano subjectos fuisse. Etenim nec Arelatensis Ecclesia unquam ad provinciam aut primum Narbonensem pertinuit, nec inter Arelatenses episcopos Artaldus ullus usquam memoratur. Alia itaque solvendæ hujus difficultatis via ineunda est, quam videtur invenisse vir cl. Stephanus Baluzius in additis ad librum v De concordia sacerdotii et imperii cap. 41, ubi monet legendum esse in hoc canone *Artaldus Elenensis episcopus*, Helenensis quippe Ecclesia tunc temporis subjecta erat metropoli Narbonensi. Et quidem tunc vivebat Artaldus, qui Elenensem sedem eo sæculo desinente tenuit, ut confirmatur ex his verbis libri iv Marcæ Hispanicæ, *Artaldi electi episcopi Helenensis mentio fit vi Idus Maii, anno 27 regnante Philippo rege*. Qui quidem Philippi annus si a patris ejus

obitu computetur, ad annum 1088 revocari debet, quo reipsa Artaldum electum fuisse credimus, et sub ejusdem anni finem Romæ, quo post varias peregrinationes jam redierat Urbanus, consecratum. Laudat idem Baluzius duos codices vetustos ms. : unum scilicet Puteanum, qui nunc exstat in Bibliotheca regia, et alterum quem penes se servat, in quibus hic dicitur, *Artaldus Alanensis episcopus*, quæ lectio etsi mendosa, sinceram tamen quam propugnamus confirmat. His adde Urbani epistolam anno sequenti scriptam ad Raynerium apostolicæ sedis legatum, qua pontifex ei causam haud dubio istam, quæ inter episcopum Elenensem et Narbonensem metropolitanum versabatur, discutiendam committit. Hic exhibendus est locus integer ex decreto Gratiani, cum *Gesta Urbani secundi*, ex quibus hic canon depromptus dicitur, modo non habeantur.

Post electionem, pro indemnitate Ecclesiæ, licet electo juramentum præstare (8, q. 3, c. 2).

« Artaldus Arelatensis [*lege Elenensis*] episcopus, Narbonensis Ecclesiæ suffraganeus, Romam consecrandus ad dominum Urbanum papam venit, suus quippe archiepiscopus eum consecrare volebat, quoniam post electionem suam propter bona Ecclesiæ conservanda canonicis juravit. Consecratus itaque est a domino papa Urbano, ante purgatus hujusmodi juramento. « De juramento quod canonicis nostræ Ecclesiæ feci post electionem, nullam conventionem ante ut eligerer feci. Narbonensis vero archiepiscopus nullius præter id criminis causa consecrationem nostram omisit, me sciente, neque mihi criminis conscius sum propter quod a sacra me unctione [*ms. a sacerdotio me*] repellat. »

Contra hanc ordinationem Narbouensem archiepiscopum reclamasse discimus ex epistola ad Raynerium modo laudata : quem tamen causa cecidisse patet tum ex isto canone, tum ex eo quod Artaldus Ecclesiam Helenensem diu postea quiete rexit, variisque conciliis, ac potissimum Nemausensi, ubi præsens erat ipse pontifex, inter alios catholicos antistites interfuerit, ut probat Baluzius locis laudatis. Porro Elenensis seu Helenensis episcopatus sedes post varias fortunas, quas idem Baluzius describit in notis ad Gratianum, translata Perpinianum, tandem ante aliquot annos a Tarracensis archiepiscopi jurisdictione subtracta, Narbonensi antiquæ suæ metropoli restituta est.

XXXIV. *Privilegium Cluniacense.*

Urbanus qui Idibus Octobris Anagninæ erat, uti ex privilegio Toletanæ Ecclesiæ patet, paulo post Romam reversus, ibi ipso die primo Kalendarum Novembrium amplissimum privilegium sancto Hugoni ejusque monasterio Cluniacensi concessit, in quo, inter cætera observatione digna, pontifex se sancto abbati ejusque cœnobio *debitorem* agnoscit, quod *per eum monasticæ religionis rudimenta susceperit, et in eo loco per secundam sancti Spiritus gratiam fuerit renatus*; quibus verbis professionem

monasticam non obscure alterum baptismum appellat.

XXXV. *Magalonæ episcopi speciali jure pontifici Romano subjecti.*

Mense sequenti pontifex Gotofredo episcopo Ecclesiam Magalonensem cum comitatu Substantionensi confirmavit, litteris ea de re hoc anno datis Romæ XIX Kalendas Januarii. Cur vero tunc Gotofredo necessaria fuerit Ecclesiæ Magalonensis confirmatio, qui multo antequam Urbanus pontifex fieret, hanc sedem obtinuerat, discimus ex Antonio de Verdala, ejusdem Ecclesiæ episcopo, in libello De serie episcoporum Magalonensium apud Labbeum tomo I Bibliothecæ novæ, ubi ille auctor refert Petrum Melgorii comitem anno 1085 Kalendis Maii dedisse Gregorio VII pontifici Romano jus omne quod habebat in episcopatu Magalonensi, simul cum comitatu Substantionensi in manus Petri episcopi Albanensis, sedis apostolicæ legati, et Gotofredi ejusdem Ecclesiæ jam tunc episcopi. At pontifex, accepta donatione, comitatum Petro ejusque successoribus in feudum reddidit *sub sacramento fidelitatis et censu annuo unius uncie auri optimi*; jus vero omne, quod apostolica sedes hac donatione acquisierat, transfudit in Gotofredum, qui ex eo tempore vices pontificis ea in re obtinuit, et ejus Ecclesia *sub speciali Romanæ sedis tutela* posita fuit : unde comites Substantioneuses Magalonensium episcoporum facti sunt feudatarii, et ipsi episcopi Romanis pontificibus specialiter addicti fuerunt : quæ omnia huic confirmationis bulle de qua agimus locum præbuere. Porro Gotofredus postea nullas ecclesias et possessiones suæ Ecclesiæ canonicis contulit, ut eos ad vitam communem, et regulam sancti Augustini amplectendam incitaret. Qua in re auctoritate Urbani adjutum fuisse docet idem auctor, qui observat datam fuisse ab Urbano ea occasione potestatem Gotofredo, ejusque successoribus *insistendi*, quod frustra ab ejus decessore tentatum fuerat, *ut clerici ad canonicam et religiosam vitam converterentur, arguendo, obsecrando et increpando.*

XXXVI. *Guidonem epistol. Viennensibus commendat.*

Hoc ipso anno, ut ex Chronico antistitum Viennensium a Burnone ejusdem urbis archiepiscopo edito discimus, Viennensis post diurnam, quod conqueritur Urbanus in epistola ad ejus provincie episcopos, aliquot annorum cunctationem, in archiepiscopum elegerunt Guidonem, e Burgundionum principum familia, qui confestim ad Urbanum accessit et benigne ab eo exceptus, ac per aliquod tempus in curia Romana retentus est. Eum postea Viennam revertentem pontifex litteris, ad omnes ejus urbis ordines datis, commendavit. Has ad hujus anni finem revocandas esse suadet rerum gestarum series.

XXXVII. *Benedicto episcopo Nannetensi privilegia concedit.*

Circa idem tempus, ut quidem videtur, Urbanus

Benedicto Nannetensium episcopo, qui ei, ut con-
jicimus, recens electo gratulatus fuerat, rescripsit
ejusque Ecclesie, ac monasterii Kemperlegiensis,
cui etiam abbas præerat, privilegia confirmavit. At
canonizationem sancti Carolæii quam idem antistes
efflagitabat, in aliud tempus distulit, quod hæc causa
in plenaria synodo expendi deberet.

XXXVIII. *Romæ hiemem transigit in magnis angustiis.*

Totam hujus anni hiemem pontifex transegit
Romæ, sed in tantis angustiis, ut vix ei necessaria
suppeditarentur. Guibertus nempe cum suæ factionis
hominibus ita pontificis exagitabat, ut nequidem
respirare eis tuto liceret. Urbanum in turre
quadam captivum detentum fuisse, ac postea a Ro-
berto Wiscardo inde liberatum tradit Gerolus apud
Tegnagellum, sed hic auctor quod Gregorio VII con-
tingit, incaute ad Urbanum refert. Certius est Dom-
nizonis testimonium, quod in Appendicem nos-
tram referemus, ex libro II, cap. 3, ubi ait Odonem
quemdam *de Tulliere* a Guiberto suis ipsius copiis
fuisse præfectum, ut Urbanum bello continuo la-
cesseret. At nemo melius ea de re scripsit quam
Pandulfus in Vita Gelasii secundi. Gelasius porro is
ipse est Joannes Cajetanus, quem Urbanus diacono-
m cardinalem et cancellarium creavit, cujus con-
stantiam Pandulfus summopere laudat, ob id po-
tissimum quod pontificem tot tantisque ferme obru-
tum calamitatibus nunquam descruerit. Libet hic
hujus auctoris verba proferre.

In diebus igitur illis non, sicut credo, ab que
Spiritus consolatoris oraculo, frater Joannes Caje-
tanus jam adolescens, monachus Casinensis, ab
omni simul catholica Romæna Ecclesia et Urbano
papa, qui ei præerat, in tantarum perturbationum
auxilium ac consilium, partemque est sollicitudinis
vocatus, etc. Dominus Urbanus... eum accivit, im-
minente persecutione Allemannica, in tantum mi-
seriarum per Girbertum astrictus, quod præter-
missis aliis, a quodam famosissimo viro atque illu-
stri, Petro-Leonis Romæ in insula Lycaonia, intra
duos egregii Tiberis pontes, vix ab inimicorum in-
sidiis sustentatus matronarum Romanarum, et
aliquando muliercularum pauperum eleemosynis
sustentabatur. Huc, nisi fallor, aut certe, ut jam
diximus, ad prima ejus pontificatus initia revocari
possunt Dominizonis versus ex cap. 3, lib. II, in
quibus Urbanus a Guibertinis impeditus ad Mathil-
dem scripsisse dicitur, ut Gregorii præceptorum
memor Ecclesie causam non deserat, quod quam
virili animo fecerit mulier fortissima, exponit idem
auctor in consequentibus, nosque suis locis dice-
mus.

XXXIX. *Rerum in Germania et Henrici status.*
B. Stanislai translatio.

At quantumvis graves fuerint Romæ et in Italia
Ecclesie et regni turbæ, quas Henriciani et fautores
pseudopapæ Wiberti his temporibus excitarunt,
haud tamen minores fuere tumultus in Germania,
adeo ut, divisus inter se in varias factiones urbibus

A et provinciis, ipse etiam Henricus non semel in vitæ
et imperii periculum inciderit. Welfo autem Ba-
varie dux, qui ei adversabatur, jam ab initio hujus
anni, ut narrat Trithemius, Augustam Vindelicorum
occupaverat, capto ejus urbis episcopatus invasore
Sigefrido. Quo etiam tempore alius schismaticus,
qui Wormatiæ sedem antea invaserat, facti pœnitens,
relicto episcopatu, Hirsaugiam secessit et monachus
ibi effectus est. Interea Hugo comes de Egentheim
Alsatiæ recepit; et Metenses, cum audiissent Ur-
banum in Victoris demortui locum suffectum fuisse,
idque in Germania fuisse promulgatum, pulso Bru-
none pseudoepiscopo, qui post alterum invasorem,
sed jam tunc pœnitentem, hanc sedem occupare
tentabat, palam protestati sunt nullum se unquam
B alium episcopum, præter Hermannum, qui verus et
legitimus eorum pastor erat, ob idque ab Henricia-
nis in Tuscia captivus detinebatur, recepturos. Unde
Bruno adeo ab omnibus despectus est, teste Ber-
toldo, ut anno sequenti *ad Catholicorum partem repe-
dare compulsus fuerit.*

Hoc etiam anno, aut certe sequenti, crebrescenti-
bus ad tumulum beati Stanislai Cracoviensis epi-
scopi miraculis, sacrum ejus corpus die 27 Septem-
bris ex sancti Michaelis templo in ecclesiam cathedralem
solemni ritu translatum fuit. Ei postea In-
nocentius IV sacros honores decrevit, et exhinc in-
ter martyres celebratur. Hæc fusius apud Longi-
num ejus Vitæ scriptorem.

C At prosperos illos eventus mors aliquot sancto-
rum virorum interturbavit. Ex his fuit Burchardus
Halberstatensis episcopus, quem schismatici immani
sacrilegio die VIII Idus Aprilis interfecerunt. Hunc
brevis secuti sunt Wigoldus episcopus Augustanus,
Bernhardus, qui fuerat Constantiensis Ecclesie
scholarum magister, Bertoldus item egregius doctor,
et qui præ cæteris illustris erat, Gebehardus archi-
episcopus, Salisburgensis Ecclesie catholice propu-
gator indefessus, ad quem ejusque collegas Urbanus
primam omnium, pontifex factus, epistolam de sua
electione scripserat. Obiit XVII Kal. Julii ut in ejus
Vita legitur, edita Augustæ Vindelicorum. Librum
scripsit contra schismaticos, quem Tegnagellus in
sua collectione inægrum exhibet. Præter hæc,
D Saxonibus cum Henrico reconciliatis, Hermannus
qui adversus eum in regem electus fuerat, compul-
sus est in Lotharingiam se recipere, ubi paulo post
defunctus, Metis sepultus est. Verum postea, mutatis
vicibus, Saxones iterum adversus Henricum rebella-
runt, et ipse insignibus regis spoliatus turpi er-
victus sagatusque fuit, ut refert Bertoldus ad finem
hujus anni, ubi scribit Henricum *biduana obsidione*
*ad confessionem anathematis et expelitionem reconci-
liationis adactum fuisse.* At diuturna non fuit nec
sincera hæc reconciliatio, et paulo post suorum
promissorum oblitus rursus rediit ad vomitum. Hæc
licet Dodochinus sancti Disibodi abbas anno se-
quente consignat in Appendice ad Marianum Scotum;
quem sequitur Trithemius: præferenda est B roldi

tuin viventis auctoritas, qui hanc eadem Henrico illatam bis commemorat, sub finem nempe hujus anni et sequentis initio, quod pro more suo a Christi Natalium festivitate repetit. Porro victoriam, quam ea occasione Ekkehardus marchio de Henrico reportavit, tantam fuisse asseverat Bertoldus, ut imperator, perditis regalibus insignibus, vix de manibus insequentium ereptus, e Thuringia ubi Gleicham arcem obsidebat, Banbergam usque fugere coactus fuerit, ibique Natalium Christi festivitatem absque ullo apparatu *inglorius solemnizare*.

XL. *Epistola decretalis ad Pibonem.*

Circa illud tempus Urbanus a Pibone Tullensium episcopo de variis causis interrogatus decretalem ad eum epistolam, *cum consensu synodalis concilii*, descripsit, quam primis Urbani pontificatus annis scriptam fuisse ex eo colligimus, quod in ea pontifex capite 4 innuat se Piboni respondere, antequam ullum concilium generale celebrasset. At anno 1089, ut habet Bertoldus, Urbanus *generalem synodum 115 episcoporum collegit*. Forte Pibo, cum post iter Jerosolymitanum in monasterio Sancti Benigni Divione monachum induisset, ad ecclesiam suam redire paulo postea jussus, has Urbano difficultates proposuit. Iter illud susceperat anno 1083, et Tullum jam reversus erat anno 1088, ubi obiit anno 1107.

XL bis. *Urbanus Romæ moratur.*

Primos hujus anni (1089) menses, *Romæ in insula*, ut refert Bertoldus, *quæ inter duos pontes sita est*, transegit Urbanus, et quidem his in angustiis positus, quas paulo superius ex Pandulfo commemoravimus, nihil omnino subtrahens utilium, quominus gregi sibi commisso in omnibus prodesset; ita majora negotia pertractans, ut tamen ea quæ tanti non videbantur esse momenti curaret; ac sic iis quæ ad universale Ecclesiæ regimen pertinebant intentus, ut non negligeret privatorum negotia, quæ ad eum referebantur. Hæc omnia rerum ab eo gestarum series vera esse comprobabit. Hujus anni initio privilegium olim exhibendum concessit canonicis regularibus sancti Joannis de Vineis apud Suessionas ut eos sub apostolicæ sedis tutela positos ad arctiorem regulæ suæ praxim, quam paulo ante susceperant, magis ac magis observandam adhortaretur: quare super omnia statuit, ut *canonicæ constitutiones, perpetuis temporibus in eorum Ecclesia inviolabiliter observarentur*. Has constitutiones vidisse et approbasse Urbanus dicitur in veteri ejus loci Chronico, cujus auctor id probat ex earum titulo, qui in authentico earum exemplari, et forte autographo, suo tempore habebatur. Hæc sunt ejus verba de Urbano loquentis: *Is primus fuit erga canonicam nostram, sic veteres canonicorum regularium monasteria appellare consueverant, benedictionum avostolicarum et largitionum distributor, qui constitutiones nobis proprias et particulares approbavit et corroboravit, quemadmodum titulus illis præfixus connotat.* Incipiunt canonicæ institutiones Ecclesiæ

A Sancti Joannis in Vineis, editæ secundum regulam Sancti Augustini, confirmatæ a bonæ memoriæ viro Urbano pontifice II quas debemus inviolabiliter servare. Duabus autem et quadraginta lectionibus absolvuntur, etc. Certe Urbanum pontificem speciali dilectione prosecutum fuisse canonicos regulares sancti Augustini, qui tunc recens excitati in Ecclesia florebant, probant varia ejus diplomata quæ supersunt, suis locis proferenda. Ex quibus Gerosius præpositus Reicherspergensis in expositione psalmi 64 seu libro De corrupto statu Ecclesiæ ad Eugenium III papam, tomo V Miscellaneorum Baluz. edito locum insignem proferit, quem seorsum edere visum non est, cum iisdem omnino verbis habetur in plerisque canonicorum regularium privilegiis. Porro aliud Sancti Joannis Suessionensis privilegium ex Sirmondi schedis, quod etiam ex codice ms. reginæ Sueciæ, nunc Ottoboniano, Romæ habemus, edidit Labbeus tomo X Conciliorum, sed quod prioris excerptum facile crederemus, nisi præter pauca alia, diversam haberet chronicam notam. Et quidem non omnino insolens est, ut idem pontifex duobus diplomatibus, diverso tempore datis, eadem ferme jura uni loco concesserit; quo autem anno datum istud fuerit, ne conjiciendo quidem expiscari potuimus, præsertim cum in cod. ms. decretalis formam præferat.

XLl. *Privilegium S. Victoris Massiliensis.*

Ad hujus quoque anni initia revocandum est privilegium quod Urbanus monasterio Massiliensi Sancti Victoris primo pontificatus sui anno indulxit, non quidem indictione xi, ut vulgata exemplaria præferunt, sed xii, quæ huic anno convenit. Et quidem anno præcedenti die x Kalendas Martii (nam hoc mense datum dicitur) nondum Urbanus sedem apostolicam conscenderat, et Richardus abbas cui inscriptum est, adhuc in Hispania tunc temporis morabatur, ubi legationis apostolicæ, quam a Gregorio VII acceperat, munia exercebat, licet a Victore primum defecisset, postea fortasse ipsi reconciliatus. At hoc anno Ricardus, illa dignitate ab Urbano, quod minus caute, ut ait Rodericus, legationis officium obiret, et forte ob alias nobis ignotas causas exutus, et ad monasterium suum reversus, hoc privilegium a pontifice obtinere potuit. Nec mirum videri debet, tunc illi Urbanum gratificari voluisse; necessarium quippe erat tantum virum, cujus animus ob ablatam sibi legationem exasperari potuisset, conciliare sibi, et reipsa Richardus, sicut et Hugo Lugdunensis, qui simul a Victoris obedientia recesserant, Urbano semper postea addictissimi fuere. Non itaque submovendum est ab hoc anno privilegium illud Massiliense, quod ad cod. ms. Tolosanum beatæ Mariæ deauratæ collatum alias proferetur.

XLII. *De rebus Germanicis.*

Nihil autem magis cordi erat Urbano quam ut Germaniæ subveniret quam sciebat a schismaticis multum eo tempore conturbari. Supererant quidem adhuc ea in regione præter Hermannum Metensem,

qui ante aliquot dies sedem suam receperat, et alios A paucos, omnino quatuor catholici episcopi, quorum, inquit Bertoldus, in *Teutonicis partibus confortamento reliqui catholici schismaticis a principio restiterunt*. Hi erant Adalbero *Nieburgensis*, Almannus *Pataviensis*, Adelbertus *Wormatiensis*, et Gebehardus *Constantiensis*. Is ultimus ab Urbano, cum in Germania apostolicæ sedis apocrisarius esset, in episcopum consecratus, probe ei notus erat: quare eundem pontifex factus apostolicæ sedis legatum in *tota Alemania, Bajoaria, Saxonia, vicinisque regionibus* creavit litteris ea de re *Romæ* datis *xiv Kalendas Maii*, et quidem hoc anno, uti docet nos Bertoldus, tantaque visa est earum auctoritas, ut ab Ivone et Gratiano in decretis suis veluti regulæ juris omnino certæ et approbatæ laudari meruerint. *Decretalem epistolam* appellat Bertoldus, *litteras synodales* cardinalis Baronius, quod eas *ex synodo* scriptas fuisse existimaverit *ut ex ejus fragmento*, inquit, *patet quod ab Ivone laudatur*. Sed id jam omnino certum est, ex ejus ipsius, quam modo habemus integram, lectione: hanc nempe a se scriptam fuisse pontifex testatur *fratrum suorum communicato consilio, diuque excommunicationis*, de qua potissimum in ea agitur, *quæstione tractata* atque adeo in subsequentibus conciliis nihil aliud ea de re, quam quod in ea epistola præscribitur, decretum fuit. Præter alia vero bene multa, quæ potissimum in his litteris novo suo legato commendat Urbanus, præclaras regulas præscribit de modo recipiendorum excommunicatorum ad pœnitentiam. Qua in re acerbissimis illis temporibus magna cautela adhibenda erat, ne facilitate recipiendi lapsos Ecclesiæ disciplina labefacteretur, aut econtrario nimia austeritate exacerbarentur animi eorum, qui quadam veluti necessitate, aut certe levitate ingenii, potius quam malitia in excommunicationem incurrerant: quippe cum, ut observat Bertoldus, *Guibertus ejusque complices*, per fas et nefas, sæpe etiam accepto pretio, sectatores suos per diversa loca *ordinare non cessarent, excommunicationis malum intantum propagabatur*, ut etiam, *Catholici vix se ab eorum contagio possent illæsos custodire*. Quare providus pontifex et pius complures excommunicatorum gradus distinguit, ut et superbiorum ac pervicacium temeritati resistatur, et simul succurratur simplicium ac infirmorum imbecillitati.

Quod vero in ea epistola Urbanus declarat se, in his pœnitentiæ gradibus assignandis, Gregorii VII vestigiis inhæsisse, confirmatur ex epistolæ fragmento, quod Hugo Flaviniacensis in Chronico suo refert, in quo Gregorius morti proximus dicitur omnes, exceptis Henrico et Guiberto, ac *principalibus personis quæ consilio aut auxilio favebant illorum nequitia et impietati* absolvisse et benedixisse.

Jam vero si quæretur qua in synodò gravis illa quæstio de excommunicatis agitata fuerit, de qua Gebehardum scribit Urbanus, non admodum facilis erit responsio, nisi forte id factum fuisse di-

catur in illa synodo generali 115 episcoporum quam hoc anno et quidem Romæ, ut multi volunt, Urbanus apud Bertoldum collegisse dicitur, in qua ut idem auctor ait: *Ecclesiastica statuta suorum prædecessorum apostolica auctoritate confirmavit*. Illud tamen incommodi est in hac sententia quod Urbanus *communicato* quidem *fratrum consilio* epistolam ad Gebehardum se scripsisse dicat, sed paulo inferius id in *synodo generali* factum non fuisse aperte fateatur. Ut ut sit, certum est ea in synodo Romæ aut quovis alio in loco habita, quam Bertoldus commemorat, sicut et Urbanus in epistola sua faciendum decernit, multius actum fuisse cum iis, qui non nisi occasione aut metu, aut vi ad schismaticos defecerant, posteaque ad Ecclesiam fuerant reversi. Unde Romani, ut idem auctor narrat, in tantum adversus Guibertum efferbuerunt, ut ab iis *turpiter fuerit expulsus et coactus juramento promittere, quod non amplius apostolicam sedem invadere præsumeret*, adeo ut, *jam aliquantulum diuturna regni discordia inter Catholicos et schismaticos exinde tepescere cœperit, ut non jam bellum ad invicem, sed pacem componere sanius judicaret*. Imo res eo processerat ut, colloquio inter Henricum et eos qui ab Urbano stabant habito, spes aliqua effulgeret pacis in Ecclesia et imperio restituendæ. Isti enim Henrico pollicebantur se ei *auxilio et consilio* nusquam non adfuturos, si dimisso Guiberto vellet *ad ecclesiasticam communionem per catholicum pastorem remeare*. *Quam conditionem non multum Henricus respuebat*. Sed restitere suæ ipsius factionis episcopi, quod vererentur ne pace composita cum Guiberto et ipsi exauctorarentur. Quare et ei *penitus hac vice dissuasurunt ne sanctæ Ecclesiæ reconciliaretur*.

XLIII. Schismaticorum furor. Mors Bonizonis episcopi.

Ea, uti videtur, occasione ita crevit schismaticorum in Catholicos odium, ut etiam aliquot Catholicorum episcopos interimere ausi fuerint. Horret animus in referenda Bonizonis Sutriensis crudeli morte, quem et cum propria urbe ejectum Placentini pro episcopo recepissent, schismatici, effossis oculis truncatisque pene omnibus membris, immaniter, uti refert Bertoldus, trucidarunt, quod 14 Julii contigisse discimus ex ejus epitaphio apud Ughellum tomo II Italiæ sacræ: simili fere supplicio affectus fuit a schismaticis Liprandus presbyter Mediolanensis, cui *nasum et aures in contumeliam præciderunt*. Porro Bonizonis aliquot opuscula recenset Lambeckius tomo II Bibliothecæ Cæsareæ, nempe *paradisum Augustinianum* ex beati Augustini sententiis et verbis omnino contextum, quem sancto Joanni Gualberto nuncupavit; Librum decretalem, et Epitomen historiæ pontificum Romanorum, quam Martinus Polonus laudavit. Idem scripsit librum *De sacramentis* ad Galterium Leonensis monasterii abbatem, quem in codice ms. Ambrosianæ bibliothecæ invenit Mabillonius: ad rem nostram magis spectat ejus liber *De gestis Urbani ibidem*

memoratus, quem etiam ipsemet sub finem Epitomes laudat, his verbis a Lambecio libro II, c. 8, relatis: *Urbani vero pontificis acta et de ejus victoria si quis scire voluerit, legat librum quem scripsit in Hugonem, cardinalem scilicet schismaticum cognomento Albuu, et ibi inveniet ad plenum dilucidata quæ voluerit.*

At istud opus aut periit, aut certe incognitum alicubi latet; sicut et *dialogus* Gualfredi episcopi Senensis *de utroque apostolico*, in quo interlocutores producebat Urbanum et Guibertum, ut videre est apud Ughellum tomo III Italiae sacræ. Sed ad schismaticos revertamur, qui non minus in Germania quam in Italia sæviebant. Ibi enim Hugo comes de Egensheim strenuus Catholicorum defensor, cum Argentorati apud episcopum nihil diffidens moraretur, ab ejus ministris pridie Nonas Septembris, ut narrat Bertoldus, dolose interemptus est. Hoc ipso etiam anno, uti idem auctor refert, Petrus Albanensis episcopus, cognomento Ignitus, in persequendis Simoniacis nominatissimus obiit, cujus memoriam vi Idus Januarii vulgata Martyrologia celebrant. Eodem anno die iv Nonas Maii, ut habet Ilugo Flaviniacensis abbas in Chronico Virdunensi, tomo II Bibliothecæ novæ Labbeanæ, Theodoricus Virdunensis antistes supremum obiit diem, Ecclesiæ Romanæ reconciliatus a Gerardo antea archidiacono, tunc monacho Sancti Vitoni, cui pontifex excommunicatos absolvendi potestatem contulerat, ut paulo fusius narrat Laurentius de Leodio in *Historia episcoporum Virdunensium*, tomo XII Spiciei-gii Acheriani.

XLIV. *Mathildis Welphoni nubit.*

Urbanus interea, ut novo robore Catholicorum partes firmaret, voluit Mathildem comitissam, Godofridi ducis relictam, Welphoni alterius Welphonis ducis Bavaricæ filio nuptui tradere, quod reipso hoc anno factum fuisse tradit Bertoldus, *non tam pro incontinentia*, nunquam enim matrimonio usi fuerunt, ut idem auctor asserit paulo inferius, *quam pro Romani pontificis obedientia, ut nempe Mathildis virilius sanctæ Romanæ Ecclesiæ contra schismaticos possit subvenire.* Volunt nonnulli Urbanum harum nuptiarum occasione Senas usque in Tusciam properasse, ubi Mathildem convenisse dicitur, quod quidem Bertoldus reticuit; sed testatur Catholicorum hostes nihil omisisse, ut Welphonem lacerarent, quem tamen frustra *impetere tentaverunt*: quare cum, ut idem auctor prosequitur, *ei resistere non possent treugas usque in Pascha ab eo per interventum conjugis ejus imploraverunt.* Nec plura potuit Henricus. De prædicto conjugio tristatus expeditionem in Saxoniam paravit, ex qua paulo post fractis viribus sine honore reverti compulsus est.

XLV. *Gebehardi episcopi zelus.*

Interim Gebehardus auctoritate legationis apostolicæ, qua initio hujus anni, ut diximus, donatus fuerat, gnaviter utebatur; eo etiam titulo maxime

A laudandus, quod, uti Trithemius refert, inter episcopales curas, regularis vitæ fervorem, quem sub Wittelmo abbate Hirsaugicæ hauserat, nunquam intermiserit. Is monasterium Hirsaugiense ab eodem sancto abbate recens restructum, et cellam Richenbacensem auctoritate Urbani consecravit; sed sua in defendendis Ecclesiæ causis magnanimitas tunc potissimum enituit, occasione Ottonis cujusdam in Alemannia comitis, quem ob publicum cum uxore Ludovici comitis quam vivente marito sibi copulaverat, adulterium excommunicavit: satis quippe non fuit novo illi Baptistæ adulterum viventem arguisse, nisi eum quoque post mortem quam impœnitens pertulerat, insequeretur. Cum enim Ottoni Ludovici milites, qui tantum domini sui dedecus ferre non poterant, caput amputassent, ac ejus corpus in quodam monasterio ab eo constructo fuisset sepultum; illud Gebehardus foras projici jussit, atque asini, ut ex Scripturæ verbis (*Jer. xiii, 19*), refert Bertoldus, sepultura donari id est absque sepultura dimitti: quod revera factum est, et bona ejus a militibus direpta fuere, ut in eo, ait idem auctor, maledictiones Prophetæ in Judam traditorem *Et diripiant alieni labores ejus (Psal. cviii, 11)* adimplerentur.

XLVI. *Fiscamni exemptio firmatur.*

Haud minori animo sedis apostolicæ majestatem vindicavit in Northmannia ipse Urbanus. Quippe cum Willelmus archiepiscopus Rothomagensis ob sublatum Ecclesiæ suæ a comite Roberto Gisortii oppidum, totam Northmanniam sacris interdixisset, ac monachi Fiscamnenses, quod soli Romano pontifici subjecti essent, officium divinum intermittere noluisse, ab archiepiscopo excommunicati sunt. Sed re ad Urbanum delata, ille archiepiscopum ipsum pallii usu interdixit: quem non nisi post multas preces, et legationes tam ab ipso archiepiscopo, quam a comite Romam missas ei restituit; et ne quid in posterum simile fieret Ecclesiæ Fiscamnensis privilegia novo diplomate confirmavit. Non quidem licuit Urbani litteras invenire, sed superest ejus rei notitia in veteri instrumento tunc temporis, scripta quæ in collectione epist. pontif. integra exhibebitur. An vero de hac interdictione intelligendus sit Eadmerus lib. iv Novor. quam levatam fuisse interventu sancti Anselmi scribit, alii viderint.

XLVII. *Monachos Becci apud Pontisaram urbem tuerentur.*

Eidem Willelmo archiepiscopo Urbanus scripsit circa illud tempus in gratiam monachorum Beccensium, qui in ecclesia Sancti Petri apud Pontisaram debebant. Hoc Pontisarenis oppidi accolæ, canonicis Sancti Mellonis adjuncti, prohibere conabantur, ne signa ad officium divinum pulsarent. Quod *irreligiosum esse ac inhumanum* pronuntiat pontifex, vultque ut deinceps id eis liberum sit: litteræ datæ sunt *trans Tiberim in Kalendas Augusti*, quas proinde ad hunc annum revocandas esse conjicimus.

XLVIII. *Privilegium S. Pontii Tomeriarum.*

Paulo ante illud tempus, id est ipsis Kalendis Julii, insigne privilegium concessit Urbanus Frotardo abbati Sancti Pontii Tomeriarum in Gallia Narbonensi, quo locum illum a cujuscunque episcopi jurisdictione eximit, aliisque compluribus prærogativis exornat: illud debemus beneficio clarissimi viri Stephani Baluzii, atque ultima est, nisi fallor, bulla, in qua Joannes præsignatoris domini papæ titulus usus est.

XLIX. *Urbanus scribit de restauranda Tarraconensi urbe.*

Scripsit quoque eadem die pontifex ad Catalaniam proceres quos ad reparandam Tarraconensem urbem adhortatur, ut præsidium sit firmum adversus Saracenos, et in ea cathedra episcopalis restitui possit. Tunc commissæ erat jam a multis annis episcopo Ausonensi cura Tarraconensis Ecclesiæ, exstincta in ea provincia metropolitana dignitate, quæ ad Narbonensem archiepiscopum decreto comprovincialium episcoporum et populorum consensu devoluta fuerat. Hanc vero restitutionem potissimum urgebat Berangerius Ausonensis episcopus, sperans se eo pacto ad metropolitani dignitatem haud dubie perventurum, et quidem eadem causa diu, ut testatur ipse pontifex, Romæ moratus est, cum huc ad invisenda apostolorum limina, suaque obsequia novo pontifici reddenda, hujus anni initio, aut sub finem præcedentis accessisset. Datæ sunt hæc litteræ Romæ, Kalendis Julii hoc anno. Tarraconensis tamen Ecclesiæ non nisi biennio postea, ut dicemus, dignitatem suam recuperavit.

L. *Joannes diaconus fit cancellarius.*

Porro litteræ quas ea occasione Urbanus scripsit, datæ dicuntur per manus Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconi cardinalis et cancellarii, cum antea, ut diximus, Joannes præsignatoris domini Urbani titulum semper adhibuisset: unde conjici potest, eum tunc primum Romanæ Ecclesiæ cancellarii dignitatem obtinuisse. Certe Pandulfus in Vita Gelasii II (qui est ipse Joannes) observat eum ab Urbano, qui tunc Romæ inter duos pontes in magnis angustiis constitutus morabatur, cancellarium fuisse institutum, proindeque non in Casinensi monasterio, quando primum in pontificis comitatu assumptus fuit, aut reliquo tempore, quod in variis itineribus in quibus pontifici adhæsit, exactum est. Hæc sunt Pandulfi verba post enarratas calamitates, quas Romæ pontifex sub finem anni præcedentis, et hujus initio pertulerat. Tunc papa litteratissimus et facundus fratrem Joannem virum utique sapientem ac providum sentiens, ordinavit, admovit, suumque cancellarium ex intima deliberatione constituit: ut per eloquentiam sibi a Domino traditam, antiqui leporis et elegantiae stylum, in sede apostolica jam pene omnem deperditum, sancto dictante Spiritu, Joannes Dei gratia reformaret, ac Leoninum cursum lucida velocitate reduceret. Et quidem omnes ferme Urbani bullæ datæ sunt per manus Joannis diaconi cardina-

lis, etc. Unde mirari subit Petrum Diaconum in libro De viris illustribus Casinensis monasterii cap. 31 laudasse Leonem quemdam cardinalem qui scripsit ex nomine Urbani papæ quamplures epistolas, et fecit registrum ejus. In quem locum Marus, post reprehensos Baronium et Possevinum, aliosque auctores, qui hunc Leonem cum Leone Marsicano, vulgo Ostiensi dicto, Chronici Casinensis auctore, de quo Petrus capite præcedenti egerat, confuderunt, subjungit Leonem istum complures epistolas exarasse, ex quibus, inquit, viginti sub Urbani nomine apud Binium tomo VII Conciliorum editæ sunt. At nusquam reperire licuit ullam sive bullam sive epistolam Urbani, quæ a Leone scripta fuisse dicatur, sed, ut diximus, pleræque, imo fere omnes a Joanne scriptæ fuerunt; quod mirum est a Petro, etiam ubi de illo Joanne sub Gelasii II nomine egit, omissum fuisse.

LI. *Rainaldi archiepiscopi Remensis iter Romam.*

Circa medium hujus anni Raynaldus Remorum antistes Romam advenit ab Urbano invitatus, quod iter ante Maii finem eum incœpisse colligitur ex illius charta in gratiam monachorum Remigianorum data hoc anno 1089, indictione XII, Philippi Francorum regis 30, proindeque ante diem vicesimum tertium Maii. Nam hoc ipso die Philippus tricesimum regni sui annum incœpit, consecratus Remis ante sui patris obitum, die sacro Pentecostes, anno 1059. In illa autem charta, quam Marlotus edidit tomo II Metropolis Remensis, libro II, cap. 4 Rainaldus, cum ex petitione domini papæ Urbani apostolorum limina Ecclesiamque Romanam visitare aggrederetur, ante corpus beatissimi et gloriosissimi patroni sui Remigii oratione facta, in capitulum perrexit de suo itinere locuturus, ibique altare de vico sancti Remigii abbati Henrico totique archicœnobii Remigiani congregationi concessit. Cum vero, ut Bertoldus refert, Urbanus hoc anno litteras Philippi regis Francorum debitam subjectionem ei promittentis suscepit, verisimile est eas a Raynaldo fuisse delatas. Erat enim, ut ipse pontifex in quadam epistola testatur, Philippo acceptissimus. Forte reliquum hujus anni exegit Romæ: nam, ut Inferius dicemus, amplissimum privilegium ab Urbano sub hujus anni finem accepit.

LII. *Pax cum Græcis inita.*

Aliquam etiam inter Græcos et Latinos concordiam eodem tempore initam fuisse colligi potest ex Bertoldo, qui refert Urbanum per suos legatos absolvisse imperatorem Constantinopolitanum ab excommunicatione. Is erat Alexius Comnenus, qui anno præcedenti, ut ex Gaufrido Malaterra vidimus, § 29, Urbanum Constantinopolim invitaverat, ut consilio congregato, disputatio inter Græcos et Latinos fieret, dicens se libenter discussioni catholica assensurum. Unde vero simile est, quod etsi id ob temporum difficultates per seipsum præstare non potuerit Urbanus, suos tamen legatos in Græciam miserit, qui hanc qualemcunque pacem inter Latinam et Græcam

Ecclesiam composuerint, forte utrique genti suum ritum permittendo : nam, de fermenti usu in eucharistia potissimum agebatur, donec aliquid firmitus in concilio generali decerneretur.

LIII. *De pace agitur inter Roberti Guiscardi filios ab Urbani legati composita.*

Pacem quam Urbanus per legatum suum composuisse dicitur hoc anno inter Rogerium et Boamundum Roberti Guiscardi filios, qui ob paternam hereditatem inter se dissidebant, ut narrat Roccus Pyrrhus tomo III Siciliæ sacræ in notitia vi quæ est de Ecclesia Mazarensi. Is auctor profert fragmentum libri tricesimi historiarum Leonis Marsicani de Gregorio VII et Urbano II, in quo hujus dissidii historia memoratur. At illud Leonis opus ignotum est, nisi, quod quidem verum existimo, sit *Historia peregrinorum* quam Petrus Diaconus libro III De viris illustribus monasterii Casinensis, capite 30, eidem Leoni tribuit : in ea quippe agitur de illa pace inter Roberti filios inita. Et quidem isti peregrini non videntur alii esse ab iis qui post concilium Claronontanum in Orientem profecti sunt ad sacras expeditiones, ex quibus fuit Henricus monachus ordinis Benedictini ad hanc inter fratres concordiam componendam ab Urbano legatus, qui postmodum cum Boamundo ad bellum sacrum profectus, factus est primus ex Latinis Antiochenus patriarcha; cujus in hac expeditione acta Leo qui fuerat ejus educator, in laudato fragmento potissimum narrat. Sic autem, post multa de illius parentibus præmissa, sermonem prosequitur : *Henricus jam adolescens anno 1089 transmittitur a papa Urbano II, ut pacem inerat inter Rogerium et Boamundum fratres, contententes de regno Calabriae et Apuliae post obitum patris Roberti Guiscardi; a quibus constitutus arbiter et iudex, æquali lance regnum divisit. Inde ad Urbanum rediit, ut de felici legatione rationem redderet.*

Meminit etiam Gaufridus Malaterra libro IV, cap. 10, alicujus dissensionis quæ inter Rogerium et Boamundum, post Roberti eorum patris obitum, orta ad biennium usque perduravit. Sed cum idem auctor capite sequenti innuere videatur hoc dissidium, de quo loquitur anno 1086, utriusque principis *fideliū consilio* fuisse compositum, nonnulli fortasse existimabunt Gaufridum de iis quæ ante Urbani pontificatum contigerant, Leonem vero de altera inter fratres altercatione quam Urbani legatus composuit, scripsisse. At utrumque auctorem de uno et eodem bello, quod Urbani tempore inter eos principes exarsit, fuisse locutum, facile demonstratur. Etenim præterquam quod nemo dixerit inter Roberti obitum qui anno 1085, mense Julio, contigit, et annum 1086, biennium intercessisse, Gaufridus ipse scrupulum omnem removet, ubi ait, hujus pacis gratia Barium Boamundo cessisse : certum quippe est ex Joanne archidiacono Barensi, qui tunc temporis in illis partibus vivebat, Barensis urbem paulo ante synodum Melphitanam, cui anno 1089 præfuit Urbanus, e Rogerii potestate in Boamundi ejus fratris ditionem

A translata fuisse. Hic quippe auctor in Historia inventionis sancti Sabini de Eliæ archiepiscopi consecratione agens ait, Eliam in Barensis archiepiscopum *voluntate et consensu Rogerii ducis* proindeque ejus loci domini, fuisse electum. Tum subjungit Urbanum papam, qui eo tempore synodum apud Melphiam celebrabat, a Boamundo, qui *Barum jam suo tenebat, sub dominio*, invitatum in eandem urbem venisse, ubi Eliam consecravit. Ex quo loco manifestum est Barium paulo ante synodum Melphitanam ad Rogerium pertinuisse, quando quidem Eliæ electio cum ejus consensu facta est; et paulo post transiisse ad Boamundum, cum jam sub finem concilii eam *sub suo habuisse dominio* dicatur; quod cum ex pacis inite conditione factum fuisse Gaufridus scripserit, concludendum est eam pacem, quam ille auctor memorat, aut paulo ante concilium Melphitanum, aut certe eo durante, proindeque anno 1089, quem etiam Leo in fragmento laudato assignavit, fuisse compositam. Nostram sententiam confirmant Lupus Protospata et Robertus Salernitanus, auctores domestici, qui scribunt bellum Rogerium inter et Boamundum Roberti filios exarsisse anno 1088, nec tamen assentiri possum Peregrinio suspicanti in castigationibus ad Lupum initam illam fuisse concordiam in ipso concilio Melphitano. Ea enim, ut ex Leonis fragmento constat, interveniente Urbani absentis legato facta est, non proinde in concilio Melphitano, cui Urbanus ipse præsens aderat et præsidebat. Non idcirco tamen dixerim pacem illam diu ante concilium initam fuisse. Quin potius in eo pontificis et Patrum auctoritate confirmatam fuisse libenter asseverarem, nisi Leo ea de re in laudato fragmento siluisset.

LIV. *Concilium Melphitanum. Ejus canones. Alia statuta. — In hac synodo Rogerius fit sanctæ sedis ligius, et mitra Petro abbati datur.*

Illud concilium ineunte autumno præsentis anni Urbanus celebravit apud Melphiam Apuliæ urbem, cui episcopi septuaginta cum duodecim abbatibus interfuisse dicuntur; huc convenientibus, uti scribit Lupus Protospata in Chronice, omnibus episcopis Apuliensium, Calabrorum et Brutiorum, cum duce Rogerio et universis comitibus Apuliæ et Calabriae ac aliarum provinciarum. Hoc est, ut forte nonnullis videbitur, concilium quod Bertoldus ad hunc annum *generalem synodum 115 episcoporum* appellat, in qua Urbanus suorum prædecessorum statuta auctoritate apostolica confirmavit. Quanquam alii, et quidem, ut fatendum est, non absque aliquo probabili fundamento, synodum a Bertoldo laudatam Romæ habitam fuisse volunt, ut supra, num. 43, diximus. Conditum sunt in hac Melphitana synodo canones sexdecim in quibus præclara, potissimum adversus Simoniam et incontinentiam clericorum, statuta continentur. Decernitur etiam cujus ætatis esse debeant promovendi ad ordines sacros, quæ sint ab iis repellendi; tum prohibentur clericis vestes indecoræ et sæculares, nonnullaque alia statuuntur de

monasteriorum bonis : denique monentur episcopi, ut a falsis pœnitentiis caveatur.

Præterea Joannes diaconus cardinalis et cancellarius Romanæ Ecclesiæ, in epistola ad abbatem Molismensem, quæ in Labbeana editione hujus concilii canonibus subjungitur, nonnulla de eo concilio habet, quæ prima fronte in vulgatis ejus canonibus videntur desiderari : ut scilicet, quæ usque ad istud concilium per principes data monasteriis fuerant, firma et integra illis permanerent, et de cætero abbates ab hujusmodi acquisitionibus abstinere : quo, uti prosequitur, temperamento, et abbates ab ecclesiarum invasionibus abstinuerunt, et episcopi non omnino spoliare monasteria voluerunt. Sed his verbis nihil aliud indicare voluit Joannes, quam ea quæ in canonibus quinto et sexto concilii constituta fuerant adversus abbates, qui ecclesiarum bona ipsis data absque episcoporum consensu recipere non verebantur. Aliud item hujus concilii statutum refert Lupus Protospata, quod in canonibus vulgatis non invenitur, ut scilicet sancta trevia retineretur ab omnibus subjectis : quibus verbis significari contendit Peregrinius concordiam inter Rogerium et Boamundum fratres initam, de qua superius diximus ; cui quidem sententiæ haud refragabor, si hæc Lupi verba de fœderis illius antea pacti confirmatione et manutentione intelligantur.

In eadem synodo dicit Rogerius, teste Romualdo archiepiscopo Salernitano, ligius Urbani factus promisit jure jurando, se servaturum fidem Romanæ Ecclesiæ et eidem papæ ejusque successoribus canonicè intrantibus ; et accepit per vexillum ab eo terram cum ducatus honore. Consentit Ptolomeus Lucensis in libro De genealogiis edito a Surita, ubi scribit hoc sacramentum a Rogerio in synodo Melphitana præstitum fuisse, qui se ligium hominem Ecclesiæ confessus est pro terris Apuliæ. Idem auctor multa ibidem congerit de Rogerii successoribus, qui præstito pari sacramento se esse Ecclesiæ feudatarios agnoverunt, quosque pontifices vexilli porrectione investire consueverant. Urbanum et Rogerium conjunctissimos fuisse patet, quod utriusque jussu Guillelmus Apuliensis res Northmannorum præclare in Italia gestas versibus descriperit, uti ipse initio sui operis testatur.

Plerique etiam contendunt in hac synodo contigisse, quod de Petro abbate Carensi passim apud vulgatos auctores legitur, Urbanum scilicet ei, cum inter alios concilii Patres nudo capite sederet, mitram misisse, qua deinceps uteretur. Et quidem licet non adeo constet, qua id occasione aut loco factum fuerit, res tamen ipsa videtur esse certa, utpote relata ab anonymo abbate Venusino, in ejusdem beati viri Vita, quam paulo post ipsius obitum conscripsit. Non ingratum erit ejus verba huc proferre : In synodo, inquit, ei more suo nudo capite residentis, sanctæ memoriæ papa Urbanus pontificalem infulam misit, quam utique vir Domini, et pro summi pontificis reverentiâ venerabiliter recepit, et officiosissime saluta-

A vit ; et tamen ejus sacerdotalis mitræ usum, etiam rogante papa, contempsit. Eidem sancto viro Urbanus imperavit ut modico vino uteretur, quod ob debilitatum omnino stomachum vocem pene amisisset, ut narrat idem auctor, et post eum vetus poeta anonymus apud Ughellum tomo VII Italiæ sacræ relatus : hæc erat nostri pontificis adversus sanctos viros charitas et sollicitudo. Petrum vero Melphitano concilio interfuisse discimus ex ipso Urbano, qui in decreto in causa Carensis monasterii eo tempore lato testatur Alfanum Salernitanum archiepiscopum et Pertanum episcopum adversus Petrum conquestos fuisse quod aliquot monasteria, quæ ad ipsos pertinebant, invasisset : quam causam concilii tempore cum in sua camera, assistentibus sibi aliquot B episcopis, expendisset pontifex, secundum Carones pronuntiavit, ut ipse testatur in laudato decreto, quod ex archivo Carensi descriptum exhibebitur.

Synodus Melphitanam anno 1089, consignarunt vetustissimi quique auctores, quibus consentit brevis præfatio ejus canonibus etiam in cod. ms. præfixa, nec ulla esset ea de re difficultas, nisi Baronius et plerique recentiores eam ad annum sequentem revocare conati fuissent ; decepti procul dubio auctoritate Romualdi Salernitani, qui, ut ipsis videtur, hanc synodum ad annum 1090 retulit. At verior, nisi sit librarii erratum, ut suspicatur Peregrinius, ne auctores illi falsi fuerint ex modo computandi quem plerique ejus temporis auctores in illis ulterioris Italiæ regionibus adhibere solebant : illi enim annum inchoant cum indictione Romana a mense Septembri ; ita ut vulgarem calculum in annorum designatione quatuor mensibus antevertant. Sic anonymus Barensis a Peregrinio editus, aliique passim illarum partium scriptores vulgati annos incipiunt ; quos si hic imitatus fuerit Romualdus, ut quidem vero simile est, differre dicendus est a cæteris auctoribus in assignanda hujus synodi epocha, utpote quæ exeunte mense Septembri, indictione xii ; celebrata fuit. Verum ut ut fuerit de Romualdi opinione, certum est hanc synodum anno 1089 habitam fuisse. Quod diserte habent cum Lupo Protospata alii etiam auctores æquales. Nihil apertius haberi ea de re potest, quam Joannis diaconi et cancellarii qui huic concilio interfuit, testimonium in epistola supra laudata ad abbatem Molismensem, in qua sic habet : Secundo pontificatus sui anno dominus noster Urbanus papa concilium apud Melphiam Apuliæ urbem celebravit. Et post pauca : Hoc sane concilium Melphitanum celebratum est anno Dominicæ Incarnationis 1089 ; quæ autem scribimus, præsentem nos et audisse et vidisse noscitis. Idem probat Joannes archidiaconus Barensis, qui, uti cæteri auctores, disertis verbis locat Eliæ archiepiscopi consecrationem, quæ ipso Urbano teste anno 1089, mense Octobri, celebrata est, proxime post concilium Melphitanum. Sic enim loquitur in Historia inventionis sancti Sabini apud Baronium a. annum 1091, et Ughellum tomo VII Italiæ sacræ :

Post obitum Ursionis successit Elias archiepiscopus Barenensis, qui primus abbas fuerat, corpusque sancti Nicolai sua in procuratione absque ordinatione tenebat. Hoc autem electo in archiepiscopum voluntate atque consensu ducis Rogerii filii ducis dicti Roberti, Melisium papam Urbanum adivimus, qui ibidem synodum celebrabat mense Septembri, quem rogavimus, ut usque Barum descenderet, prædictumque consecraret Eliam in archiepiscopatus honorem, domino Boamundo eundem papam nobiscum deprecante, qui eo tempore Barum jam suo tenebat sub dominio. His consentit bulla ipsius Urbani ad Petrum Cavæ abbatem data hoc anno die xi Kalendas Octobris, in qua præter alia multa pontifex Cavensis monasterio confirmat ea loca, de quibus nuper inquit, id est in concilio Melitano, ut patet ex decreto quod laudatum est num. præcedenti, habita quæstio fuerat.

L.V. Urbanus Bari transfert ossa S. Nicolai et Eliam episcopum consecrat.

Invitatus itaque Urbanus a Boamundo, post finitam synodum Melphitanam Venusia transiit, ubi bullam quam modo laudabamus, concessit in gratiam Cavensium; tum invisit Barensem ecclesiam tunc temporis celeberrimam, ob frequentia miracula, quæ ad corpus sancti Nicolai, hoc anno 1087 allatum, fieri dicebantur. Ibi beatissimi antistitis ossa pontifex propriis manibus in locum parati adiit collocavit, et licet hoc fuerit contra morem, ut ipse loquitur, *Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ, in propria sede Eliam Barenensis et Canusinæ quæ jam tunc unitæ erant, ecclesiarum archiepiscopum electum ob devotionem sancti Nicolai, et populi id efflagitantis dilectionem consecravit.* Hæc omnia fusius exponit ipse Urbanus in privilegio, num. 26, quod ea occasione Eliæ et ejus Barenis Ecclesiæ concessit die 9 Octobris datum. Porro ipsum consecrationis Eliæ diem discimus ex Chronico anonymi Barenensis ad annum 1095 quem pro more suo a Septembri præcedentis anni simul cum indictione inchoat, ubi sic habet: 1080, *indict. XIII, mense Septembri*, id est anno 1089, juxta vulgarem computandi modum, *intravit Urbanus papa in civitate Bari pridie Kal. Octobris: et in Kal. Octobris ædificavit confessionem sancti Nicolai.* Eadem ferme habet Lupus Protospata ad annum 1089: *Urbanus venit in civitatem Barum et consecravit illic confessionem sancti Nicolai et Eliam archiepiscopum.* Elias ex monacho Carensi factus abbas Sancti Benedicti prope portum Barensem, primus omnium in suam ecclesiam susceperat corpus sancti Nicolai ex Licia anno 1087 advectum, deinde præfectus fuerat ecclesiæ recens eidem sancto exstructæ in ipsa urbe Barenis, ut ex Joanne archidiacono Barenis narrat Ordericus Vitalis libro VII, cui tandem in archiepiscopum assumpto, suffectus est in abbatia regimine Eustachius monasterii Omnium Sanctorum prope eandem urbem conditor, secundus et ultimus Sancti Nicolai abbas: nam eo pariter in archiepiscopum electo, ecclesia Sancti Nicolai ad canonicos

A sæculares translata est, ut narrat Ughellus tomo VII, et post eum Lubinus et alii. Eustachio abbati sancti Nicolai insigne privilegium concessit Paschalis II anno 1106, in quo pontifex testatur corpus sancti Nicolai tempore *Victoris III, ex transmarinis partibus in urbem Barisnam advectum*, ab Urbano II loco quo nunc, inquit, *reverentia digna servatur, in crypta inferiori summa cum veneratione, desuper altare in honorem Domini consecrato, reconditum fuisse.*

LVI. An tunc concilium Trojæ habitum sit.

Alterum in Apulia concilium sub hujus anni finem Trojæ celebratum fuisse volunt Baronius, Binius, Chesuius in Vitis pontificum cæterique illorum auctorum sequaces, qui illud concilium primum Trojanum sub Urbano II appellant, a Petro diacono, Ivone Carnotensi, Gratiano, Magistro sententiarum, aliisque passim celebribus auctoribus, uti aiunt, memoratum. At merito refragantur alii viri eruditi, qui unicum sub Urbano II Trojanum concilium admittunt, anno 1093, uti ex Bertoldo constat, celebratum. Unde primum illud, quod Baronius et alii auctores laudati anno 1089 consignant, expungendum esse contendunt: et quidem, nemo unquam ante illos nostræ, aut nostrorum Patrum ætatis auctores, duo concilia Trojæ sub Urbano habita laudavit; quæ vero a Trojano concilio, uti Labbeus observavit, Ivo, Gratianus aut alii auctores antiquiores protulere, nullam habent temporis notam, unde colligi possit ea uno potius quam altero anno sancita fuisse. Denique nec Petrus ipse cujus testimonio potissimum niti videtur Baronius, duas usquam Trojæ synodos agnovit; imo nec certum tempus Trojæ synodo assignavit libro IV, cap. 7, Chronici Casinensis, unde tamen argumentum suum repetit adversarii; sic enim caput illud absolute inchoat: *Sequenti tempore papa Urbanus iterum ad has partes, Montis-Casini, adveniens, etc. Quo tempore dum apud Trojam synodum celebraret.*

At, inquit, Petrus loco laudato Joannis Cajetani ordinationem in diaconum eo tempore ab Urbano factam fuisse refert, quo *apud Trojam synodum* idem pontifex celebravit. Unde cum certum sit, uti superius probatum est, ex multis diplomatibus, Joannem primo Urbani anno diaconum fuisse ordinatum, inferre licet synodum Trojanam quam hic Petrus memorat, ad Urbani pontificatus primordia esse revocandam; proindeque cum æque certum sit eundem pontificem anno 1093 synodum eadem in urbe celebrasse, duo Trojana concilia necessario admittenda erunt. Verum nihil certi ex hoc Petri testimonio inferri potest, nempe qui, uti observavit Angelus de Nuce in notis ad hunc locum, eo loci, quod et alias sæpe ei contigit, *exactam temporum rationem non servavit.* Deinde Joannes ab Urbano, quando primum ad Casinense monasterium advenit, diaconus ordinatus est; at Petrus hic non de illo sed de secundo pontificis ad sacrum montem accessu diserte loquitur, proindeque non de prima

Joannis ordinatione, sed de altera, nempe de illius **A** *Sicelghaita* anno sequenti defuncta est, die **xvi** *Kalendas Maii*, ut ex Necrologio Casinensis monasterii discimus.

LX. S. Bruno Urbanum comitatur.

Eadem etiam occasione Brunonem Carthusianorum parentem cum Urbano Calabriam perlustrasse plusquam probabile est. Is nempe a pontifice, suo olim, ut diximus, cum litteras vir sanctus in Rhemensis Ecclesiae academia doceret, discipulo evocatus, hoc anno ad illum accessit, nec dubium quin etiam eum secutus fuerit in Apuliam et Calabriam, cum eo animo Brunonem accersivisset Urbanus, ut ejus consiliis in rebus difficillimis, quae tunc frequenter emergebant, uteretur. Aliud habetur ejusdem rei argumentum, quod nempe Brunonis sanctitas ex eo tempore adeo nota fuerit apud Calabros, ut paulo post datus ei fuerit locus in ea regione ad inhabitandum, quem reipsa anno sequenti cum nonnullis e suis incolebat. Id constat ex Rogerii comitis diplomate quod G. Surianus in notis ad Vitam S. Brunonis, et Ughellus **B** *tomo IX* Italicae sacrae, ubi hanc dedicationem anno praecedente consignavit. Eidem ecclesiae episcopalem dignitatem, quae ob cladem Brundusio a Saracenis illatam Urium translata fuerat, restitui imperavit Urbanus, scriptis ea de re litteris ad Godinum episcopum, qui quod ei Uritana commoratio magis arrideret, omisso Brundusii titulo, Uritani episcopi nomine contentus erat, et quidem Brundusinum non nisi post Urbani mortem dignitatem suam recepit, ut ex Paschalis ejus successoris epistola patet apud Ughellum *tomo IX*. Urbani ea de re epistolam, cujus fragmentum exhibet, integram in *Historia Brundusina* haberi monuit Ughellus loco laudato. At hanc historiam, aut saltem epistolam integram invenire non licuit.

LVII. Urbanus ecclesiam Brundusii consecrat.

Consecrato itaque apud Barium Elia archiepiscopo, Urbanus Brundusium in provinciam Hidruntinam perrexit, ubi eum anno praesenti ecclesiam dedicasse memorat Lupus Protospata auctor aequalis, qui post ea quae superius de Barenensis archiepiscopi consecratione retulimus, haec subjungit: *Et consecravit Brundusinam ecclesiam praedictus papa Urbanus*. Ex hoc Lupi testimonio emendandus est Ughellus **B** *tomo IX* Italicae sacrae, ubi hanc dedicationem anno praecedente consignavit. Eidem ecclesiae episcopalem dignitatem, quae ob cladem Brundusio a Saracenis illatam Urium translata fuerat, restitui imperavit Urbanus, scriptis ea de re litteris ad Godinum episcopum, qui quod ei Uritana commoratio magis arrideret, omisso Brundusii titulo, Uritani episcopi nomine contentus erat, et quidem Brundusinum non nisi post Urbani mortem dignitatem suam recepit, ut ex Paschalis ejus successoris epistola patet apud Ughellum *tomo IX*. Urbani ea de re epistolam, cujus fragmentum exhibet, integram in *Historia Brundusina* haberi monuit Ughellus loco laudato. At hanc historiam, aut saltem epistolam integram invenire non licuit.

LVIII. Rhegium invisit.

Ceterum in extremam usque Calabriam penetrasse Urbanus dicendus est, si eum hoc anno Rhegium Calabriae ulterioris metropolim invisisse, atque ab Arnulfo archiepiscopo susceptum hospitio fuisse verum sit, uti dicitur apud Ughellum. Vetum etsi inficiari nolim Urbanum in Calabriam adiisse, hoc tamen iter ab eo post Trojanam synodum susceptum fuisse sustineri nequit. Etenim anno 1093, quo celebratum fuit Trojanum concilium, et quidem unicum sub Urbano, uti probavimus, jam dudum Arnulfus e vivis excesserat, sed Ughellus recentiorum duas synodos Trojanas admittentium opinione haud dubie praecipuus in hunc errorem impexit, sicque quod hoc anno 1089 factum fuerat, ad alium transtulit.

LIX. Episcopum Melitae ordinat Urbanus.

Ad illud idem iter, si conjecturis uti liceat, revocari debet Gualterii, primi post recuperatam a Rogerio comite et Saracenis insulam Melitensis episcopi, ordinatione, quam hoc anno ab Urbano secundo celebratam fuisse testatur Rochus Pyrrhus *tomo III* Siciliae sacrae. Certe Gualterius, sub finem hujus anni, nam indictio *xiii* jam tunc currebat, subscripsit cuidam instrumento Sicelghaitae uxoris Roberti ducis, quod ab eodem auctore *tomo II* in notitia Ecclesiae Panormitanae refertur: quod quidem instrumentum differri ulterius non potest, nam

A *Sicelghaita* anno sequenti defuncta est, die **xvi** *Kalendas Maii*, ut ex Necrologio Casinensis monasterii discimus.

LX. S. Bruno Urbanum comitatur.

Eadem etiam occasione Brunonem Carthusianorum parentem cum Urbano Calabriam perlustrasse plusquam probabile est. Is nempe a pontifice, suo olim, ut diximus, cum litteras vir sanctus in Rhemensis Ecclesiae academia doceret, discipulo evocatus, hoc anno ad illum accessit, nec dubium quin etiam eum secutus fuerit in Apuliam et Calabriam, cum eo animo Brunonem accersivisset Urbanus, ut ejus consiliis in rebus difficillimis, quae tunc frequenter emergebant, uteretur. Aliud habetur ejusdem rei argumentum, quod nempe Brunonis sanctitas ex eo tempore adeo nota fuerit apud Calabros, ut paulo post datus ei fuerit locus in ea regione ad inhabitandum, quem reipsa anno sequenti cum nonnullis e suis incolebat. Id constat ex Rogerii comitis diplomate quod G. Surianus in notis ad Vitam S. Brunonis, et Ughellus **B** *tomo IX* Italicae sacrae, ubi hanc dedicationem anno praecedente consignavit. Eidem ecclesiae episcopalem dignitatem, quae ob cladem Brundusio a Saracenis illatam Urium translata fuerat, restitui imperavit Urbanus, scriptis ea de re litteris ad Godinum episcopum, qui quod ei Uritana commoratio magis arrideret, omisso Brundusii titulo, Uritani episcopi nomine contentus erat, et quidem Brundusinum non nisi post Urbani mortem dignitatem suam recepit, ut ex Paschalis ejus successoris epistola patet apud Ughellum *tomo IX*. Urbani ea de re epistolam, cujus fragmentum exhibet, integram in *Historia Brundusina* haberi monuit Ughellus loco laudato. At hanc historiam, aut saltem epistolam integram invenire non licuit.

LXI. Donatio facta Casinensi monasterio.

Ex eo, uti videtur, itinere Urbanum per Hirpinos Romam redeuntem invisit Balduinus dominus Castri Pontis S. Anastasii in comitatu Telesino, qui ejusdem pontificis assensu et monitu, consentiente etiam Rofrido archiepiscopo Beneventano, dedit Casinensi monasterio ecclesiam S. Dionysii prope illud castrum sitam, non tamen ante quam eam a fundamentis reparatam multis donis et possessionibus locupletasset. Hanc donationem Marius Vipera in chronologia archiepiscoporum Beneventanorum refert ad praesentem annum ex Petri diaconi registro et lib. *iv* chronici Casin. At quod subjungit ex Falconis chronico de legatione 110 ferme nobilium Beneventanorum ad Urbanum papam facta, erratum est. Haec nempe ad Paschalem II revocanda est; quod Vipera facile advertere potuisset, cum ipse eam anno 1102, scilicet triennio post Urbani obitum, consignaverit.

LXII. An Urbanus Farfae abbatis electioni interfuerit.

Celebrata etiam hoc anno fuit Raynaldi in Farfensem apud Sabinos abbatem electio, cui Urbanum interfuisse asseverat auctor chronici brevis ejusdem monasterii, quod chronicon manu exaratum penes nos est; quanquam suspicari licet Urbani nomen pro Wiberto in chronicon illud errore amanuensis irrepsisse. Refert enim Gregorius ejusdem loci monachus et oculatus testis Wibertum, quem Clementem appellat, omnem in hoc monasterio, quod erat speciali jure imperatori subjectum, potestatem habuisse. Imo idem auctor narrans Raynaldi paulo post Berardo locum facere coacti electionem, nihil de Urbano aut Guiberto habet. Et quidem Diaconius et alii inter Guiberti cardinales recensent Theodoricum abbatem et Maginulfum monachum Farfenses,

et ipse Theodoricus sub Sylvestri III nomine pontificatum ambiit.

LXIII. *Concilium Santonense.*

Cum hæc in Italia gererentur, Amatus Oleronensis episcopus et vicarius apostolicæ sedis in Aquitania, concilium die quarta Novembris celebravit apud Santonas, in quo, teste chronico Malleacensi, ad sedem Burdigalensem, quæ jam ab annis ferme tribus vacua manserat, translatus est. Hanc translationem *volente*, nisi sit error librarii, forte legendum *volente*, Guillelmo Aquitanicæ duce factam fuisse testatur Adhemarus episcopus Ecolimensis in charta donationis ab eo coram illa synodo factæ monasterio S. Maxentii apud Pictones, quæ refertur a Sammarthanis tomo I Gallicæ Christianæ. In eadem forte synodo agitari debebat controversia inter monachos Vindocinenses et Sancti Albini Andegavensis mota, de prioratu Cretonensi, uti innuitur in veteri instrumento tomo II Miscellan. Baluz. edito. At ne id fieret, impedivit comes Andegavensis, nec plura rescire licuit de illa synodo, quam Sammarthani in Gallia Christiana et Lopezius in Burdigalensi Historia, anno præcedente non bene consignant, decepti haud dubie charta Adhemari modo laudata, quæ data dicitur anno 1088 *Nonis Novembris, indictione XII*, at legendum 1089, quod probatur, non modo ex chronico Malleacensi modo laudato, verum etiam in charta Willelmi cujusdam Ferrani ab ipsis Sammarthanis relata. Qui quidem Willelmus nonnulla ecclesiæ Sancti Severini apud Burdigalam ablata restituit anno 1088 *tertio Nonas Decembris, Simone Agennensium episcopo locum Burdigalensis archiepiscopi jam ante biennium defuncti tenente*. Quod sane falsum esset, si mense Octobri ejusdem anni Amatus in concilio Santonensi factus fuisset archiepiscopus. Et quidem post Gotcelini archiepiscopi obitum, qui anno 1086 contigit, sedes tribus circiter annis, ut ipsi Sammarthani observarunt, vacua remansit, proindeque ad annum 1089.

LXIV. *Privilegium pro Ecclesia Remensi et pro monasterio Balmæ.*

Anno labente Urbanus Romam reversus privilegia nonnullis ecclesiis et monasteriis concessit. Insigne est præ cæteris illud quod Raynaldo Remorum archiepiscopi ejusque ecclesiæ indulgit seu potius confirmavit, datum Romæ die viii Kalendas Januarii, ex quo proinde inferre licet pontificem hoc anno natalium Christi solemnitatem in Urbe celebrasse. Illud privilegium ex veteri codice ms. descriptum lege, si otium est, in Appendice. Hoc sequetur aliud post dies tres concessum Balmensi apud Sequanos nobili monasterio, quod ex ipso autographo descriptum ab ejusdem loci ascetis accepimus.

LXV. *Dalmatii archiepiscopi Narbonensis iter Romam.*

Vix etiam ultra hujus anni finem differri potest iter Dalmatii archiepiscopi Narbonensis Romam, quod, præter alias causas, ob pervulgatam Urbani

A ad Catalaunicæ proceres de restauranda Urbe Tarracoenensi epistolam suscepit; veritus ne hac occasione, quamvis id *se salva Narbonensis Ecclesiæ justitia* velle declarasset pontifex, provincia Tarracoenensi a sua jurisdictione subtraheretur. Hoc enim se præstiturum satis innuerat pontifex, nisi Narbonensis antistes hanc antiquam metropolim *auctoritate privilegii Romani ipsi* subjectam fuisse probare posset. Quo privilegio se munitum non esse haud ignorabat Dalmatius. Hoc vero iter ab eo tunc temporis susceptum fuisse inde colligimus, quod mense Martio sequentis anni concilium provinciale in sua metropolitana urbe celebraverit, et quidem redux e Romano itinere. Id ex eo patet quod in hac ipsa synodo finita fuerit controversia, inter ipsum Dalmatium et abbatem Crassensem orta, de qua apud pontificem Romæ idem Dalmatius conquestus fuerat, quamque Urbanus Raynerio legato suo componendam commendaverat. Si enim ante Romanum iter sopitæ fuissent illæ contentiones, ut revera in ista synodo sopitæ fuisse declarant ejus acta, frustra postea Dalmatius illas ad pontificium tribunal Romæ detulisset, frustra etiam Urbanus de his sopiendis ad legatum suum scripsisset. Hanc porro synodum initio anni sequentis celebratam fuisse ex iisdem ejus actis patet apud Baluzium in conciliis provincicæ Narbonensis, et Labbeum in appendice tomi X Conciliorum generallium, ubi anno *Domini Incarnationis 1090 decimo tertio Kalendas Aprilis* habita fuisse disertis verbis dicitur.

LXVI. *Varia negotia Raynerio legato commendat Urbanus.*

Quid vero eo in itinere profecerit Dalmatius discendum est ex litteris quas ea occasione conscripsit Urbanus. Primo eum pontifex clero populoque Narbonensi, ac etiam comiti et vicecomiti commendavit, eisque præcepit ut illi tanquam patri et Christi vicario obedientiam et honorem exhiberent, minatus se eos qui Ecclesiæ Narbonensis bona retinerent anathematis gladio feriturum. Deinde Raynerio cardinali, quem in Hispaniam legatum miserat, binas litteras scripsit, quibus maxime illi commendat ut potissimum inquirat de injuriis quas Dalmatius se a Frotardo Tomeriarum abbate pertulisse conquereretur. Fortasse ille abbas abutebatur insigni privilegio, quod, uti diximus, mense Julio hujus anni ab Urbano acceperat; unde pontifex maxime insistit in utraque ad legatum epistola, ut hanc causam diligentissime examinet, pro qua specialiter missus fuisse dicitur. Nam Frotardus, qui Romam primus venerat, res multo aliter, ut ait ipse Urbanus in prima epistola, quam Dalmatius, præsentem legato ante ejus in Hispaniam discessum, pontifici retulerat. Dalmatius quippe et Barcinonensis episcopus ad id Romam potissimum venisse videbantur, ut adversus illum abbatem *justitiam sedis apostolicæ flagitarent*. Denique ad ipsum Frotardum scripsit Urbanus, ut se penitus legati judicio subiciat; et si vera essent ea quæ de illo ferebantur,

plene et congruè satisfaciat ambobus illis antistitibus. A Denique ei maxime commendat pontifex, ut *Narbonensem antistitem sicut proprium et pastorem spirituales.... reveretur et diligit.*

LXVII. Tarraconensem provinciam Narbonensi archiepiscopo commendat.

Quod vero spectabat ad jus metropoliticum in Tarraconensem provinciam quo brevi se spoliatum iri verebatur Dalmatius, quoniam res erat difficilis, mandavit legato suo Urbanus, ut dum Tarraconensis urbs repararetur, nihil prorsus ea de re innovaret. Res enim, ut ait V. Cl. Petrus de Marca libro IV Marcæ Hispanicæ, erat lubrica et anceps: quare ausus non est Urbanus Dalmatii querelas insuper habere, qui, ut ipse pontifex loquitur, *præjudicium sibi factum de illa Tarraconensium episcoporum subtractione intimabat*, quos Narbonensis Ecclesia per annos quadringentos sine alterius ecclesiæ reclamazione possederat. At ex altera parte haud ignota erat Urbano antiqua Tarraconensis Ecclesiæ dignitas, quæ casu, non ob aliquod malum facinus, miserabiliter exciderat; cum scilicet ipsa metropoli a barbaris occupata, residui provinciae episcopi cum suis ecclesiis, inconsulto Romano pontifice, Narbonensis metropolitani, utpote vicinioris, custodiæ et curæ, potius quam Jurisdictioni, multo minus servituti attributi fuerant. Quare in his rerum ambagibus, prudens pontifex neminem vel speciebus ledere volens, caute agendum ratus prævisorio decreto constituit ut, donec Tarraconensis urbs repararetur, Tarraconensis provinciae episcopi Narbonensi archiepiscopo tanquam proprio metropolitano subjicerentur. Quia vero, paulo ante Toletano archiepiscopo primatum, salvis metropolitano iuribus, in universas Hispanias contulerat, voluit ut iidem episcopi Toletano archiepiscopo tanquam privati obedirent, *donec archiepiscopus Narbonensis se eorum primatem fuisse certa possit auctoritate monstrare.* Dalmatius quippe Urbano dixerat *privilegia de primatu ecclesiam suam habuisse*, ac multa protulerat ad id probandum instrumenta: quare Urbanus legato suo præscribit ut de illis privilegiis *diligenter* inquirat, non quidem ut de iis iudicaret, sed ut ad se ipsum hæc causa, magni utique momenti, referretur. Atque res eo in statu mansere usque ad annum 1091, quæ omnia in epistolis quatuor Urbanus susius exponuntur. At hic observare juvat, præter has Urbani litteras quæ apud Labbeum tomo X Conciliorum editæ sunt, unam de his controversis in ejusdem tomi appendice haberi, *L. cardinali presbytero datam*, in qua agitur de controversia inter Narbonensem archiepiscopum et abbatem Comoriensem nata. Sed hæc epistola ea ipsa est Raynario legato inscripta, sub quo eodem titulo ejus fragmentum jam Labbeus ipse retulerat inter alias Urbani epistolas. Eum fefellit exemplar quo usus est, in quo amanuensis errore L. pro R. in titulum irrepserat, sicut et Comoriensem, pro Tome-riensem. Qua de re lectorem monitum velim, ne

quis ea occasione intrudere velit abbatiam Comoriensem aliunde ignotam; aut denique, ut cardinali Aguirio accidit, legatum Urbani L. qui nunquam extitit, admittat. In his porro litteris præclara multa habet vigilantissimus pontifex de legati officio, cum Raynerium potissimum monet, ut ne favore aliquo, aut nimio zelo actus, in alterutram partem contra veri rectique regulas se abripi patiatur. Hoc ipso anno Attilanus, Zamoræ episcopus, ab Urbano canonizatus dicitur in Martyrologio Romano, quod an verum sit, non una est apud auctores etiam Hispanos sententia.

LXVIII. Privilegium monasterii S. Joannis de Pinna.

Antequam Hispanias dimittamus, paucis agendum est de percelebri monasterio Sancti Joannis Baptistæ de Pinna, cujus loci abbatem Aymericum Sancius Aragonum rex Romam misit, privilegiorum sui monasterii confirmationem ab Urbano petiturum. regis et abbatis petitioni assensit pontifex, et quidem sub hujus anni finem, aut certe sequentis initio, ut conjicere est ex ipso diplomate Sancti id referentis, quod datum est *æra mccccxviii, viii Idus Maii, anno III pontificatus domni Urbani papæ II, anno ab Incarnatione Domini 1090, indictione XIII*, etc. Mirum autem est quantis donis et privilegiis cumulaverint Aragoniæ reges locum istum sacrum, qui ad eorum sepulturam erat deputatus. Sed præ cæteris enituit potissimum Sancius, qui ter quaterve Romam ejus monasterii abbates misit, ad asserenda privilegia et bona, quæ a regibus et præsulibus huic monasterio collata fuerant. Juvat ea quæ in uno illius diplomate pertinent ad Urbanum huc proferre, in quo sic loquitur: « Sancio abbate defuncto et domno Aymerico abbate in locum ejus posito, cupiens hoc cænobium adeo prorsus munire et tueri apostolicoque simul et regali patrocinio, domnum Aymericum abbatem Romæ ad beatissimum papam Urbanum misi secundum, obnixè deprecans paternitatem illius, ut prædictum locum in defensione et patrocinio beatorum apostolorum Petri et Pauli susciperet, et privilegium tale eidem loco conferre dignaretur, quo a rapacitate malorum hominum, vel ab invasione episcoporum, nec non a præjudicio cardinalium et archiepiscoporum, seu a dominatione mala succedentium regum, locus iisdem tueri aut defendi possit: et ut abbas ejusdem loci liberè, ipse et sui, ad sedem Romanam in omnibus causis et judiciis ecclesiasticis vel sæcularibus nec non et in ordinationibus abbatum, possint se reclamari. Qui beatissimus Pater Urbanus, audita meæ humilitatis petitione, credo non meis meritis, sed sancti Joannis gratia commotus, locum hunc in apostolica suscepit protectione, datoque libertatis privilegio, apostolico patrocinio munivit. » Hæc ibi Sancius, quæ paulo fusius referre visum est ad suppleendum privilegii defectum, quod invenire non licuit. Regium vero illud diploma integrum exhibet Hieronymus Blanca in commentariis rerum Aragonensium.

LXIX. *Urbani decretum de libertate nuptiarum.*

Idem rex, hac aut altera occasione, Urbanum consuluit de sua ipsius nepte, an invita viro copulanda esset, cui eam cogente necessitate sponsam promiserat. Respondit pontifex id nequaquam fieri debere, cujus ea de re rescriptum ab Ivone et Gratiano in suis decretis adoptatum, et ab Hildeberto lib. II, epist. 26, alias 42, relatum. Huc revocare visum est, quod nullam usquam præferat temporis notam. Sancius, qui ab anno 1067 Aragonibus imperabat, quarta die Junii anno 1094 occubuit, cum Oscam urbem obsideret; ad eum responsionem habet apud Ivone Dec. pag. 8, cap. 24, et apud Gratianum 31, q. 2, c. 3, in Bullario Casinensi F. 2, p. 118.

LXX. *Epistola pro monasterio Padolironensi.*

Habetur alia ejusdem pontificis epistola, quam sub hujus anni finem, aut saltem ante Mantuanam obsidionem, initio sequentis anni inceptam, Mathildi comitissæ scripsit in gratiam Padolironensis monasterii adversus Mantuanum episcopum. Hic ecclesiam Sancti Floriani ad illud monasterium pertinentem injuste retinebat, adeoque vult Urbanus, ut Mathildis episcopum ad restitutionem adigat.

LXXI. *Thiemo Salisburgensis archiepiscopus ordinatur.*

Anni 1090 initio cum Catholici, uti narrat Bertoldus, in Bajoaria invalescerent, Thiemonem antea Sancti Petri abbatem, in Salisburgensem archiepiscopum elegerunt, quem statim solemniter Altmannus episcopus Pataviensis sedis apostolicæ legatus, assistentibus sibi Adalberone Wirtzburgensi et Meginwardo Frisingensi catholicis episcopis consecravit. Ille vero Gebehardi sanctissimi decessoris sui *vestigii insistens*, uti in ejusdem Gebehardi Vita legitur, in *defensione veritatis catholicæ et propagatione religionis divinæ* multum insudavit. Hanc ordinationem VII idus Aprilis celebratam fuisse observat auctor Chronici Salisburgensis apud Canisium tomo VI, qui addit Thiemonem ab Urbano II pallio donatum fuisse.

LXXII. *Privilegia varia.*

Eodem tempore, si nullus in anno et mense designandis error irrepserit, Urbanus præposituram R. Kempurchensem in Frisingensis Bavaricæ urbis diœcesi sitam, apostolicæ sedi a Welphone Bavaricorum duce ejusque conjuge Juditha ablatam, *sub speciali Romanæ Ecclesiæ tuitione* suscepit. Bullam ea de re refert Hundius tomo III metropolis Salisburgensis. At non satis sibi constant chronologici characteres in ea appositi; data quippe dicitur Anagninæ mense Februario hujus anni, indictione XV quæ eo anno erat XIII; deinde sententia Scripturæ sacræ quæ in sigillo adhiberi solet, Urbano III non II convenit. Urbano tamen III hæc bulla tribui non potest. An Lanfrancus, qui illam, absente, aut alias impedito Joanne cancellario, conscripsit, aliam sententiam adhibuerit, incertum. Cætera vero om-

nia in his notis optime sibi cohærent, nec locus ullus esse videtur de ejus sinceritate dubitandi. Forte illa errata ex amanuensium incuria irrepserunt.

Nondum tamen Romam reversus fuisse videtur die 25 Martii hujus anni, cum hac ipsa die *episcopi urbis*, id est cardinales Uhdalus *Savinensis* et Joannes *Tusculanensis*, ecclesiam Sanctæ Mariæ ad *Pineam* dedicasse tempore domini Urbani II *pape* dicantur in veteri inscriptione quam Martinellus in Roma sacra, et Mabillonius referunt. At paulo post varia Romæ consistens diplomata diversis locis concessit.

Ex his est privilegium pro monasterio canonicorum regularium Sancti Antonini apud Ruthenos, quod datum est Romæ die V ante Kalendas Aprilis. Aliud ibidem ipsis Kalendis Aprilis indulgit Guillelmo abbati monasterii Sancti Theofredi apud Vellivos, diœcesis Aniciensis, in quo recensentur et confirmantur ejusdem monasterii possessiones. Quod aliud edidit Baluzius in suis Miscell. t. II, p. 117 in gratiam Hugonis episcopi Gratianopolitani, hac ipsa eadem die hujus anni, ut quidem nobis videtur, indultum, licet apud Baluzium ut in apographo nostro, quod ex Gratianopolitanæ Ecclesiæ chartario habemus, annum sequentem præferat, sed amanuensium errorem esse verisimile est, non solum quod alii chronologici characteres ibi appositi annum præsentem designent, verum etiam quod *scriptum per monum Gregorii scriiniarii atque notarii sacri palatii*, ut præcedens hac ipsa eadem die datum, sicut et alia nonnulla ejusdem temporis, dicatur, quod non habet diplomata anni sequentis, imo nec ulla aliorum annorum, si bene memini. Vetat pontifex in hæc bulla alienationes ecclesiasticorum bonorum, et ne res defuncti episcopi, vel ecclesiæ a quopiam rapiantur, quas vult a canonicis integras reservari episcopo successori futuro.

Aliud insigne privilegium, apud Tambur. De jure abb., t. II, p. 468, paulo post præcedens, id est sexta die ejusdem mensis Aprilis, indulgit Urbanus Vallumbrosanis monachis, quo non modo Vallis-Umbrosæ monasterii principis jura et possessiones, sed etiam totam multorum monasteriorum, quæ ibi recenset, congregationem, ante aliquot annos a Joanne Gualberto institutam, confirmavit. Tum decernit pontifex ut alia monasteria, quæ deinceps novellæ huic congregationi aggregabuntur, iisdem privilegiis gaudeant, eorumque omnium caput sit ipsa Vallis-Umbrosæ abbatia; adeoque constituit ut ad ejus abbatis electionem, præter loci monachos, superiores quoque cæterorum omnium monasteriorum congregationis suffragii jus habeant; et si quisquam ex illis abbatibus, ad *generale regimæ electus* fuerit, dimissa propria abbatia, ad *principale cænobium transeat*, cujus notu omnia unita monasteria regantur. Datum est Romæ hoc anno 1090, indictione XIII, die VIII Idus Aprilis, Urbani pontificatus anno 3, quæ notæ omnes apprime sibi cohærent;

at mirum est in illo privilegio nusquam abbatem, qui tunc Valli-Umbrosæ præerat, nominatum fuisse; forte quod, cum in omnis congregationis gratiam concessum fuisset ad ejus generale regimen statuendum, satius judicaverit pontifex illud omnibus universum membris quam cuiquam abbatum specialiter inscribere. Tunc vero Valli-Umbrosæ præerat Rusticus beati Joannis Gualberti post Rodulfum successor.

LXXIII. Decretum Rustico abbati Vallumbrosæ, etc., inscriptum. An aliud pro limitibus diœcesis Baionæ.

Is ipse est Rusticus, qui simul cum Petro episcopo Pistoriensi Urbanum consuluerat, de ordinatione Daimberti quem a Wecilone archiepiscopo Moguntino, schismatico simul et Simoniaco, diaconum ordinatum, ipse pontifex in episcopum Pisanum consecraverat. Urbani responsum a Labbeo tomo X Conciliorum ex ms. codice S. Victoris Parisiensis editum est. Cui jungenda altera ad eosdem responsio, seu potius, ut quidem verisimile est, ejusdem responsionis altera pars quæ apud Gratianum habetur 1, q. 7, c. 24, *Daimbertum*. In utraque Urbanus agnoscit sibi non incompertum fuisse Daimbertum a Wecilone schismatico diaconatum suscepisse. Sed tamen qui ille non Simoniace fuerat ordinatus, ac corpore et spiritu ab hæreticis egressus fuerat, eundem utilitatibus Ecclesiæ pro viribus insudantem, ex integro, Ecclesiæ necessitate ingruente, diaconum se constituisse respondet pontifex. Nulla est in utroque illo responso temporis nota, ac cum certum sit Daimberti ordinationem, cujus occasione scriptæ sunt illæ litteræ, ad primos pontificatus Urbani annos revocandam esse, vix ultra hunc annum differri possunt. Quare eas huc referre visum est.

Huc etiam referri posse mihi aliquando visum est Urbani bullam, qua pontifex Baionensis in Novempopulania Galliæ provincia diœcesis limites præscripsisse dicitur apud Samarthanos, tomo II Galliæ Christianæ, laudato ea de re scripto, quod datum aiunt v *Idus Aprilis, indictione xiii, anno 1106*. Et quidem hoc anno defunctus erat Urbanus; sed ex indictione, quæ anno 1090 convenit, emendandum esse conjiciebam exscriptoris erratum. Verum, visis ejus Ecclesiæ monumentis, quæ mecum illustrissimus antistes Rhenatus Franciscus de Beauveau communicari jussit, deprehendi errorem esse Samarthanorum, qui Paschalis II bullam incaute ad Urbanum transtulerunt. In ea tamen legendum *indictione xiv*, aut certe dicendus est pontifex ut sæpe alias, secutus fuisse calculum Pisanum, quo annus a fine præcedentis Martii inchoabatur.

LXXIV. Privilegium Majoris-Monasterii.

Hoc item mense datum est Romæ privilegium Majoris-Monasterii prope Turonum urbem, Bernardo abbati inscriptum; quo Urbanus ipsum monasterium, uti jam a Victore III indultum fuerat, sub speciali sedis apostolicæ tutela suscipit; eo pacto, inter alia,

A ut electus abbas a Turonensi archiepiscopo *consecrationem accipiat, sed sine omnis professionis executione*. Hanc clausulam inseri curavit pontifex occasione professionis, quam episcopi ab ordinandis abbatibus exigere tunc temporis volebant; cum econtrario hanc præstare renuerent abbates, etiam non exempti, quod in ea nescio quid Simoniaci invenirent: præterea exempti timebant, ne eo pacto episcoporum jurisdictioni subjici viderentur. De qua controversia actum est fusius in præfatione ad primam partem Actorum sanctorum ordinis S. Benedicti Sæculi XI, § 3. Datum est Majoris-Monasterii privilegium die xvi Kalendas Maii. At magnis postea controversiis occasionem præbuit. Quippe cum ex antiqua consuetudine archiepiscopus et clerus urbis solerent paschale festum in Majori-Monasterio celebrare, et ea occasione multa fierent illicita tantæque solemnitati haud congruentia, quæ hoc privilegio abolebantur, id ægre tulerunt clerici, ac nihil non adversus monachos intenterunt, obtenta etiam adversus eos a Rodulpho archiepiscopo excommunicationis sententia, ut illud privilegium irritum facerent; exinde veluti aperto bello in monachos ita desævierunt ut etiam annonas, quæ in monasterium deferbantur, diriperent. Rodulfo archiepiscopo mortuo, ei alter cognominis in sede et in odio adversus monachos successit, et licet pallium ab Urbano impetrare non potuisset, quin prius fuisset pollicitus se Majoris-Monasterii privilegio obediturum, sponsionis tamen suæ post paululum immemor, monachos vexare decessoris sui exemplo non destitit, donec re-variis in episcoporum conventibus agitata, tandem in concilio Claromontano concordia inita fuit, ut dicemus ad annum 1095. Tamen has rixas post Urbani obitum recruduisse ex Ivouisi epistola 108 facile colligi potest.

Eo tempore, aut certe, ut videtur, jam antea, Bernardo ejusdem loci abbati scripserat Urbanus de dimittendo monasterii regimine cogitanti, quod nescio quid vitiosi in suam ipsius ordinationem irrepsisse vereretur. Sed eam culpam si aliqua fuisset, ac quomodocunque contigisset, ei condonavit pontifex, ea conditione, ut de cætero fratrum suorum *saluti vigilantius ac ferventius instare non desineret*. Potro ex Ivonisi Carnoteni epistola 73 intelligimus, ni fallor, hoc ipsum quod in ordinatione Bernardi reprehendebatur, nihil aliud fuisse, quam professionem archiepiscopo ab eo cum benediceretur præstitam. Ibi enim ait Ivo mirari se quod Majoris-Monasterii fratres ægre suo abbati obedirent, eam ob causam quod ab archiepiscopo excommunicato benedictus, sedi ejus metropolitanæ subjectionem promisisset. Quod frivolum Ivoni videbatur, abbatibus hac in re et monachis minime faventi.

LXXV. Concilium Tolosæ.

Quo tempore hæc Urbanus in Italia gerebat, ejus legati apud Tolosam concilium in Galliis celebrarunt circa festum Pentecostes, quod Bertoldus *generalem*

synodum appellat, et ad quam episcopus diversarum provinciarum convenisse, ibique Urbanum per suos legatos multa in ecclesiasticis causis quæ corrigenda erant, correxisse scribit. In eo concilio, uti prosequitur idem auctor, Tolosanus episcopus de illatis sibi criminibus expurgatus est, et legatio pro restauranda Christianitate in Toletana civitate, rege Hispanorum supplicante, destinata fuit. Hanc porro nonnulli anno 1089, imo et alii præcedente consignarunt, cui Bernardum Toletanum archiepiscopum, ex itinere Romano, ut vult Rodericus Toletanus, redeuntem interfuisse dicunt. At his præferenda est Bertoldi, tum viventis, auctoritas, qui disertis verbis eam anno 1090 circa festum Pentecostes celebratam fuisse asserit. Haud tamen diffitemur Bernardum Toletanum ei interfuisse, quod colligere licet ex Urbani epist. ad Gotthiæ fideles, pro monasterio Sancti Ægidii. Quænam vero legatio illa sit, quæ in Hispaniam, efflagitante Alfonso rege, ad restaurandam Toleti Christianitatem destinata est, vix intelligi potest, nisi his verbis indicari dicamus, librorum officii divini juxta ritum Romanæ Ecclesiæ editorum receptionem, ut scilicet deinceps, abrogatis Gotthicis, Hispanicæ Ecclesiæ Romanis libris uterentur. Certe anno sequenti, agente Rainerio legato apostolico, qui huic quoque synodo interfuerat, id in concilio Legionensi, ut ibi dicemus, cautum fuit.

LXXVI. Tarraconensis urbs Romano pontifici data.

Soluta autem Tolosana synodo, Raynerius Urbani legatus in Hispaniam pergens per Catalauniam transivit, ubi Raymundus Barcinonis comes, aggregatis provinciæ optimatibus, urbem Tarraconensem sedi apostolicæ solemniter donavit ea conditione, ut eam et universa quæ ad illam attinebant, ipse ac ejus posteræ tenerent per manum et vocem sancti Petri, ejusque vicarii Romanæ sedis apostolici, per quinquennium persolventes ei censum viginti quinque librarum purissimi argenti, quæ donatio facta est per manum domni Raynerii Romanæ Ecclesiæ cardinalis, qui nunc, inquit Raymundus, legatione fungitur in partibus nostris. *Æra millesima [centesima] vigesima octava, anno ab Incarnatione Domini 1090.* Hujus donationis instrumentum a Labbeo, Aguirio aliisque conciliorum collectoribus editum est cui inter alios complures Berengarius, quod sane mirum est, nisi id amanuensis liberalitati debeatur, sub *Tarraconensis archiepiscopi* titulo subscripsit, quamvis hac dignitate ante annum sequentem potitus non fuerit. Forte Berengarius Ausonensis Ecclesiæ, cui diocesis Tarraconensis unita erat, episcopus, jam tunc metropolitani nomen assumpserat, cujus auctoritatem nonnisi anno sequenti adeptus est.

LXXVII. Urbanus Bantinum monasterium protegit.

Querelas interea ad Urbanum detulit Urso Bantini monasterii in Apulia abbas, adversus nonnullos istius provinciæ optimates, qui ejus monasterii res et chartas diriperant, ipsumque contumeliis affectum latronum more spoliaverant. Ream indignæ

A tulit pontifex, moxque conscriptis ad Rogerium et Boamundum, Apuliæ principes, litteris, eos commouit ut tam gravi scandalo conveniens remedium afferrent. Quod revera ab ipsis præstitum est, ut fusius exposuimus ad annum 1088. Urbani epistola ea de re nullam habet chronologiæ notam; at eam hoc anno, et quidem ante mensem Julium scriptam fuisse facile colligitur ex Rogerii et Boamundi instrumento, quod Baronius integrum retulit: *Datum Canusio anno Dominicæ Incarnationis 1090, ductus v, mense Julio, indictione xiii*, quo quidem instrumento illi principes, Urbani monitis excitati, convocatis apud Canusium provinciæ optimatibus Bantini monasterii privilegia et possessiones confirmarunt, ut eo pacto damna tam sancto loco illata utcumque resarcire conarentur.

LXXVIII. De filio Jordani principis Capuani. Excommunicatur Cenomanorum comes.

Huc etiam revocare libet aliud exemplum, quo comprobari potest Urbani studium adversus eos qui justitiæ jura violabant. Illud est judicium, quod pontifex in Raynaldum Rinellum provisorie tulit, accusatum, quod Jordani principis Capuani filiam adolescentulam raptu potius, quam justî conjugii spe, invitis parentibus sibi desponsasset. Certe hunc Raynaldum hominem violentum fuisse patet ex Chronico Casinensi libro iv, cap. 9, ubi dicitur castrum Fractarum dolo a Casinatibus astulisse, quod postea vi et armis retinere conatus est. Hoc autem judicium quod Ivo et Gratianus retulerant, ideo revocamus ad præsentem annum, quod ipsum ulterius differre prohibeat Jordani obitus, quem sub hujus anni finem contigisse ex antiquis auctoribus Camillus Peregrinus probat.

Aliud item Urbani in emendandis vitiis sollicitudinis exemplum suggerit nobis Ordericus Vitalis libro viii, ubi scribit Hugonem comitem Cenomanorum ab eodem pontifice hoc anno sacris fuisse interdictum, quod legitimam suam uxorem Roberti Wiscardi filiam repudiasset.

LXXIX. Schismatici ob Catholicorum mortem inolescunt. Iis respondet Stephanus episcopus Halberstatensis.

Finitis induciis, quæ usque ad Pascha, uti anno superiore diximus, perdurare debebant, cum Hermannus Metensis antistes et Bertoldus dux Alemanniæ, acerrimi sedis apostolicæ defensores, sororque Bertoldi, Hungarorum regina, mense Maio, ut Bertoldus scribit, obiissent; ac paulo post Eggebertus Saxonie marchio occubisset, insidiis, uti aiunt, Quintilburgensis abbatis, quæ Henrici Augusti soror erat, occisus, schismatici ad arma recurrere constituerunt, tanta cum animi elatione, ob eam, uti eis videbatur, felices successus, ut de pontificis actum esse palam divulgarent. Certe ea erant Walbrami Magdeburgensis antistitis (Cicensis seu Noviburgensem episcopum appellat Trithemius in Chronico Hirsaugiensi) sententia, qui litteras ad Ludovicum principem eo tempore scripsit, ut eum desperatis

pontificiorum rebus, quorum præcipui fautores, A justo Dei judicio, ut ipse jactitabat, misere perierant, ad Henrici partes attraheret. At longe ab ea opinione aberant Catholici, ut ex Ludovici responso discimus, quod ejus nomine Stephanus, qui et Hermandus dicebatur, ex abbate Ilseburgensi episcopus Halberstatensis, Waltramo dedit. Utrasque litteras retulit Dodochinus abbas S. Disibodi, in Appendice ad Marianum Scottum, quæ ibi videri possunt. Certe is Stephanus locum habere debet inter strenuos Urbani propugnatores, ob multa alia scripta quibus Ecclesiam defendisse apud Trihemium loco laudato dicitur. E re nostra fuissent quatuor epistolæ ad Urbanum pontificem, quas ille auctor memorat. At exciderunt.

LXXX. Henrici expeditio in Italiam. Bononiensium et aliarum Longobardiæ civitatum militiæ. — Pœnitentia militibus in justo bello permissa.

Inter hæc Henricus parata expeditione in Italiam ingreditur, cui Langobardiam devastanti Welfo Italiæ dux, Mathildis uxoris suæ, uti scribit Bertoldus, adhortationibus confortatus, resistere conabatur. At Mathildem suos exercitus ipsammet duxisse testatur Donnizo, qui totam hanc expeditionem, rudibus licet versibus, egregie describit capite quarto, quod ideo fere integrum retulimus in Appendice. Sigonius hac occasione commissum fuisse censet ingens illud prælium Sorberienae, in quo Ebrardus Parmensis et Gandulfus Regiensis episcopi, qui Guiberti partes tuebantur, a Mathildis militibus victoria potitis capti fuere. At fallitur vir eruditissimus: Sorberienae quippe victoria, vel ipso Donnizone testante, ante Urbani pontificatum obtigit, quanquam capite 3 nonnulla de Urbano miscuerit ille auctor, quæ anticipato retulit. Et quidem Bertoldus, testis omni major exceptione, amborum istorum episcoporum mortem anno 1085 consignat. Cæterum cum Henricus hoc anno Mantuam consideret, Welfo et Mathildis, hanc urbem ut eam magis ac magis in sua fide continerent, ab omni tributo et vectigali exemerunt, dato ea de re diplomate Mantuæ anno 1090, v Kalendas Julias, quod Sigonius refert; sed hæc liberalitates urbis deditionem non impedire, anno sequenti factam. Magna autem, ut refert Bertoldus, hoc anno fames multas regiones repente affixit, quamvis non magna sterilitas præcesserit terra: unde eam contigisse dubium non est occasione interiorum illorum discidiorum quæ a schismaticis commovebantur.

Tradunt historiæ Bononiensis scriptores (GIRARDACCI, *Hist. di Bologna*, lib. II), nec dissentit Sigonius, suæ urbis cives in illis bellorum tumultibus egregie pontificis partes adjuvisse, memorantque institutam ea occasione militiam, in quatuor cohortes distributam, ex totidem tribubus, in quas urbs divisa fuerat; assignatis unicuique cohorti suis tribunis et vexillis. Inde Bononienses vexilliferos appellatos fuisse volunt. Addit Sigonius cæteras quoque Langobardiæ urbes Bononiensium imitatione

idem institutum recepisse. Cum vero iis temporibus aperto bello pontificii adversus schismaticos decertarent, subiit in quorundam animos scriptulus, an subjiciendi pœnitentiæ essent Christi fideles, qui in congressibus bellicis, tunc frequentibus, excommunicatos occidissent. Huc quippe, nisi mea me conjectura fallat, revocari debet Urbani rescriptum Lucano episcopo, quod Ivo Carnotenus et Gratianus in suis decretis retulere. Interrogatus ea de re pontifex respondit, quod etsi excommunicatorum interfectores in justo bello, quale tunc urgebat, homicidæ censendi non essent; quia tamen aliquid sinistri in eorum voluntatem irrepere potuerit, congruam eis secundum eorum intentionem satisfactionem injungendam esse. Sic antea Patres concilii B provinciae Remensis anno 923 pœnitentiæ subjecerant eos qui in prælio Suessionico inter Robertum et Carolum de regno decertantes interfuerant, quod procul dubio vix fieri possit, ut in ejusmodi bellis intestinis solo pacis aut boni publici intuitu pugnetur. Et quidem Theodosium Magnum simili occasione laudavit sanctus Ambrosius, quod post victoriam de Eugenio tyranno reportatam aliquandiu a sacris abstinuerit. Videndus ea de re Isidorus Pelusiota lib. IV, epist. 200.

LXXXI. Brunonis discipulis Carthusia restituitur. Ipse cum aliis in Calabriam secedit. Recusat archiepiscopatum Rhegiensem. Ejus apud pontificem auctoritas.

Quid inter hos turbines fecerit Urbanus non proudund veteres historici. At Bruno Carthusianorum institutor, quem anno præcedenti, ut diximus, pontifex ad s. Gallii evocaverat, tum cum eo versabatur, ut eum consiliis suis adjuvaret. Erant etiam cum Brunone ipsius discipuli, qui cum tanti Patris absentiam ferre non valuissent, eum paulo post ejus discessum, dimissa Carthusia, in Italiam secuti fuerant, quare Bruno Carthusiæ locum Segno abbati Casæ-Dei, commisit. Verum sive quod inter tot tumultus boni illi eremitæ regularibus exercitiis vacare quiete non possent, sive quod Bruno ipse moleste ferret dilectam suam Carthusiam omnino vacuam relinqui, illis tandem persuasit ut illuc sub Landuini, quem vir sanctus in sui locum Carthusiæ priorem instituerat, regimine victuri revertantur: acceptis ab Urbano litteris, queis Seguinum rogabat ut illis Carthusiæ eremum restitueret. Quod ita factum fuit die hujus anni XV Kalendas Octobris. Hinc colligere licet Brunonis discipulos circa mensem Julium ex Italia discessisse. Et quidem non multo post Bruno ipse cum Lanuino et aliis sociis in Calabriam secessit, ubi cum a Rogerio Calabriae et Siciliae comite inter venandum, uti narrant vulgati auctores, inventi fuissent, locum condendo monasterio aptum ab eo acceperunt. Ut ut sit de ea historia, Rogerius ipse in diplomate, quod hoc anno in eorum gratiam edidit, notum omnibus vult esse, per Dei misericordiam, a Galliarum partibus ad regionem Calabriae sanctæ religionis viros, Brunonem scilicet

et Lanuinum cum eorum sociis, pervenisse; qui, contempta mundialis gloriæ vanitate, soli Deo elegerant militare. Horum itaque, pii principis verba refero, desiderium ego cognoscens, et ipsorum meritis et precibus apud Deum adjuvari desiderans, ab eorum charitate multis precibus obtinui, ut in terra mea locum sibi habitabilem eligerent, in quo ad servandum Deo qualia vellet habitacula præpararent. Tum eis locum solitarii assignat inter Arena et oppidum Stilum, cum tota silva, etc., per leucæ spatium in circuitu. Hujus eremi ecclesiam dedicari curavit idem Rogerius anno 1094, quod ab archiepiscopo Panormitano, assistentibus aliis quinque episcopis, factum fuisse, declarat in altera charta, quæ edita est a Roccho Pyrrho tomo III Siciliæ sacræ. Primam vero ejus principis donationem firmavit et ampliavit Theodorus Squillacensis antistes, in cujus diocesi sita erat nova illa Carthusia, uti ex ejus charta patet data, die 16 Decembris hujus anni, quam simul cum Rogerii donatione Urbanus post biennium, et tandem Paschalis ejus successor confirmaverunt, ut videre est apud Ughellum tomo IX Italiæ sacræ.

Quanti autem Brunonem fecerit Urbanus, ex eo patet quod, vacante tunc temporis Rhegiensi Ecclesia, quæ præcipua est Calabriæ metropolis, ad eam ipsum evelere modis omnibus conatus fuerit, sed frustra. Vir quippe sanctus Carthusiam suam omnibus sæculi dignitatibus anteponebat; imo et eam prætulisset ipsi etiam pontificis comitatu, si illi fuisset permissum, quod ipse contestatur in epistola ad suos Carthusienses conscripta, in qua sic loquitur: *De me, fratres, scitote, quoniam mihi unicum post Deum est desiderium veniendi ad vos, et quando potero, opere adimplebo.* Plura ibi habet de mundi contemptu et eorum felicitate quæ omnibus curis exempti uni Deo in solitudine vacare possunt. Similia, imo et plura habentur, in altera ejus epistola ad Radulphum Viridem tunc præpositum, postea archiepiscopum Remensem, suum olim, cum in ea urbe moraretur, familiarem. Porro ad hunc annum Brunonis ad Rhegiensem archiepiscopatum electionem, quam vulgati auctores anno 1095 consignare solent, ideo revocamus, quod hoc solummodo anno sub Urbani pontificatu sedes illa vacua fuerit, morte scilicet Arnulphi archiepiscopi, cui, recusante dignitatem illam Brunone, substitutus est sub hujus anni finem Rangerius. Hic quippe privilegium Theodori Squillacensis episcopi supra laudatum confirmavit die 17 Decembris anno 1090, archiepiscopum Rhegiensem electus, ac deinceps ad annum 1106 variis conciliis et publicis instrumentis subscripsisse memoratur sub archiepiscopi titulo, ut videre est apud Ughellum tomo IX Italiæ sacræ. Verum etsi Bruno nulla fulgeret dignitate, nihilo tamen minor fuit apud pontificem ejus auctoritas, ut præter cætera probat Paschalis II epistola ad Lanuinum ipsius in Calabrisi monasterii regimine successorem, quem sic pontifex alloquitur: *Te in locum sanctæ me-*

moræ magistri Brunonis successisse cognovimus. Sit ergo in te ejusdem viri spiritus, idem sit eremiticæ vitæ vigor, eorum morum et gravitatis constantia; quia nos, opitulante Domino, quidquid auctoritatis et potestatis ipsius Magistri probabilis sapientia et religio ab apostolica sede promeruit personaliter, hoc tibi eodem te spiritu comitante concedimus. » Certe non Brunonem modo, sed et ipsum Lanuinum quandoque Urbanus ad se accersabat, ut ex brevi ejus epistola manifestum est.

LXXXII. *Urbanus Campaniam inivit. — Privilegium S. Basoli.*

Visum est Urbano circa hujus anni medium, cum ei Romæ vix respirare liceret, provincias Rogerio et Boamundo subjectas adire, ut ibi paulo liberius rerum ecclesiasticarum curam ageret. Certe cum sub medium mensis Augusti hoc anno in Campania exstitisse constat ex privilegio sancti Basoli, quod Sinuessæ datum est hoc anno die xviii Kalendas Septembris, Burchardo ejusdem loci abbati inscriptum.

LXXXIII. *S. Anselmo scribit pro Fulcone episcopo Bellovacensi. — Anselmi responsio.*

Paulo ante, nempe ipsis Kalendis Augusti, nam ex rerum serie id hoc anno factum fuisse constat, pontifex ex urbe Capua ad beatum Anselmum tunc temporis Beccensem in Northmannia abbatem scripserat, ut ei Fulconem Bellovacensem episcopum, antea monachum Beccensem et ipsius Anselmi discipulum, commendaret; quia vero ille ad tantum onus sustinendum impar, si solus esset, videbatur, beato abbati mandat pontifex, ut ei ipse, aut certe, eo impedito, aliquis ex ejus fratribus, semper assistat illius episcopi monitor, corrector atque consultor. Tum certiore eum facit, se, quidquid in ejusdem episcopi ordinatione vitiosum irrepere poterat, *indulsisse.* Denique varia Anselmo negotia commendat, quæ in ejus epistola explicantur. At ibi, sicut et in aliis passim Urbani epistolis, o' servare licet illius sollicitudinem et curam in accersendis ad se viris doctis et piis, qui eum ad pontificatus onera sustinenda adjuvant. Respondit post aliquod tempus Urbani litteris Anselmus, ut ei de Fulconis, per quem illas acceperat, electione rationem redderet. Ei viro assensum suum præbuisse asseverat *coactum Francorum regis et cleri Bellovacensis, instantia, cum assensu Remensis archiepiscopi, nullo resistente;* ita ut, nisi, inquit vir sanctus, *hoc facerem, Deum timerem offendere.* Quare pontificem rogat, ut datus ad archiepiscopum, aliosque provinciæ Remensis antistites, imo et ad Bellovacenses proceres aliis litteris, Fulconem jam secundo Romam profectum adversus malevolos homines a quibus ferme opprimebatur, sua auctoritate communiat. Tum compatitur vir sanctus in hac epistola, quæ est 33 libri II, pontifici in medio tribulationum positus, ideoque ipsi suas suorumque fratrum preces pollicetur, *ut ei Deus mitiget a diebus malis donec solvantur peccatori forea.* Denique prædicat quod Deus non

relinquet virgam peccatorum super sortem justorum; A quia hæreditatem suam non derelinquet, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Denique privilegium pro suo Beccensi monasterio postulat, quod an unquam impetraverit incertum est. Quid vero postea Fulconi contigerit in consequentibus dicemus.

LXXXIV. Confirmat privilegia Ecclesiæ Ravellensis. Episcoporum ordinationes. Ex his forte Berengarius Venusii. An Guitmundus Aversæ.

Interea Urbanus, cum apud Salernum esset, Ravellensis seu Rebellensis Ecclesiæ, quam Victor III ejus decessor in episcopalem sedem erexerat, privilegia confirmavit, dato diplomate die ipso Nonarum Octobrium.

Creavit etiam Urbanus diversos episcopos per illud tempus, ex quibus Petrus in Chronico Casinensi libro IV, cap. 7, duos laudat ex Casinensi monasterio assumptos, Benedictum scilicet in Sardinia insula, et Raynaldum Caietæ, qui hoc anno, ut idem auctor habet capite sequenti, altare Sancti Erasmi, et anno sequenti ex anonymi Chronico, ecclesiam Sancti Andreæ in sacro monte consecravit. Hoc eodem anno, ut jam diximus, Rangerius Rhegiensis Ecclesiæ regimen suscepit. Is primum in Majori Monasterio prope Turonos monachus fuerat, unde Cavam translatus, Urbano notus fuit, a quo, ut habet Ughellus tomo IX Italiæ sacræ, cardinalis tum Rhegiensis archiepiscopus factus est. Idem auctor tomo VI scribit amicum sancti Vincentii de Volturmo hoc quoque anno creatum ab Urbano fuisse cardinalem presbyterum Sanctæ Crucis in Jerusalem, qui postea in Æserniensem episcopum assumptus, demum Casini temporibus Calixti II obiit.

Ad hunc etiam annum, uti videtur, revocari potest Berengarii promotio ad Venusinum episcopatum. Illic in Uticensi Sancti Ebrulfi monasterio Northmanniæ sub beato Theoderico abbate educatus, Robertum Theoderici successorem, quem Osbernus invasor e monasterio excedere coegerat, in Apuliam fuerat secutus, ubi cum per multos annos monasterio Sanctæ Trinitatis apud Venusium præfuisset, tandem, uti Ordericus Vitalis refert libro VII, *pro vitæ merito et sapientiæ doctrina ad pontificatum præfatus urbis a papa Urbano promotus est.* Tunc tamen a plebe electum Venusinæ urbis episcopatum suscepisse asserit idem auctor libro III. Et quidem utrumque potest esse verum. At mirum est hunc Berengarium ab Ughello in catalogo Venusinorum antistitem tomo VII Italiæ sacræ recensitum non fuisse.

Laudat idem Ordericus Vitalis libro IV Guitmundum monachum Crucis Sancti Buderni, seu Sancti Leufredi in Northmannia, quem post varias fortunas Gregorius VII cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ præfecit, et Urbanus papa jam probatum in multis metropolitanum Aversis urbis solemniter ordinavit. Consentit Calixti bulla apud Ughellum tomo I Italiæ sacræ; sed qua ratione id componi possit cum aliis

auctorum etiam æqualium testimoniis vix intelligi potest. Nemo quidem nescit Guitmundum seu Witmundum e monacho Sancti Leufredi, ob scripta in Berengarii errores celebrem in Aversanum episcopum assumptum fuisse. Id enim præter Ordericum, Ivo Carnotensis antistes, epist. 78; Willelmus Malmesburiensis et alii graves auctores passim affirmarunt. At idem Ivo decreti parte IV, cap. 213; Gratianus, dist. 8, cap. 5: *Si consuetudinem*, et alii decretum proferunt ex Gregorii VII epistola ad Witmundum Aversanum scripta, in quem titulum errorem irrepsisse nemo dixerit, si consulat codices mss. et editos, in Baluzii notis ad Gratianum laudatos. Quid igitur? si divinare licet, aut duo fuere Guitmundi Aversani episcopi, ut suspicatus est Ughellus, aut certe Gregorius nostrum Guitmundum primo Aversæ urbis episcopum creavit, et Urbanus eundem pallii concessionem archiepiscopi titulo et honore condecoravit; tum ut tantum hominem aliqua prærogativa singulari illustraret; cum, ut Northmannis principibus, qui hanc urbem extruxerant et potissimum colebant, gratum faceret. Certe Ordericus innuit Urbanum nescio quid singularis privilegii ea occasione Guitmundo in Northmannorum gratiam concessisse. *Hæc urbs*, inquit, *tempore Leonis IX a Northmannis, qui primo Apuliam incolerant constructa est, et a Romanis, quia ab adversis sibi cætibus ædificabatur, Adversis dicta... divitiis opulenta Cisalpinorum... Northmannorum optione soli papæ gratanter obedit, a quo Guitmundum sophistam mystici decoris pallio insigniter redimitum pontificem accepit. Qui archipræsul eam diu rexit, et apostolicis privilegiis ab omni mortalium exactione liber plaussit.* Hæc conjiciendo dicta sint, donec aliquis certiora inveniat. Huic Guitmundo rescripsit Urbanus, de recipiendis excommunicatorum, modo resipuerint, elemosynis. Quam epistolam, aut certe insignem ejus partem, circa Julium mensem, sed anno incerto, scriptam Ivo, et post eum Gratianus in decretis suis, retulere.

LXXXV. Mors Adalberonis episcopi Wirzburgensis.

Verum eo tempore quo variis Ecclesiis in Italia pastores providebat Urbanus, egregium ac invictissimum sedis apostolicæ propugnatorem in Germania amisit, Adalberonem scilicet Wirzburgensem episcopum, qui licet e patria extorris fuerit, et frequenter e sua sede pulsus, ecclesias tamen dedicare, monasteria restaurare, aut de novo condere, aliæque sui ordinis munia exercere non destitit. Etsi *post innumera*, ut ait Bertoldus, et consentit Vitæ hujus auctor, *pericula, et varias persecutiones, in bona confessione diem clausit extremum die sexta Octobris*, sepultus in monasterio Lambacensi, quod a suis parentibus conditum et multis a se bonis locupletatum, ordini Benedictino addixerat. Ejus Vitam ab auctore suppari monacho Lambacensi scriptam dedimus inter Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, parte II, sæculi VI.

LXXXVI. *Canonicorum regularium Aroasiensium institutio.*

Illustratus etiam fuit hoc anno Urbani pontificatus institutione canonicorum regularium congregationis Aroasiensis, sic dictæ ab Aroasia principe monasterio in diocesi Atrebatensi, quod sub se viginti abbatias olim habuisse perhibetur. Primus eorum præpositus, nondum enim tunc temporis canonicis regularibus abbates præesse consueverant, fuit Hildemar, qui cum duobus aliis eremitis fundamenta posuit hujus ordinis, cujus vitæ austeritatem egregie describit Jacobus a Vitriaco in Historia occidentali, capite 23, et post eum Locrius et alii passim auctores laudarunt; sed hæc fusius persequi non perthnet ad nostrum institutum.

LXXXVII-VIII. *Erectio abbatiae Tauniaci.*

Circa idem tempus ecclesia Sanctæ Mariæ, quæ corpore sancti Hippoliti martyris nobilitabatur, apud Tauniacum Santonum oppidum, e clericali ad monasticum ordinem translata est; constituto ibi cum aliis Angeriensibus monachis primo abbate Fulcherio, sub clientela monasterii Angeriensis, cui nova hæc abbatia subjecta remanere debebat. Hæc facta est Gaufridi Tauniacensis domini, loci conditoris præscripto, qui ut id ipsum ab Urbano papa obtineret, Romam adierat. Qua de re *papa*, ut legitur in veteri instrumento, *valde lætificatus, ex auctoritate beatorum Petri et Pauli, et sua, quidquid de ecclesia fiebat, et danti Gofrido scilicet, et accipienti Odoni abbati Angeriensi, diligenter annuit, secutus antecessorem suum Ildebrandum, magnæ et admirandæ sanctitatis virum, qui, dum adhuc viveret, hoc ipsum Gofrido concessisse cognoscitur. Itaque auctoritate, ut in eadem charta legitur, sedis apostolicæ et privilegio Odo monachos eo loco instituit, ex quibus unum, Fulcherium nomine, Rannulfus episcopus in abbatem benedixit, data omnibus potestate ut quicumque vellent, possint novæ illi abbatiae bona sua conferre. Hæc ex ipso veteri instrumento delibavimus, quod in archivo Angeriensi servatur, datum anno 1090, indictione XIII. Gofridus autem hujus abbatiae institutor, is ipse est adversus quem alter Gofridus Vindocini abbas, lib. III, epist. 32, scripsit ad Rannulfum Santonensem episcopum, quem rogat ut nullas ei inducias concedat, quin prius sibi secundum domini papæ decretum satisfecerit. Sed rem de qua agitur non explicat.*

LXXXIX. *Henriciani Romæ prævalent. Mantuam capiunt.*

Dominus papa eo tempore, id est anni 1091 initio, ut Bertoldi verbis utar, in paribus Campaniæ morabatur, et ab omnibus Catholicis debita reverentia colebatur, videlicet a Constantinopolitano imperatore, et a Philippo Francorum rege, aliisque diversorum regnorum principibus, tam ecclesiasticis quam secularibus, excepto Teutonicorum regno, ubi multi ex Catholicis in partem excommunicatorum avaritia decepti sponte sua se transtulerunt. Omnem enim tunc morebat lapidem Henricus. ut quosvis etiam vi aut

fraude ad suas partes attraheret, adeo ut Romanos suæ ipsius factionis ad id facinus adduxerit, ut turrem Crescentii, sic tum S. Angelii castellum appellabant, quæ eatenus domino papæ obediebat, dolo captam diruere tentaverint. Magnopere enituit hæc occasione optimi pontificis animo profunde insita mansuetudo, qui cum, ut prosequitur Bertoldus, facile Roman cum exercitu intrare, et rebelliam contumaciam domare potuisset, magis cum mansuetudine causam suam agere delegit, cedendo scilicet patienter temporis iniquitati, potius quam armis dimicando. Illud tamen facinus Henrico, qui tum Mantuæ incubabat, animum adjecit. Imo Mantua ipsa post diuturnam undecim mensium obsidionem, feria sexta Parasceves, die 11 Aprilis capta, civium prodicione, ut Domnizo habet, aliquot civitates ei vicinæ, rejecto Welphonis ducis, seu Mathildis ejus sponsæ dominio, Henrici partes amplexæ fuerunt. Unde qui rebelles Romæ erant, insolentiores facti, Guibertum hæresiarcham quem jamdudum expulerant, iterum Romam intrare et sanctam ecclesiam suis, non benedictionibus, sed maledictionibus infestare permiserunt.

XC. *Urbanus in Campania versatur. Willelmus abbas Hirsaugiensis nuntius. Privilegium Ecclesiæ Catiensis.*

Urbanus interea varias Campaniæ regiones peragrabat, huc illucque pro temporum necessitate commeari coactus. Quod cum referret Trithemius sic exclamat: *O tempora, o mores! Romæ, in cathedra sancti Petri Wigbertus sedebat idolum, et verus Christi vicarius nullum manendi locum poterat invenire tutum! Et quidem cum tunc Willelmus Hirsaugiensis abbas, vir sanctitate morum et fide in sedem apostolicam insignis, Gebehardum monasterii sui priorem ad Urbanum misisset eum supplicatoriis litteris, postulans sibi, vel parum aliquid reliquiarum beati Petri destinari: benigne quidem Gebehardum excepit pontifex, sed Guiberto Romam obtinente, ei non potuit quidquam ex apostolorum reliquiis donare. Verumtamen ne nuntius ad tam sanctum virum, qui ob sedis apostolicæ causam frequenter exagitatus fuerat, vacuus rediret, alias quas secum ferre consueverat pontifex sanctorum exuvias ei tradidit Hirsaugiam beato abbati deferendas. Certe nonnulla vidimus passim eorum temporum instrumenta, etiam in Galliis conscripta, quæ data dicebantur Urbano sanctæ Romanæ Ecclesiæ præsidente sub persecutione Henrici tyranni, aut sub similibus formulis, quæ idem aliis verbis exprimebant. Hand tamen sine honore erat, etiam in his angustiis pontifex, quem viri utriusque ordinis illustriores earum regionum quas invisebat ut plurimum comitabantur. Ita hoc anno sub finem mensis Januarii, cum papa Urbanus Capuæ esset, uti narrat Petrus Diaconus libro IV Chronici Casinensis, cap. 9, Raynaldus Rivellus, qui castrum Fractarum paulo ante in Casinenses vi invaserat, ibi astantibus multis clericis atque nobilibus Capuanis, publice Orderisio abbati discalecatis pedibus satisfecit ac indulgentiam pro-*

meruit. Scio equidem nonnullos id factum ad annum 1092, quo dedicata est ecclesia Sancti Andreae, distulisse ex Petri verbis male intellectis; sed hanc dedicationem, eodem die, non vero eodem anno, ut quidem putarunt, quo Raynaldus Fractas invasit, celebratam fuisse scite advertit Camillus Peregrinus in serie abbatum Casinensium, ubi hanc publicam satisfactionem anno 1111 consignari debere multis et quidem invictis, si bene judico, argumentis probat. An vero postea Romam statim redierit pontifex incertum est, sed ipsum Anagninae initio Martii exstitisse constat ex privilegio Ecclesiae Catanensis, quod in ea urbe vii Idus Martii Ansgerio episcopo indulsit.

XCI. Concilium Beneventi. Ejus canones, annus. Ibi asserta Ecclesiae monopolis libertas. Bulla Casinensis de corpore sancti Benedicti. Privilegium S. Crucis Pictav. Privilegium Crispiniense.

Paulo post Urbanus, fervente licet schismaticorum furore, *generalem synodum*, uti a Bertoldo appellatur, Beneventi collegit, in qua *sententiam anathematis super Guibertum haeresiurcharum et omnes ejus complices synodali judicio confirmavit*. Beneventanam Ecclesiam tunc regebat Roffridus episcopus, a quo pontifex in urbem adveniens, ut tradit Ughellus, honorifice susceptus fuit. Canones quatuor de disciplina ecclesiastica in eadem synodo conditi vulgo circumferuntur, qui locum olim inter Urbani epistolae habebant. In quarto praecipitur omnibus viris et feminis, tam laicis quam clericis, ut in capite jejunii quadragesimalis cinerem supra capita sua accipiant. Hoc porro concilium anno 1091 celebratum fuisse, praeter Bertoldum, disertis verbis legitur in veteri codice Romano, ex quo Labbeus ejus canones edidit, et quidem die v Kalendas Aprilis, *indictione xiv*, nec dissentit codex Anianensis, licet annum 1090 habeat, sed quem, uti ex notis chronicis quas exhibet, facile advertitur, ad paschale festum sequentis anni producit. In utroque autem codice observatur tot episcopos et abbates ad illud concilium convenisse, *ut eorum numerus facile adnotari non potuerit*. Inter eos vero, si Baronio credamus, celebris erat Petrus Cavæ abbas, quamvis alii auctores, ut jam diximus, aliter sentiant, cui pontifex etiam reluctanti mitræ usum concessit. Verum sive in hoc concilio, sive in Melphisiensi, aut etiam in Claromoutano, ut nonnullis placet, sive tandem in Trojano, ut habet domesticum Cavense Chronicon, perinde est ad probandam Urbani erga viros sanctos reverentiam et Petri abbatis humilitatem. Id autem Petrus fecit, si Venusino abbati ejus Vitæ auctori fidem habeamus, *ut quorundam arrogantiam humilitatis exemplo condemnaret. Qui, dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ Ecclesiae honores non metuunt usurpare*. Nec plura se habuisse de hac synodo fatetur Labbeus.

Discimus tamen ex bulla Urbani ad Romualdum episcopum Monopolitanum in ea synodo actum quod fuisse de controversia quæ inter hunc episcopum

et archiepiscopum Aritanum seu Brundusinum vertebatur. Contendebat Brundusinus antistes Ecclesiam Monopolis debere esse metropoli suæ subditam. Quod pernegabat Romualdus, prolatis in suæ causæ subsidium veteribus instrumentis quæ illam soli Romano pontifici subjectam esse probabant. Et quidem examinatis in pleno concilio illis privilegiis, Brundusinus archiepiscopus causa cecidit, et confirmata est omnium Patrum suffragiis Monopolitanæ Ecclesiae libertas, ut testatur ipse Urbanus in bulla ea de re Beneventi hoc anno, Kalendis Aprilis data, quam apud Ughellum videre licet. Ex his colligi potest bullam sub Urbani nomine datam Capuæ hac ipsa die Kalendarum Aprilium, *De præsentia corporis sancti Benedicti apud Casinum*, ad hunc annum revocari vix posse, licet indictionem xiv, quæ reipsa præsentis anno convenit, præferat in suis notis chronologicis; nisi forte quis dicere velit Urbanum mane Beneventi privilegium Monopolitanum concessisse, tum profectum Capuam, ibique hac ipsa die subsignasse illam Casinensium bullam. Sed hoc non unum est istius rescripti vitium, ut fusius diximus ad annum 1088. Ipsum tamen olim referetur suo ordine, ne illud, quaecumque fuerit, instrumentum Casinensibus nostris invidere videamur. Multo majoris, imo certæ fidei est privilegium quod, ejusdem concilii Beneventani tempore, Adhelis, abbatis Sanctæ Crucis apud Pictavos, ab Urbano obtinuit die iv ante Kalendas Aprilis. Illud ex apographo descriptum dabitur inter Urbani epistolae. Denique adhuc Beneventi morabatur Urbanus, cum accessit ad illum Raynerius abbas Crispiniensis in Belgio, atque ab eo *munimentum sui monasterii obtinuit*, ut legitur apud Surium et Bollandum die 7 Aprilis, in Vita sancti Aiberti, tunc temporis reclusi in eodem monasterio, qui suum abbatem hoc in itinere comitatus est; sed ejus privilegii exemplum nusquam invenire licuit.

XCII. Siciliae ecclesiae restauratae.

Ea tempestate, uti discimus ex Gaufrido Malaterra et variis instrumentis passim editis, Rogerius comes, pulsus e Sicilia Sarracenis, eo potissimum animum intendit ut ecclesias quæ a Barbaris penitus destructæ fuerant restitueret. Hinc monasteria passim reparavit, nonnulla vero de novo construxit. Quæ omnia Urbani consilio agebat, accepta ab eo auctoritate erigendi novas, aut veteres episcopales sedes restituendi, etiam in ipsis monasteriis, cum res exigeret. Atque adeo quotiescunque subsequentibus temporibus difficultates emerere circa Siciliae ecclesiarum dispositiones, pontifices Romani, qui tunc fuerunt, ad Urbani constitutiones recurrendum esse censuerunt. Ita Paschalis II in diplomate pro Mazariensi Ecclesia decernit, ut res eo in statu permanent, *sicut, annuente Deo, et Mazariensis et cæterarum parochiæ per apostolicum bdnæ memoriæ Urbanum dispositæ sunt*. Et Eugenius III in bulla ad Robertum Messanæ episcopum, ejus Ecclesiae privilegia confirmavit, *Urbani papæ dispositioni inhærens*. At

nemo melius hanc rem exposuit quam ipse Rogerius in variis instrumentis ea occasione confectis, ex quibus unum inter alia insigne selegimus, in gratiam Catanensis Ecclesiæ datum, quod integrum refert Rocchus Pyrrhus. In eo Rogerius testatur Urbanum ore suo *sanctissimo*, haud dubium quando eum in Siciliam convenerat, uti ex Malaterra ad annum 1088 diximus, sibi præcepisse et rogasse ut Siciliæ Ecclesiarum curam susciperet, *quare, inquit, per diversa Siciliæ loca idonea ecclesias ædificavi jussu summi pontificis apostolici, et episcopos ibidem collocavi.... ipso laudante et concedente, et ipsos episcopos consecrante*. Tunc donat pius princeps Anserio episcopo simul et abbati urbem Catanensem. In altera charta, quam idem Rocchus Pyrrhus exhibet, Rogerius, post recensitas multas donationes Catanensis Ecclesiæ a se factas, subjungit Urbanum se suppliciter exorasse ut suam ea de re constitutionem confirmaret. Quod ab eo præstitum esse ait, dira intentante in illos qui *eam tam benefactam violarent, vel aliquid inde subtraherent, aut monachos ibi Deo servientes unquam perturbarent*. Ea est ipsa bulla quam supra num. 90 laudavimus. Anserio episcopo et abbati Cataniensi ideo inscripta, quod in ecclesia Sanctæ Agathæ cathedrali monachi Benedictini canonicorum loco, sicut et in plerisque aliis Siciliæ Ecclesiis, tunc haberentur, idemque esset eorum abbas qui et episcopus : quæ consuetudo hodieque subsistit in metropolitana ecclesia Montis regalis et in Cataniensi Ecclesia usque ad finem sæculi decimi sexti observata fuerat. Anserius vero hic laudatus, qui e monasterio Sanctæ Euphemie assumptus, celebre postea monasterium Catanæ excitavit eum amplissimo templo, quod, ut refert Rocchus Pyrrhus, in *tota Sicilia maximum* est.

XIII. *Episcopatus a Rogerio instituti. Troini sedes Messanam translata.*

Quenam vero fuerint sedes illæ episcopales a Rogerio comite per id tempus in Sicilia institutæ, aut potius restitutæ, docet nos Robertus Troinensis seu Messanensis episcopus, in quadam charta pro monasterio Liparensi, apud Rocchum Pyrrum in notitia Ecclesiæ Pactensis, tomo III Siciliæ sacræ relata, in qua illæ recensentur his verbis : *Primum Traginensem ecclesiam in pristinum statum restituit Rogerius, in qua dominum et venerabilem Robertum primum constituit episcopum; deinde Agrigentinam, et Mazarensem; sequenter autem Catanensem, ac ultimum Syracusanam constituit ecclesiam*, etc. Plura habet Gaufridus Malaterra, libro IV, cap. 7, ubi exhibet nomina episcoporum, qui primi has sedes obtinuerunt. Comes, inquit, *ecclesias per universam Siciliam reparat. . . . In urbe Agrigentina pontificalibus infulis cathedram sublimat. . . .* Huic Ecclesiæ Gerlandum quemdam, natione Allobrogem, virum, ut aiunt, magnæ charitatis et ecclesiasticis disciplinis eruditum, episcopum ordinans præfecit. Haud secus, apud Mazaram facere addens. . . Stephanum quemdam Rothomagensem, honestæ vitæ virum, episcopum

ordinavit. Apud Syracusam vero adjiciens, Rogerium decanum Ecclesiæ Troinensis. . . ., in provincia ortum pontificalibus infulis sublimavit. . . . Apud Sanctam Eufemiam monachum quemdam natione Brittonem Ecclesiæ Catanensi ordinari curavit. Is est Anserius de quo modo loquebamur. Monasterium vero Sanctæ Eufemie, quod hic memoratur, præ cæteris erat celebre, in quo Robertus Wiscardus Robertum abbatem Uticensem e suo monasterio ab invasore pulsum constituèrat, cum aliis monachis, qui suum abbatem e Normannia secuti fuerant. Hinc factum ut eo in loco, sicut et apud Sanctam Trinitatem Venusii, et Sanctum Michaelem Meliti, quæ etiam duo monasteria idem princeps Roberto regenda commiserat, consuetudines monasterii Sancti Ebruldi Uticensis vigerent, ut Ordericus Vitalis observavit libro III Hist. ecclesiasticæ.

Jam vero si Roccho Pyro credamus, Troinensis sedes episcopalis, cui tunc Robertus præerat, hoc ipso, aut certe anno præcedenti Messanam, agente eodem Rogerio comite, translata est; et quidem Urbani consilio, ut id ipse Rogerius testatur in instrumento apud eumdem auctorem relato, in quo idem princeps pontificalem sedem in ecclesia sancti Nicolai, quam ipse Messanæ construxerat, a se institutam fuisse testatur. Quin et plerique episcoporum, quos ex Malaterra superior laudavimus, hoc etiam ipso anno consecrati dicuntur apud eumdem Rocchum Pyrrum, nempe Gerlandus Agrigenti, Stephanus Mazara, et Anserius Catanæ; Rogerius Syracusis anno 1093 ordinatus est. De his antistitibus et eorum sedibus, cum opportuna erit occasio, suis locis iterum dicemus.

XCIV. *Monasteria reparata. Privileg. monast. Lipar. S. Angeli Militens. Privileg. generale Rogerii.*

Cæterum haud minus sollicite religiosus princeps monasteriis reparandis, ac restituendis episcopatibus incumbabat; ut probant varia ejus instrumenta apud Rocchum Pyrrum. Qua in re Rogerium Urbani ordinationem secutum fuisse patet ex duabus ipsius chartis; una videlicet pro monasterio Sanctæ Mariæ de Mili, et ex altera pro monasterio de Itala seu Gitala, prope Messanam, quæ chartæ referuntur in parte IV Siciliæ sacræ, ubi de abbatibus. Porro inter alia monasteria, quæ tunc temporis restaurata fuerunt, celebris erat abbatia Sancti Bartholomæi in insula Lipari sita, cui idem Rogerius anno 1088 fratrem Ambrosium præfecit, hunc ipsum quem Urbanus Militi in Calabria hoc anno existens privilegio donavit in nonas Junii. Circa idem tempus aliud privilegium indulsit pontifex monasterio Sancti Angeli Militensis, quod paulo ante Rogerius comes exstruxerat. Nullas quidem præfert chronologiæ notas hoc diploma, in ejus apographo, quod ab eminentiss. D. cardinali Coloredo accepimus, sed rerum et locorum convenientia nos adduxit, ut illud hic simul cum aliis comitis Rogerii benefactis commemoraremus. Cæterum idem Rogerius generale ab Urbano privilegium habebat, ut quæcumque mona-

steria in ditionibus sibi subditis dotasset, omnino libera essent; cujus rei ipse testis est in charta pro monasterio Boicensi Panormitanæ diœcesis, data anno 1098, in qua locum illum declarat *ab omni onere et servitute et molestia liberum fore; sicut, inquit, a domino Urbano sanctissimo papa Romano potestatem et cautelam accepi, ut monasteria mea libera facerem ab omni persona.* Sed jam ad Urbani gestorum seriem revertendum est.

XCIV. Ecclesiæ Corsicæ episcopo Pisano subjectæ.

Quo autem ille post absolutum concilium Beneventanum perrexerit, non omnino liquet. Si verum esset quod ait Ughellus in præmissis ad catalogum Pisanorum episcoporum, tomo III Italiæ sacræ, Urbanum bullam in Pisanæ Ecclesiæ gratiam III Kal. Junii, apud Beneventum dedisse; id certo nobis constaret. At cum idem auctor hanc ipsam bullam postea integram exhibuerit *IV Kalendas Julii datam*, res in incerto manet. Hanc vero ultimam lectionem alteri præferendam esse plusquam probabile est. Nam, uti ex altera mox laudata bulla patet, Urbanus Mileti in Calabria erat III Nonas Junii. At vix fieri potuerit, ut tam brevi temporis intervallo, tantum iter, nempe ex Campania in Calabriam ulteriorem, confecerit. Deinde prima die Julii Urbanus Capuæ, proindeque prope Beneventum versabatur. Hinc verisimile est eum absoluto concilio Calabriam invisisse; indeque reversum, insignem hanc bullam, qua Corsicæ Ecclesiæ ad apostolicam sedem pertinentes Pisano episcopo subjiciuntur, Beneventi dedisse. Hanc vero gratiam Dagbertus, Pisanus tunc temporis antistes, meruerat ob suam et Pisanorum civium fidelitatem in Ecclesiam Romanam, cui difficillimis illis temporibus semper addictissimi fuerunt.

XCVI. Restitutio Tarraconensis metropolis.

Paulo post nempe ipsis Kalendis Julii, cum idem pontifex, ut mox dicebamus, esset Capuæ, Tarraconensem Ecclesiam in pristinam suam dignitatem omnino restituit. Dalmatius nempe Narbonensis metropolitanus, rejectis a pontifice quas proferebat ad jus suum stabiliendum Stephani papæ litteris, quæ spurixæ aut saltem interpolatæ inventæ sunt, causa cecidit; cum nullo probabili instrumento probare potuisset Tarraconensem metropolim aliqua auctoritate apostolica suæ Ecclesiæ subjectam fuisse. Ea occasione arrepta, Urbanus Berengarium episcopum Ausonæ, cujus Ecclesiæ antistitibus diœcesis Tarraconensis cura demandata fuerat, Tarraconensem archiepiscopum, quod jamdudum meditabatur, statim renuntiavit, eique pallium concessit, dato ea de re diplomate. Hoc facto Narbonenses archiepiscopi jus omne metropolitanicum, quod tam diu Tarraconensem provinciam exercuerant, amisere.

XCVII. Concilium Legionense de causa episcopatus Iriensis et de officiis ecclesiasticis.

Interea cum occasione exsequiarum Garsixæ regis, ut narrat Hispanici scriptores, Reynerius legatus apostolicus, Bernardus Toleti archiepiscopus, alique

antistites et abbates, Legionem convenissent, concilium ibi celebrarunt. In eo agitata est Didaci Sancti Jacobi episcopi causa, quam Urbanus, ut ex ejus litteris supra laudatis patet, potissimum Reynerio commendaverat. Et quidem Petrus abbas, quem, uti diximus, Richardus, anno 1088, in hanc sedem ordinari passus fuerat, in hac synodo exauctoratus est. At Didacus sedem suam non recepit, sive quod ea indignus esset, sive, quod quidem verisimilius est, id ausi non fuerint Patres, ne Alfonsi regis, cui ille invisus erat, animum eo pacto exacerbarent. Quare ejus Ecclesiæ cura Didaco Gelmindi iterum commissa fuit; donec, uti conjicere est, statueret pontifex quid facto opus esset. Id certe colligi posse videtur ex Historia Compostellana superius data, cujus fragmentum, uti jam polliciti sumus, in Appendice referemus. Ex ea vero liquet Dalmatium abbatem ex familia Cluniacensi, post unius anni intervallum, omissis Didaco et Petro, *auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, Compostellanum seu Iriensem episcopum tandem ordinatum fuisse.

Porro multa in hac Legionensi synodo de officiis ecclesiasticis statuta fuisse, Rodericus Toletanus libro VI, cap. 30, Lucas Tudensis, et alii passim auctores scripsere, quod de mutatione Officii Muzarabici in Romanum, in aliis Hispaniæ conciliis jam imperata, nonnulli interpretantur, atque huc revocari posse putant, id quod a Patribus decretum fuisse dicitur, *ut secundum regulam S. Isidori ecclesiastica officia in Hispaniis regerentur.* At hunc locum ad Muzarabicum Officium nihil pertinere monet piæ memoriæ cardinalis Aguirius, qui contendit his verbis nihil aliud designari quam epistolam sancti Isidori ad Landefredum episcopum Cordubensem scriptam, in qua singula officia eorumque sanctiones particulatim explicantur. Quippe cum hæc ob Maurorum invasiones diu in Hispaniis neglecta haud dubium fuissent, ea synodi Patres ad praxim revocanda esse censuerunt. Statutum denique in eo concilio fuit ut, omissis litteris Gothicis, quas Gulfilas episcopus adinvenerat, deinceps Gallicani characteres adhiberentur.

XCVIII. Virorum sanctorum in Germania obitus. Res ibi turbatæ.

Multi viri illustres his temporibus in Germania obierunt, inter quos celebris fuit Fridericus comes et marchio, egregius apostolicæ sedis defensor, qui, ut ait Bertoldus ad annum sequentem, ubi plura de eo habet, *sub habitu sæculari more sancti Sebastiani, strenuissimi militis partes agebat.* Hujus obitus contigit die III Kalendas Julii. Eum brevi secutus est Willelmus Hirsaugiæ abbas sanctissimus, qui mediis in persecutionibus, ut habet ejus Vitæ auctor in Actis sanctorum ordinis Benedictini, invicto animo causam catholicæ Ecclesiæ agens, nihil non ad ejus defensionem audebat, adeo ut plerumque innumeram propemodum omnis conditionis hominum, qui ad eum confugiebant, multitudinem in monasterio suo receperit, et aluerit. Hic III Nonas Julii abiit ad su-

peros, quem post unum mensem, die scilicet sexta Augusti, secutus est sanctus Altmannus episcopus Pataviensis, cujus Vita a monacho Gotwicensi anonymo conscripta, alia ab ea quam Tegnagellus vulgavit, edita est Augustæ Vindelicorum, anno 1619 simul cum Vita sancti Gebhardi Salisburgensis, et sancti Adalberonis Herbipolensis episcoporum, qui omnes in catholica Ecclesiæ defensione perditissimis iis temporibus maxime claruerunt. Paulo ante Willelmum obierant duo alii abbates etiam ob vitæ sanctitatem, et fidem in apostolicam sedem celeberrimi, Wolphelmus scilicet Brunwillarensis in diocesi Coloniensi, die 21 Aprilis, et Benedictus Clusinus in faucibus Alpium die 31 Maii.

Mense Augusto sequenti, ut tradit Bertoldus, Welpho, Bavarix dux, Henricum in Longobardiam convenit, cum eo pacem initurus, si ille Wibertum dimittere et bona quæ sibi injuste ablata fuerant restituere voluisset. At renuente has condiciones Henrico, dux in Alemanniam reversus est, ubi turbæ ita excreverunt, ut paulo post de novo rege eligendo actum sit. Quod re ipsa factum fuisset, inquit Bertoldus, si quorundam vigritia sive malevolentia non impedisset. Ita ille.

XCIX. Novum in Germania religionis genus.

Mirum autem est tam calamitosis temporibus succrevisse in Alemannia novam vivendi formam, quæ apostolicos mores æmulabatur. Hic enim etsi habitu nec clericis nec monachi viderentur, ut idem Bertoldus narrat oculatus testis, nequaquam tamen eis dispares erant... qui abrenuntiantes sæculo, se et sua ad congregationes tam clericorum quam monachorum regulariter viventium devotissime contulerunt, ut sub eorum obedientia communiter vivere et eis servire mererentur. Hæc est religio quadrata, a Paulo Bernriedensi in Vita Gregorii VII laudata, quam cum nonnulli, nescio quo acti livore seu invidentia vituperare ausi fuissent, tueri aggressus est Urbanus, cui apud Teutones apostolica legatione fungenti, pii ejus instituti sanctitas probe nota fuerat. Unde hoc anno illam solemniter approbavit et confirmavit, datis ea de re ad monasteriorum præpositos litteris. Cum vero anno sequenti, ut idem auctor habet, laicus quidam novum id vivendi genus professus, ab eo temere resiliisset, hunc Urbanus scriptis ad Gebhardum Constantiæ episcopum legatum suum litteris, anathemate feriri præcepit, nisi quamprimum apostasiæ suæ et tanti sacrilegii crimen pœnitentia condigna diluere conaretur. Hinc, crescente novi ejus instituti fama, non solum innumeri viri et mulieres, qui in urbibus aut in monasteriorum viciniis commemorabantur, illud tam sanctum propositum arripuerunt, qui sub clericorum et monachorum obedientia, mancipiorum more iis quotidiani pensi servitium persolvebant; verum etiam eadem vivendi forma in villis et locis agrestibus, recepta fuit; ubi, teste eodem Bertoldo, filix rusticorum innumeræ conjugio et sæculo abrenuntiare, et sub alicujus sacerdotis obedientia vivere, et religiosis cum summa devotione non cessaverunt

obedire.... etiam multæ villæ ex integro se religioni contradiderunt, seque invicem sanctitate morum prævenire incessabiliter studuerunt. Sic utique Deus, exclamat Bertholdus, sanctam suam Ecclesiam in periculoso tempore mirabiliter consolari dignatus est: ut de multorum conversione gauderet, quæ de excommunicatorum aversione jamdiu non cessavit dolere. Huc ni fallor, revocari debet quod Gerohus in Syntagmate De statu Ecclesiæ apud Tegnagellum edito, refert, cap. 16, multos clericos et monachos occasione persecutionis amplexos fuisse vitam asperiores in agris suburbanis et monasteriis campestribus.

C. Paviliacensis monasterii restauratio.

In Galliis reparato per Galterium Sanctæ Trinitatis de Monte, seu Sanctæ Catharinæ prope Rothomagum abbatem, Paviliacensi Sanctæ Austrebertæ monasterio, quod a Northmannis dirutum fuerat, Urbanus Guillelmo archiepiscopo Rothomagensi, ad cujus diocesim locus ille pertinebat, scripsit ut eum ad pium illud opus promovendum et absolvendum excitaret, atque adeo universis qui eidem cœnobio aliquid conferrent, quartam pœnitentiarum ab episcopo aut presbytero junctarum partem relaxavit. Datæ sunt pontificiæ litteræ Cessimi; alii legerunt Cossinii, forte Casini, IV Idus Octobris hujus anni, quas lapidi e ruderibus ecclesiæ erecto insculptas unus e nostris descripsit. In eodem lapide diplomati pontificio subjuncta erat loci donatio facta Galterio abbati per Thomam de Pacisy militem; cui instrumento Guillelmus archiepiscopus et alii viri nobiles subscripsisse dicebantur.

CI. Urbani litteræ pro S. Cypriano Pictavensi.

Erat Urbanus hoc anno, uti ex tempore ordinationis Ivonis Carnoteni colligimus, apud Altarium Latii urbem initio Novembris, ibique IV Nonas ejusdem mensis litteras Raynaldo abbati Sancti Cypriani Pictavensis concessit, quibus ei confirmat quidquid juris et canonice potestatis habebat in ecclesia Sanctæ Crucis apud Englam. Hac cautione usus est in hoc rescripto pontifex, veritus, monente Ivone qui tum in Carnotensem episcopum electus in curia Urbani erat paulo post ab eo consecrandus, ne, si Raynaldo hæc ecclesia simpliciter concederetur, eam ille pulsus clericis qui ibi debebant ad monachos transferret. Id tamen paulo post evenisse discimus ex ipso Ivone, epist. 36 ad Petrum Pictavensem episcopum; in qua graviter adversus hunc antisitem conqueritur quod post expetitur diu et impetratum clericum huic Englensi ecclesiæ præficiendum, eundem postea repulisset, ut in ea institueret monachos Sancti Cypriani. Tum, laudatis Urbani ea de re litteris, eas monachorum causæ patrocinari non debere contendit, quod se ab ipso pontifice rescivisse contestatur, cui eas dictanti, præsens adfuerat, non quidem a latere, ut se emendasse putavit Juretus in notis ad hanc Ivonis epistolam, sed Alatri, ut veteres codices habent, et omnino evincunt laudatæ Urbani litteræ.

CH. *Ivonis Carnoteni ordinatio. Quo anno facta.*

Multum etiam laboravit pius pontifex hoc anno pro ecclesia Carnotensi, quam Gaufridus episcopus multorum criminum reus, ut ex Ivonis epistola 8 patet, labelactabat. Hic jam ante aliquot annos ab Hugone Diensi sedis apostolicæ in Galliis legato, loco motus fuerat; at injuria se condemnatum causatus, Romam tetendit, ubi cum nullus ejus accusator comparuisset, dato supra corpus beati Petri corpore sacramento, eum a Simonix labe utcumque purgatum Gregorius VII sedi suæ restituerat. Verum renovatis postea contra illum accusationibus, cum ejus crimina Urbano plane innotuissent, nec ille sese ab eis innocuum probare valuisset, rursus e sua sede auctoritate pontificis pulsus est, facta Carnotensibus potestate alium antistitem in ejus locum substituendi; qui statim unanimi consensu Ivonem, quem illis Urbanus commendaverat, elegerunt. At Ivonem consecrare recusavit Richerius Senonensis metropolitanus, qui contendebat Gaufridi exactionem contra canones factam fuisse ob id, quod ejus causæ cognitio primum a se suisque comprovincialibus episcopis fieri debuisset, antequam ad pontificium tribunal deferretur. Hinc Ivo nihil se apud Richerium obtenturum fore prævidens, Urbanum adiit, a quo, ut ipsemet pontifex, in litteris ea de re datis testatur, *salva ecclesiæ Senonensi debita obedientia*, consecratus est; et quidem sub finem Novembris, ut in iis litteris exprimitur, sed absque ullius anni designatione. Unde incertam apud auctores mansit quo anno sit consignanda Ivonis consecratio, quam alii, anno 1090, nonnulli vero 1091, aut etiam sequenti factam fuisse scripserunt.

Hanc Labbeus anno 1091 consignavit, quod Ivo die 15 Novembris, quæ eo anno in Dominicam incidebat, ab Urbano consecratus fuisse dicitur. Et quidem, si bene idem auctor Stampensem synodum ad annum 1092 revocavit, Ivonis ordinatio, quæ mense Novembri exeunte facta est, ad præcedentem annum necessario referri debet; certum quippe in hanc synodum a Richerio metropolitano convocata fuisse ad rescindendam Ivonis ordinationem, quam contra canones factam fuisse, ut mox dicebamus, contendebat. Favet huic calculo una charta a Jureto laudata, quæ data dicitur *anno xxv Ivonis episcopatus*; quin et ipse Ivo in altera charta, quam idem Juretus refert, totidem sui episcopatus annos commemorat. At, si ab anno 1115 aut sequenti, quo defunctus Ivo dicitur, detrahantur anni illi viginti quinque, quos in episcopatu integros exegisse aut saltem inchoasse fatendum est, invenietur annus 1091, quo proinde ejus ordinatio consignari debet. His argumentis addendum est vetus instrumentum ab Ægidio Bri in Historia Perticensi relatum, quo Robertus de Belismo ecclesiam Sancti Leonardi Belismensis monachis Majoris-Monasterii tradidit anno 1092; cui quidem chartæ subscripsit Ivo jam episcopus, proindeque consecratus anno saltem præce-

deni. Cum enim ille fuerit sub finem Novembris, ut quidem constat, ab Urbano in Italia ordinatus, in suam diocesium ante sequentis anni saltem initia, reversus esse non potuit.

Verum etsi hæc omnia rem omnino non evincerent, certa tamen esse videtur ex ipsiusmet Ivonis testimonio. Is enim epistola 67 Urbano pontifici, quem adversus se nonnihil commotum audierat, scribens, rogat eum, ut *jam transacto septennio*, ex quo *vineam sibi commissam pro suo posse excoluerat*, liceat tandem sibi *octavo anno* eam dimittere. At si anno 1092, quo plerique Ivonem ordinatum fuisse volunt, septem annos adjiciamus, omnino completos, habebimus finem anni 1099, quo Ivo *octavum* sui episcopatus annum inceperit. Nam uti certum est, mense Novembri Romæ consecratus est. Verum id dici non potest, cum jam tunc Urbanus defunctus esset, nempe mense Julio ejusdem anni ad cælos assumptus. Imo cum hæc epistola post Natalium Christi festivitatem, ut ipsemet Ivo ibi indicat, scripta fuerit, ad annum 1111, proindeque longe post Urbani obitum differenda esset, quod sane nemo dixerit. Omnia vero juxta calculum nostrum apprime sibi concordant. Hanc quippe epistolam initio anni 1099, quo adhuc vivebat Urbanus, ab Ivone scriptam fuisse dicimus, cum tunc annum sui episcopatus, siquidem anno 1091 incepit, octavum inchoaret. Res etiam in ea epistola relata anno 1099 conveniunt, coronatio nempe regis Philippi a Rodulfo archiepiscopo Turonensi in præcedenti festo Nativitatis Christi celebrata, et Joannis cujusdam juvenis in Aurelianensem episcopum electio, die sanctorum Innocentium: nam hujus et ejus æmuli Sanctionis nomine consecrationem Sausseius ex Monumentis Ecclesiæ Aurelianensis ad annum 1099 re ipsa consignavit, septennio scilicet, ut observavit, post Ivonis Carnoteni ordinationem.

At, inquit, Sigebertus auctor gravis, qui Ivonis ætate vivebat, ejus ordinationem ad annum 1092 in Chronico suo retulit. Verum, etsi hic locus ita in nonnullis Sigiberti exemplaribus habeatur, hoc tamen additamentum esse patet ex aliis exemplaribus, in quibus hæc verba non comparent. Certe desiderantur in Miræi editione, quæ cæteris accuratior est. At fateamur id a Sigeberto scriptum fuisse. Is sane, sicut et alius quilibet auctor, scribere potuit Ivonem anno 1092 Carnotenam sedem iniisse, quippe cum sub præcedentis anni fidem Capuæ in Italia ab Urbano consecratus fuerit, revera nonnisi anno 1092 potuit suæ Ecclesiæ possessionem adire. Hæc adversus eos qui Ivonis ordinationem ultra annum 1091 differunt.

At alii, ut Souchetus in Notis ad Ivonis epistolas, aliam difficultatem movent. Ii quippe contendunt Ivonis ordinationem ultra annum 1090 differri non posse, idque probant ex eo quod anno 1115 obierit, cum jam annos xxv episcopatus saltem attigisset. Deinde, ipsemet ep. 268 Waloni Bellovacensi

aliisque episcopis in concilio, uti videtur, Bellovacensi mense Decembri anno 1114 habito congregatis inscripta, diserte ait se jam *viginti quinque annis in episcopatu moratum fuisse*. Denique in charta quadam data eodem anno 1114, Paschalis papæ annus xvi cum Ivonis xxv componitur. Quæ sane probant Ivonis ordinationem ad summum anno 1090 debere consignari. Verum si Ivonis obitus ad annum 1116, ut nonnulla Kalendaria habent, revocetur, nulla erit circa ejus episcopatus annos difficultas. Tunc quippe etiam anno 1091 ordinatus, annos viginti quinque episcopatus emensus e vita excessisse dici potest. At demus eum anno 1115, ut Carnotentia martyrologia præferunt, obiisse, cum ejus mors, consentientibus omnibus, sub finem Decembris contigerit; etiam juxta illum calculum Ivo annum sui episcopatus vicesimum quintum attingisse dicendus est, ac proinde ipse etiam scribere potuit paulo ante mortem se jam viginti quinque annos, rotundo numero, ut fieri solet, in episcopatu moratum fuisse. Gravior est altera difficultas, si mendum nullum in exemplum chartæ a Soucheto laudatæ irrepserit. At non tanta videtur esse hujus fragmenti auctoritas ut receptam ab universis auctoribus, etiam antiquis, qui omnes Ivonis ordinationem ultra annum 1090 differunt, sententiam elevare possit. Si quis tamen hanc aut similes chartas indubitatæ omnino fidei esse probaverit, haud multum refragabor, cum Urbanus in Campania, ubi Ivonem ordinavit, æque anno 1090 ac sequenti versatus fuerit, et argumenta quæ protulimus id potissimum evincant Ivonem ante annum 1092, quod plerique putaverunt, consecratum ab Urbano fuisse.

Pontifex celebrata Ivonis ordinatione orationem ad eum habuit, qua ei, pro antiquorum temporum more, præclara de munere ipsi imposito monita dedit; hæc inter Urbani epistolas dabitur, cui subjungentur ejusdem pontificis litteræ, ad Carnotensem clerum et populum scriptæ die viii Kalendas Decembris, et aliæ, die sequenti, ad Richerium metropolitanum Capuæ datæ, ut eos de Gaufridi exauctoratione et Ivonis ordinatione certiores faceret. At his non stetit Richerius, qui anno sequenti, instigante potissimum episcopo Parisiensi, concilium Stampense eo animo celebravit, ut Ivonis ordinationem convelleret. Videndæ ea de re ejusdem Ivonis epistolæ, 8 potissimum, quæ est ad ipsum Richerium, et 12 Urbano pontifici inscripta. Irriti tamen Ivonis adversariorum conatus fuere, et ipse ad mortem usque Carnotensem Ecclesiam rexit, sed non absque gravibus et fere continuis animi angustiis, et sollicitudinibus, quas passim, potissimum in epistolis 3, 12 et 25 ad ipsum Urbanum datis commemorat, in iis autem se *uterinum et specialem sedis apostolicæ filium* esse gloriatur, ob hoc nempe quod ab ipso pontifice fuisset consecratus. Porro ad Romanum illud Ivonis iter revocanda sunt, ut quidem videtur, ea quæ in epistola 211 ad Rodul-

A phum archiepiscopum Remensem scribit de consanguinitate quæ inter Flandriæ comitis filium et filium comitis Rodonensis intercedebat, ubi præsentem se fuisse ait in curia Romana, cum eorum genealogia, jubente Urbano papa, examinaretur.

CHII. *Flandriæ cleri libertas vindicata.*

Turbata quoque fuit hoc anno, aut certe, ut alii placet, sequenti, Flandriæ Ecclesia a Roberto comite, cognomento Frisio, qui pravam consuetudinem jam dudum antiquatam renovare aggressus, constituerat ut, sublata clericis testandi facultate, eorum hæreditas fisco attribueretur. Hanc injuriam ægre omnino tulit clerus Flandrensis; cumque nec abbatum nec episcoporum preces aut monita apud comitem profecissent, imo nec eum ipsa metropolitani Remensis auctoritas a proposito retrahere valuisset, res est ad Urbanum delata. Qui statim litteras ad Robertum scripsit, ut eum a tali vexatione deterreret; *datæ sunt Castraneti iv Nonas Decembris*, seu ut habet Locrius, *apud Sanctum Petrum anno 1091*. Certe jam mense Novembri Romam hoc anno redierat Urbanus, si Ivo in epistola 27 ad Eulonem de eo itinere Italico loquatur, in quo ab Urbano ordinatus fuit. Sic quippe habet: *De ipso vero papa, de quo quæsitisti. . . . mense Novembri cum eo Romam pacifice intravi, mense Januario ibi eum dimisi. Ibi adhuc moratur, et adversariis Romanæ Ecclesiæ, quantum Deo donante prævalet oblutatur*. Neminem vero movere debet quoa alii Urbanum Romæ, alii extra Romam ob Guiberti factionem tunc exstitisse scripserint, Romæ enim nomine plerique, maxime extranei, loca etiam Urbi vicina, quæ Bertoldus *Sancti Petri terræ* vocabulo designare solet, comprehendebant. Cæterum Urbani monitis non paruit Robertus, donec anno sequenti causa ad concilium Remense delata, ei a Patribus denuntiatum est, ut nisi cito, pontificiis ac episcoporum commonitionibus obtemperaret, et ablata restitueret, ipse diro anathemati, tota vero ejus terra interdicto ecclesiastico subiceretur. Quas minas ille vixit Patribus ac clero plene satisfecit, ut ex ejus concilii actis discimus, quæ a Sirmundo ex codice Montis-Dei descripta Labbeus tomo X Conciliorum inseruit.

CIV. *Gervinus in sede Ambianensi firmatur.*

Ad hunc quoque annum revocari debere censensus Gervini, ex monacho Remigiano abbatis Centulensis electionem in Ambianensem episcopum, quam cum nonnulli convellere conarentur, ipse Romam cum sui metropolitani litteris commendatitiis contendit, causam suam coram pontifice defensurus. Et quidem cum post duos menses nemo accusator adversus eum comparuisset, pontifex ejus electionem comprobavit, datis ea de re litteris ad populum et clerum Ambianensem, quibus eis mandat ut eum pro vero et legitimo pastore haberent. Post modum iterum accusatus, iterum etiam Romæ purgatus est, et novis litteris a pontifice impetratis in sua sede confirma-

tus. Primæ datæ sunt mense Decembri, secl annum non exprimunt. Haud tamen videntur ultra hunc annum differri posse. Non enim datæ sunt anno 1093 exeunte. Nam hoc ipso anno Gervinus jam episcopus subscripsit chartæ pro ecclesia Sancti Acheoli; imo interfuit concilio Remensi, quod in causa Atrebatensis Ecclesiæ mense Martio celebratum est, quæ ratio vetat etiam ne ad finem anni 1092 revocari possint. Non enim verisimile est Gervinum intra tam angustum temporis spatium cum pontificiis litteris vix ad sedem suam reversum, a suis exagitatum, concilio Rhemensi interfuisse, ibique accusatum Simoniam, iterum adisse Romam, ubi sese altera vice purgasset. Hæc enim omnia intra sex menses fieri debuissent, si primæ Urbani litteræ mense Decembri exeunte, et secundæ mense Julio sequenti consignerentur. Quare, si bene conjicio, convenientius est Gervini primum iter Romanum ad finem anni 1091 revocare, secundum ad annum 1093, post concilium Rhemense, atque eo modo hic antistes exeunte anno 1091, vigesima scilicet die Decembris, acceptis ab Urbano litteris Roma profectus, Ambianum initio sequentis anni redierit, ubi cum aliquandiu degisset, iterum exagitatus est. Forte quod clericorum concubinariorum pravitate, ut Urbanus innuit in secundis illis litteris, adversaretur; aut certe ob ejus vitia, non enim apud plerosque ejus ævi auctores optime audiit. Certe in concilio Rhemensi initio anni 1093, cui eum interfuisse constat, Simoniam accusatus est: quare Romam adire constituit, ubi hæc etiam altera vice purgatus, litteras a Pontifice impetravit datas xv Kalendas Augusti, quæ suo loco proferentur. Hæc conjiciendo dicta sint, dum quis certiora deprehendat, non enim difficile erit has litteras aliis etiam annis illigare.

CV. *Urbanus extra Urbem festum Natalis Domini celebrat.*

Hoc autem anno ad finem vergente, ut Bertoldus scribit, pontifex in terram sancti Petri reversus, extra Urbem festum Natalis Domini celebravit, quod Guibertus prope Sanctum Petrum incastellatus inde absque sanguinis effusione, quod pius pontifex maxime abhorrebat, pelli non potuisset. Henricus interea, nihilo mitior factus in Langobardia, ubi jam a biennio commorabatur, syderque omnia vertebat, nec locis, nec personis parcens, ut Welphonem ejusque conjugem Mathildem ab Urbani obsequio dimoveret. Sed frustra: cumque bellum magis ac magis exarsceret, impedivit Welfo pater, qui dux erat Bavarorum, ne Henricus cum rege Hungarorum ad colloquium, quod comuni consilio indixerant, posset accedere.

CVI. *Mathildis victoria in imperatorem relata.*

Conradus tunc temporis, id est anni 1092 initio, cum Henrico patre suo in Longobardia versabatur, eo uterque intentus, ut Adheleidis comitissæ Taurinensis defunctæ bona invaderent, quæ Friderici comitis filio debebantur. Narrat Sigonius imperatorem hoc anno multa loca trajecto Pado occupasse, sed

A unum e filiis suis amisisse, qui, in prælio occisus, Veronæ sepultus fuit. At ejus nomen non refert, sicut nec Donnizo, ex quo hæc mutuatus est. Hic vero, libro II Vitæ Mathildis, cap. 7, pluribus describit bella quæ per hos annos inter Henricum et Mathildem gesta sunt, multumque laudat Joannem quemdam abbatem seu eremitam, qui victoriam, quam comitissæ prædixerat, ei suis suorumque monachorum precibus mense Octobri prope Canusium dimicanti obtinuit. Eo in prælio vexillum Henrici captum est a Mathildis militibus, qui illud in monasterio Sancti Apollonii deposuerunt.

CVII. *Urbani pars prævælat.*

Die VIII Kalendas Aprilis apud castrum Montigium versabatur Henricus, ut ex uno ejus diplomate apud Ughellum tomo V Italiæ sacræ relato patet, quo Petro episcopo Comensi *Berinzonam donat ob fidei suæ integritatem et puritatem servitii*, nihil enim Henricus omittebat ut episcopos et alios proceres suis partibus assereret. Hoc tamen Comenses ab eligendo sibi catholico episcopo revocavit: hinc cum Petro Guidonem substituissem, Urbano addictissimum, passi non sunt ut Landericus, quem imperator intrudere conabatur, Ecclesiæ suæ thronum obtineret. Et quidem si eos excipias, qui Simoniaci labe aut Nicolaitarum hæresi contaminati erant, paucos invenies qui Henrico adhæserint: cum econtrario ex universis pene orbis Christiani partibus episcopi et archiepiscopi, etiam præcipuarum sedium, simul cum abbatibus et aliis omnium ordinum fidelibus Christianis ad Urbanum, tanquam ad proprium pastorem, et legitimum successorem Petri convenirent. Tunc qui in Alemannia Urbano adhærebant, Bertholdum Gebehardi episcopi Constantiensis fratrem, duce[m] nomine tenus antea appellatum, Sueviæ duce[m] unanimi omnium assensu constituerunt, ad defensionem, inquit Bertoldus, *sanctæ matris Ecclesiæ contra schismaticos*: Thimo vero, seu, ut eum appellat Bertoldus, Dimo, Salisburgensis metropolitani cum episcopis Constantiensi et Wormaciensi Udalicum in Pataviensem episcopum consecravit die ipso Pentecostes, quæ res Bajoariæ Catholicos, ut subdit idem auctor, in sedis apostolicæ obedientia plurimum confirmavit.

D CVIII. *Ericus rex Danorum Urbani opem implorat. Lundensis metropolis erectio.*

Iisdem etiam temporibus, quod mirum est in tanta Ecclesiæ Romanæ perturbatione contigisse, Ericus Danorum rex ab Hammaburgensi archiepiscopo, qui Henrici partes sectabatur, exagitatus ad Urbanum venit, ut se suumque regnum contra hujus antistitis conatus apostolico præsidio tutaretur. Rem narrat Saxo Grammaticus, libro XII Historiæ Danicæ, his verbis: *Forte Amburgensis antistes ob manes et falsas suspensiones Ericum exsecratione multandam censuerat, quod veritus rex appellatione sententiam precucurrit, Romamque e vestigio petiit; ubi causæ suæ examine diligentius habito, pontificis accusationem potenter repulit; cunctisque defensionis partibus actore*

superior rediit. Nec satis fuit Erico archiepiscopum in iudicio superasse, nisi etiam se ac suæ ditionis populos ab ejus jurisdictione liberaret, quod postea in altero Romano itinere impetravit. Huc forte secundo accessit, quod Hammaburgensis antistes Urbani, cui non parebat, sententiæ obtemperare nolisset. Erecta autem in novam metropolim Lundensi urbe, deinceps non Dania solum, sed etiam Suecia et Norvegia, ante creatos ab Eugenio III Upsaliæ et Nidrosiæ archiepiscopos, ei subjectæ fuerunt, atque adeo Hammaburgensium antistiti auctoritas hac occasione multum imminuta fuit. Erat tunc, ut ex eodem Grammatico colligimus, Ascerus Lundensis antistes qui, paulo antequam Ericus Romam primo profisceretur, Egino successerat.

CIX. *Metropolis Pisanæ erectio.*

Novam quoque hoc ipso anno metropolim in Italia excitavit Urbanus, Pisanam scilicet, cui Corticæ insulæ episcopus antea absque medio subjectos Romano pontifici, suffraganeos assignavit; cum anno præcedenti ejusdem insulæ Ecclesiarum curam Daiberto Pisano episcopo jam demandasset. Id vero se fecisse declarat pontifex cum cleri sui consensu ad Mathildis comitissæ petitionem, potissimum, præter alias rationes, ob præclara Pisanorum, ac eorum episcopi Daiberti, cui pallii honorem concedit, in sedem apostolicam merita; quod nempe semper et ubique, etiam inter medias persecutionum et bellorum tempestates, Ecclesiæ Romanæ fideles exstitissent. Bulla erectionis apud Ughellum data est Anagninæ hoc anno x die Kalendas Maii. Hujus metropolis erectionem ægre tulerunt Januenses quod Corsicanos episcopos Pisano antistiti subjectos esse nolent. At licet nonnihil immutata sit hæc suffraganeorum dispositio, stetit tamen inconcussum Pisæ privilegium.

CX. *Privilegium S. Sophiæ Beneventinæ. Aliud monachorum Silvaniaci.*

Jam ab initio mensis præcedentis versabatur Anagninæ Urbanus, uti patet ex privilegio quod pridie in ea urbe, Idus Martii concessit Madelmo abbati monasterii Sanctæ Sophiæ apud Beneventum.

Mense Aprili ibidem aliud privilegium indulisit monachis seu eremitis quibusdam qui ante paucos annos, apud Silvaniacum locum desertum, in Biturigum finibus, monasterium construere cœperant. Duo ex illis ad pontificem accesserant tuitionis litteras ab eo impetraturi, sed eas nonnisi interposita conditione indulisit prudens pontifex, quod nec locum, nec monachos illos probe novisset. Has vero litteras ideo ad hunc annum, licet in apographo præcedentem exhibeant, referimus, non solum ob iudictionem xv ibi annotatam, et quod *Anagninæ* datæ sint, in *Idus Aprilis*, ubi tunc Urbanus versabatur; sed etiam quod vetus instrumentum ejusdem loci in quo iidem omnino characteres chronici leguntur, dicatur scriptum anno bissextili, quæ nota huic anno 1092 non vero præcedenti, competere potest. Sic autem habet: *Anno ab Incarnatione*

Domini nostri Jesu Christi 1091 indictione xv, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ papa Urbano, sub persecutione Henrici tyranni, Philippo in Francia regnante, bissexto Kalendas Martii, ego Raynandus paganus, etc. Nonnulla confert Andree prioris monachorum Silvaniaci infra lucum suum quod vocatur Corniliacum. Is ipse est Andreas Sancti Joannis Gualberti Wallumbrosanorum monachorum parentis discipulus, qui in Franciam a comite quodam Cabilonensi, ut aiunt, adductus, ibi primum inedit, ac postea Casalis Benedicti celebris apud Bituriges monasterii primus abbas ac conditor fuit. Ejus meminit Ordericus Vitalis sub finem libri viii. Cæterum abbas factus aliud privilegium, ut suo loco dicemus, anno 1099 ab Urbano impetravit; Silvaniacum vero, seu potius Corniliacum (Cornilly), hodieque sub prioratus titulo a Casalis Benedicti abbatia pendet, in ducatu Sancti Aniani (S. Aignan) situm.

CXI. *Pontifex Tarraconis reparationem urget. Privilegium S. Laurentii Aversæ.*

Prima die Maii, seu, ut alia editio habet, sub finem Aprilis, Urbanus ad Berengarium Tarraconensem archiepiscopum scripsit, eumque reprehendit, quod Tarraconensis urbis restauratio negligetur, quamvis ei anno præcedenti hac conditione pallii honorem contulisset, ut tam ipse quam alii provinciæ optimates huic operi absolvendo totis viribus insisterent. Hæ litteræ datæ dicuntur apud Odoricum Raynaldum vii Kal. Maii; in Conciliis vero Hispaniæ cardinalis Aiguirii, tomo II et III, ipsis Kalendis ejusdem mensis. Sed parum interest ultra lectio sit alteri præferenda. Easdem vero Anagninæ datæ fuisse inde colligimus, quod adhuc in ea urbe tum pontifex exstiterit, quippe qui die septima ejusdem mensis insignie privilegium ibidem concessit monasterio Sancti Laurentii prope Aversam sito, cujus loci abbas et monachi eum in angustiis, quas descripsimus, positum egregie adjuverant. Ejus privilegii exemplum quod ex ejus loci archivis ab amico nostro R. P. domno Erasmo a Caieta Casini decano accepimus, suo loco proferetur.

CXII. *Fulco, abbas Divensis, ad Urbanum confugit.*

Circa illud tempus Fulco ex monacho et priore Uticensi jam ab annis viginti Sanctæ Mariæ supra Divam in Nortmannia abbas, cum monasterium sibi commissum, ut habet Ordericus Vitalis, libro x, rigide rexisset, multisque modis ecclesiam proverisset, invidente et instigante Satana, injuste criminatus et depositus, ad Urbanum confugit; quod quidem hoc anno contigisse ex eodem auctore colligimus, qui Fulconem post annos septem exsilio, totidemque post suam restitutionem exactos, anno 1106, die iii Kalendas Aprilis senem obiisse commemorat. Socius itineris ei a Rogerio abbate Uticensi datus fuerat Joannes ejusdem loci monachus, vir pietate et doctrina celebris, quem suum Ordericus magistrum et in litteris sacris institutorem appellat. Is tamen

non solum ob suas ipsius præclaras dotes Fulconi itineris comes designatus fuit; verum etiam, si bene conjicio, quod Remis natus et e scholastico Remensi monachus factus, Urbano notus procul dubio et gratus esse sciebatur, atque adeo poterat ejus animum in Fulconis favorem inclinare, quod re ipsa factum fuisse conjicimus. Nam ille post aliquot annos in monasterio Casinensi transactos, anno 1099, ut ibi dicemus, locum suum recepit.

CXIII. Concilium Stampense in causa Ivonis. Parisiense pro S. Cornelio compendiensi. Remense pro clero Flandrensi. Suessionense adversus Roscelinum.

Ivo interea ex Italia, ubi ab Urbano Carnotensium episcopus ordinatus fuerat, redux, multa a suis æmulis pertulit, potissimum a comprovincialibus episcopis qui cum Richerio Senonensi archiepiscopo apud Stampas convenere, ut eum synodali judicio exauctorarent: at ille appellatione ad sedem apostolicam interposita, eorum conatus, ut anno præcedenti diximus, irritos fecit. Ad hunc quoque annum Labbeus laudat concilium Parisiense, et confirmationem in eo factam privilegii sancti Corneli Compensiensis; sed chronicæ notæ, quæ in regis Philippi charta, ex qua sola hujus synodi notiâ habemus, referuntur, sicut episcoporum scriptiones ibi appositæ, melius anno 1072 conveniunt, ut jam observavit Marlotus tomo II Metropolitani Remensis; nec dubium quin isto anno celebratum fuerit hoc concilium: quare dicendum est erratum ex amanuensis oscitantia provenisse. Aliud idem Labbeus, sicut et Iperius in Chronico sancti Bertini, concilium exhibet hoc anno Remis habitum in causa Roberti Flandriæ comitis, qui, ut diximus, sui domini clericis facultatem condendi testamentum auferre moliebatur. At, licet certum sit hanc synodum re ipsa Remis coactam fuisse, haud tamen omnino constat an hoc aut sequenti anno debeat consignari. Majoris momenti fuit Suessionense concilium, quod Raynaldus Remorum metropolitani hoc anno convocavit, adversus Roscelinum, quemdam Compendiensem clericum, qui novos errores circa sanctissimæ Trinitatis personas eo tempore disseminabat. Hunc posteriores auctores Petri Abælardi magistrum appellavere, sive quod re ipsa ejus discipulus fuerit Abælardus, aut certe ob similes errores ab utroque propugnatos. Quænam vero fuerint illa falsa ejus dogmata, exponit sanctus Anselmus libro II, epist. 41 ad Fulconem episcopum Bellocensium, et in libro De Incarnatione quem Urbano pontifici nuncupavit. In eo libro Anselmus Roscelinum tres in Deo personas eodem modo tres res esse sicut tres angelos asserentem refellit; tum calumnias adversus Lanfrancum, et etiam in seipsum ab eo nebulone hæretico temere disseminatas confutat. Is nempe impudenter fuerat mentitus tantos viros causæ suæ patrocinatos fuisse. At hæresim suam coram synodi Patribus abjurare coactus est, quam tamen si Ivoni credamus epist. 7, in clandestinis disputationibus postea ut ejus farinæ

homines facere solent, defendere perrexit: sed ejus conatus irriti fuere.

CXIV. Urbanus Philippi regis adulterinas nuptias detestatur. Iis resistit Ivo, et alii. A quo celebratæ?

Urbanus vero, licet animo lenis et pacis studiosissimus fuerit, atque in magnis tunc constitutus angustiis indigere videretur favore principum, ut seipsum adversus Henrici Augusti ejusque sequacium insidias tutaretur, haud tamen unquam eorum vitia dissimulavit, aut obsecutus est pravis eorum voluntatibus, ut sibi illos devinceret. Hinc Philippo Francorum regi, qui dimissa propria uxore ad nuptias adulterinas convolare nitebatur, nunquam assentatus est: econtrario vetuit ne ullus unquam antistes huic mulieri, quam sibi rex copulare illicite volebat, coronam imponere audeat, ipsumque principem comminatus est, teste ipso Ivone epist. 28, sibi, nisi a malo proposito recederet, sacris interdicturum. Et quidem, cum rex nullis monitis ac precibus a semel concepto consilio dimoveri potuisset, ab Hugone legato apostolico, quod repudiata propria conjuge Berta, alteram, scilicet Bertradam Fulcanis Andegavensis comitis uxorem, assentantibus nonnullis episcopis, publice sibi conjunxisset, communionem privatus est. Quantum vero desudaverit religiosus pontifex, quamque sollicitus fuerit, ut regem a tanto facinore, eum sive per seipsum, sive per alios, monendo, obsecrando et etiam minas intentando deterreret, testes sunt ejus epistolæ ea de re, et conciliorum decreta quæ supersunt. Certe Urbanum ad omnes regni archiepiscopos et episcopos graves de hoc negotio litteras scripsisse testis est hac in re omni exceptione major Ivo Carnotenus, qui eas, ut ex ejus epistola 25 ad ipsum Urbanum data certum est, cæteris episcopis distribuendas receperat. Idem testatur Ordericus Vitalis libro VIII Historiæ ecclesiasticæ, ubi scripsit piûm pontificem ea occasione *legatos apostolicæ sedis in Galliam destinasse, et per epistolas et sacerdotum prædicationem erroneum regem arguisse, obsecrasse et increpassse, qui legitimum conjugem repudiaverit, adulteramque sibi contra legem Dei sociaverit.* Haud vero præcipiti impetu res tractabat prudentissimus pontifex, sed omnia mature ponderando nihil omittebat ex his quæ ad causæ cognitionem conducere videbantur. Unde susceptis a comite Andegavensi legatis, qui Bertradam repetebant, gradus consanguinitatis coram se computari ac probari fecit, ut refert Ivo epist. 211 ad Radulfum archiepiscopum Remensem, antequam quidquam pronuntiaret. Non enim ille fieri quidquam temere volebat, ita ut Ivo, ipse fortasse aliquando ferventior quam par esset, ac moræ impatiens, ejus hac in re tarditatem notare videatur epist. 30.

Item Ivo a rege ad nuptias Parisios invitatus renuit illo ire, nisi divortii causa antea fuisset approbata ab episcopis in concilio generali, ut ipsemet epistola 15 ad ipsum regem data declaravit; imo et suæ epistolæ quam regi scripserat exemplum aliis episcopis qui ad has quoque nuptias convocati fue-

rant misit, cum aliis litteris, quibus eos monebat ut ne fierent sicut canes muti latrare non valentes, scripsit etiam de eadem re ad Raynoldum archiepiscopum Remensem, cui sese ad has nuptias non iturum spondit, nisi ille ipse eas esset celebraturus, quod, cum Remensis *Ecclesia*, inquit, *regni diadema habeat*, nihil absque illius antistitis consensu deberet fieri. Jactitabat quidem Philippus causam ab Urbano papa fuisse definitam, approbatamque a Raynoldo archiepiscopo ejusque suffraganeis. At his dictis non credebat Ivo. Et certe Raynoldum nunquam Philippi nuptiis consensisse plus quam probabile est. Id sane certum est, has nuptias a Raynoldo, quod tamen privilegium erat suæ Ecclesiæ antistitum, nunquam fuisse celebratas; Urbanus vero non obscure, aut privatim, sed palam et disertis verbis non semel eas detestatus est, ut ex ejus epistola ad eundem Raynoldum cæterosque provinciæ Remensis episcopos data constat, in qua graviter illos reprehendit quod tantum scandalum sua auctoritate non impedivissent. Imo, si Orderico fidem habere licet, nullus antistes in Gallia regis cupidini assensit. Quin et idem auctor post verba quæ paulo superius laudavimus, Gallicanorum præsulum religionem laudat, quod *nultus*, ut quidem ipse putabat, *exsecrabilem hanc consecrationem dignatus sit facere*. Ii enim, uti prosequitur, *in rigore stantes ecclesiasticæ rectitudinis Deo magis quam hominibus studuerunt placere; et omnes turpem copulam unanimiter detestati sunt pari anathemate*. Tum subjungit quod si forte tunc Philippus in aliquod oppidum vel urbem advenisset, *cessabat omnis clangor campanarum et generalis cantus clericorum*, quod apud Senonas per dies fere quindecim factum fuisse narrat Hugo Flaviniacensis, sed hic auctor ea quæ ante et post Urbani obitum contingere, simul confundit. Hoc quippe factum est cum Philippus mortuo Urbano, ad vomitum suum reversus, a legatis Paschalis papæ in concilio Pictavensi sacris interdictus fuisset. Nihil tamen impedit quominus id sub utroque pontifice e venerit. Nam Willelmus Malmesburiensis lib. v de Henrico rege, ait quod cum Philippus ab Apostolico excommunicatus fuisset, in quamcunque villam veniret, nihil ibi fieret divini servitii.

Certe Ordericus loco laudato Odonem Bajocensem episcopum prævaricationis accusat, quod acceptis in compensatione infausti famulatus Madenti oppidi ecclesiis, *exsecrandam hanc Philippi regis et Bertradæ desponsationem*, quod facere renuebant Franciæ antistites, celebraverit. Hoc a Willelmo archiepiscopo Rotomagensi factum fuisse tradit Malmesburiensis modo laudatus, ob idque eum ab Urbano sacris interdium ac nonnisi post multos annos, intercedente beato Anselmo, absolutum fuisse scribit. Et quidem certum est has nuptias a Raynoldo Remensi archiepiscopo, ad quem ex antiqua sedis suæ prærogativa id muneris, ut habet Ivo, pertinebat, celebratas non fuisse. Reprehendit tamen Raynoldum Urbanus, quod id a Silvanectensi episcopo

A ejus suffraganeo fieri non prohibuisset. An Odo Bajocensi aut Willelmus primum interfuerint sponsalibus Philippi et Bertradæ, quorum postea nuptias Silvanectensis episcopus benedixerit, incertum. Certe alios etiam episcopos præstingit ob eandem rem Hugo Flaviniacensis, qui asserit Philippum in episcopis regni sui invenisse quos sibi sociaret, quorumque tanti sacrilegii ministros efficeret; nempe Philippum Trecentem episcopum et Walterium Meldensem, cui ob hoc episcopatum dedit, ut *sacrationi cujus Trecentis esset operator, hic foret consentaneus et minister*. Et quidem testis est Ivo epist. 66 et sequentibus Philippum ac pellicem ejus Bertradam episcopatus et abbatias venales reddidisse. At idem Ivo, auctor minime suspectus, epist. 16 testatur Walterium Meldensem episcopum adulterino huic conjugio, saltem priusquam fieret, non consensisse. Unde Hugonem de his rebus non satis accurate scripsisse crediderim; maxime cum ipse Urbanus in epistola jam non semel laudata ad Raynoldum Remensem archiepiscopum ejusque suffraganeos, id a Silvanectensi episcopo præstitum fuisse disertis verbis affirmet.

CXV. *Dedicatio ecclesiæ Cavensis.*

Ex eadem Urbani epistola, quæ mense Octobri anni hujus 1092 data est, certe colligitur divortium Philippi cum Berta conjugæ hoc ipso anno contigisse, quod tamen alii passim auctores post Chronici Turonensis scriptorem male anno sequenti consignant. Consentit Clarius auctor æqualis. Is in Chronico Sancti Petri Vivi Senonensis diserte tradit Philippum anno 1092, dimissa uxore sua Berta, Bertradam accepisse, quam Philippus, uti tradunt nonnulli, rapuit in ecclesia Sancti Joannis, cum ibi canonici Sancti Martini fontes sacros in pervigilio Pentecostes benedicerent; quod quidem hoc anno factum fuisse, præterea quæ diximus, alia etiam monumenta probant.

Celebris fuit hoc anno dedicatio ecclesiæ monasterii Cavensis ab ipso Urbano facta. Exstat haud procul a Salerno oratorium, ubi pontifex substituisse dicitur, cum Cavam adiret. Ejus loci dedicationis historiam quod multum ad ejusdem pontificis Gesta illustranda conferat integram in Appendice proferre visum est ex Ughello tomo VII Italiæ sacræ, et ex Martio Bollandiano, ubi habetur ex codice ms. ejusdem loci descripta ad calcem Vitæ S. Petri, qui tunc illud monasterium regebat. Visitur hodieque in hac ipsa basilica inscriptio incisa lapidi, in tantæ solemnitatis memoriam posita, quæ in Annalibus Baronii, et apud Chesnium in pontificum Vitæ sic habetur:

CRUCEM HOC IN LAPIDE SCULPTAM QUAM CERNIS
SANCTISSIMUS URBANUS SECUNDUS ROMANUS
PONTIFEX IN SACRA HUIUS ECCLESIE DEDICATIONE
PROPRIIS MANIBUS IN SACRÆ REI SIGNUM
OLEO LINIVIT ANNO SALUTIS MXXII NONIS SEPTEMBRIS
INDICTIONE XV.

Hujus dedicationis memoriam præter Chronicon

breve Cavensis monasterii ad cyclos Paschales, celebrant fasti Benedictini ad diem 5 Septembris, sicut et Ferrarius in Catalogo generali sanctorum qui non sunt in Martyrologio Romano. Idem Ferrarius in adnotationibus ad eandem diem laudat duo Urbani diplomata in illius Ecclesiae gratiam occasione dedicationis ejus concessa, sed mendose eorum notas chronicas relert. Utrumque prae manibus habemus. Primum ipsummet est privilegium, quod Urbanus, peracta dedicatione, Salernum reversus concessisse huic loco dicitur, ab eo caeterisque episcopis et cardinalibus, qui ipsam comitati fuerant, subscriptum. Datum est hoc anno XVIII Kalendas Octobris, indictione xv, pontificatus anno v, et in eo Pontifex privilegia jam huic monasterio a Gregorio VII concessa confirmat cum bonis omnibus quae Rogerius dux aliique viri nobiles eidem loco contulerunt. Alterum Urbani diploma, quod eadem occasione indultum vulgo circumfertur, editum est tomo I Bullarii Casinensis; estque veluti prioris Breviarum, aut certe prius nihil aliud est quam istud amplifcatum. At notae chronologicae, quae in priori bonae sunt, in isto nec sibi constant, nec huic anno conveniunt. Datum dicitur Salerni hoc anno 1092, die ix Kal. Februarii, indictione xv, pontificatus Urbani anno v, quo tempore, nempe mense Januario aut Februario hujus anni, dedicata nondum fuerat basilica Cavensis. Si tamen haec notae ad annum sequentem referantur, repetendo, ut fit passim, anni initium a paschali solemnitate, modo constat Urbanum tunc Salerni exstare potuisse, nihil in his notis, imo in toto illo instrumento praeter indictionem emendandam occurrit. Et quidem, si bene judico, istud postremum probabiliorem, quam praecedens, sinceritas speciem praefert; aut certe, si utrumque admittatur, istud fuit prioris privilegii iisdem pene verbis, ut nonnunquam alias factum est, data confirmatio, quare primum hoc anno, secundum vero anno 1093 cum aliae ejus notae chronicae conveniunt, datum fuerit. Porro illius secundae bullae aliud exemplum nuper accepimus ex archivo Cavensi, in quo nulla loci aut temporis nota habetur; unde conjici potest, notas illas quae in laudatis exemplaribus habentur, additas aut vitiatas ab aliquo fuisse. Caeterum praeter duas hic memoratas bullas, unam supra memoravimus cum decreto Urbani in gratiam Cavensium, quae duo instrumenta multo melioris, imo certissimae notae videntur.

CXVI. *Rescriptura pro Carthusia Calabrensi.*

Tradunt plerique auctores vulgati Brunonem Carthusiani ordinis institutorem anno 1092 ab Urbano in Italiam accersitum fuisse: quod multo antea contigisse superius demonstratum est. Et quidem pontifex hoc anno, cum in Calabria esset, donationes a Rogerio comite Brunoni, qui tunc monasterium Turris in Squillacensi diocesi incolebat, factas, et a Theodoro episcopo approbatas confirmavit et laudavit, additis nonnullis privilegiis quae in ejus rescripto ea de re ii Idus Octobris dato referuntur.

A Hinc mirari subit, Urbanum, si quidem ejus rescripto, quod vulgavit ea de re Ughellus, credatur, sub suae vitae finem, haec Cavensis monasterii privilegia rescidisse, aut saltem restrinxisse in Alfani archiepiscopi Salernitani gratiam. Tamen cum ageretur de concedendis nostris Casinatibus pontificalibus ornamentis, laudatum hanc in rem fuit privilegium Cavense in congregatione cardinalium concilii Tridentini interpretum, ut testatur Tamburinus de jure abbatum disp. 23, quaest. 1. Imo quotiescunque illud idem privilegium impetitum fuit, stetit semper statque etiam nunc inconcussum ac inviolatum, ut patet ex variis instrumentis authenticis, quae cum pontificis diplomatibus ac congregationum, seu commissariorum decretis in ejusdem loci archivo conservantur. Rescriptum vero Urbani, qualecunque tandem illud sit, suo ordine olim dabitur, ne aliquid in nostrorum gratiam dissimulasse videamur.

CXVII. *Urbani judicium de Ecclesia Credonensi Malorum venit.*

Urbanum vero hoc mense et sequenti in Calabria exstitisse probant nonnulla instrumenta antiqua. His accenseri debet ejus decretum, quod post multas utriusque partis altercationes sancivit in negotio monachorum Vindocinensium et Andegavensium Sancti Albani, qui pro Credonensi Sancti Clementis ecclesia jamdudum interesse litigabant. Ea de re jam sententiam tulerat Amatus Burdegalensis archiepiscopus Urbani nomine, cujus legatus erat in Aquitania, sed cum ejus judicio utrique stare nolissent, causa ad ipsum pontificem delata fuit, missique ex utraque parte legati qui cum in provincia Calabriae apud monasterium Sanctae Mariae quae dicitur de Malina, convenerunt. Agitata multum ibi die primo haec causa fuit coram pontifice, sed minime absoluta: idem factum die sequenti. At die tertia, quae erat XII Kalendas Decembris, re diu mutuaque inquisita, residente pontifice in Anglone civitate Apuliae cum multis episcopis, cardinalibus, comitibus et aliis tam ecclesiasticis quam saecularibus personis, controversia illa amice tandem composita fuit; eo pacto, ut Sancti Clementis ecclesia Credonensis penes Vindocinenses monachos remaneret, cum onere unam e tribus ecclesiam in compensationem D Albinianis cedendi. Et reipsa a Vindocinensibus data est adversae parti ecclesia Sancti Joannis supra Ligerim, quam hodieque Albiniani monachi possident. Mirum est Goffridum, qui paulo post ea Vindociani abbas fuit, contra hanc tam solemnem concordiam reclamasse. Id tamen ab eo factum esse patet ex illius epistola ad Paschalem II, quae octava est libri I, in qua ait Urbanum ab Albinianis hoc in negotio deceptum fuisse; tum addit judicium antea latum ab eodem pontifice, visis Vindocinensibus privilegiis, retractatum fuisse. Stetit nihilominus primum Urbani decretum, quod Paschalis ejus successor habitis insuper Godefridi querelis, novo diplomate anno 1115 confirmavit, ut videre est apud Baluzium

tomo II Miscellaneorum, ubi illud diploma cum aliis ejusdem controversiæ actis profertur. Videndæ etiā de hoc negotio epistolæ Goffridi, scilicet 8 libri I, et 44 libri IV, cum Sirmondi notis. Præter hæc habemus Amati legati apostolici iudicium, quod nomine Urbani, antequam pontifex quilibet ea de re decrevisset, Burdigalæ initio hujus anni, ut diximus, prolatum est. At ipsius Urbani decretum quod referetur inter ejus epistolas, Tarenti VIII Kalendas Decembris, in nonnullis exemplaribus, anno 1092; in aliis vero anno sequenti datum dicitur, sed perinde est quomocumque legas. Certum quippe est ex anno pontificatus Urbani, qui in omnibus exemplis indicatur, quinto, et ex rerum gestarum serie, illud anno 1092 consignandum esse, qui tamen recte in illo instrumento 1093 dici potuit, more plerorumque ejus ævi et regionis auctorum, qui, ut jam non semel observavimus, annum simul cum indictione a mense Septembri in illis ulterioribus Italiæ plagis inchoabant.

Eo calculo, uti ex aliis locis patet, usus est Lupus Protospata, cum scripsit: *Anno 1093, indictione I, obiit Eugenia abbatisa Sancti Benedicti monasterii Materiensis, mense Octobris: et eodem mense Urbanus papa venit in Materam, et applicuit ad cœnobium Sancti Eustachii cum grandi plebe hominum.* De his monasteriis pauca supersunt, ut videre est apud Ughellum tomo VII Italiæ sacræ, et Lubinum in Notizia abbatiarum Italiæ; Materanensis verò et Acheruntina diocesis simul junctæ unicam habent archiep.

CXVIII. Atrabatensis Ecclesia a Cameracensi separatur.

Defuncto III Idus Augusti hujus anni Gerardo Cameracensium episcopo, Atrabatenses de ecclesia sua, quæ, Atrabato a Wandalis diruto, Cameracensis antistitis, utpote vicinioris, curæ demandata fuerat, in pristinam libertatem restituenda cogitarunt. Et quidem, licet res difficilis videretur, opportuna tamen tunc, si unquam fuerit, ad id audendum erat occasio, Urbano nempe, qui in Remensi provincia natus et educatus fuerat, probe nota erat antiqua Atrabatensis Ecclesiæ et Urbis dignitas, nec ignorabat quantum Atrabatenses a Cameracensibus, Henrico imperatori, qui sui ipsius hostis infensus erat, addictis passi fuissent. Favebat Atrabatensium causæ miserabilis Ecclesiæ Cameracensis status, quæ tum in varias factiones divisa erat ob successoris electionem. Has turbas augebat Henricus, persuasum habens sua multum interesse, ut aliquis cui tuto fidere posset ea in sede locaretur. Et quidem Atrabatenses sua ipsorum non sefellit semel concepta opinio. Urbanus nempe hanc occasionem relevandæ pristinæ, ut frequenter in suis epistolis testatus est, Remorum Ecclesiæ dignitatis, nactus, exceptis benigne Atrabatensium missis, nihil omisit ut eorum desiderio satisfaceret. Qui reipsa post multas hinc et inde concertationes, post varios labores et curas,

A proprium tandem episcopum obtinere. Multæ utroque ea de re scriptæ fuerunt epistolæ, habiti sunt etiam ea occasione tum Remis cum Atrabati variis conventus, imo et nonnulla concilia celebrata fuerunt, legationesque Romam missæ, ex quibus omnibus ea quæ ad nostrum institutum spectant suis locis referemus. Sed qui plura ea de re, quam quæ a nobis aut a Locrio, Acherio nostro aut certe a Labbeo referuntur, cupit, adeat tomum V Miscellaneorum Baluzianorum, ubi accuratam totius hujus negotii narrationem inveniet, simul cum variorum epistolis et aliis monumentis, quæ omnia ex veteri codice ms. Ecclesiæ Atrabatensis vir eruditus descripsit.

Urbanus itaque, suscepta Atrabatensium legatione, scripsit statim ad ejus civitatis clerum et populum ut, Cameracensium excusso jugo, sibi proprium episcopum eligant, electumque metropolitanæ suo consecrandum præsentent. Ne vero ipse metropolitanus difficultate aliqua ab hac ordinatione celebranda dimoveretur, ad eum pariter, is tunc erat Raynaldus Remorum Ecclesiæ post Manassis exaurationem præfectus, pontifex scripsit velle, ut restituto Ecclesiæ Atrabatensi proprio suo episcopo Remensis metropolis in antiquam suam dignitatem redintegraretur; id est ut duodecim episcoporum sedem numero exornata, in ferendis iudicis canonicis ad provincias extraneas recurrere opus non haberet. Quæ, ut jam diximus, solius Remensis provinciæ in Galliis prærogativa olim specialis fuit, uti videre est in antiquioribus notitiis. Binas hæc de re litteras scripsit Urbanus, in quibus licet annus diserte non indicetur, facile tamen ex rerum serie intelligi potest. Quin et nullas loci aut temporis notas habet ea quæ Raynaldo archiepiscopo inscripta est; altera vero, quæ est ad Atrabatenses, in nonnullis codicibus dicitur, *data IV Nonas Decembris*, absque aliqua loci designatione. Tamen vetus codex, quem habemus præ manibus locum ipsum indicat, nempe *Castraneti*, alii mss. et editi habent *Romæ*. Fortasse Castranetum locus erat prope Romam, in quo tunc versabatur pontifex, cum nondum ei liceret ob Guiberti factiones Urbem ingredi. Etenim *Urbanus papa*, uti scribit Bertoldus, hoc anno *Natale Domini extra Romam in terra Sancti Petri celebravit, eo quod nondum Romam absque armata manu intrare potuit, Guibertistis quidem et excommunicatis multum adhuc ibi prævalentibus, nec facile absque violentia inde repelli permittentibus.*

CXIX. Constantienses pseudoepiscopum rejiciunt.

Paulo autem ante illud festum Udalricus, qui Aquileiæ episcopatum ab Henrico imperatore simul cum abbatis S. Galli jam acceperat, conatus est etiam episcopatum Constantiensem, expulso Gebardo, per quemdam e suis monachis sibi adductum, nomine Arnoldum, occupare; at utriusque conatus fuere irriti. Etenim Constantiæ cives invasorem illum, licet jam ab imperatore investituram recepisset, turpiter cum ejus socio, qui illum posses-

sionis incundæ causa simul advenerant, e civitate paulo ante Natalem Domini ejecerunt.

CXX. Hugoni Lugdunensi reddita apostolica legatio.

Eodem anno desinente, aut certe sequentis initio, Ivone Carnoteno, ut ex ejus epistola 12 ad Urbanum et 109 ad Paschalem ejus successorem colligitur, intercedente, reddita est Hugoni Lugdunensis archiepiscopo apostolici in Galliis legati dignitas qua diu caruerat. Hæc ei ablata fuerat tempore Victoris III, quod post probatam et laudatam cum cæteris episcopis catholicis ejusdem pontificis electionem, eam tamen postea Richardo abbati Massiliensi junctus irritam facere conatus fuisset, imo et ab ejus obedientia recessisset. Quare simul excommunicati et apostolica legatione privati in concilio Beneventanæ ab eodem Victore III fuerant. Verum etsi tanta fuerit utriusque audacia, quam etiam Hugo litteris ad Mathildem datis approbare conatus fuerat, ut jam suo loco diximus, neuter tamen ad schismaticos defect; sed paulo post, Urbano post Victoris obitum in pontificem assumpto, inviolabiliter ei adhæsere. Hugoni, ob restituta mei ab Urbano legationem, gratulatur Ivo epistola 24 ad eum data; ubi eidem, ob temporum difficultates hanc dignitatem suscipere nonnihil repugnanti, parendum esse pontifici probat, Tempus autem quo id factum fuit indicat idem Ivo, cum ait tunc in Italia alterum Achab, id est Henricum, et in Galliis novam Jezabelem, nempe Bertradam, ut eam etiam appellat Hugo Flaviniacensis, surrexisse. Hanc autem epistolam sub anni finem, aut sequentis initio scriptam fuisse ex eo patet quod in ea Hugonem rogat Ivo ut ei significet quo loco eum circa Quadragesimæ initium convenire comode possit.

CXXI. Guibertus in Longobardia. Romæ an Urbanus concesserit privileg. Figiadi. Privileg. Cavense.

His temporibus, ut narrat Bertoldus, Guibertus cum imperatore suo Heinricho in Longobardia morabatur, et quidquid potuit cum ipso contra Weiphonem et ejus uxorem Mathildam, sancti Petri filiam machinabatur, ut pluribus narrat Dominico, cujus excerpta in Appendice referentur. Consentit Sigonius libro 19 De regno Italiæ, ubi res hujus temporis ex his auctoribus descripsit.

Urbanus vero adhuc Romæ erat mense Februario anno 1093, si legitimum sit Figiacense privilegium, quod a Cruceo relatum est in Historia episcoporum Caturcensium, et nullus error irrepserit in notas ejus chronicas. Datum nempe dicitur Lateranis hoc anno 1093, pontificatus Urbani quinto, die v Idus Februarii. Sed, etsi illæ notæ bonæ sint, locus dati privilegii vitiosus est, cum nondum tunc Urbanus Lateranense palatium obtinuerit, coactus, ut modo ex Bertoldo dicebamus, Natalium Christi festivitatem extra urbem celebrare, quippe qui absque sanguinis effusione, quod semper abhorruit pius pontifex, in eam ingredi non potuisset. Et quidem Lateranum nonnisi anno sequenti recuperavit Urbanus, ope Gosfridi Vindocinensis abbatis, qui ad id, uti dice-

mus, magnam pecuniæ summam contulit. Certe hoc diploma dubiæ omnino fidei videtur esse; in quo nempe, præter ea quæ continet his temporibus parum consentanea, maxime displicet quod Stephano episcopo Cadurcensi, alias penitus ignoto, inscribatur. Plura de eo refert Cruceus in Historia episcoporum Cadurcensium; quem, si lubet, consulas. Paulo majoris est auctoritatis privilegium Cavense, de quo ad annum præcedentem egimus, datum Salerni xix Kalendas Februarii anno v Urbani, indictione v, anno 1092, quamvis loci et temporum notæ haud sibi constantes admitti non possint. Utrumque lectorum eruditorum judicio et censuræ permittimus.

Porro etsi toto eo tempore quo Lateranense palatium, ubi præcipua erat pontificum Romanorum sedes, in Guibertinorum potestate fuit, nunquam licuerit Urbano intra Romanæ urbis mœnia ingredi: cum tamen in suburbanis, sive, ut passim loquitur Bertoldus, in terra Sancti Petri frequenter tunc moraretur, censebatur Romæ præsens adesse. Quare nil mirum est si quædam ejus litteræ passim occurrant quæ Romæ his temporibus datæ dicuntur, quemadmodum plerique ejus ævi auctores scribunt episcopos et abbates Romam tunc adisse, ut Urbanum aut apostolorum limina inviserent.

CXXII. Fulco Bellovacensis episcopus in sede confirmatus.

Ejusmodi fuerunt litteræ Urbani ad Fulconem episcopum Bellovacensem, et aliæ ad clerum et populum ejusdem urbis, quæ Romæ vi aut xvi Kalendas Martii datæ dicuntur. Illis litteris confirmat antea pontifex a Gregorio VII latam sententiam de Castellania Bellovacensi, quas quidem hoc anno scriptas fuisse probat rerum gestarum series. Etenim Fulco, de quo jam supra egimus, apud Urbanum accusatus quod male res sui episcopatus administrasset, quodque facinorosorum aliquot hominum criminibus sese immiscuisset, litteras illas accepit mense Februario. Statimque Romam adiiit suam approbaturus coram pontifice innocentiam, et quocumque modo causa verteret, sedem suam dimittere paratus. Et quidem ea erat sancti Anselmi, ejus olim magistri et abbatis apud Becum, sententia, quod facile ex ejus epistola 51 libri II ad ipsum Urbanum scripta, intelligitur, quamvis paulo antea, nempe epistola præcedenti, eum pontifici commendasset. Idem Anselmus factus post modum archiepiscopus Cantuariæ, iterum *supplex* pro Fulcone oravit apud pontificem, libro III, epist. 37, ut ei succurrat, *prout* ejus *judicabit prudentia*. Nec vana fuit tanti viri commendatio. Urbanus quippe perspecta Fulconis innocentia, non ferens episcopum injuste opprimi, eum Simoniaca hæresi, quæ ipsi a nonnullis affingebatur, purgatum in sede Bellovacensi confirmavit, ac remanere jussit. Imo cum idem antistes in Gallias reversus anno sequenti a comprovincialibus episcopis in iudicium ea de re vocatus fuisset, illos objurgavit pontifex, quod causam a sede apostolica judi-

catam ausi fuissent retractare. Exstat ea de re Urbani epistola ad Raynoldium archiepiscopum ejusque suffraganeos, quæ cum anni 1094 initio Maii, ut suo loco demonstrabimus, scripta sit, invicte probat binas has litteras, de quibus hic agitur, cum Fulconis purgatione Romæ peracta, ad præsentem annum 1113 debere revocari.

CXXIII. *Concilium Trojanum. Canones.*

Vere ineunte hujus anni, Dominus papa Urbanus, Bertoldi verba ipsa refero, *generalem synodum centum pene episcoporum in Quadragesima ex diversis provinciis in Apulia congregavit, et diversis Ecclesiarum necessitatibus synodali provisione competenter succurrere curavit.* Hanc synodum apud Trojam, quæ Apuliæ civitas est episcopalis, habitam fuisse scribit Romualdus Salernitanus archiepiscopus in Chronico, cui consentiunt plerique omnes; sed eam nonnulli recentiores secundam nuncuparunt, quod alteram eadem in urbe ab Urbano congregatam anno 1089 admiserint. At unicum solummodo, ut jam diximus, ad annum 1089 agnoseunt veteres auctores, quam anno 1093 celebratam fuisse ex Bertoldi testimonio, aliisque certis et indubitatis monumentis constare debet. Ejus concilii titulum ex codicibus manuscriptis descriptum exhibet Labbeus tomo X Conciliorum his verbis: *Anno Dominicæ Incarnationis 1093, v Idus Martii convenit Trojæ in Apulia concilium episcoporum fere 75, abbatum 12.* Totidem episcopos et abbates ei interfuisse legitur apud Ivonem in editis exemplaribus, quamvis scriptura a Labbeo laudatam octoginta præferat. Eamdem synodum memorat Petrus Diaconus libro IV Chronici Casinensis cap. 7; at numerum pontificum aut abbatum, qui ad eam convenerant, nusquam habet. Duo supersunt hujus concilii canones, quos post Urbani epistolas proferet pontificiarum epistolarum collector. Primus, qui de dissolvendis intra certam consanguinitatis lineam initis matrimoniis agit, ab Ivone Carnoteno, Gratiano, Magistro Sententiarum et aliis passim auctoribus laudatur et refertur; alter vero, occasione Treviæ conditus, ejus infractores excommunicatione multandos decernit.

CXXIV. *Urbanus concedit privilegium ecclesiæ S. Pauli Narbonensis.*

Soluti concilio, Urbanus Romam reversus est, uti colligimus ex privilegio quod ibi Narbonensi Ecclesiæ sancti Pauli concessit hoc anno, pontificatus Urbani VI, die XIV Kalendas Aprilis, indictione I, quæ notæ nullam habent difficultatem. In eo diplomate, canonicos Sancti Pauli laudat pontifex ob regularem vivendi formam, quam recens amplexi fuerant. Quod quidem vitæ genus suscitare, inquit, non minori pene æstimandum est meriti... quam florentem monachorum religionem custodire. Similia passim elogia occurrunt in aliis canonicorum regularium privilegiis ab Urbano indultis, qui eo pacto bonos in proposito retinendo confirmari; alios vero, quorum vita non adeo regulæ astricta erat, ad idem

A institutum amplectendum, excitari posse arbitrabatur

CXXV. *Conradus imperatoris patris sui partes deserit.*

Interea Henrici Augusti negotia in pejus abibant, plerisque in dies ab ejus et Guiberti pseudopape obedientia deficientibus. Tunc quippe, referente Bertoldo, in Longobardia prudentissimi milites Sancti Petri Welpho dux, et uxor ejus Mathilda, jam triennio contra schismaticos viriliter dimicantes, tandem multum contra ipsos, Deo opitulante, confirmati sunt. Sed nihil adeo catholicorum partes adjuvit quam Conradi, ipsius Henrici filii, a patre defectio ad Welphonem ducem, cui deinceps inviolate adhæsit. Nullam tam insperatæ mutationis causam affert Bertoldus; at ex Dodechino discimus eam occasione Præxedis, Adelaidem appellat ille auctor, reginæ uxoris Henrici contigisse; quam eo usque odio tunc habuisse imperator dicitur, ut eam aulicis suis, imo et ipsi Conrado, dehonestandam prodiderit. Tantum facinus exhorruit pius princeps, qui, ut ait idem auctor, erat in omni bonitate et probitate conspicuus, humilis et modestus. At hac repulsa commotus furibundus pater, ita adversus eum excanduit, ut exinde eum pro filio habere recusaverit, se asserens non esse illius patrem. Tunc Conradus, relicto patre, ad pontificios cum iis qui sibi addicti erant confugit. Quin et multi alii, uti habet Dominizo, tam immanis sceleris horrore percussi, primo Henricum et Guibertum spernere, tum etiam omnino deserere ejus partes constituerunt, qua occasione Catholicorum vires ingens incrementum accepisse memoratur. Testis est Bertoldus nobiliores Longobardiæ civitates Mediolanum Cremonam, Laudam et Placentiam eo tempore contra Henricum in viginti annos conjurasse; quo pacto Catholici, occupatis Alpium faucibus, impediverunt ne Henrici fautores e Germania in Langobardiam ad eum accederent. Quare Augustenses, vicinarum urbium exemplo excitati, abjecto pseudopapæ, quem eis Henricus præfecerat, catholicum sibi pastorem elegerunt.

CXXVI. *Lotharingi Urbano addicti.*

Haud minori studio Urbanum colebant Lotharingæ urbium populi, Metenses videlicet, Tullenses et Viridunenses, qui Egilberto Trevirorum pontifici provinciæ suæ metropolitanæ obedientiam præstare omnino abnuerunt, quod ille schismaticis communionem jungeretur. Plus ausi sunt Metenses, qui rejecto illo, procul dubio Adalberone, sic quippe eum Meurissius in Historia Metensium episcoporum et alii appellant, seu Albertum, ut dicemus infra, quem eis præfici volebat imperator, Popponem ex archidiacono Trevirensi, virum catholicum et sedi apostolicæ addictissimum in antistitem sibi elegerunt, eumque, uti Bertoldus habet, a Gebhardo Constantiensi episcopo, sedis apostolicæ legato, consecrari fecerunt sexto Kalendas Aprilis in medio Quadragesimæ.

CXXVII-VIII. *Conradus fit rex Longobardiæ.*

Una tamen occasio inopinata tot prosperos eventus ferme labefactavit, captivitas nempe Conradi principis, quem Henricus dolo circumventum ceperrât. At ille paulo post, ut Bertoldus scribit, *miseri-cordia Dei* ereptus, luctum illum in gaudium vertit. Paulo post, annuente Welphone duce Italiæ, ac Mathilda ejus conjuge, elevatus in regem, concurrente ad hæc solemnitate magna fidelium Sancti Petri frequentia, a Mediolanensi episcopo solemniter coronatus fuit. Interea Welpho Bajoariæ dux in Langobardiam advenit, ubi cum sese Urbani asseclis adjunxisset, ita repentino illo casu Henrici animum dejecit, ut in *quamdam munitionem*, verba sunt Bertoldi, *se contulerit, ubi diu absque regia dignitate moratus, nimioque dolore affectus, se ipsum, ut aiunt, morti iradere voluerit; sed, a suis præventus, ad effectum venire non potuit.* Eum tunc Veronæ aliquod tempus exegisse discimus ex Udalscalco in Vita Eginonis apud Canisium tomo II lectionis antiquæ, sed in tantis angustiis, ut ei ex omni parte circumvento nec Langobardiam ingredi, *obstante domna Mathilde*, liceret, nec Italia excedere, quod Teutonici principes ei in Germaniam reditum omnino præclusissent. Haud enim minus in illis partibus quam in Italia Catholicorum res prosperabant.

CXXIX. *Welpho pater fit miles. Conventus Ulmæ.*

Paulo post Welphonem patrem in Germaniam reversum, Gebhardus antistes, uti narrat Bertoldus, *per manum in militem accepti, sicut et proprium fratrem Bertholdum ducem Alemanniæ jamdudum fecerat; tum Ulmæ in frequenti Alemanniæ principum conventu, ubi idem antistes cum Bertholdo suo fratre et eodem Welphone præsens aderat, communi omnium assensu decretum fuit, ut omnes omnino Gebhardo præsuli omnimode secundum statuta canonum, Bertholdo vero duci et comitibus secundum legem Alemannorum obedire tenerentur. Deinde, ut idem auctor prosequitur, firmam pacem tam duces quam comites, tam majores quam minores, se observaturos a septimo Kalendas Decembris usque in Pascha, et a Pascha in duos annos juraverunt.* Ut vero omnis infringendæ illius concordiæ timor a fidelium mentibus auferretur, principes, qui conventui illi interfuerant, ad propria reversi, pacem hanc omnibus quique sub sua potestate constitutis *virim jurare fecerunt.*

CXXX. *Monasteria in Alemannia condita.*

Nonnulla etiam his temporibus de novo excitata sunt in his regionibus monasteria, quæ, uti Bertoldus refert, a Gebhardo apostolicæ sedis legato dedicata fuerunt. Primum in Silva Nigra a fundamentis erexit ejusdem antistitis frater dux Bertholdus, quod abbatialis dignitate auctum, et sub speciali apostolicæ sedis tuitione constitutum dedicavit ipse Gebhardus hoc anno, die prima Augusti. Mense sequenti idem episcopus alterum consecravit in honorem sancti Martini, quod Hartmannus comes et frater ejus Odo in proprio allodio condiderant, eo ipso

A loco, quo Danubius et Ilaris amnes in unum conveniunt. Quo item tempore tertium haud procul a præcedenti dissitum sub sancti Georgii nominæ ab eodem pontifice consecratum est, in quo sicut et in præcedenti Otto Sancti Blasii abbas regularem disciplinam instituit. Præter ea Sigefridus Scaphusæ abbas, veritus ne propter schismaticorum infestationes loco cedere cogeretur, impetravit hoc anno a Richardo Massiliensi Sancti Victoris abbate cellam Nobiliacum dictam, ubi cum suis, si aliquando instaret monasterii sui deserendi necessitas, per fugii locum haberet. Et idcirco hanc domum omnibus ad regularem disciplinam observandam necessariis instruxit.

CXXXI. *Concilium Remis de restaurando Atrebatensi.*

In Galliis Atrebatenses accepta ab Urbano pontifice, uti anno superiore diximus, eligendi proprii episcopi facultate, ad Raynaldum provinciæ metropolitanum scripsere, ut aliquem clericum discretum et nobilem, seu abbatem e suo latere Atrebatum mittat, qui electioni celebrandæ pro se vicarius intersit. At ille rescripsit se Cameracensibus, qui hanc electionem impedire conabantur, ad Dominicam *Oculi mei semper*, id est tertiam Quadragesimæ, quæ hoc anno in diem 20 Martii incidebat, diem dixisse, ut in concilio totius provinciæ, quod eo tempore Remis celebrandum indixerat, intercessionis suæ rationes proferrent. Adeoque hac etiam occasione Atrebatenses monet ut et ipsi quoque ad dictam diem adsint, causam suam coram concilii Patribus adversus Cameracensium conatus propugnaturi. Adfuerunt itaque die conducto utriusque Ecclesiæ legati. Primum Atrebatenses laudatis antiquis Galliæ provincialium notitiis, prolatisque multis veterum testimoniis, potissimum ex Vita et testamento sancti Remigii desumptis, asseruerunt suam urbem, unam olim e nobilioribus Belgicæ secundæ civitatibus, proprium episcopum quondam habuisse atque adeo juxta pontificum et conciliorum decreta, hoc jus, ei jam in pristinum splendorem revocatæ, debere restitui, maxime quod id ipsum Urbanus pontifex datis litteris fieri decrevisset. Nihil ad ea respondentibus Cameracensibus legatis, nec quidquam in suæ causæ patrocinium proferentibus, archiepiscopus dixit eam reipsa D Atrebatensis episcopatus restitutionem a pontifice fuisse imperatam. Statimque litteras Urbani tum ad se, tum ad Atrebatenses ea de causa scriptas proferri jussit in medium, quæ omnia ita esse Burchardus Sancti Basoli abbas et Dudo capellanus, recens e curia Romana reversi, palam testati sunt. Deinde archiepiscopus, rogatis episcoporum et aliorum, qui ibi præsentés aderant, consiliis, quamvis illi inducias postularent, Atrebatensium votis assensum præbere paratus erat, cum Cameracenses, desperata causa, ad apostolicam sedem appellarunt. Hanc appellationem statim, annuente universo concilio, admisit archiepiscopus, ac utrique parti diem dixit, ad diem Dominicam ante Ascensionem, aut certe ad sequen-

tem hebdomadam, qua coram pontifice Romano, A
cui ea de re litteras scripturus esset, causam suam
propugnarent, atque ita concilium solutum est.

CXXXII. *Res coram pontifice agitur episc.*

Post dies paucos Joannes et Drogo ab Atrebatensibus ad suam eorum causam coram pontifice agendam electi Romam proficiscuntur, quos Urbanus benigne exceptos, expectatis frustra Cameracensium legatis, post elapsam a concilio Remensi præfinitum tempus, ad Raynaldum archiepiscopum remisit, cum litteris, quibus ei præcipiebat ut electum ab Atrebatensibus episcopum consecraret; aut certe si id nollet, ipsum ad apostolicam sedem transmitteret, a se, salvo Remensis Ecclesiæ jure, consecrandum. Illæ litteræ, sicut et aliæ, quas eadem occasione pontifex ad Atrebatenses scripsit, nullas habent chronicas notas; at ex rebus gestis facile colligitur, utraque una aut altera die post Dominicam infra octavam Ascensionis, id est ultima aut penultima mensis Maii datas fuisse. Legati itaque in Gallias reversi, Remos statim adierunt pontificis litteras ad archiepiscopum delaturi, quibus ille acceptis, legatis ipsis consuluit ut, nulla interposita mora, Atrebatum reversi electionem urgerent; sed litteras, quas illi ab eo efflagitabant, ad clerum et populum Atrebatensem, veritus procul dubio ne hoc facto Cameracensium animos in se commoveret, scribere recusavit, ea specie quod *necessarium non esset, nec idoneum, ut litteris papæ electionem novi episcopi jam semel et iterum præcipientibus*, suas quoque, quod tamen præceperat pontifex, epistolas adjungeret.

CXXXIII. *Lambertus eligitur. Archiepiscopus Remensis differt consecrationem.*

Solis itaque Urbani litteris contenti legati Atrebatum redierunt, statimque indicta est electionis faciendæ dies ad vi Idus Julii, quæ Dominica erat. Ad quam non modo Atrebatensis, sed etiam vicinarum aliquot Ecclesiarum clerici, atque inter alios Insulensis Ecclesiæ collegiatæ canonici, vel ob majorem solemnitatem, vel ob antiquam consuetudinem, aut inter utrosque societatem convocati sunt. Convenit ea die in majorem Sanctæ Mariæ ecclesiam infinita propemodum clericorum et laicorum multitudo, ibique celebratis missarum solemnibus, ac præmissa sancti Spiritus invocatione, publice e pulpito lectæ sunt Urbani pontificis litteræ de restituenda Atrebatensis Ecclesiæ dignitate, et electione episcopi faciendâ. Cumque a Gualberto præposito, Guiberto decano cæterisque omnibus canonicis in capitulo uno consensu Lambertus Insulensis Ecclesiæ cantor in episcopum designatus fuisset, statim *in conspectu totius ecclesiæ manifestatus est, ac sic a clero electus et tertio acclamatus ac laudatus a populo, licet invitatus eligitur, capitur, et in sede pontificali inthronizatur*. Ipso vero, cum aliis Insulanæ Ecclesiæ canonicis, qui tantum virum sibi eripi ægre ferebant, reclamante, publice lecta est Urbani sententia ex prima ejus epistola, quæ sic habet: *Ei vero, qui canonice consensu cleri et populi electus fuerit, apostolica au-*

toritate interdiciamus, ne impositam sibi electionem dissimulatione aliqua hujus novæ ordinationis subterfugiat: ac sic omnes electioni factæ acquieverunt.

Scriptum statim est ad Raynaldum metropolitanum, ut diem qua esset novi episcopi faciendâ consecratio indicaret; at ille, nulla die statuta, respondit se rem cum cæteris comprovincialibus communicaturum *in magno episcoporum et clericorum conventu, quem in festo sanctæ Mariæ, mediante Augusto, Remis haberet*. Verum cum die indicto Atrebatensium legati comparuissent ea de re rogaturi, Indicias iterum postulavit archiepiscopus ad festum omnium Sanctorum. Tot cunctationum pertæsi Atrebatenses, legatos jam tertia vice Romam mittunt ad Urbanum, Odonem scilicet cantorem, et Joannem diaconum, qui pontifici rerum omnium rationem redderent, ejusque opem iterum implorarent adversus archiepiscopum, qui ejusmodi tergiversationibus mandata apostolica velle eludere videbatur. Litteræ quas ea occasione Atrebatenses ad pontificem scripserunt, dabuntur suo tempore, sicut et illæ quas ipse pontifex, exceptis benigne, ut solebat, Atrebatensium legatis, ad Raynaldum ea de re scripsit, quibus illi præcipiebat ut *infra triginta dierum spatium*, postquam suas ipsius litteras receperit, aut Lambertum ipse consecraret, aut certe eum Romam transmitteret in Romana curia consecrandum. Eadem ferme repetit in alia epistola, quam eadem occasione ipsi Lamberto electo conscripsit, quæ cum *v Idus Octobris* data dicatur, inde colligimus præcedentem, quæ nullam præfert notam, initio quoque Octobris scriptam fuisse.

Archiepiscopus itaque, receptis circa Novembris medium Urbani litteris, Lamberto electo Atrebatensi scripsit, ut ad se *legatum* aliquem *infra octavas sancti Andreæ* mitteret, per quem quid de illius consecratione cum aliis provinciæ suæ suffraganeis statuerit ei renuntiaturus esset. Et quidem assignato tempore adfuerunt legati Atrebatensium, sed neque tunc certum responsum ab archiepiscopo habere potuerunt. Quare Atrebatenses, tot morarum impatientes, electum ipsum Remos tandem mittendum esse censuerunt ad archiepiscopum, ut eum aut ipse præfixo per ipsum pontificem tempore consecraret, ut jam sæpius ab eo efflagitaverant, aut certe cum litteris commendatitiis Romam juxta apostolicum mandatum mitteret, ubi ab ipso pontifice consecraretur. Lambertus itaque Remos profectus, ibi die Dominica, quæ xv seu potius xv Kalendas Decembris erat, et ultimus præfiniti a pontifice Romano ad ejus consecrationem temporis terminus, suo Atrebatensis cleri ac populi nomine litteras archiepiscopo *præsentavit*, quibus illum, ut tandem huic negotio alterutro modo, ut pontifex statuerat, finem imponeret: *« Vestræ, inquit in hoc supplici libello Atrebatenses, excellentiæ dignitati multiplices referimus gratias, quia hactenus gratanter nobis, et pius pater juvamen exhibuistis . . . sed paterni-*

tatem vestram miramur plurimum in calce nostri negotii infrigidatam existere, eum infra terminum ab apostolico vestræ magnificentiæ electi nostri consecrationis injunctum, nec solemniter litteris vestris, ut arbitrabamur, ad consecrationem electum nostrum vocastis; nec diem certum infra terminum designastis. Nunc autem cum consecratio deinceps infra triennem metam nequit fieri, saltem litteras vestræ auctoritatis quæ apostolico deferantur, ut ipse jussit, pro consecratione nostri electi nobis dare velitis plurima pace precamur. » Cum itaque nullus superesset subterfugiendi locus, Raynaldus, Lamberto electo, Romam adeundi potestatem fecit, datis ei ad Urbanum litteris, quibus ille acceptis, in ipso Natalis Christi pervigilio Remis egressus est; ac post varia pericula et itineris difficultates, anni sequentis initio, ut ibi dicemus, Romam pervenit. Litteræ quas Raynaldus ad Lambertum scripserat, et illæ quas tandem hac occasione ad Urbanum deferendas, tum idem archiepiscopus, cum Atrebatensis Ecclesia scripsere, in pontificiarum epistolarum collectione referentur, post eas quas Urbanus ipse, ut mox dicebamus, utrisque paulo ante conscripserat. Ex his porro quas ultimo loco ad Urbanum Raynaldus per Atrebatensem electum scripsit, sicut et ex responsione pontificis, intelligimus quo consilio is antistes novi episcopi consecrationem tam diu distulerat, quæve causa fuerit tot ejus tergiversationum: quod scilicet vereretur, ne, si Atrebatensis episcopatus restitutioni faciliem præbisset assensum, inde ansam arriperent Cameracenses, qui Henrico imperatori schismatico parebant, a sua et Ecclesiæ Remensis obedientia discedere: quare maluit eam ordinationem a pontifice quam a se ipso celebrari, ut nulla querelarum occasio adversus, se aut Ecclesiam suam Cameracensibus præberetur. Huc spectant aliæ peculiare ejus litteræ ad pontificem, de rebus Cameracensibus, ad quas Urbanus, ut dicemus num. 145, respondit.

CXXXIV. *Gervinus in episcopo Ambianensi firmatus.*

Jam supra, § 104, egimus de Gervino episcopo Ambianensi, qui ab Urbano insuper habitis ejus æmulorum accusationibus, in throno Ambianensi confirmatus fuit. At postea a suis iterum exagitatus pontificem rursus adire coactus est, a quo, etiam hac vice benigne exceptus, secundas litteras obtinuit, clero et populo Ambianensi, uti primæ erant, inscriptas, quibus præcipit ut illum a Simonia purgatum pro vero et legitimo pastore Ambianenses haberent. Datæ sunt xv *Kalendas Augusti*, hoc anno, si bene conjicio; quare eas a cl. viro Stephano Baluzio acceptas referet pontificiarum epistolarum collector.

CXXXV. *Dolensis episcopus patium impetrat.*

Circa ejusdem anni, uti videtur, medium accessit ad Urbanum Rollandus Dolensis in minori Britannia antistes, pontificis opem adversus Dolensem principem, qui ejus Ecclesiæ bona invaserat, imploraturus; tum etiam, ut pallium, quod nonnulli ex suis

A prædecessoribus jam habuerant, ab eo impetrare. Apostolicæ sedis protectionem adversus bonorum Ecclesiæ invasores ultro concessit Urbanus, datis ea de re litteris ad principem et populum Dolensis urbis; at in concedendo pallii usu, quod maxime efflagitabat Rollandus, qui se, ut sui ab annis plus quam ducentis prædecessores, archiepiscopum nuncupabat, se difficiliorem exhibuit: verebatur enim æquus pontifex, ne id faciendo, jura Turonensis Ecclesiæ, quam unicum provinciam Lugdunensis partiæ veram et antiquam esse metropolim sciebat, convelleret: nec quidquam impetrare potuit Rollandus, donec, prolatis Gregorii VII litteris, probavisset usum pallii ac provisionem archiepiscopalis juris in Britannia minori Ireneo prædecessori suo fuisse concessam. Sed quia exempla tantummodo harum litterarum proferebat, ab eo Urbanus exegit ut sacramento præstito juraret nihil amplius aut minus in Gregorii autographis litteris quam quod ipse protestabatur continere. Quo facto pontifex ei, salvo metropolis Turonensis jure, pallii honorem ac archiepiscopales honores, sicut Gregorius pontifex Ireneo fecerat, indulisit, datis ea de re litteris, quas licet nullam habeant chronicam notam, ex iis tamen, quæ anno sequenti de eadem controversia datæ sunt, certum est ad hunc annum revocari debere.

CXXXVI. *Radulfus episcopus Turonem contra Dolenses. Pallium obtinet.*

C Adhuc in pontificis comitatu erat Rollandus, cum Radulfus Turonum archiepiscopus, contra eum intercessurus Beneventum advenit, ubi tunc pontifex versabatur. Multa ibi adversus Dolenses protulit coram pontifice Radulfus, ut Ecclesiæ suæ jura in Dolensem et alias Britannicæ Ecclesiæ stabiliret, quibus cum Rollandus nihil aliud responderet quam *se non agendum venisse, quamvis paratus esset cum episcopis provinciam suam congruo tempore respondere*, Urbanus ex partium consensu tempus utrisque constituit ad medium Quadragesimæ sequentis, quo res finiretur. Hæc fuse refert ipse pontifex in sententia quam adversus Dolenses anno sequenti, ut ibi dicemus, tulit.

D Eo in itinere Radulfo contigit, quod de eo legitur in Gestis episcoporum Turonensium et abbatum Majoris-Monasterii. Narrat horum Gestorum auctor Radulfus ab Urbano pallium quod enixe postulabat, nunquam impetrare potuisse, quin prius ab infestatione Majoris Monasterii se cessaturum, privilegio ejusdem loci consensurum, et pontifici prorsus obediturum spondisset. Quod cum coram ejusdem monasterii aliquot monachis, qui ibidem aderant, præstitisset, pallii honor a pontifice donatus est. Haud tamen stetit promissis suis, nec destitit monachos Majoris-Monasterii persequi, ut suis locis dicemus.

CXXXVII. *Pausensis monasterii dedicatio.*

Ughellus tomo VII Italiæ sacræ, in catalogo archiepiscoporum Acheruntinorum ad hunc annum

profert vetus, ut ipse putat, instrumentum de dedicatione ecclesiæ monasterii *Sanctæ Mariæ de Pauso*, vulgariter nuncupati *Deventuum*, quem locum ipse pontifex, si huic instrumento aliqua sit fides, paulo ante consecraverat, magnisque indulgentiis cumulaverat, atque hæc omnia confirmata fuisse dicuntur bulla pontificia, hoc anno xviii Kal. Octobris apud Salernum data. Sed hæc, ut jam diximus ad annum 1088, nullius sunt auctoritatis, quæ ob id solum hic memoramus ut nulli fucum faciant.

CXXXVIII. *Urbanus collectas fieri rogat. Concilium Burdigalense.*

Circa hæc tempora cum recuperandæ Romanæ urbis spes aliqua affulgeret, quod sanguinis effusione nunquam fieri voluerat mansuetissimus pontifex, pecunia et muneribus id se assequi posse in animum induxit. Quare scriptis in varias provincias litteris episcopos et abbates invitavit, ut Romanæ Ecclesiæ suis bonis ea occasione suppetias aliquas ferre non abnuerent. Binas ea de re epistolas habemus, quarum prior die iv Nonas Novembris et quidem hoc anno, ut probat rerum series, data est *episcopis et abbatibus per Aquitaniam, Guasconiam et inferiorem Burgundiam constitutis*; altera vero Raynaldo abbati Sancti Cypriani prope Pictavos, quem pontifex ad ejusmodi pecunias colligendas cum Gervasio Sancti Savini abbate destinaverat. Forte hujus collectionis occasione habitum est concilium Burdigalæ ab Amato, ejusdem urbis archiepiscopo et apostolicæ sedis legato, convocatum, de quo in Chronico Malleacensi leguntur hæc verba: *Anno 1093... concilium Burdigale fuit*. Plura de eo concilio habentur, in Chartario Sancti Petri de Regula, in quo exhibetur instrumentum restitutionis cœnobii Sancti Caprasii Pontonis monasterio Floriacensi, a quo Regulense pendet, in hoc concilio factæ per Bernardum episcopum Aquensem, agente Osgerio priore. Complures episcopos et abbates huic concilio interfuisse ex hac charta discimus; huic quippe subscribere Amatus archiepiscopus Burdigalæ et sedis apostolicæ vicarius, Willelmus Bernardi Auxiensis; episcopi, Simon Agenni, Reynaldus Petragoricæ, Ademarus Egolismæ, Hodo Bigorrxæ, Berandus Convenarum, Petrus Aduræ, Stephanus Vasatum et Bernardus Aquensis. Quid vero ex his collectis profecerit Urbanus, non tradunt auctores, nisi huc referatur, quod sub finem hujus anni Romam ingressus est, ut mox dicturi sumus; et quod Goffridus, hoc ipso anno institutus abbas Vindocini, qui quatruiduana febre detentus nondum accedere ad pontificem potuerat, ut ex ejus epistola 1, lib. 1 ad ipsum Urbanum data patet, his litteris, ut videtur excitatus sub hujus anni finem aut initio sequentis cum magna pecuniæ summa Romam advenerit, pontifici, ut dicemus anno sequenti, magno adjumento futurus.

CXXXIX. *Privilegia pro monasteriis novo Pictaviensi, S. Quintiniano Bellovacensi, Burguliensi et Ecclesia Syracusana.*

Nonnulla privilegia hoc anno habente diversis Ec-

clesiis concessit Urbanus. Unum ex his est pro monasterio novo Pictaviensi, quo privilegium eidem loco a Gregorio VII, indultum confirmatur simul cum ecclesia Sancti Nicolai, quæ, pulsus exinde canonicis male viventibus, in concilio provinciali eidem monasterio fuerat attributa. Hæc bulla ex archivo ejusdem loci descripta, data est die xvi Kalendarum Novembrium, Ceperani, qui locus est in latio diœcesis Verulanæ ad Lyrim fluvium. Ceperano digressus pontifex Anagninam venit, ubi eum aliquod tempus egisse ex variis diplomatibus colligimus. Primum ex his datum est in gratiam canonicorum regularium Sancti Quintini prope Bellovacum, die iii Idus Novembris; alterum die 20 ejusdem mensis pro monasterio Burguliensi diœcesis Andegavensis, cui loco tunc præerat celebris Baldricus, postea Dolensis antistes; tertium Rogerio Syracusanæ Ecclesiæ in Sicilia episcopo inscriptum, cui a se recens consecrato Urbanus omnia omnino confirmat quæ Rogerius comes Ecclesiæ Syracusanæ contulerat. Error irrepsit apud Rocchum Pyrrhum in Sicilia sacra, ubi hæc bulla data dicitur indictione xv; nam cæteræ notæ chronice præsentis anno, quem diserte reipsa indicat, omnino conveniunt. Et quidem Rogerius tunc *in conquestu Siciliæ episcopales ecclesias ordinavit*, ut ille ipsemet testatur in duabus chartis ejusdem anni, ab eodem Roccho Pyrro relatis, quarum una pro Ecclesia Agrigentina, altera pro Ecclesia Mazariensi, mensi Octobri data fuit.

CXL. *Christiani in Hispania prævalent. Rescriptum pro Sancto Saturnino.*

Quod Rogerius in Sicilia, hoc ipsum varii principes Christiani apud Hispanias in catholice religionis augmentum præstabant, eo scilicet intenti ut, Mauris pulsus, simul cum regno terreno etiam Christi imperium in his regionibus redintegraretur. Testis est ejus rei locuples, Bertoldus ad hunc annum, qui scribit Aldefonsum, regem Castellæ et Legionis, quem ille auctor *Cluniacensis abbas obedientiarum* appellat, paganus sæpe prostratis et fugatis, multas ecclesias, quæ ab illis barbaris destructæ fuerant, *his temporibus* reparasse. Haud minori animo agebat in Mauros Sancius Aragonensium rex, quem Urbanus in rescripto ad abbatem Sancti Joannis de Penna, *charissimum amicum* suum appellat. Quo autem tempore datum fuerit hoc rescriptum haud liquet; at cum anno sequenti Sancius rex, quem Urbanus in eo scripto salvare jubet, initio mensis Junii occubuerit in Oscæ urbis obsidione, vix ultra præsentem annum potest differri. In eo abbatem Pinnensem reprehendit pontifex, quod decimas ecclesiæ Sancti Saturnini Tolosani canonicis debitas invasisset.

CXLI. *Decretalis ad Dominicum patriarcham Gradensem. Privilegium Lirinense.*

Haud dissimili ratione ad hunc quoque annum revocari potest decretalis Urbani epistola ad Dominum cum Gradensem patriarcham, *de excludendis a suo*

rum graduum dignitate subdiaconis si continentes esse nolunt. Ejus epistole fragmentum Gratianus retulit in decreto dist. 39, cap. 11, *Erubescant.* Dominicum autem, cui inscribitur hæc epistola, sub hujus anni finem, aut initio sequentis obiisse colligimus ex eo quod, teste Ughello in Italia sacra, Joannes et Petrus, unus post alterum ei anno 1094 in Gradensi Ecclesia successerint. Denique ad hunc annum referimus privilegium monasterii Lirinensis Aldeberto abbati inscriptum, quod, etsi in vulgatis exemplis nullam chronologiæ notam præferat, a Barrali tamen, qui veteræ ejus monasterii instrumenta conspexerat, hoc anno consignetur in chronologia Lirinensi. Ad eundem annum, si bene conjicio, revocari debet bulla pro parthenone Sanctæ Mariæ in Campo Martio ordinis Benedictini Romæ, qua Urbanus duos abbates Romanos et unum Arinensensem conservatores ejus loci possessionum designat, ut habet Chronicum ejus loci apud Martinelum. Data dicitur apud sanctum Petrum 28 Novembris, anno vi pontificatus Urbani, quem male interpretatur annum 1094 Hiacynthus de Nobili Chronici auctor. Id tamen incommodi est, quod ex bulla pro Ecclesia Syracusana superius laudata Urbanus Kalendis ipsis Decembris adhuc Anagninæ versabatur.

CXLII. *Anselmi archiepiscopi Mediolanensis mors. Arnolfus ei succedit.*

Amisit sub hujus anni finem Urbanus papa strenuissimum partium suarum propugnatorem, Anselmum Mediolanensem archiepiscopum, a quo, ut diximus, Conradus ante aliquot menses regni Langobardiæ corona insignitus fuerat. Ejus mortis annum indicat Bertoldus, diem vero discimus ex veteri catalogo archiepiscoporum Mediolanensium, quem noster Mabillonius tomo I Musei Italici vulgavit, ubi Anselmus sedisse dicitur annos vii, menses v et dies iv, ac obiisse pridie Nonas Decembris, sepultus in basilica apostolorum. Substitutus est ei Arnulfus seu Arnolfus, quem Bertoldus *Arnoldum de Porta argentea* nuncupat. Plura de his habent Puricellus, Sigonius in Historia regni Italici, et Papebrochius in catalogo Mediolanensium episcoporum tomo VII Maii Bollandiani, quæ ad nostrum institutum non attinent. Arnulfus nonnullis fortasse videbitur, ut quidem plerique consent, is ipse fuisse Mediolani archiepiscopus, qui, ut in Urbani Vita legitur, ab uno tantum episcopo catholico ordinatus fuit, multis aliis præsentibus quidem et assentientibus, sed manum, quod schismatici essent, non imponentibus: quique investituram ab Henrico recepisse dicitur, ob idque a legato apostolico exauctoratus in monasterium secessisse, ibique perseverasse, usque dum ab Urbano Ecclesiæ suæ restitutus ac pallio donatus fuerit; sed hoc melius Anselmo ejus prædecessori conveniunt: nam constat Anselmum ab Henrico huic sedi impositum fuisse; quamvis postea, ut diximus, ad annum 1088 ad Urbani partes accesserit. Et quidem Arnulfus, ut

ex Bertoldo auctore æquali et accurato constat, non ab uno, quanquam id post unum annum integrum a sua electione factum fuerit, sed a tribus episcopis catholicis, quorum nomina idem auctor recenset, consecratus fuit, ut suo loco dicemus. Hæc occasione obitus Anselmi.

CXLIII. *Anselmus fit episcopus Cantuariæ. Cum rege dissidet.*

Jacturam, quam morte Anselmi Mediolanensis perpressa est Ecclesia Romana, egregie resarcivit alterius Anselmi in Cantuariensem archiepiscopum ordinatio, quæ hac ipsa die celebrata est, id est nonas Decembris, qua Mediolanensis Anselmus e vivis excessit. Hanc tamen graves dissensiones subsecutæ sunt inter ipsum sanctum virum et Henricum regem obortæ, quæ diu multumque Anglicanam Ecclesiam afflixerunt. Remanserat Ecclesia Cantuariensis episcopo orbata post Lanfranci mortem toto quadriennio, cum pridie Nonas Martii hujus anni, Dominica prima Quadragesimæ, electus est in ejus locum, summo totius regni ac ipsius regis applausu Anselmus, tunc Beccensis abbas, qui ob quædam monasterii sui negotia forte in Angliam transmiserat, nihil tale cogitans. Omnem lapidem movit vir sanctus, ut a se tantum onus amoliretur, ad quod se minus aptum esse sincero animo reputabat. Visa est ei opportuna declinandæ hujus dignitatis occasio, schisma quod tunc Ecclesiam Romanam afflictabat. Quippe cum nondum in Anglia, sic rege volente, quis pro vero pontifice esset habendus, declaratum fuisset, ipse palam denunciavit se semper, quocunque modo res verteret, Urbano, sicuti usque nunc fecerat, obediturum. Idque contestatus est, quod revera sic in animo haberet, tum quia ex declaratione sperabat se ab Anglis rejectum iri. At nihil omnino profecit. Ibi enim constanter in proposito perseverarunt. Quod ipse testatur in epistola 24, libri III, sic ad Hugonem Lugdunensem scribens: *Antequam præberem assensum, palam dixi me favere domino papæ Urbano et Guiberto adversari. Et feci et dixi per sex menses quod potui sine peccato, ut dimitterer.* Illustre paulo post et publicum suæ erga Urbanum pontificem reverentiæ et obsequii argumentum præbuit, cum ei librum de fide, seu Incarnatione Verbi, quod contra Roscelinum hæreticum conscripserat, nuncupavit eo pacto, ut ipsum ejus censuræ committeret. Non abs re erit huc proferre ipsa Anselmi verba quibus hunc ei librum rescripsit. « Domini et Patri universæ Ecclesiæ in terra peregrinantis summo pontifici Urbano frater Anselmus, vita peccator, habitu monachus, sive jubente, sive permittente Deo, Cantuariæ metropolis vocatus episcopus, debitam subjectionem cum humili servitio et devotis orationibus. Tum librum suum pontificis judicio committit his verbis: Quoniam, inquit, divina providentia vestram elegit sanctitatem, cui vitam et fidem Christianam custodiendam, et Ecclesiam suam regendam committeret, ad nullum alium rectius

refertur, si quid contra catholicam fidem oritur in Ecclesia, ut ejus auctoritate corrigatur. Opus vero suum esse ei xaminandum proponit, ut si quid in eo corrigendum est, ejus censura castigetur, et quod regulam veritatis tenet, ejus auctoritate roboretur. »

Cum itaque nihil Anglos ab efflagitando in archiepiscopum Anselmo revocare posset, accedente archiepiscopi sui, id est Rothomagensis, in cujus diocesi Beccum situm est, auctoritate, omniumque bonorum consilio, Cantuarie tandem consecratus est pridie Nonas Decembris anno 1093, ac paulo post Christi Natalium festivitatem solemniter simul eum rege celebravit. Mirum quidem est eum ab Anglicanis episcopis, qui adhuc ancipites erant an Urbano papæ, aut Wiberto ejus æmulo obedire deberent, ordinatum fuisse, cum ipse palam protestaretur se ab Urbani obedientia, ut mox dicebamus, nunquam recessurum. Sed nemo tamen, nec ipse pontifex, id aut Anselmo, aut Anglicanis episcopis vitio vertit. Unde cum postea Walterus illud ipsum Anselmo exprobasset, ille hoc potissimum argumento se defendit, quod id sciens pontifex non solum non improbaverit factum, sed etiam ei postea pallium absque ulla difficultate concesserit. Hæc fuere pontificatus Anselmi lata initia, sed quam brevi in amaritudines conversa fuere! Quippe cum Anselmus regi mille libras denariorum, ut Eadmerus refert, *pro agendis munificentia suæ gratis dare renuisset*, in illius indignationem incurrit. Prima hæc Willelmum regem inter et sanctum antistitem dissidiorum germina, paulo post multum excrevere, cum eidem regi in transmarinam expeditionem processuro sanctus antistes monita salutis dare voluisset. Hæc anno 1093 et initio sequentis acta fuere; quid inde post regis in Angliam reditum consecutum fuerit, dicemus ad annum 1095.

CXLIV. Urbanus Romæ degit.

Romam sub hujus anni finem reversus Urbanus, ibi Nativitatem Domini, deficiente in dies Guiberti factione, solemniter celebravit, ut habet Bertoldus initio anni 1094; solet quippe hic auctor annos a Christi Natalibus exordiri. At Guibertus simul cum Henrico imperatore tunc Veronæ versabatur, ita animo fractus, ut eodem Bertoldo teste, *papatum se libenter dimissurum simulaverit, si alio modo pax in Ecclesia recuperari non potuerit*. Multos tamen adhuc habebat Romæ homines suæ parti addictos, qui servientes tempori, occasionem latenter expectabant, ad novos motus ciendos. At hæc dissimulabat Urbanus, quod absque militari expeditione abigi ab urbe non potuissent. Nihil quippe, ut jam sæpe cum Bertoldo, qui et illud singulis ferme annis repetit, diximus, adeo aversabatur mansuetissimus pontifex, quam ut armis decertaretur, et suam auctoritatem sanguinis effusione ampliaret, quare, uti idem auctor prosequitur, cum *absque militari manu adversarios suos non facile potuerit expellere, maluit*

A eorum injustitiam ad tempus tolerare, quam Romanos cives armata manu inquietare.

CXLV. Guibertinorum insidiæ.

Mirum est tantam pontificis lenitatem Guibertinorum animos non emolliisse. Quin e contrario cum ipse *prope sanctam Mariam-Novam in quadam firmissima munitione moraretur, illi vero, turrim Crescentii seu Adriani molem, id est castrum Sancti Angeli, adhuc occuparent, pyratarum more omnem viatoribus per Tiberis pontem ad pontificem accedere volentibus aditum intercludebant; adeo ut, si qui forte in manus eorum inciderent, captivi ab eis more plusquam barbaro detinerentur, et pessime haberentur*. Id contigit abbati cellæ Sancti Petri in Alemannia, quam Gebehardus Constantiæ episcopus, et dux Bertoldus ejus frater Urbano legatum miserant. Illic Eginus, qui postea abbas Sanctæ Afræ Augustensis fuit, laudatur ab Udalscalco, ejus Gestorum scriptore, quod ab eodem Gebehardo non semel ad Urbanum missus, deposita veste monastica, seculari habitu indutus, sub ea specie Guibertinorum diligentiam fallens ad pontificem accesserit. Eodem modo Goffridus Vindocinæ abbas libro 1, epist. 8, ait *famulum famulorum suorum se fecisse, ne ab Urbani hostibus agnosceretur*.

CXLVI. Atrebatensis et Cameracensis Ecclesiæ dirisio firmata.

Hæc initio anni 1094 Romæ agebantur, ubi Urbanus cum audisset Lambertum Atrebatensem electum in Gallia in Urbem advenire, ut ibi consecraretur, quod ut jam diximus, veritus esset Raynoldus, ne si ipse ei imposuisset manus, Cameracensium a Remensis Ecclesiæ obedientia recederent, ad eundem archiepiscopum scripsit, pollicitus ei apostolicam tuitionem adversus quemcumque, qui Cameraci episcopum præter Remensem metropolitanum ordinare aggrediretur. Post hæc eidem archiepiscopo injungit, ut tam Atrebatensi quam Cameracensi Ecclesiæ, unicuique suum proprium episcopum *incardinare* non differat, nisi forte Cameracenses vellent Romam venire ad proximam sequentem Quadragesimam, causam suam præsentem Lamberto Atrebatensi electo acturi. Denique Manassis archidiaconi Remensis in episcopum Cameracensem electionem, quam a Cameracensibus generali omnium consensu factam fuisse ipsi scripserat Raynaldus, confirmavit eo pacto, ut Cameracenses Atrebatensis Ecclesiæ restitutionem non turbarent, quamvis ad id sese temerario sacramento obligassent. Hæc omnia habentur in Urbani epistola ad ipsum Raynoldum, qui ei de his rebus seorsim, ut jam diximus, scripserat, quam pontificis responsionem, et si nullam habeat temporis notam, hæc tamen referri debere, ea quæ complectitur satis indicant. Et quidem anno sequenti, rejecto Gualcherio, Manassis electio confirmata fuit in Claromontano concilio, ut suo loco dicemus.

CXLVII. Lambertus electus Atrebatensis Romam advenit. Ab Urbano consecratur ac privilegium obtinet. Variæ ea de re litteræ.

Interim Lambertus post multa viarum et hiemis

diserimina, quæ fusc in ejus libello apud Loerium A et Baluzium tomo V Miscellan. describuntur, Romam advenit ad porticum Sancti Petri, feria sexta ante Dominicam *Esto mihi in Deum protectorem*, inquit ejus Gestorum scriptor, id est die 17 Februarii, bi-duo ante Dominicam Quinquagesimæ, quæ eo anno in diem 29 ejusdem mensis incidebat. Cum vero ob Guibertinorum insidias difficilis esset ad pontificem, qui tunc apud sanctam Mariam-Novam commorabatur, aditus, summo mane sequentis diei Lambertus, relictis ad Sanctum Petrum sociis, solus ad Urbanum accedit, cui se prosternens cum lacrymis petit ab electione absolvi, *imparem se esse asserens* ad tam importabile onus, tum pro Henrici infestatione, ad quem Cameracus pertinebat, tum pro infestatione Cameracensium clericorum et laicorum B divitum, etc., ac denique pro ipsius Atrebatensis Ecclesiæ paupertate et nimia vastatione. Sed beatissimus papa (ut auctor ille prosequitur), facta absolute, et data benedictione, sicut mos est apostolicæ sedis, suscepit eum in osculo sancto, et floccipendens hæc omnia, dixit ei: Frater, non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, et cætera verba consolatoria, quæ, inquit ille, ad plenum memoriæ non occurrunt. Tum ab eo sciscitatus pontifex ubi ejus essent socii, Daiberto Pisano archiepiscopo demandavit, ut simul cum Petro Leonis curam haberet Lamberti socios ad se e porticu Sancti Petri, ubi remanserant, adduci in præparatum hospitium, quod statim factum fuit. Ac deinceps Lambertus, alii que C qui cum eo advenerant liberum habuere ad pontificem accessum.

Expectatum est ad aliquod tempus, si forte Cameracenses advenirent causam suam defensuri; sed tandem cum jamdudum terminus præfixus ad causam dicendam transactus fuisset, Urbanus accepto episcoporum et cardinalium suorum et Romanorum consilio. . . omnem Ecclesiæ Atrebatensis actionem fecit recitari, diemque statuit quo Lambertus in episcopum Atrebatensem ordinaretur. Hæc fuit Dominica Quadragesimæ, quæ, post expectatos frustra per integrum mensem Cameracensium legatos, ut ipse pontifex in bulla sua declaravit, Lambertus in episcopum Atrebatensem ab ipso Urbano consecratus est. Ejus ordinationis circumstantias refert jam laudatus auctor Gestorum Lamberti his verbis: *Ille, Lambertus, inquit: tandem requiescens ordinatur Romæ apud Sanctam Mariam-Novam a domno apostolico Urbano anno Dei Christi 1093, anni initium a Paschate repetit, nam et characteres omnes chronologici ab eo prolati, quod et ipsa rerum series necessario exigit, annum 1094 designant, xv Kalendas Aprilis, quæ tunc Dominica Lætare Jerusalem habebatur, id est quarta Dominica Quadragesimæ, die vero 19 mensis Martii, sub testimonio venerabilium episcoporum Joannis Tusculani, Humbaldi Sabiniensis, Joannis Portuensis, Brunonis Signensis, domni quoque Daiberti Pisanorum archiepiscopi, et*

cardinalium presbyterorum et maximæ multitudinis Romanorum. Post aliquot dies Urbanus Lamberto privilegium insigne ad stabiliendam Ecclesiæ Atrebatensis restitutionem concessit, quod postea in variis synodis, ac demum in Claromontano concilio recitatum et confirmatum fuit, illudque Paschalis II ac demum pontifices subsequentes passim laudaverunt et approbarunt. Datum est x Kalendas Aprilis, Indictione II, anno 1093, quod scilicet, ut modo dicebamus, in instrumentis de eo negotio datis, anni initium a Paschate passim desumatur, quod tamen Urbanus in aliis bullis eo tempore datis non servavit, ut in sententia pro Turonensi Ecclesia adversus Dolensem aliisque observare licet. Cæterum hoc privilegium inter Urbani epistolæ dabitur, sicut et quatuor epistolæ, quas eadem de causa diebus sequentibus pontifex ad archidiaconos Ecclesiæ Atrebatensis, ad ejusdem diocesis abbates et abbatissas, ad Raynoldum archiepiscopum cæterosque provinciæ Remensis antistites, ac demum post aliquot dies ad Robertum Flandriæ comitem conscripsit. Exiit de stetit sedes Atrebatensis, cujus restitutionis bullam cum Paschalis II litteris, in quibus se a sanctæ memoriæ prædecessoris sui Urbani ea de re institutio nunquam recessurum fore protestatus est, Remis in Ecclesia beatæ Mariæ conservari ait auctor Gestorum Lamberti, in sacrario, in locello aureo, qui vulgo dicitur *Berceolum*, uti videre est apud Baluzium tomo V Miscellaneorum pag. 275, ubi vir eruditus, ut jam monuimus, illa Gesta cum instrumentis ad ea pertinentibus integra exhibuit.

CXLVIII. *Dolensis, et cæteri, episcopi Britannia, Turonum restituuntur.*

Hoc ipso tempore quo Lambertus Romæ consecratus est, Radulfus Turonum archiepiscopus ibi litem prosequatur adversus Dolensem episcopum, qui, ut anno superiori diximus, metropolitani Britannia mitoris titulum et jura suorum aliquot prædecessorum exemplo ambiebat. Verum cum tempore condicto nec ipse Dolensis antistes, nec quisquam alius pro eo comparuisset, Turonensis vero archiepiscopus adversus eum varia præcedentium pontificum ac etiam conciliorum protulisset decreta, sententia adversus Dolensem pronuntiata fuit, restitutaque est in suum pristinum jus Turonum metropolis, asserta ei jurisdictione in Dolensem aliasque Britannia minoris Ecclesias. Hoc decretum bulla sua firmavit Urbanus, in qua totam controversiæ seriem retulit, quæ Nonis Aprilis hujus anni data suo ordine referetur, cum ejusdem pontificis epistolæ ad universos Britannia minoris episcopos, qua eos monet litem hanc tandem finitam esse secundum Turonensem archiepiscopum; adeoque illis præcipit ut ipsi tanquam vero et proprio suo metropolitano obediant. Hoc autem Urbani decretum ita invaluit ut, subsequentibus temporibus, quotiescunque recruduit hæc controversia, quod non semel contigit, ad illud recurri debere pontifices semper ceuserint, ut post alios ipse Innocentius III fecit, qui solemniter tandem

sententia Dolenses episcopus ab omni spe recuperandæ unquam metropolitice dignitatis prorsus removit. Porro acta integra celebris hujus causæ cum variis epistolis et aliis antiquis monumentis quæ ad hanc controversiam atinent, edidit noster Edmundus Martene in nova collectione veterum scriptorum, quæ anno 1090 edita est Rothomagi. At nec ibi, nec alias usquam reperire licuit, Urbani epistolam quam Turonenses in responsionibus ad Dolensium objecta ibi laudant pag. 148, in qua pontifex testatur Britannorum feritatem et pertinaciam tantam fuisse, ut non solum ulla excommunicatione ad Turonensis Ecclesiæ obedientiam revocari potuerint, sed etiam eos *Christianam fidem se deserturos* dixisse, si ad id quovis modo adigerentur.

CXLIX. *Lambertus Atrebatum inthronizatur.*

His ita Romæ peractis, Radulfus Turonensis et Lambertus Atrebatensis episcopi simul in Galliam repedare constituerunt. Roma egressi, *seria sextu de Dominica Quasimodo geniti*, id est die 21 Aprilis, apud Ostiam mare intrarunt. Die vero ipso Pentecostes Lambertus Atrebatum reversus *ante horam tertiam in pontificali sede*, summo totius cleri et populi consensu et applausu, *inthronizatus fuit*.

CL. *Goffridi Vindocinensis expensæ pro Romana Ecclesia. Urbani angustia.*

Verum priusquam Romam dimittamus, agendum est de Goffrido abbate Vindocinensi, qui etiam ea tempestate in Urbe morabatur, quo ad suppetias pontifici summis in angustiis constituto deferendas ante aliquot tempus advenerat. Is anno præcedenti XII Kalendas Septembri, ut habet Chronicon Vindocinense alias Andegavense a Labbeo editum, Vindocini abbas ab Ivone Carnotensi episcopo ordinatus, audito quod Urbanus in summa pressura esset, opem ei conferre statuit. Quare Romam statim profectus, quantum ibi pontifici profuerit ex ipsius epistola 8 libri I ad Paschalem Urbani successorem scripta disendum est. In ea postquam se *proprium et specialem, non adoptivum* pontificis filium, ac monasterium suum *beati Petri proprium alodium et patrimonium ex fundatorum ipsorum voluntate esse præmississet*, subjungit se *tredecim millia solidorum monetæ, inquit, nostræ in Romanæ Ecclesiæ servitium, sola dilectione, non ulla qualibet necessitate compulsus* expendisse. Postea totam rem enucleatius exponit, cuius adeo ipsa verba referre operæ pretium est, quod Urbani et Ecclesiæ Romanæ ea tempestate statum egregie repræsentent. « Inter cætera, inquit, quæ mea humilitas Romæ Ecclesiæ in sua necessitate fecit servitia, unum, quia celeberrimum fuit, nec possum, nec debeo silere.... « Primo anno, quo, Deo volente vel permittente, nomen abbatis suscepi, audivi piæ recordationis dominum papam Urbanum in domo Joannis Friscapanem habitare, et contra Guibertissam hæresin viriliter laborare. Licet locus noster pauper esset, Romam tamen veni, illius persecutiouum et laborum volens particeps fieri, et suam pro posse meo desi-

derans supplere inopiam, quod et Dei gratia feci. Mala quæ in itinere et in civitate passus sum, nostrorum per omnia, ne agnoscerer, factus famulus famulorum, longum est enarrare. Quasi alter Nicodemus ad dominum papam in domum prædicti Joannis nocte veni, ubi eum pone omnibus temporalibus bonis nudatum, et alieno ære nimis oppressum inveni. Ibi per Quadragesimam mansi cum illo; et, si fas est profiteri veritatem, ejus onera, in quantum potui, charitatis humeris supportavi. Quindecim vero diebus ante Pascha, Ferruchius, quem Lateranensis palatii custodem Guibertus fecerat, per internuntios locutus est cum domino papa, quærens ab eo pecuniam, et ipse redderet illi turrim et domum illam. Unde dominus papa cum episcopis et cardinalibus qui secum erant locutus, ab ipsis pecuniam quæsit; sed modicum quid apud ipsos, quoniam persecuone et paupertate simul premebantur, invenire potuit. Quem ego cum non solum tristem, verum etiam præ nimia angustia lacrymantem conspexissem, cœpi et ipse flere, et flens accessi ad eum dicens, ut secure cum Ferruchio iniret pactum. Ibi aurum et argentum, nummos, mulas et equos expendi; et sic Lateranense habuimus et intravimus palatium, ubi ego primus osculatus sum domini papæ pedem, in sede videlicet apostolica, in qua longe ante catholicus non sederat papa. » Epistola sequenti ad eundem Paschalem scripta, sibi ipsi gratulatur quod *post papam Urbanum, et præcipuum sanctæ Romanæ ecclesiæ filium Petrum-Leonis Guiberto abstulerit Lateranense palatium*, pecuniæ scilicet ingenti summa, quam eam in rem expenderat. Eadem compendiosus passim repetit Goffridus, potissimum epistola 13, ejusdem libri ad Calixtum papam, ubi de impensis a se in Romanum pontificem servitiis iterum loquens, ait se *plusquam duodecim millia solidorum* ex occasione consumpsisse, quæ summa, eo ipso teste, *centum marcas argenti* valebat.

CLI. *Privilegium Vindocinense.*

Paulo antequam Urbanus Lateranum Goffridi ope recuperaret, nempe pridie Idus Martii, insigne privilegium concessit Vindocinensi monasterio, quo ejus jura et possessiones asseruntur. Id confirmatum postea fuit in concilio Claromontensi, uti suo loco dicemus, quod integrum ex archivo ejusdem monasterii, inter Urbani epistolas dabitur. Huc quoque revocari debent duæ ejusdem pontificis epistolæ, quæ *Romæ datæ* dicuntur 2 Kalendas Aprilis. Primam scripsit pontifex Willelmo Pictaviensium comiti, ut illum ad restituendam Vindocinensibus monachis ecclesiam Sancti Georgii in Insula Oleronis sitam, quam ille cuidam Ebloni, uni e suis militibus donaverat, adhortaretur; altera Amato legato apostolicæ sedis aliisque duobus episcopis inscripta est, quibus pontifex injungit ut Guillelmum pro excommunicato habeant, nisi intra tempus a se præfinitum bona Vindocinensibus monachis injuste ablata restituere faciat. Hæc duo rescripta ultra

præsentem annum differri non posse ex eo colligimus, quod Willelmus in quadam charta, ea de re edita, testetur se has Urbani litteras accepisse, priusquam ille in Gallias concilia celebraturus advenisset, quam quidem chartam cum multum conferat ad illustranda Urbani Gesta, et complectatur totam hujus controversiæ, quæ sæpe recruduit, seriem, jam habes apud Beslium in probationibus historiæ comitum Pictavensium, sed rursus ad veteres Vindocinensis monasterii membranas collata dabitur; utrumque vero pontificis rescriptum ex ejusdem loci archivio proferetur inter ejus epistolæ.

CLII. *Goffridus ab Urbano fit presbyter. S. Priscæ ecclesia.*

Urbanus, itaque adeptæ Lateranensis palatii possessione, Goffridum, qui anno præcedenti, cum diaconus solum esset, ab Iyone Carnotensi episcopo in abbate benedictus fuerat, hoc anno presbyterum ordinavit, eique ecclesiam Sanctæ Priscæ, ex qua Vindocinenses monachi a Guibertinis ejecti fuerant, restituit. Hæc in variis libri primi epistolis passim testatur ipse Goffridus, potissimum epistola 14 ad Honorium papam; item epistola II Calixto II scripta, se ab Urbano *tanquam unicum filium* dilectum fuisse gloriatur. Quod vero ad ecclesiam Sanctæ Priscæ attinet, titulus est presbyteri cardinalis, quem Vindocinenses abbates diu retinuerunt, locusque ejus a monachis Vindocinensibus inhabitabatur, sed de his locus hic non est fusius disserendi. Plura de his habet Sirmondus in notis ad Goffridi epistolas. Certe jam a multis annis Vindocinenses monachi eam amiserunt, atque hodie nominatenus abbates Vindocini cardinales nuncupantur, qua nomen dignitate eos adhuc tempore Constantiensis concilii ornatos fuisse observat idem Sirmondus.

CLIII. *Episcopi Ravellensis ordinatio.*

Porro cum ex Goffridi ordinatione constet Urbanum eo tempore in Laterano palatio ordines publice contulisse, huc forte revocari potest Constantini Ravellensis episcopi consecratio, qui hoc anno Ursoni successisse, et ab Urbano, quod hæc ecclesia Romano pontifici absque medio subjecta sit, ordinatus fuisse dicitur apud Ughellum tomo I Italiæ sacræ.

CLIV. *Urbani pars in Germania prævalet.*

Haud minus res Urbani eo tempore in Germania quam apud Italos prospere succedebant, quod colligisse observat Bertoldus ob summam concordiam quæ inter Welphonem Bajoariæ ducem, et Bertoldum ducem Alemanniæ vigeat, ita ut inde *pax a Francia, Teutonica et Alsatia, usque ad Bajoariam imo et Hungariam propagata* fuerit, quam quidem pacem ideo firmam ac constantem fuisse observat idem auctor, quod principes *quisque in sua potestate justitiam facere non cessarent*; inter quos Bertoldum ducem præ cæteris eminuisse scribit. Ne vero commercium quod cum excommunicatis

A plerique pro sua conditione vix ac ne vix quidam vitare poterant, eam tranquillitatem perturbaret, ita excommunicationis sententiam Gregorii VII exemplo temperavit prudentissimus pontifex, ut, teste eodem Bertoldo, viatores, rustici, servi et ancillæ, uxoresque ac filii excommunicatorum iis communicando in eam labem non incurrerent, nisi forte illi prava sua voluntate sese ipsos vinculis excommunicationis astringerent.

CLV. *Synodus Constantiæ.*

Hæc publica tranquillitas præclaram resarciendæ in his provinciis ecclesiasticæ disciplinæ occasionem præbuit Gebehardo Constantiæ antistiti, et sedis apostolicæ vicario, qui eo animo, ut refert Bertoldus, cui soli hujus conventus notitiam debemus, *magnam synodum* Constantiæ, hebdomada majore ante Pascha cum abbatibus et clericis innumeris, ac ducibus Welphone Bajoariæ, Bertoldo Alemanniæ, et reliquis Alemanniæ principibus *canonice celebravit, ibique multa, quæ corrigenda erant, correxit*. In ea synodo presbyterorum incontinentia et *violentia* Simoniacorum damnatæ fuerunt, statutumque est ut mensis *Martii jejunium* juxta sanctorum Patrum statuta in prima hebdomada Quadragesimæ, et jejunium Junii in ipsa hebdomada Pentecostes celebrarentur. Certe varix erant eo tempore in variis Ecclesiis observandorum illorum jejuniorum consuetudines, qua de re scripsit Sigebertus tractatum singularem, quem ex ms. codice descriptum, si aliquando sese opportuna obtulerit occasio, in lucem proferemus. C Exstat etiam de eadem re concilii Claromontani decretum, at plura habentur apud Sirmondum in notis ad Goffridum Vindocinensem lib. III, epist. 25, quæ Hildeberto Cenomannensi inscripta est.

Resecata quoque fuit in eadem synodo peculiaris diœcesis Constantiensis consuetudine celebrandi festive totam Paschatis hebdomadam, in Pentecoste autem unicum tantum diem, contra vicinarum, et pene omnium orbis Christiani Ecclesiarum receptum morem, desinitumque fuit ut tam in festo Pentecostes quam in Paschate dies omnino trës observarentur. Actum denique de Præxede regina, quæ dimisso clam Henrico imperatore, qui tum Veronæ morabatur, ad Mathildem hujus anni initio ut habet idem Bertoldus, confugerat. Hæc ipsa dicitur venisse ad hanc synodum, ubi cum coram omnibus universa quæ a suo marito perpeffa fuerat exposuisset, omnes in sui commiserationem facile permovit. Ejus fugam descripsit quoque Donnizo in suis versibus, at de illius ad synodum Constantiensem accessu nihil habet.

CLVI. *Clades in Germania. Multi convertuntur.*

Multa subjungit Bertoldus de cladibus quæ hoc anno totam ferme Europam, sed potissimum Germaniam afflixerunt. Tanta fuit Ratisponæ, ut narrat ille auctor, *mortalitas*, ut intra duodecim hebdomadas hominum octo millia cum quingentis in ea urbe interierint. In una villa, cujus nomen idem auctor reticuit, homines mille et centum intra sex hebdo-

madas, et in altera quadraginta homines una die obierunt. At hæc corporum clades salus erat animarum. Qui enim illo morbo impetebantur, quasi certi essent se brevi morituros, ita præparantur ad exitum, ut id tunc ultro præstarent, quod alio tempore, inquit Bertoldus, vix a sanctioribus viris exspectari potuisset; qui vero superstites erant, ita percellantur metu imminentis morbi, ut a vitiis et peccatis omnino abstinerent, sicque multi ea occasione ad meliorem adducti frugem fuerunt; imo, plerique ad seipsos reversi, a schismaticis defecerunt. Celebris tunc erat in Alsatia Manegoldus de Lutenbach monasterii Murbacensis canonicorum regularium institutor. Is auctoritate sibi ab Urbano collata multos, etiam ex provinciæ nobilioribus, ad ipsum catervatim convenientes ecclesiasticæ communioni restituit, qui accepta salubri penitentia deinceps, Simoniacorum et incontinentium presbyterorum contubernia exosi, fideles fuere in sanctæ sedis et legitimi pontificis obedientia. Hinc, ut observat idem Bertoldus, *ecclesiastica religio jamdudum in illis partibus extincta mirabiliter reaccensa est*, monasteriis etiam restauratis, aut de novo conditis. Nam præter Murbacense a Manegoldo, ut mox dicebamus, constructum, et alia, de quibus supra diximus, monasterium Sancti Blasii in Nigra silva hoc anno, in Idus Septembris a fundamentis ædificari cœptum est sub Otone abbate; qua etiam ipsa die, idem abbas Harmaannum priorem cum aliquot sociis in orientale regnum, in marcham Hungaris collimitaneam direxit ad novam abbatiam in episcopatu Pataviensi, in loco, qui Cotheric dicitur, instituendam. Ibi, ut habet Bertoldus, habitabant primitus clerici regulares, sed illi postea a Romano pontifice et per eum a proprio episcopo impetrarunt, ut deposito clericali habitu vitam monasticam profiterentur. Celebre est illud monasterium, Gotwicense dictum, quod a sancto Almanno episcopo Pataviensi, ut in ejus Vita legitur, constructum, hodieque sub regula Benedictina perseverat. Nominatissimum etiam tunc erat in istis partibus sub sancto Theogero abbate, postea episcopo Metensi, monasterium Sancti Georgii in Hercinia silva, hodie Villepam translatum, quod pontifex, datis litteris hoc anno, sub speciali apostolicæ sedis tutamine recepit. Certe Urbanus Theogerus, ut in ejus Vita legitur, apostolis et apostolicis viris comparandum esse censebat.

CLVII. *Fulconem episcopum Bellovaci Urbanus protegit.*

In Gallia hujus anni initio episcopi Remensis provinciæ Fulconis episcopi Bellovacensis causam, quæ, ut anno præcedenti diximus, ab Urbano judicata fuerat, retractare ausi ab ipso pontifice reprehensi sunt, datis ea de re litteris ad Raynoldum metropolitanum ejusque suffraganeos Laterani in Idus Maii, proindeque hoc anno, nam annis præcedentibus Lateranum in Urbani potestate non erat; anno autem sequenti, quo defunctus est

Fulco, idem pontifex in Langobardia mense Maio longe ab Urbe morabatur. Porro hac occasione Ivo Carnotensis episcopus, qui epist. 30 Fulconem ipsum monuerat, *ut sui officii memor mundanam superbiam non armis mundanæ militiæ, quod videtur fuisse accusationis in eum intentatæ præcipuum caput, sed armis Christianæ militiæ superare decertaret*, audita post modum ejus per pontificem absolute, ferre non potuit, ut illius causa a Belgicæ episcopis in conventu provinciali retractaretur. Id ex ejus epist. 3 novæ editionis intelligimus, in qua post commendatum Urbano, cui scribebat, Fulconem, sic de eodem prosequitur: *Mihi non videtur rationabiliter posse feri ut a minori persona debeat retractari, quod sub vestri judicii examine finem sortiri meruit.* Et quidem, ut idem Ivo paulo ante scripserat, et confirmat ipse Urbanus in litteris ad Anselmum suo loco laudatis, Fulco, qui alias vir erat miræ simplicitatis, nec omnino sufficiens ad tantæ diocesis regimen obeundum, a plerisque tamen impetebatur *non tam zelo justitiæ, quam vir:utum æmulatione.* Tamen Ecclesiæ suæ auctoritate pontificia redditus, eam usque ad vitæ finem rexit.

CLVIII. *Lis inter archiepiscopum Viennæ et episcopum Gratianopolis.*

Emersit eodem fere tempore in Galliis gravis controversia inter Guidonem archiepiscopum Viennensem et Hugonem Gratianopolitanum episcopum de pago Salmoricensi, quem uterque ad suam diocesim pertinere contendebat. Ea de re libellum edidit ipse Hugo, quem inscripsit: *De injuriis quas fecit Guido archiepiscopus Viennensis Ecclesiæ Gratianopolitanæ, etc.*, in quo libro vir sanctus particulatim explicat totam hujus controversiæ seriem, ac refert pontificias litteras, quæ ejus occasione scriptæ fuerunt. Et quidem illud opusculum, non modo ea complectitur quæ ad hujus controversiæ notitiam habendam necessaria sunt, verum etiam multum conferre potest ad illustranda alia Urbani Gesta, eaque suis quæque temporibus consignanda. Unde cum nihil fere contineat quod ad institutam versum non debeat revocari, visum est illud et Appendice integrum referre, epistolis Urbani, quæ in eo habentur, collectori relictis. Hæc autem tota summa est celebris illius litis. Pagum seu archidiaconatum Salmoricensem possidebat Gratianopolitana Ecclesia, quando Guido Viennæ archiepiscopus contendens eum ad suæ Ecclesiæ jura antiquitus pertinuisse, litem ea de re movit adversus Hugonem Gratianopolitanum episcopum. Cum vero nec Viennæ, nec apud Romanos, post diversas concertationes res componi potuisset, Guido vi pagum invasit. Ea de re commoti Gratianopolitani canonici ad sedem apostolicam appellarunt, quorum querelas excepit Urbanus, statimque Hugoni Lugdunensi suo legato dijudicandæ hujus causæ provinciam commisit. Hic apud Baonem auditis partibus,

provisionem Gratianopolitanis adjudicavit, pollicitus se hanc litem in proximo concilio, quod in Galliis celebraturus esset, plane dirempturum. At Guido his prætermisissis pagum retinuit, misisque Romam legatos, qui ab ipso pontifice, nulla hujus controversiæ mentione facta, generalem Ecclesiæ suæ privilegiorum et possessionum confirmationem postularent. Quod facile ab Urbano nihil mali suspicante impetravit. Et quidem id ipsum est fortasse, quod Goffridus Vindocini abbas innuit lib. 1, epist. 11 ad ipsum Guidonem jam Pontificem sub Calixti II nomine scripta; ubi ei in memoriam revocat quantum, cum olim Romæ esset, pro eo ejusque legatis apud Urbanum laboraverit. Certe Guidonis legatus privilegium quale optaverat brevi consecutus est, atque in eo, quod forte pontifex controversiam illam de Salmoriacensi pago aut nesciret prorsus, aut certe quid de ea a legato statutum fuerit, ei dissimulatum fuisset, inter cætera Viennensis Ecclesiæ jura insereri curavit, omnem in *archidiaconia Salmoriacensi potestatem*. Neque id Viennensi legato difficile erat, quod Warmundus Guidonis decessor, similitè prorsus privilegium a Gregorio VII apposita tamen conditione, quæ in isto rejicitur, jam impetrasset. Quin et idem privilegium non semel postea a subsequentibus pontificibus confirmatum fuit, potissimum a Guidone ipso, cum papa sub Calixti II nomine factus est. Quod quidem mirum est, cum Urbanus ipse in variis passim epistolis, sicut sibi eo in negotio factum fuisse contestatus fuerit. Etiam Gratianopolitani detecta fraude, Romam statim ad Urbanum legatos miserunt, qui de hac *fraudulenta privilegii subreptione*, apud eum conquererentur, eidemque renuntiarent quod Guido, contempta apostolicæ sedis legati auctoritate, ejus judicio non paruisset. His auditis, pontifex statim litteras ad Hugonem Lugdunensem, tum alias ad Hugonem Gratianopolitanum episcopum scripsit, eisque præcepit ut, nulla habita ratione privilegii, quod paulo antea Guido obtinuerat, tota illa controversia de pago Salmoriacensi dirimeretur. Cæterum Hugo Lugdunensis, receptis Urbani litteris, rem totam ad concilium Æduense, quod post aliquot menses erat celebraturus, referendum esse censuit: quod ita factum fuisse inferius videbimus.

CLII. *Fulco comes Anagavensis absolutus in conventu apud Florentiam. Privilegium Montis Belli.*

Idem Hugo Lugduni antistes mandatum aliud eo tempore ab Urbano recepit, nempe ut Fulconem Rechinum Andegavorum comitem qui jamdudum ob captum in bello et carceri mancipatum fratrem suum Gaufridum, excommunicatus fuerat, si salva justitia fieri posset, communioni reatitueret. At illud negotium non levis esse momenti ratus Hugo, aliquot episcopos et abbates invitavit, ut secum ea de re tractarent. Convenerunt itaque cum eo apud cœnobium Sancti Florentii Aldebertus archiepiscopus Bituricensis, Oувeldus, seu Ivellus Cenoman-

orum episcopus, et abbates Guillelmus Sancti Florentii, Bernardus Majoris Monasterii, alter Bernardus Sanctorum Sergii et Bacchi, Girardus Sancti Albini, Nualdus [forte, Natalis] Sancti Nicolai, Buldricus Burgulii et Goffridus Vindocini, qui omnes uno animo censuerunt Fulconem absolvendum esse sub certis conditionibus, quarum una erat, ut absque legati consilio uxorem non duceret, *de quarum numerositate culpabatur*. Id actum fuisse hoc anno 1094 ipso die Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, probat vetus instrumentum ea de re confectum, cui omnes supradicti episcopi et abbates subscripserunt. Editum est a Sirmondo in præmissis ad Goffridi Vindocinensis abbatis opuscula. Tunc Urbanus Romæ adhuc erat, etenim die 29 ejusdem mensis Junii, quæ beati Petri martyrio consecrata est, ibidem privilegium concessit monasterio Montis Belli prope Placentiam, ut patet ex Historia ecclesiastica ejusdem urbis, a Petro Maria Campi canonico Placentino edita. Hoc vero monasterium, quod olim ad nostrum Benedictinum ordinem pertinebat, unitum tandem est an. 1484 ab Innocentio VIII congregationi Eremitarum sancti Hieronymi, uti observavit Lubinus in noticia abbatiarum Italiæ.

CLX. *Philippi regis adulterinæ nuptiæ. Concilium Remense. Professio Lamberti Atrebatensis. Confirmata divisio Atrebatensis Ecclesiæ a Cameracensi.*

Graves autem turbæ tunc Gallias exagitabant occasione Philippi regis qui, pulsa, ut jam diximus, uxore sua, Bertradam adulterino conjugio sibi copulatam, insuper habitis episcoporum ac pontificis ipsius monitis, retinere perseverabat. Plura ea de re passim habentur in Ivonis Carnotensis episcopi litteris: nec dubium quin ea occasione habitum sit concilium Remense quod hoc anno xiv Kalendas Octobris convocatum est. Et quidem cum Berta, legitima Philippi uxor, hoc anno, uti Clarius in Chronico Sancti Petri Vivi habet, mortua fuerit, sperabat forte Philippum episcopos de sua in Bertradam superinductam severitate aliquid esse remissuros. Nihil enim non movebat, omniaque pollicebatur, ut sibi hæc mulier saltem ad aliquod tempus, ut in epist. 47 Ivo ad Widonem dapiferum scribit, relinqueretur. Nihil tamen in his quæ ex concilio Remensi supersunt, legitur de Philippi nuptiis; nisi forte quod ad hanc synodum invitatus Ivo ire renuit, ut patet ex ejus epistola 35 ad Richerium Senonensem et alios Patres in ea congregatos scripta potissimum ob id, quod prævidebat non sibi fas futurum hæc in synodo veritatem dicendi. Unde cæteris episcopis nimiam eorum indulgentiam exprobrat, regi ipsi nimis exitiosam: quem nempe, si remedia ejus malo convenientia et cauteria, juxta morem peritorum medicorum adhibere voluissent, *perduxissent ad perfectam sanitatem*. Multos vero episcopos et principes ad illud Remense concilium convenisse testis est ipse Raynoldus archiepiscopus Remorum in epistola ad comitem Flandriæ: nec

mirum cum ei ipse rex interfuerit, et episcopos quamplures huc adesse voluerit, ut discimus ex jam laudato Clario, qui ad hunc annum 1094 refert Philippum regem congregasse *archiepiscopos et episcopos regni sui in civitate Remensi*, eumque a Richerio metropolitano Senonensi, ægre ferente illud concilium extra suam provinciam celebrari, impetrasse, ut Remos quoque cum cæteris episcopis conveniret, quod Raynoldus *podagrigo dolore contractus progredi non posset e sua sede*. Tres archiepiscopi et episcopi septem qui huic synodo interfuere, recensentur in codice ms. quem præ manibus habemus. Hi erant Raynoldus Remensis, Richerius Senonensis, et Raulfus Turonensis metropolitani; episcopi vero Gaufridus Parisiensis, Gauterius Meldensis, Hugo Suessionensis, Helinandus Laudunensis, Rabodus Noviomensis, Gervinus Ambianensis, et Hugo Silvanectensis. Quid autem ab eis statutum fuerit, nec in isto codice habetur, nec liquet ex ullo alio monumento. At nonnihil de eadem synodo dicimus ex gestis Lamberti Atrebatensis episcopi, quem antistitem ei interfuisse constat; unde mirum est illum inter cæteros, quos supra ex cod. ms. recensuimus, locum non habere. Hic quippe post adeptam die Pentecostes, ut diximus, sedis suæ possessionem, cum Remos non venisset solitam provincialium Belgicæ secundæ episcoporum iuxta ecclesiæ et ejus archiantistiti subjectionem juxta canones professurus, conquestus est ea de re Raynoldus metropolita, ut patet cum ex litteris exsatoriis Lamberti ad ipsum Raynoldum, tum etiam ex aliis ad metropolitanæ ecclesiæ clerum datis, quibus protestatur sibi nondum licuisse iter illud aggredi, quod se toto animo facturum pollicetur, quamprimum ei facultas data fuerit; et reipsa paulo postea Remos venit ac professionem fecit, *mense Septembri xi, Kalendas Octobris, die Natali beati Mathæi apostoli et evangelistæ, indicione ii, anno 1094* et quidem in ipso concilio, quod jam a xv Kalendas ejusdem mensis inceptum erat, ut ex Raynoldi epistola ad Robertum comitem Flandriæ patet. Lamberti autem consecratio post susceptam ejus more ecclesiastico professionem, a Raynaldo metropolitano cæterisque provinciæ episcopis, *juxta domni papæ Urbani præcepta confirmata* fuit, ut testatur idem ipse Raynoldus in epistola mox laudata ad Flandriæ comitem, ideoque referenda inter Urbani litteras. Recitatum quoque ibi fuisse Atrebatensis Ecclesiæ privilegium discimus ex nostro jam laudato ms. cod., ubi legitur *id in metropolitana basilica beatæ Mariæ semper virginis dominæ nostræ factum fuisse, in provinciali et celebri concilio, cui interfuit Philippus rex Francorum, quod celebravit Raynoldus, consedentibus ejus concilio duobus archiepiscopis et episcopis septem, quos supra memoravimus; archidiaconis quoque et abbatibus provinciæ Remensis in eodem concilio cum honesto clero et populo consistentibus*. Hæc scribebat vetus auctor paulo post Raynoldi Remensis et Hugonis episcopi

A Suessionensis mortem, utpote quorum primum *illustris et venerandæ memoriæ*, alterum *dignæ memoriæ domnum* appellat, cæteris vero absque ullo addito recenset, nisi quod Hugonem *gloriosum Silvanectensem episcopum* nuncupavit.

In eadem synodo comprobata fuisse divisionem utriusque, Cameracensis scilicet et Atrebatensis Ecclesiæ, innuit ipse Lambertus in epistola ad Odonem episcopum Cameracensem, qui velle videbatur terminos inter utramque Ecclesiam constitutos auctoritate imperatoris convellere. In hac epistola Lambertus testatur divisionem Atrebatensis Ecclesiæ a Cameracensi factam fuisse, *per concilium et auxilium Roberti comitis, in cujus potestate Atrebatum erat; necnon per licentiam et assensum Philippi Francorum regis de cujus regno Atrebatum esse dignoscitur, et per concilia sub Raynaldo archiepiscopo Remis habita, et per auctoritatem apostolicæ sedis et Urbani Romani pontificis II*. Unde patet hanc episcopalis antiquæ sedis restaurationem absque legitimis conditionibus, quod aliqui recentiores existimarunt, haud consummatam fuisse.

Unum præterea ex nostro, item cod. ms., discimus in eadem synodo factum, Manassem scilicet ad Cameracensem Ecclesiam electum, nescio quibus occulte eum incitantibus, petiisse ut Atrebatum restitueret Ecclesiæ Cameracensi. Referenda sunt auctoris nostri verba. « Dum ergo, inquit, Remorum venerabilis archiepiscopus Raynoldus Manassem, archidiaconum Remensem, Cameracensi Ecclesiæ jam designatum episcopum, commonefaceret, ut ad titulum Cameracensis Ecclesiæ sacros ordines episcopalemque consecrationem suscipere procuraret, hortatu quorundam suorum ait: Reddite mihi Atrebatum, cui providus et sapiens archiepiscopus quasi invective respondit: Domine Manasses, vultis esse primus excommunicatus ab apostolica sede, et ejus decretorum et constitutionum violator existere? pro hac ergo præsumptuosa Atrebatum reclamatione et obloquutione ad increpationem archiepiscopi culpam recognovit, veniam petiit, et in concilio absolutionem satisfaciens suscepit. » Nec plura de hac synodo habet ille auctor, nisi quod Lambertus antequam Remis egrederetur, invitatus ad concilium *Æduense* fuerit ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo, qui illud ad diem Iduum Octobris celebrandum juxta Urbani mandatum indixerat. Manasses vero nonnisi post longum tempus ordinatus fuit ob schisma Gualcherii Cameracensis archidiaconi, qui a factionis suæ hominibus electus Cameracensem Ecclesiam invadere nitebatur.

CLXI. Concilium Ostionense seu *Æduense*. Excommunicatur Philippus rex. Privilegium Atrebatense. Archiepiscopi Turonensis causa cum monachis Majoris Monasterii, et lis pro pago Salmoricensi.

Primam Augustodunensis synodi notitiam debemus Bertoldo, scribenti *generale concilium in Galliarum civitate, quam Ostionem vulgriter dicunt*, hoc anno viii Kalendas Novembris, congregatum

fuisse ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo et apostolicæ sedis legato, cum archiepiscopis et abbatibus diversarum provinciarum, quæ quidem verba Baronio ejusque sequacibus ansam præbuere concilium Ostiense, alias omnino ignotum intrudendi. At illud ab Augustodunensi concilio, quod hoc anno habitum fuisse ex auctoribus æqualibus constat, aliud non esse certissimum est: quod quidem Ostionense Bertoldus, homo exterus, appellavit ex urbis Augustodunensis vulgari vocabulo *Autun*, seu ut pronuntari solet *Ostun*, vel potius *Otun*, ex quo illi qui postea in hunc errorem impegerunt *Ostionem* urbem effinxere. Hugo Flaviniacensis in ipsa Augustodunensi diocesi abbas, auctor illorum temporum gravis et accuratus, Augustodunensis seu Æduensis illius synodi meminit in Chronico Viridunensi, ubi triginta duos episcopos cum pluribus abbatibus et viris religiosis ad eam convenisse narrat; sed nihil habet de his quæ a Patribus ibi statuta fuere. Nonnulla tamen ex ejus decretis excerpta refert Bertoldus, qui ait renovatam fuisse in ea synodo excommunicationem in Henricum regem, et in Guibertum eorumque complices; Philippum quoque regem ibi, quod, vivente sua ipsius uxore, alteram superinduxisset, excommunicatum fuisse; item damnatam sub excommunicatione fuisse Simoniacam hæresim, et presbyterorum incontinentiam; ac denique vetitum monachis ne parochialia sacerdotum officia in parochiis usurpent; quæ omnia, inquit idem auctor, ibi sunt constituta et apostolica legatione firmata.

Ad eandem synodum invitatus, ut jam diximus, Lambertus Atrebatensis antistes, ei interfuit, ut ex nostro ms. cod. discimus, in quo legitur eum ibi a *Dommo Hugone benigne susceptum, recitasse privilegium venerabilis Remorum archiepiscopi*, id est quod ab eo antistite impetraverat ad sedis Atrebatensis restitutionem, confirmandam, coram numerosa archiepiscoporum et episcoporum, et abbatum, cleri quoque et populi non parva multitudine consistentis. Quare statim Hugo Urbani nomine ad comitem Flandriæ scripsit, ut Lambertum pro vero et legitimo Atrebatum episcopo haberet; eumque adhortatus est ut ipsi ad recuperanda Ecclesiæ Atrebatensis bona, adiutorium impenderet; hæc epistola, inter Urbani, cujus nomine scripta est, litteras proferetur ad nostrum codicem ms. collata.

Actum etiam est in eadem synodo de gravi controversia, quæ jamdudum vertebatur inter Rodulfum Turonensem archiepiscopum, et monachos Majoris-Monasterii, occasione privilegii, quo isti, ut ad annum 1090 diximus, ab Urbano donati fuerant. Hæc causa jam paulo antea ventilata fuerat in concilio Brivatensi coram eodem Hugone legato, assistentibus ei duobus aliis archiepiscopis, *Auziensi scilicet et Narbonensi, cum multis diversarum provinciarum episcopis et abbatibus; assistentibus etiam diversorum graduum ac dignitatum personis*. Sed quæ ibi componi non potuerat, feliciter assecuta fuisse

A exitum in hac Æduensi synodo, si Rodulfus archiepiscopus concordia, cui videbatur consensisse, stare voluisset. Etenim cum ex una parte ipse Rodulfus, et Joellus Cenomannensis episcopus, ex altera vero Bernardus Remensis prior Majoris-Monasterii, Hilgodus Suessionensis episcopus tunc ejusdem loci monachus, qui ipsum privilegium Romæ impetraverant, et ejusdem Hilgodi frater Andreas multum ultro citroque decertassent, pax tandem inter eos inita est, sed quæ brevi postea fracta fuit, ut ex colloquio Dolensi colligimus. Ibi enim coram eodem Hugone, ac Amato Burdegalensi, archiepiscopis et apostolicæ sedis legatis præsentibus Pictaviensi et Cenomannensi, aliisque multis episcopis eadem causa cum multa contentione rursus B agitata fuit, Bernardo abbate cum suis monachis ex una parte, et Rodulfo archipræsule cum suo clero ex altera stantibus. Sed nihil quoque ibi profectum est, lisque indecisa mansit ad annum sequentem, quo, ut ibi dicturi sumus, in concilio Claromontano omnino fuit absoluta. Hæc fusius referuntur in libello de rebus Majoris-Monasterii per Bochellum edito ad calcem Historiæ Gregorii Turonensis, quem librum qui plura cupit consulat. De eadem re Radulfo Turonensi scripsit Ivo Carnotenus epist. 235, ex qua intelligitur id potissimum in hac causa archiepiscopo displicuisse, quod ei Bernardus abbas subjectionis professionem facere detrectaret

Convenerant etiam ad illam synodum Æduensem Guido Viennensis archiepiscopus et Hugo Gratianopolitanus, quorum lis de Salmoriacensi pago ibi quoque coram synodi Patribus ventilata fuit, sed minime composita. Nam cum Guido prolatis falsis litteris jamjam esset condemnandus, pollicitus est se Hugoni quamprimum Viennæ satisfacturum esse; sed nec ipse suis promissis stetit, ut videre est in Hugonis libello, qui in Appendice hujus voluminis habetur.

CLXII. Turbæ occasione Philippi regis.

Haud dubium quin excommunicatio adversus Philippum regem in eadem synodo Æduensi intentata aliquot in Gallia motus excitaverit. Certe moderatores fuerunt Patres concilii Remensis, quod forte Philippo magis addicti essent: et quidem Raynoldus Remensis archiepiscopus, qui illi synodo præfuit, magna apud regem pollebat auctoritate, unde Urbanus Hugoni Lugdunensi scribens de causa pagi Salmorianensis, eum monet, ut *pro conservanda pace et negotio facilius peragendo, utatur concilio Remensis archiepiscopi, quod in ejus manu familiaris causa regis versaretur*; ob scilicet ejus sedis dignitatem, et forte propria merita: nam hunc antistitem ipse Urbanus, et alii quoque ejus ævi viri illustres multis laudibus sunt prosecuti. Cæterum, si bene conjicio, occasione hujus excommunicationis indicta fuit synodus Trecentensis, quæ, ut habet Ivo, epist. 46, ad Urbanum data celebrari debebat Dominica prima post festivitatem omnium Sanctorum, ad quam *Remensis, et Senonensis, et*

Furonensis archiepiscopi suos suffraganeos invitaverant. Cum tamen nullam tunc synodum Trevis celebratam inveniamus, hæc ipsa forte est, quæ apud Remos hoc anno mense Septembri, ut vidimus, ab ipsis tribus archiepiscopis habita fuit, haud dubium in hanc urbem translata, quod, ut ex Clario observavimus, Raynoldus Remensis antistes, infirmitate detentus, extra urbem suam progredi non valeret: atque eo pacto illud concilium, non occasione jam late excommunicationis, nam Æduensem synodum præcessit, fuisset indictum; sed quod Philippus id ut fieret in synodo Æduensi, quod revera contigit, vereretur. Ut ut fuerit, ex laudata Ivonis epistola discimus, Philippum hac sententia exasperatum legatos ad Urbanum misisse, qui *impunitatem hujus flagitii*, sic loquitur Ivo, *a pontifice postulerent*, minas intentaturi, ut nisi regi ab anathemate soluto *corona*, id est, cæremonia cum in præcipuis festivitatibus coronandi in Ecclesia restitueretur, eum brevi ab ejus obedientia discessurum. Ivo interea, qui huic concilio interesse noluit, *timens ne quid contra justitiam, aut sedem apostolicam moliretur ille conventus*, quique adulterinas Philippi nuptias palam et privatim, scriptis et verbis, impugnare non cessabat, ab eodem rege ad placitum invitatus, ire recusavit, ob interdictum, ut ipsi regi scribit epist. 28, ei ab Urbano torum mulieris adulteræ, quam uxoris loco illegitime habebat: in cuius rei odium idem antistes in carcerem inductus est, et ejus Ecclesiæ bona direpta sunt, ut ex variis ejus epistolis patet, non quidem regis jussu, sed qui hoc ab aliis factum dissimulabat. Imo vero, cum rex eundem Ivonem ad concilium invitasset, tamen non solum ei, qua de re epist. 35 conqueritur, commeatum providere renuit, sed etiam vetuit, ut ipsemet testatur Ivo, epist. 28, *ne ullum ei, quod tamen præceperat pontifex, sacramentum de securitate fieret.* Hinc Ivo lædio affectus, et tot turbarum pertæsus Urbano non semel scripsit, ut ei ab episcopalibus curis absoluto, privatam vitam agere permitteret.

CLXIII. *Urbanus cum rege moderate agit.*

Cæterum Urbanus post concilium Æduense, recepta Philippi legatione, quam ex Ivonis epist. 46 supra memoravimus, remissius cum eo egisse videtur; quod forte hanc causam, quæ sane difficilis erat et maximi momenti, in Placentina synodo accuratius cum cæteris episcopis examinare jam decrevisset: exinde tamen nonnulli episcopi, qui antea regi plane adversabantur, aliquantum titubare cœperunt, quos Ivo in primo proposito confirmare nisus est. Huc nempe revocari debere non dubitamus ejus epistolam 46, in qua Waltero Meldensi episcopo sic scribit: *Vobis consulo, ut regis conjugium, quod ante factum ratione resistente non laudastis; post factum nec dicto nec facto inconsulte approbetis.* Idem dicendum de ejusdem epistola ad Fulconem Bellovacensem inferius laudanda. Quin et pontifex, si Hugoni Flaviniaciensi credamus, Philippo

A Treccensi, et eidem Waltero Meldensi episcopis, qui *pravariicati*, ut ille auctor scribit, fuerant, non modo culpam remisit; verum etiam Hugonem legatum suum eo adegit, datis Romæ litteris, ut eos in comunione et pacis osculo reciperet. Nemo tamen sibi persuadeat Urbanum unquam illis Philippi nuptiis consensisse, aut saltem cupiditati regis, ob humanos timores non satis viriliter restitisse, ut illi innuere videtur Hugo Flaviniaciensis. E contrario certum est eum hac in re nunquam a vero et recto deflexisse, ut patet ex ejus epistola ad Raynoldum Remensem archiepiscopum ac ejus suffraganeos ea de re data. Imo ipse Ivo, quem nemo dixerit hac in re Urbano, aut cuiquam hominum pepercisse, epist. 30 ad Fulconem Bellovacensem episcopum, B talia fortasse cogitantem, ad perseverantiam adhortatur, eique exemplar litterarum pontificis post legatorum regis discessum conscriptarum transmittit, ut sciatis, inquit, *quia dominus papa, etsi non antecedit, non tamen retro cedit.* At qui regi favabant id spargebant in vulgus, quod ansam præbuit Hugoni Flaviniaciensi et forte aliis nonnullis paulo liberius hac occasione de Urbano loquendi, sed immerito plane. Nec defuerunt etiam qui conarentur Ivonem ad regis partes attrahere, aut saltem ei persuadere ut rem dissimularet. Id probant duæ ejus epistolæ 23 scilicet et 47 ad Widonem regis dapiferum, qui eum ad concordiam sub hac specie cum rege ineundam invitaverat, sed incassum. Captis quippe fortiter hæsit intrepidus antistes, Urbani C litteris, quas ea de re ad archiepiscopos et episcopos Galliarum idem pontifex scripserat communitus; unde Ivo, sicuti semper fecerat, invehi non destitit in eos episcopos, quos credebatur regis pravitati nimium indulgere.

CLXIV. *Litteræ Urbani ad comitem Tolosanum pro Moissiaci, et cæmeterio beate Mariæ Deaurate.*

Pauca antequam hunc annum absolvamus dicenda sunt de nonnullis Urbani epistolis, quæ etsi notis chronicis destitutæ sint, ex iis tamen quæ completuntur, videntur potius anno præsentem quam alieti debere illigari. Certe ex iis nonnullæ ultra hunc annum differri non possunt. Prima ex iis est ad Guillelmum comitem Tolosanum, in qua hunc principem laudat pontifex ob pia quædam ejus opera, et tuitionem in monasteria Moissiacense et Lezatenze irrogatam. Tum ei indulget, ut cæmeterio in beate Mariæ ecclesia instituto, ibi eam sua omni ejus progenie liceat sepeliri. In hac epistola memorat Urbanus alias litteras a se in Asquilini abbatis Moissiacensis gratiam datas episcopo Caturcensi, quas præ manibus habemus ex cod. ms. in quo Guillelmo ejus urbis episcopo inscriptæ habentur; sed cum nullus ejus nominis, vivente Urbano, Caturcensi Ecclesiæ præfuerit episcopus, vereor ut in referendo eo nomine error in codicem irrepserit. legendum haud dubie Gerardo, qui toto Urbani viæ tempore rexit hanc Ecclesiam: unde conjici potest in primariis ejus epistolæ exemplis primam solum-

modo ejus nemini litteram G. appositam fuisse, quam amanuenses temere ad Guillelmum pro Gerardo deflexerunt. Certe Aymericum Peyrat abbatem Moissiaci in Chronico qui eas, uti ait, refert *ex originale*, sed quod *vix legi poterat*, in multis errasse ex ipso ejus authentico patet, quod in Bibliotheca Colbertina asservatur. Porro ideo has litteras ad præsentem annum revocamus, quod hoc ipso, aut certe anno sequenti, Guillelmus comitatum Tolosæ abjecisse videatur; præcedenti vero, nondum ecclesia Sanctæ Mariæ ad sepeliendos comites deputata fuerit, ut patet ex veteri instrumento anni 1093 apud Catellum relati: quo post longas inter ecclesias Sancti Stephani et Sancti Saturnini pro jure cæmeterii concertationes, statutum ex partium consensu ab Isarno Tolosano cæterisque comprovincialibus episcopis fuit, ut episcopi, comites, milites, ac eorum uxores, ac filii et filiæ apud Sanctum Saturninum; cæteri vero omnes apud Sanctum Stephanum sepelirentur, nulla beatæ Mariæ mentione facta. Hinc nonnisi post initam illam concordiam, Guillelmus, qui erga sanctam Dei Genitricem bene affectus erat, ab Urbano impetrasse dicendus est ut tam ipse quam sui posterii in ejus percelebri basilica tumularentur: quam Urbani concessionem Paschalis II ejus successor postea confirmavit. Visitur hodieque in ea ecclesia, vulgo Beatæ Mariæ Deauratæ (*La Daurade*) dicta, quæ nostræ congregationi Sancti Mauri ordinis Benedictini addicta est, epitaphium unius ex Alfonsi comitis filiis, sæculo sequenti in cunis mortui, marmori inscriptum, in quo Urbani ea de re decretum laudatur his versibus:

Vir sacer Urbanus Romanus papa secundus

Esse cimeterium præcipit hoc comitum.

Insuper, ut didici, jubet illos hic sepeliri,

Sacro mandato civibus inde dato.

Circa idem tempus monachis Silvæ Majoris qui apud Sanctum Antonium debebant indulsit pontifex ut in propria ecclesia sepeliri possent, contra quam a Simone episcopo statutum fuerat, ut ex ejusdem Simonis instrumento patet, cui S. Geraldus Silvæ Majoris abbas subscripsit anno 1095 defunctus.

CLXV. *Bilionensium canonicorum repressa temeritas.*

Ad hujus quoque anni finem revocari posse visum est ejusdem pontificis epistolam Duranno Arvernensi episcopo, qui anno sequenti mortuus est, inscriptam adversus Bilionenses canonicos, qui immani sacrilegio ecclesiam, omnemque sacram et communem suppellectilem prioratus Sancti Lupi, a Celsinianensi ordinis Cluniacensis monasterio dependentis, diripuerant. Hæc controversia, quam Durannus non composuerat, paulo post ejus mortem recruduit, re ad Guillelmi illius successoris curiam delata. Bilionenses causa prorsus cecidere, ut fusius narratur in veteri instrumento quod ex chartario Celsinianensi vidimus.

PATROL. CLI.

CLXVI. *Urbanus in Tuscia prævalet. Henricus in Longobardia. Placentina synodus indicta.*

Roma jamdudum exierat, ut Bertoldus scribit, Urbanus, cum sub hujus anni finem *Natalem Domini in Tuscia gloriosissime celebravit*; ubi indefessum suarum partium defensorem habebat *Dagobertum*, seu Daibertum antistitem Pisanum, quem idem pontifex, ut diximus, pallii honore aliisque archiepiscopalibus insignibus ac juribus jam antea donaverat. Octobris initio Pisis versabatur Urbanus, si credimus (et cur iis ea in parte non crederemus?) iis litteris quas Humbaldus Lemovicus episcopus falsavit, ut ad initium anni 1096 dicemus. Henricus interea, id est sub hujus anni finem et sequentis initio, ut prosequitur Bertoldus, in Longobardia morabatur *pene omni regia dignitate privatus*, quod Conradus ejus filius, qui anno 1093 incunte rex Italiæ renuntiatus fuerat, Mathildi comitissæ, cæterisque Sancti Petri, uti eos appellabant, fidelibus conjunctus, totum robur paterni exercitus in Longobardia obtineret; quare pontifex, cujus res adeo tunc prosperæ erant, hac temporum opportunitate bene utendum ratus, *in media Longobardia*, ait Bertoldus, *in civitate Placentina, inter ipsos schismaticos, et contra ipsos generalem synodum condixit, ad quam episcopus Italiæ, Burgundiæ, Franciæ, Alemanniæ, Bajoariæ, aliarumque provinciarum canonica et apostolica auctoritate missis litteris convocavit*. Has ad metropolitanos universos transmissas fuisse, ut ipsi suos suffraganeos cum abbatibus eis subjectis ad concilium invitarent, discimus ex epistola Raynoldi Remorum archiepiscopi ad Lambertum Atrebatensem episcopum ea occasione scripta, quæ adeo inter Urbani epistolas, cum ipsæ pontificiæ litteræ amplius non existant, referetur.

CLXVII. *Urbanus Bononiam venit.*

Pontificem e Tuscia profectum Bononiam adiiisse scribit Ghirardæus, in ejus urbis Historia, ubi asserit eum magno cum apparatu ibi fuisse a civibus susceptum, atque inde abeuntem septum fuisse tribus equitum Bononiensium cohortibus, quæ ipsa Claromontem usque comitatæ fuerunt, præsidii procul dubio simul et honoris causa.

CLXVIII. *Urbanus synodum Guastallensem celebrat. Canusii a Mathilde excipitur.*

Eundem tunc temporis magno cardinalium, episcoporum ac principum Italiæ comitatu stipatum apud Guardescallum, seu ut vulgo appellatur Guastallam, synodum habuisse narrat Sigonius, libro IX De regno Italiæ; quod etiam alii auctores habent. Et quidem Pandulfus in Urbani Vita, inter alia concilia quæ ab eo celebrata fuisse memorat, unum occurrit *Ewardastallense in Langobardia*; in quo factam fuisse præfationem de beata Maria scribit, quæ vulgo ipsi tribuitur. Verum cum nihil ibi statutum fuisse usquam legatur, ob id solum hanc synodum coactam fuisse verisimile est, ut quæ ad Gallicanum iter, et ad concilium Placentinum, quod janijam pontifex erat celebraturus, necessaria erant,

rite disponerentur. Favet huic conjecturæ Sigonius A ipse, qui eandem synodum ad hujus anni 1094 finem revocat; tum subjungit Urbanum inde profectum magnifico apparatu Canusii a Mathilde comitissa exceptum fuisse. Wardastallum ac Canusium pontificem adiisse testis quoque est Ripamontius, cui alii auctores astipulantur. Nonnulla habet Dominizo de Urbani in Longobardiam adventu, sed locum non exprimit ubi a Mathilde fuerit susceptus, nec aliam præter Placentinam synodum commemorat. At Ciaconius synodo Placentinæ præmittit aliam apud Willam Rastallam super ripam Padi, cui Mathildem interfuisse scribit.

CLXIX. *Urbanus Cremonæ. Privilegium dat S. Ægidio et Parthenoni Cremonensi.*

Placentiam pergens Urbanus Cremona transivit, ibique scripsit epistolam ad universos Gothiæ fideles in gratiam monachorum Sancti Ægidii Vallis Flavianæ, quibus Raymundus comes nonnulla restituerat, quæ huic monasterio ipse et ejus antecessores injuste abstulerant. In pontificiis ea de re litteris, quæ postea in synodo Placentina relectæ et confirmatæ fuerunt, datis Cremonæ hoc anno XII Kalendas Martii, mentio fit Herviræ uxoris Raymundi, cujus nomen hic commemoramus, quod illud varie apud varios etiam antiquos auctores referatur. Idem pontifex privilegium concessit Gissæ abbatissæ monasterii Sancti Joannis Evangelistæ prope eandem Cremonam urbem, quod cum nullum habeat in codice ex quo illud habemus, chronologiæ notam, huc revocare visum est. Mirum autem est nullam hujus monasterii mentionem inveniri, ne quidem apud Lubinum in Notitia abbatiarum Italiæ, cujus conditores fuisse Bernardum comitem, et Bertham ejus uxorem tempore Gregorii VII ex hoc diplomata discimus.

CLXX. *Concilium Placentinæ.*

Sub finem Februarii pontifex Placentiam advenit concilium mox celebraturus, quod hoc anno habitum fuisse omnes consentiunt. Si vero concilium Placentinum auctor Chronici Malleacensis, aliique nonnulli auctores anno 1094 consignarint, hac in re secuti sunt veterem Gallorum computandi morem, qui anni exordium a Paschate repetebant. Placentinam Ecclesiam tunc regēbat, si Ughello credamus, Addo seu Aldus, Henrici Augusti consiliarius, cui, post Bonizonem Sutriensem, præmittit ille auctor Vindicium anno 1091 et Watrium, natione Gallos, quos forte huic Henriciano episcopo Urbanus opposuerat, eo modo quo ipsius Urbis cives Ecclesiæ Romanæ addictissimi Bonizonem antea adoptarant. Porro ad concilium tanta convenit ex omni natione quæ sub cœlo est hominum multitudo, ut eos nulla ecclesia nullave domus publica aut privata, imo nulla etiam platea urbis continere potuerit; quare pontifex synodi conventus extra urbem in campo celebravit, ipso testante Bertoldo, qui etiam paulo inferius scribit ad cam clericorum quatuor fere millia, laicorum vero plus quam triginta millia occurrisse. Hinc

ejus Acta apud Holstenium et Labbeum testantur concilium primo ac tertio die in campo sedisse, quod tantus populus ad illud venisset, ut nulla eos ecclesia capere valuerit.

CLXXI. *Quo tempore habitum sit Placentinæ concilium, et qui ei adfuerint.*

Hanc synodum circa mediam Quadragesimam celebratam fuisse scribit Bertoldus. id est ipsis Kalendis Martii, ut habet vetus codex a Labbeo laudatus, et consentit Dominizo in versibus quos in app. referemus. Eam vero diebus septem perdurasse Acta jam laudata perhibent his verbis: *Septimo tandem die post tractationem diuturnam synodi capitula prolata, et assensu totius concilii comprobata fuere.* Certe eam ultra dies octo non productam fuisse colligimus ex

B Urbani epistola ad Noviomenses data die VII Idus Martii, post absolutam synodum. At nusquam legitur quot vel qui episcopi ei interfuerint, nisi quod in veteri Chronico Saxonico, quod ms. habemus, dicatur Henricus in ea synodo a ducentis fere Patribus communionem ecclesiastica privatus fuisse. Item testatur Albertus Stadensis abbas in suo Chronico. Acta vero quæ modo ex Labbeo laudabamus, habent hanc synodum præsidente domino Urbano cum episcopis et abbatibus tam Galliarum quam et Longobardiæ et Tusciæ fuisse celebratam; sed nonnullos quoque episcopos ex Alemannia, Bnjoaria, aliisque provinciis huc convenisse Bertoldus affirmat, ex quibus Dimonem, seu Thiemonem Salisburgensem archiepiscopum et Udalricum episcopum Patavien-

C sem ex Bnjoaria, Gebhardum Constantiensem ex Alemannia et Udalricum Augiæ abbatem, data occasione, recenset; certe Udalricus illis temporibus, ut idem auctor scribit, ab ipso pontifice in abbatem consecratus fuit. Aliorum quorundam antistitem nomina ex aliis monumentis discimus. Sic Hællus Cenomannorum antistes in Actis ejus Ecclesiæ episcoporum, editis tomo III Analectorum Mabillonianorum, dicitur eo tempore Romam adiisse, atque benigne ab Urbano acceptus cum eo apud Placentiam apostolico interfuisse concilio. Idem colligimus de Radbodo episcopo Novionensi ex epistola mox laudata, et de Hugone Gratianopolitano, ex epistolis de controversia pagi Salmoriacensis. Haud dubium quin eidem synodo interfuerint Narbonensis et Arelatensis archiepiscopi cum episcopis Nemausensi et Magalonensi, quibus Urbanus Psalmodiensium causæ cognitionem adversus Massilienses Sancti Victoris monachos hoc anno commisit, si non fallit instrumentum ea de re confectum. At probabilius est annum 1094 pro 1096 initio ejus instrumenti irrepsisse. Alios fortasse nobis suppeditabunt alia antiqua monumenta, sed nullum plures indicat quam privilegium Sancti Ægidii jam laudatum, quod in hac synodo cum Urbano confirmarunt multi cardinales, episcopi et tres abbates, quorum nomina huic privilegio subnectuntur. Pontifici in eadem synodo consiliarium adfuisse sanctum Brunonem, parentem Carthusianorum, omnes ferme vulgati auctores

tradiderunt, nec animus est hanc opinionem impugnandi; at illis assentiri non possum qui asserunt huic sancto viro tunc temporis oblatum fuisse a pontifice archiepiscopatum Rhegiensem in Calabria. Hoc enim ad aliud tempus revocandum esse, ut jam alias diximus, ex eo evincitur quod tunc ejus Ecclesie sedes vacua non fuerit. Ut ut sit, certum est Brunonem, etsi Urbanum Placentiam usque comitatus sit, in Gallias cum eo non rediisse; quod forte ei grave fuisset per tot civitates ac provincias pererrare: quare in Calabriam secessit, ubi jam tum ordinis sui fundamenta posuerat multisque donatus fuerat possessionibus, ut patet ex Rogerii comitis et aliorum instrumentis, quæ passim in libris editis occurrunt.

CLXXII. *Quid in eodem concilio tractatum. De divortio Praxedis Augustæ. Excommunicatur Philippus rex. Expeditiones sacræ.*

Auctor est Ordericus Vitalis, initio libri ix, Urbanum papam in concilio Placentino *de peccatis aliisque utilitatibus sanctæ Ecclesiæ diligenter tractasse*. Sed quæ hic auctor summam protulit operæ pretium est paulo accuratius ex aliis scriptoribus, ac potissimum ex Bertoldo, singulatim, prout fas erit, expendere. Ad hanc synodum venerat Praxedis Augusta, a chronographo Saxonico, quem jam laudavimus, et a Dodechino dicta Adheleidis, cujus ab Henrico imperatore secessum approbarunt Patres, cum ab ea audiissent varias contumelias, et inauditas fornicationum spurcitas quas a marito passa fuerat. Hinc commissorum delictorum quæ non nisi invita perpetrasse videbatur, venia ei data est, et remissa pœnitentia quæ injungenda fuisset ad tantorum facinorum expiationem, quod delicta sua palam non erubisset confiteri. Hæc vero, recepta in concilio absolute, in patriam suam revertisse dicitur, ubi reclusa in monasterio vitæ religiosæ exercitiis operam navans, sancto fine quievit.

Philippus Francorum rex, qui anno præcedenti, ut diximus, ab Hugone legato sedis apostolicæ ob adulterinas ejus nuptias excommunicatus in Augustodunensi concilio fuerat, *legatione* ad hanc synodum missa, inducias a pontifice accepit ad festum Pentecostes; ipse vero Ilugo, quod, ab Urbano vocatus ad synodum, nec ipse nec ullus ab eo missus interfuisset, a legationis apostolicæ officio suspensus est.

Advenerunt ad eandem synodum Alexii Constantinopolitani imperatoris legati, ad implorandam pontificis et Christianorum principum opem adversus infideles, qui ad muros usque Constantinopolitanos omnia subjugarant. His in concilio expositis, multi ad expeditionem in has regiones suscipiendam jam tunc se astrinxerunt; quod famosæ illius, quæ postea in Claromontano concilio decreta fuit, expeditionis aliquod veluti præludium fuit. Et quidem Petrus eremita, ut scribunt vulgati auctores historiæ expeditionum Jerosolymitanarum, ex Oriente reversus pontificem, antequam Roma exiret, jam anno præ-

cedenti convenerat, eique nomine patriarchæ Jerosolymitani exposuerat quam necessarium fore et Christiani principes, simul in unum conjunctis viribus, sacram expeditionem suscipere in Orientem, ad locorum sacrorum recuperationem et tutamen Christianorum, qui in his regionibus positi sub infidelium jugo opprimebantur; quare dum Urbanus absoluta Placentina synodo, aliam celebraturus eadem de causa in Gallias veniret, Petrus ipse varias provinciis eo animo peragrabat, ut populorum et potissimum virorum nobilium animos ac principes ad has expeditiones amplectendas præpararet.

CLXXIII. *Hæreses proscriptæ.*

Proscriptæ in eadem synodo hæreses quæ Ecclesiam tunc temporis perturbabant. Præcipuæ erant Simoniacorum et eorum qui ab ipsis, quos uti tales noverant, fuerant ordinati; item Nicolaitarum, seu presbyterorum aliorumque majorum clericorum incontinentium. Renovata sunt etiam ibi, ut refert Bertoldus, *dira in Berengarianam hæresim jam ab antiquo sæpissime anathematizata; et contra eam sententia catholicæ fidei firmata fuit: videlicet quod panis est vinum cum in altari consecratur, non solum figurate, sed etiam vere et essentialiter in corpus et sanguinem Domini convertantur*. Denique anathemata *cum candelis ardentibus* in Guibertum et ejus complices, quod jam non semel factum fuerat, iterum pronuntiata et renovata uno omnium Patrum voto et consensu fuerunt. Ejusdem et Henrici *facta* damnata a Patribus fuisse narrat Dominizo, qui refert Henrici in Praxedem flagitia in publicum evulgata, multis occasionem deserendi imperatoris præbuisse: quod Urbano animo adjecterat ad iter in Longobardiam suscipiendum, ibique synodum celebrandam. Videsis ejus auctoris versus in Appendice.

CLXXIV. *Augia episcopo Constantiensi subjecta.*

Testis est Bertoldus Urbanum in ea synodo *omnem potestatem in clerum et populum Augiensis insulæ* Udalrico Augiæ abbati, quem ipsemet eo tempore consecraverat, interdixisse, eamque concessisse Gebhardo Constantiensi episcopo, qui concilio præsens erat; hinc cum paulo post Udalricus *de illa sese intromisisset* litteris Urbani redargutus est. Sed ille litteræ interierunt.

CLXXV. *Canones. De Ecclesiæ disciplina.*

Præclara etiam in eadem synodo circa mores et disciplinam ecclesiasticam instituta et promulgata fuere, quorum nonnulla capita recenset idem Bertoldus. Inter alia, inquit ille auctor, cautum est ut ad pœnitentiam non recipiantur qui concubinas, et odium ex corde, et quodlibet mortale peccatum dimittere nollent. Ut nullus presbyter, nisi proprius episcopus hanc ei curam commiserit, quempiam ad pœnitentiam recipiat. Ut iis qui corpore non vero mente inter excommunicatos morantur, ad confessionem rite venientibus Eucharistia non denegetur; modo excommunicatorum sacramentis non communicaverint. Ut eorum qui ab excommunicatis ordinati fuerint irrita non sit ordinatio, modo probare va-

leant se nesciisse suos ordinatores fuisse excommunicatos : » ex quo canone patet ejus concilii Patres non censuisse ordinationes ab excommunicatis factas, invalidas esse. « Statutum quoque fuit ut pro chrismate, baptismo et sepultura nihil unquam exigatur : denique, ut jejunia Quatuor Temporum custodiantur statis hebdomadis, quæ ibi designantur. » Eiusdem concilii canones quindecim haberi in collectione Anselmi Lucensis episcopi scripsit Baronius, qui reipsa passim in codicibus mss. ejus auctoris occurrunt, sed id intelligendum est de additionibus ad hanc collectionem factis, quippe cum Anselmus novennio ante illam synodum ad cælos abierit. Illi autem canones Anselmiani, si ipsi sunt quos Labbeus ex variis codicibus mss. vulgavit tomo X Conciliorum : quippe qui omnino conveniunt cum iis statutis quæ ex Bertoldo laudavimus. Idem passim in variis Gratiani et aliorum compilatorum decretis occurrunt. Ex his septem priores conditi sunt adversus Simoniacos, aut eos qui ab illis ordines susceperint; quinque sequentes eos tangunt qui ab ipso Guiberto antipapa aut ejus complicitibus et aliis schismaticis fuerant ordinati. Decimus quintus, qui in aliquot codicibus desideratur, et tamen laudatur a Gratiano, vetat ne quis ordinetur absque titulo, aut ne ordinatus in una ecclesia ad aliam transmigret, neve aliquis duabus in Ecclesiis rituletur. Addunt nonnulli codices canonem unum passim a variis auctoribus laudatum, contra clericos qui investituram dignitatum ecclesiasticarum a laicis recipiunt.

CLXXVI. Præfatio de B. Maria.

Recepta est apud auctores vulgatos traditio, Urbanum papam in hoc concilio decimam præfationem quæ est de beata Maria, novem antiquis addidisse. Id disertè habetur in veteri codice ms. archimonasterii Remigiani apud Remos, ab annis circiter quingentis scripto, ubi post relatum sub Pelagii papæ nomine de novem præfationibus decretum, eadem manu adduntur hæc verba : *Decima addita fuit in concilio Placentino sub Urbano papa celebrato. Rem vero sic contigisse ferunt. Cum pontifex apud Sanctam Mariam de Campania, vetustissimæ pietatis templum, sacris operaretur, ut Deus incæpta concilii bene verteret, jamque præfationem offerret; repente ex instinctu divino in illa dulcissima verba populo demirante prorupit: « Et te in veneratione beatæ Mariæ virginis collaudare, benedicere et prædicare; quæ et Unigenitum tuum sancti Spiritus obumbratione concepit, et virginitatis gloria permanente huc mundo lucem æternam effudit Jesum Christum Dominum nostrum, per quem, » etc. quam præfationem universalis post modum Ecclesia adoptando probavit, et etiam nunc retinet. Hanc nonnulli a beato Brunone editam fuisse volunt; at eam ab ipso Urbano factam fuisse disertè tradit Pandulfus in ejus Vita, non quidem in Placentina, sed in Ewardastallensi, ut jam monuimus, synodo. Plura de hac præfatione habet Petrus Maria Campus in Historia*

Placentina, lib. XII ad an. 1095; quæ cum non satis sibi consent, huc referre visum non est.

CLXXVII. Confirmatum S. Ægidii privilegium. Item Cluniacense. Lis de pago Salmoriacensi.

Actum etiam in Placentina synodo de aliquot privatis monasteriorum et aliarum Ecclesiarum negotiis. Certe jam supra observavimus Urbani diploma, quo bona quædam monasterio Sancti Ægidii a Raymundo comite restituta, coram hujus concilii Patribus recitatum ac laudatum fuisse. Confirmata etiam ibi fuere privilegia monasterii Cluniacensis, ut ipse pontifex testatur in diplomate ea de re dato post aliquot dies, sancto Hugoni, ihscripto. Litem de Salmoriacensi pago inter Guidonem Viennæ et Hugonem Gratianopolis episcopos jam in variis conventibus, ut diximus, ventilatam, in hac quoque synodo agitatam fuisse discimus ex ipsius Hugonis libello, in quo refert pontificis epistolam ad Guidonem datam Placentiæ die IV Idus Martii, ut eum ad meliorem sensum revocaret. Sed frustra; at die præcedenti scripserat pontifex ad Robertum Flandriæ comitem, ut Lamberto episcopo Atrebatensi suppetias ferret ad recuperanda suæ ipsius Ecclesiæ bona, quæ ob ejus cum Ecclesia Cameracensi unionem distracta fuerant. Hæc etiam ipsa die, ut codex noster ms. præfert, alias litteras scripsit idem pontifex Gualchero electo Cameracensi, ut ne impeteret quod a sede apostolica de divisione Cameracensis et Atrebatensis Ecclesiarum constitutum fuerat; ex quibus epistolis colligere licet actum quoque fuisse in concilio Placentino de restitutione Atrebatensis Eccles. jam in multis conciliis confirmata.

CLXXVIII. Urbanus synodo absoluta varia concedit privilegia. Hirsaugiense, etc. Epistola ad Noriomenses. Duæ pro Atrebatensi Ecclesia. Una pro lite Salmoriacensi. Privilegium Magalonense. Privilegium Cluniacense.

Hæc de negotiis quæ in ipsa synodo tractata fuerunt, quantum licuit collegimus, at hinc inferre non licet epistolas quas laudavimus, durante adhuc concilio conscriptas fuisse, cum certum sit ex ea quæ ad clerum et populum Noviomi de Radbodo episcopo data est, hanc synodum solutam fuisse die VII Iduum Martii. In ea quippe Urbanus scribit se Radbodem remandare ad suam ipsius urbem, cum ad concilium, quod, inquit, *Placentiæ, annuente domino, egimus, pervenisset.* Pontifex itaque non statim post concilii finem Placentiæ excessit, sive quod nondum omnia ad ejus iter Gallicanum necessaria disposita essent, sive propter alias quasvis rationes, quas divinare nihil interest. Eo vero temporis spatio, quod ibi exegit, de variis rebus litteras scripsit, quarum nonnullas, quod ad synodum Placentinam spectarent, supra memoravimus. De cæteris vero juxta temporis seriem paucis hic agendum.

Primo occurrit nobis insigne privilegium Hirsaugiensi monasterio, quod Gebhardus sancti Willelmi discipulus, cui inscriptum est, tunc regebat, concessum die VIII Idus Martii, proindeque ultimo con-

cilii Placentini die, aut certe, si intra dies septem absolutum fuit, die proximo post ejus celebrationem. Nihil autem mirum est Urbanum monachis Hirsaugiensibus adeo fuisse, cum certum sit neminem in Germania ferventem illis in insequendis verbo et scripto schismaticis fuisse, ut ex apologia Henrici Augusti patet a Frehero in collectione auctorum Germanicæ historię edita. Quin et Hirsaugiense monasterium semper tutissimum asylum tempore Willelmi abbatis fuisse omnibus qui pro Gregorio VII stabant, discimus ex ejusdem sancti Vita, quæ sæculo VI Benedictino vulgata est. Trithemius aliique nonnulli aliud etiam vulgarunt ejusdem loci privilegium, sed multo minoris, si recte judico, auctoritatis, quod tamen omnino omittere visum non fuit, ne, quod alii pro legitimo habuerint, temere videar rejecisse. Maxime quod Trithemius in ejusdem loci Chronico testetur hoc ipsum a Richardo Moguntino metropolitano probatum et admissum fuisse.

Die sequenti, id est nona Martii, scripsit Urbanus epistolam ad Noviomenses quam jam non semel laudavimus, pro Radbodo eorum episcopo, ut eum in pastorem recipiant. Et quidem eum nemo, quando in curia Romana fuerat versatus, cujusquam criminis accusaverat.

Post duos dies, scilicet undecima ejusdem mensis Martii, idem pontifex epistolam unam Gualcherio electo Cameracensi, et alteram Roberto comiti Flandriæ conscripsit, in gratiam Atrebatensis Ecclesiæ, ut diximus numero præcedenti. Has sequitur ejusdem pontificis epistola ad Guidonem Vinensem archiepiscopum occasione Salmoriacensis pagi, itidem superius laudata, quæ IV Idus id est 12 die Martii conscripta fuit.

Pridie Idus ejusdem mensis Urbanus varias possessiones a Gotofredo episcopo concessas Magalonsibus canonicis, qui regularem vitam juxta regulam Sancti Augustini amplexi fuerant, confirmavit, data eis sua benedictione, et peccatorum absolutione. Hujus rescripti meminit Antonius de Verdalla ejusdem Ecclesiæ episcopus, qui sedis suæ antistitem Historiam scripsit editam tomo I Bibliothecæ Labeanæ. An vero Gotofredus ipse, qui forte tunc Placentiæ erat, illud ipse impetraverit, non exprimitur, quod tamen verisimile est, cum ipse multum desudassè dicatur in restituenda Ecclesiæ suæ canonicorum regulari vita.

Hoc privilegium aliud sequitur amplissimum quod post duos dies, id est 16 Martii, sancto Hugoni Cluniacensi abbati pontifex indulisit. In eo recensentur Ecclesiæ eidem monasterio in variis provinciis subjectæ, confirmanturque omnia alia privilegia superiorum pontificum; tum interdicit, sicut, inquit pontifex, a Gregorio in Romana synodo, cui libet archiepiscopo, episcopo, aut etiam legato apostolico omnem facultatem Cluniacenses interdicens vel excommunicandi, aut cognoscendi eorum causas,

A potestatem vero utendi mitra et aliis pontificalibus ornamentis, quæ jam Hugoni abbati pro octo festivitibus præcipuis concessa fuerat, pontifex ad illius quoque successores extendit.

Adhuc Placentiæ erat Urbanus initio Aprilis, ubi pridie Nonas ejusdem mensis simile fere privilegium monasterio Sancti Victoris Massiliensis concessit, Richardo cardinali et abbati inscriptum, qui diu apostolicæ sedis legati munere functus fuerat in Hispania. Datum in nostris exemplis dicitur anno 1096; sed mendum est ab amanuensibus commissum, quod facile ex aliis chronicis notis sanari potest, nisi annus, ut in plerisque aliis hujus et sequentis anni diplomatibus observare licebit, ibi a Martio mense præcedenti, in isto privilegio inchoetur.

CLXXIX. *Richerus episcopus Viriduni Urbano paret.*

Quo tempore hæc in Italia agebantur, Richerus, qui ab annis septem in Viridunensem episcopum electus baculum ab Henrico Augusto acceperat, ad Hugonem Lugduni archiepiscopum accessit, a quo post ejuratum schisma consecratus est ipso die sancto Resurrectionis Dominicæ, ac paulo post, Dominica scilicet secunda post Pascha, Viriduni cum ingenti civium applausu susceptus fuit, agente Rodulfo Sancti Victoris abbate, qui Urbani partium erat defensor acerrimus. Hæc discimus ex Laurentio de Leodio in Historia ejus urbis episcoporum, quæ tomo XII Spicilegii Acheriani edita est.

C CLXXX. *Urbanus a Conrado rege excipitur Cremonæ.*

Pontifex vero Placentia initio Aprilis egressus, multas urbes, ut habet Donnizo, peragravit; ac primo, ut quidem exigere videtur itineris series cum antiquorum auctorum relationibus composita, Cremonam rursus adiit, ubi Conradum Henrici filium Italiæ regem IV Idus Aprilis, ut Bertoldus refert, habuit obvium, qui ei stratoris officium exhibuit, ac fecit fidelitatem juramento de vita, de membris et de papatu Romano. Urbanus vero recepit illum in filium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, eique consilium et adjutorium ad obtinendum regnum, et coronam imperii acquirendam coram populo firmissime promisit, salva quidem justitia illius Ecclesiæ et statutis apostolicis; maxime de investituris in spiritualibus officiis a laico non usurpandis. Hæc cum accepisset Ivo Carnotensium antistes litteras pontifici scripsit quibus ei gratularetur. Hinc enim revocandam esse non dubito ejus epistolam 43 ipsi Urbano inscriptam, in qua gaudium suum nullis syllabarum metis explicari posse affirmat, et quod audierit Romanam Ecclesiam sub ejus regimine ita prosperare, ut ad portum pene perventa, Italiæ regnum jamdiu rebelle in conspectu ejus totum pene conticeat, et novus rex, (procul dubio Conradus) sese omnino ad Dei, ejusque voluntatem in ejus manus dedit. Et quidem, ut observavit Sigonius, cum Henricus imperator ex Italia excessisset, brevi omnes ad

Conradi partes accurrerunt; cum jam initio hujus anni, ut ex Bertoldo diximus, idem princeps Mathildi junctus totum paterni exercitus robur obtinisset.

CLXXXI. *Welpho in Mathildem movet. Conradus Rogerii comitis filiam uxorem ducit.*

Novum tamen hostem eo tempore sustinere compulsa Mathildis, Welphonem scilicet patrem, ducem Bavarix. qui ægro animo ferens Welphonem suum filium a Mathildis ejus uxoris toro *sequestratum* vivere, veritus ne eo pacto bonis ejus frustraretur, ad Henricum descendit, ut ea bona si non sponte, vi saltem ab ea extorqueret; sed irriti fuere ejus conatus. Mathildis quippe, animo imperterrita, artes ejus eludit et potentiam fregit; nec mirum. Illa enim, uti refert Willclmus Malmesburiensis, qui nec Urbano nec Mathildi favere consuevit, *oblita sexus, nec dispar antiquis amazonibus, ferrata virorum agmina in bellum agebat femina.* Nec felicior in Alemannia Welpho fuit, ubi multum, teste Bertoldo, cum aliis principibus nonnullis frustra laboravit in procuranda Henrici restitutione in regnum.

Interea Conradus, crescente in dies ejus potentia, Pisas cum apparatu regio adiit, ibique Rogerii comitis Siciliæ et Calabriæ filiam cum *inaudita pecunia* in sponsam accepit: quod Urbani et Mathildis consilio factum fuisse testatur Gaufridus monachus libro IV, ubi litteras a pontifice ea occasione ad Rogerium scriptas commemorat. Sed hæ exciderunt, summa earum ex illo auctore hæc erat: Urbanum Rogerio scripsisse *sibi magno honori et proficuo futurum, si filia filio regis futuro sponso jungatur; et juvenis sanctæ Romanæ Ecclesiæ fidelitate adhærens, sed sumptibus, quibus contra patrem, qui eum injuste oppugnabat, minus sufficiens, quos pater cum filia daret, viribus victus [f., auctus] ad debellandos inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ prævaleret.* Quod a Rogerio præstitum fuisse subjungit, missa ad hanc rem ingenti classe *cum multis thesaurorum ænii.*

CLXXXII. *Petrus rex Aragonum sedi apostolicæ ad dictissimus.*

Hoc ipso tempore suscepit Urbanus litteras a Petro Aragonum rege, quibus ille præter obedientiam filialem papæ debitam, sese etiam obligabat ad census illius solutionem, quem olim suus pater Sancius tempore Gregorii VII sedi apostolicæ reddendum instituerat. Has litteras ex Joanne Briz Martineio abbate Pennatensi laudat vir illustrissimus Petrus de Marca in Historia Bearnensi, easque hoc anno scriptas fuisse dicit. Et quidem hunc annum præfert insignis Urbani bulla, harum litterarum occasione, uti videtur, in ejusdem regis gratiam data. In ea Urbanus regem de ejus in Ecclesiam reverentia et propensione gratulatur; tum conqueritur quod nonnullos antistites, qui ei favere debuissent, adversarios pateretur; ac denique multa ei ejusque prosapiæ principibus, ac aliis regni

A proceribus præclara jura concedit in ecclesias, quas vel liberaverint a Saracenorum jugo, aut certe de novo exstruxerint. Hoc privilegium, ex historicis Hispanicis dabitur inter Urbani epistolas; in quo quidem satis sibi constant chronicæ notæ, sed id habet incommodi, quod datum dicatur Romæ 16 Aprilis hujus anni: quo tempore certum est Urbanum in Longobardia versatum fuisse. Joannes etiam ibi *præsignator domini Urbani* dicitur, quem titulum, ut observavimus, primis tantum Urbani annis, quibus Petrus nondum regnabat, usurpavit. Verum hæc ex amanuensium incuria provenire poterunt: quod eo verisimilius est, quo cætera in hoc monumento rerum veritati, et temporum circumstantiis apprime conveniant.

B CLXXXIII. *Privilegium S. Leonis Tullensis canonici regulares primo abbates obtinent.*

Varias tunc peragrabat Longobardiæ urbes pontifex, teste Bertoldo, ut nempe eas sibi devinciret, ac sua præsentia confirmaret, nec post suum in Gallia discessum ab eo deficerent. Certe in illis partibus versabatur cum Lutolfus Tullensis Ecclesiæ decanus ab eo privilegium impetravit pro monasterio a se recens condito prope eandem urbem in honorem beati papæ Leonis IX, qui ante adeptum pontificatum Tullensis episcopus fuerat. Eo in loco canonicos regulares Augustinianos sub *præpositi* regimine instituerat Lutolfus, sed hunc præpositum Tullensis antistes postea in abbatem solemniter consecravit. Quid vero in Urbani privilegio contineretur, haud certum est, cum ejus exemplar recuperare non licuerit; at ejus occasione rem notatu dignam observavit Bertoldus: nempe hunc morem primo in illis partibus invaluisse, ut monasteriorum clericorum, quæ Romani *canonica* appellabant, rectores, antea *præpositi* solum dicti, nominarentur abbates, eoque titulo consecrarentur, hoc tantum excepto quod baculos non gestarent. Hic usus postmodum in alias quoque regiones penetravit, et canonicorum regularium præpositi deinceps non modo dimisso præpositi titulo sese abbates nuncupaverunt, sed etiam mitræ usum et alia abbatum insignia, permittentibus pontificibus, ut alii, usurparunt. Videsis Rupertum libro IV in regulam Sancti Benedicti, ubi epistolam ea occasione a Friderico archiepiscopo Coloniensi scriptam refert.

CLXXXIV. *Urbanus Mediolani privilegium Ecclesiæ Carcassonensi dat. Epist. de lite Salmoriacensi. Humbaldus episcopus Antissiodori consecratur. Arnulfus Mediolanensis. Herlembaldi translatio.*

Mediolani magnam mensis Maii partem exegit Urbanus, ubi die 21 regulares canonicos, quos Petrus Carcassonensis episcopus in sua cathedrali aliisque ecclesiis instituerat confirmavit, dato ea de re rescripto, cui aliud olim subjungetur post aliquot dies ad clerum et populum Salmoriacensis archidiaconatus datum, quo eis præcipit pontifex ut episcopo Gratianopolitano obediant, donec aliud a sede apostolica decretum fuerit. At jam ab initio hujus mensis Urbanus Mediolanum advenerat, si

non fallunt vetera monumenta Ecclesie Antissiodorensis, in quibus legitur Humbaldum ejus urbis episcopum ab ipso pontifice Mediolani vi Nonas Maii ordinatum fuisse : et quidem hoc anno, ut habet breve Chronicon a Labbeo editum tomo I Bibliothecæ novæ, cui consentiunt antiqua alia documenta. Hinc emendare oportet Chronicum Hugonis monachi Sancti Mariani ejusdem urbis, ubi legitur Humbaldum anno 1096, post Robertum Ecclesiam Antissiodorensis rexisset, si tamen hæc verba de ejus regiminis initio accipienda sint, aut si annum non inceperit a mense Martio. Hunc enim calculum plerique alii auctores Gallicani, maxime cum de Urbani itinere agitur, secuti fuerunt. Quod vero in Gestis abbatum Sancti Germani legitur primo Humbaldi regiminis anno, concilium Nemausense ab Urbano fuisse celebratum, intelligi debet de Humbaldi inthronizatione : quippe qui mense Maio in Italia consecratus, ante Julium mensem suæ sedis possessionem inire non potuit a quo tempore ejus regiminis annos ille auctor repetiit. Ut ut sit, cum constet eum ante Urbani iter in Galliam Mediolani fuisse consecratum, ejus ordinatio ultra Maium hujus anni differri non potest. De ea sic habet historia episcoporum Antissiodorensium, cap. 55, a Labbeo edita loco laudato : *Humbaldus a clero et populo civitatis Antissiodori in Pontificem eligitur ; electus quidem apud Mediolanum Italiae civitatem a clericis papæ Urbano, qui pro quibusdam a sana doctrina declinantibus in Lombardiam descenderat, consecrandus presentatur, et ab eodem ibidem consecratus ad propriam civitatem reducitur, etc.*

At, præ cæteris quæ Mediolani peregit Urbanus, celebris imprimis fuit Arnulfi ejusdem urbis archiepiscopi restitutio, seu, ut verius dicam, prima ejus institutio in hac sede, ad quam biennio antea electus fuerat. Is nempe, ut narrat Bertoldus, anno 1093 in locum Anselmi defuncti substitutus, a legato apostolico interdictus fuerat, quod annulum et baculum ab imperatore recepisset ; quam pœnam æquo ille animo ferens in monasterium secessit noxam hanc expiaturus, ibique vixit privatus, donec, concedente Romano pontifice, ut habet idem Bertoldus, a Thiemone Salisburgensi archiepiscopo, Udalrico Pataviensi et Gebeharo Constantiensi, episcopis, qui ad concilium Placentinum properabant, consecratus, ac paulo post ab Urbano pallio donatus, plenam Ecclesie possessionem adeptus fuerit. In veteribus ejusdem Ecclesie antistitem catalogis mss. legitur, referente Puricello, Arnulfum *in festo Sancti Georgii super quodam equo albo se lentem una cum confanoniis Mediolanensibus numero duodecim ab ecclesia Sancti Dionysii in sedem suam processisse.* Et quidem ejus ac Urbani paulo post Mediolanum adventus ita rerum statum ea in urbe mutavit, ut ejus cives *Urbani auctoritate, inquit Sigonius, victi, qui antea inter se decertabant, veteribus positus simulatibus, in gratiam tanta animorum, facta mutatione redierunt, ut nobiles ac populares oscula inter se per*

A *fora ac vias, manantibus præ gaudio lacrymis darent.* Hæc ille auctor, qui tamen falsus est, ut jam ad annum 1093 observavimus, scribendo Arnulfum ob id a catholicis episcopis tunc, ut putat, reordinatum fuisse, quod ab uno tantum episcopo catholico manus imponente consecratus fuisset. Cæterum Arnulfus, si Ughello, Ripamuntio et aliis nonnullis vulgatis auctoribus credatur, Urbanum in Galliam proficiscentem comitatus est, ac concilio Claromontano cum eo interfuit. Verum priusquam ex ea urbe excederent, Herlembaldi seu Hernebaldi, cujusdam martyris, catholicorum ea in urbe ducis, qui tempore Gregorii VII a schismaticis interemptus fuerat, corpus transtulere in ecclesiam Sancti Dionysii, ubi juxta alterum istorum terrarum martyrem, Arialdu nomine, diaconum Mediolanensem, depositum est. Ejus epitaphium ex Ughello huc referre visum est, sed mirum videri potest ejus memoriam nusquam in Martyrologiis reperiri ; sic vero habet :

*Hic HERNEBALDUS miles Christi reverendus
Occisus tegitur, qui cæli sede potitur ;
Incestos reprobat, simonias et quia damnat,
Hunc Veneris servi perimunt Simonisque maligni.
Urbanus summus præses dictusque secundus,
Noster et Arnulfus, pastor pius atque benignus,
Hujus ossa viri tumulant beati.*

CLXXXV. Urbanus Comi dedicat ecclesiam et Astæ. Fructuariensis monasterii vrvitiçium confirmat ; item Pinariolensis.

C Initio Junii Urbanus Comum venit, ibique ecclesiam Sancti Abundii ejusdem urbis episcopi et patroni, quæ præcipua religione, ait Sigonius, *illa civitas colit, magna cæremonia* dedicavit ; et quidem tertia die Junii, ut fert antiqua ejus urbis traditio, cui rerum gestarum series omnino convenit. Inde progressus pervenit Vercellas, uti colligimus in Historia Hierosolymitana Alberti canonici Aquensis. Tunc Astam Liguriæ urbem adit, si vera est antiqua patriæ traditio qua dicitur ejus urbis majorem ecclesiam ab eo pontifice consecratam fuisse. Id quidem Ughellus ad annum sequentem refert, in reditu Urbani e Gallia. At verisimilior est Augustini ab Ecclesia opinio, censentis hanc dedicationem pontificem celebrasse ante suum in Gallias adventum, quam tamen ineunte anno 1096 consignavit, secutus fortasse inscriptionem ab Ughello relatam, quæ eundem annum præfert, baud dubie juxta Pisanum calculum, quo annus a Martio præcedenti inchoatus annos vulgares mensibus novem prævertit. Et quidem dies *Kalendarum Juliarum*, quo hæc dedicatio facta fuisse dicitur in illa inscriptione, anno 1096 convenire non potest : certum quippe est Urbanum ea die anno 1096 adhuc in Gallia exstitisse. En ipsa inscriptio, qualem illam Ughellus ex veteri Kalendario, ut ipse ait, retulit tomo IV Italiae sacre in catalogo episcoporum Astensium. *Kalendis Julii, anno D. Incarnationis 1096, dicata est Astensis ecclesia a D. Urbano papa, qui omnibus vere pœnitentibus.*

et confessis ad dictam ecclesiam, et reverentiam Dei et beatæ Mariæ virginis venerint in die dedicationis ipsius, et per totam octavam unum annum et 40 dies de injuncta pœnitentiâ relaxavit et indulxit; D. vero episcopus Astensis, 40 dies. Jam vero utrum hæc inscriptio omnino certa sit et antiqua, aliis judicandum relinquo. Otto tunc Ecclesiam Astensem regabat, cujus invitatu Urbanus hæc ecclesiam dedicasse dicitur apud Ughellum. intercedente Brunone Signensi episcopo, Urbani comite individuo et fidei amico, qui in urbe Astensi natus et ejus Ecclesiæ canonicus fuerat antequam episcopus creatus fuisset. Cum vero ibi adhuc esset pontifex, privilegia monasterii Fructuariensis, cui tunc præerat Ubertus seu Guibertus abbas, confirmavit et ampliavit, si Augustino ab Ecclesia credamus, qui id asserit in Chronologia Pedemontana, cap. 27; at fallitur in anno 1089 designando quo id contigisse scribit, quanquam hunc errorem, deperdito hocce privilegio, certo emendare difficillimum sit.

Etiâ Pinariolo Urbanum transisse conjicimus ex bulla hoc anno concessa Uberto abbati Beatæ Mariæ monasterii prope hanc urbem siti qua ei omnia bona confirmantur quæ ab Adelaide comitissa et aliis quibusvis collata fuerant. Tum vetat pontifex ne quidquam ex illis a quovis hominum in posterum distrahatur. Non licuit hujus diplomatis exemplum habere, quamvis ea de re semel et iterum per amicos Pinariolum scribi curavimus, haud dubie quod istud monasterium, nunc a Fuliensibus possessum, in hesternis bellis conflagraverit. An etiam Clusinum celebre Sancti Michaelis monasterium inviserit tunc pontifex, incertum est: at constat ex subsequentium pontificum bullis hunc locum privilegio Urbani donatum fuisse, sed quod deperditum est.

Hæc de Urbani Gestis antequam in Gallias adveniret, quantum licuit, ex variis documentis collegimus, quid vero præstiterit in hoc itinere dicemus, postquam nonnulla præmiserimus de Anglicanis rebus, valde hoc anno occasione sancti Anselmi perturbatis.

CLXXXVI. *Anglicanæ turbæ ob S. Anselmum. Conventus Rothingamiæ. Anselmus Hugonem Lugdunensem archiepiscopum consuluit. Accipit pallium. Papæ scribit.*

Deficientibus itaque ferme universis ab Henrico eiusque pseudopontifice Guiberto, quem Clementem III appellabat, solus supererat Guillelmus cognomento Rufus, Angliæ rex, qui licet Guiberto non obtemperaret, Urbanum tamen nondum pro legitimo pontifice palam agnoscere voluerat, adeo ut *duo essent, ut in Angliâ ferebatur*, inquit Eadmerus libro 1 Novorum, *qui dicebantur Romani pontifices, Urbanus et Clemens*, quæ res iritantem Angliæ Ecclesiam occupavit, ut a morte Gregorii VII per plures annos *nulli loco papæ subdi aut obedire voluerit*. Contestatus tamen fuerat Anselmus coram rege ipso et universis regni ordinibus, cum in archiepiscopum anno 1093 expetitus fuisset, se nunquam nisi soli Urbano obedientium atque ea conditione Cantuariæ thronum con-

scenderat; at rex ei infensus, ut jam diximus, ejus monita veluti injurias aversabatur. Unde cum ab eo recens in Angliam reverso Anselmus hoc anno pontificem eadeundi licentiam *pro pallii petitione* proposuisset, ac sciscitanti ipsi quem papam vellet adire, Urbanum respondisset, ad Urbani nomen infremuit rex, dixitque, ut Eadmerus cæterique Anglicani scriptores referunt, se hunc nondum *pro apostolico* recepisse, ac *nec suæ nec paternæ consuetudinis esse ut absque sua electione alicui liceret in regno suo papam nominare*. Cumque Anselmus ei frustra conaretur in memoriam revocare quod apud Rovecestram, cum in archiepiscopum peteretur, contestatus fuisset se nunquam ab Urbani obedientia discessurum; et ex altera parte rex ipse Anselmo persuadere non posset omnimodam sibi fidem et obedientiam deberi etiamsi Urbanum pro pontifice non haberet, visum est rem ad generalem totius regni episcoporum et procerum conventum referre.

Habitus est hic conventus anno 1095 Rothingamiæ, die v Idus Martii, in quo Anselmus, teste Eadmero, qui hæc fusius narrat, tanta cum animi constantia ac vigore episcopali de sua ipsius electione et de obedientia pontifici Romano, tum etiam regi debita peroravit, ut re quam volebat rex infecta, conventus post triduum fuerit solutus, datæque sint induciæ ad Pentecosten; episcopis inter ea plerisque Anselmo, cui videbant regem esse infensum, obedientiam, quod laici proceres non fecere, denegantibus. Anxius quid in tanto rerum discrimine ageret Anselmus, sedem dimittere meditabatur, cum nulla spes affulgeret, ut ei videbatur, flectendi regis animum, nec obtinendi ab eo licentiam eadeundi legitimum pontificem, a quo nondum pallium exceperat. Consuluit ea de re Hugonem Lugduni archiepiscopum, qui tunc temporis pontificis vices in Galliis agebat, scripta ad eum epistola, quæ est 24 libri III, in qua ei Anglicanæ Ecclesiæ statum egregie repræsentat. Verum cum hæc animo agitaret, duo clerici quos Willelmus, Anselmi constantiam frangi posse desperans, Romam miserat, ut explorarent Urbanus an Guibertus ibi potentior esset, in Angliam rediere cum Waltero cardinale Albanensi, qui pallium afferebat, Urbani nomine Anselmo archiepiscopo destinatum, quæ res spem aliquam pacis habendæ attulit. Rex quippe statim edixit ut in tota Angliâ solus Urbanus pro vero et legitimo pontifice haberetur.

Verum cum omisso Anselmo legatus ad regem pallium detulisset, speravit ille se ab archiepiscopo pecuniam aliquam accepturum, eam saltem summam quam, si Romam archiepiscopus adisset, fuisset in eo itinere expensurus, aut saltem sibi redderet quidquid ipse ad pallium ab Urbano impetrandum insumperat; sed nihil ab Anselmo extorqueri potuit. Imo cum ab eo petitum fuisset ut *pro regiæ maiestatis magnificentia* pateretur saltem sibi a rege pallium solemniter imponi, illud quoque plane

renuit sanctus antistes, contestatus se nec pecunias ullas pro pallio unquam daturum, nec unquam commissurum ut sibi a quoquam hominum illud sibi imponatur. Et quidem ita factum fuit. Etenim post varias hinc et inde concertationes, quas Eadmerus, Willelmus Malmesburiensis et alii passim auctores referunt, tandem convenit inter partes ut pallium supra altare deponeretur, illudque exinde assumptum Anselmus, sibi ipsi aptaret; atque ita Anselmus absque ullo Simonis nævo, pallium suscepit, et Urbanus absque ecclesiasticæ libertatis jactura, a rege et populis pro vero et legitimo pontifice in Anglia haberi cœpit. Scribit Willelmus Malmesburiensis Waltero Cantuariam venienti, qui pallium in arcua argentea deferbat, Anselmum inter populorum applausum nudipedem, et sacerdotalibus vestibus redimitum obviasse; cumque pallium supra altare Sancti Salvatoris fuisset depositum, illud sibi metipsi super humeros aptavisse, ac demum processisse ad sacra peragenda: quod cum die Dominica IV Idus Junii factum fuisse observaverit, et hoc anno 1095, quo hæc dies incidebat in Dominicam, contigisse constat.

Accepto pallio Anselmus Urbano opistolam scripsit, hæc est 37 libri III ut ei ob tantum beneficium gratias referret, excusaretque se, quod Roman illud ab eo ipso recepturus non accessisset; sed hic mirare beati viri modestiam et charitatem, qui inter alias excusationis causas, ne verbum quidem habet de molestiis quas ea occasione a rege et episcopis gravissimas pertulerat.

CLXXXVII. *Anglia pacata, Herbertus sedi Thefordensi restituitur. Privilegia pro monasteriis S. Ivo- nis, Belli.*

Exinde vero liberum fuit inter Urbanum et Anglos commercium, et Herbertus, qui, quod Urbanum pontificem agnovisset sede sua pulsus a regis ministris fuerat, eam recepit. Hic e monacho Fiscamænsi abbas Ramesiensis factus episcopatum Thefordensem haud sine Simonis suspitione adeptus fuerat; cumque ea de causa Roman adisset, ut sese Urbani censuræ subiceret, a rege increpitus fuerat, et baculo, quem ei pœnitenti reddiderat pontifex, privatus. Sed rebus eo modo quo diximus, compositis, sedi suæ relictus est, quam anno sequenti, Norwicum, constructa ibi nova basilica, transtulit, eamque usque ad mortem pacifice tenuit. Circa idem tempus Willelmus prior Sancti Ivo- nis in comitatu Huntidoniensi a Ramesiæ abbacia pendens privilegium accepit ab Urbano, quo omnes ejus loci possessiones ac immunitates confirmantur. Illud habetur in Monastico Anglicano, ubi nullam chronicam notam habet. Idem pontifex, ut habet Eadmerus, concessit monachis abbatix Belli apud Excestriam commorantibus, ut in proprio monasterio sepelirentur. Litteras ea de re ab Urbano scriptas ad Osbernum episcopum Excestriensem laudat Paschalis II epist. 97; sed illæ exciderunt. Certe ejus loci monachis infensos fuisse clericos Exonienses

A discimus ex ipso Anselmo lib. III, epist. 20 ad eundem Osbernum, ubi eum adhortatur ut monachos de Batailla in ejus urbe commorantes adversus clericorum injurias tueatur, eisquæ permittat signa ad officium divinum pulsare, ut ordo monasticus, quod ille fieri prohibebat, exigit. Sed jam ad Urbani Gallicanum iter revertendum est.

CLXXXVIII. *Urbanus transit in Gallias.*

B Urbanus itaque Alexii Græcorum imperatoris precibus, ut Guibertus testatur initio libri II Historiæ Jerosolymitanæ, aliique passim auctores consentiunt, excitatus ac multo magis generalis Christianitatis periculo, quæ quotidianis barbarorum incursionibus deperibat, incensus, imo et sacrorum locorum recuperandorum, quod omnes effragitabant, desiderio potissimum actus, rebus in Longobardia bene dispositis, marino itinere, uti habet Bertoldus, seu transcensis Alpibus, quod alii passim auctores volunt, in Gallias divertere cœpit; et quidem mense Julio vertente, ut ex Hugone Flaviniacensi colligere licet. Nam is in Chronico refert Hugonem Lugduni archiepiscopum die tertia ante octavam Sancti Joannis Baptistæ ex urbe Compostella reversum multis habuisse papæ urbis de Apulia venientis et ad Gallias festinantis. Favet etiam traditio Astensium, qui, ut diximus, putant majorem suæ urbis ecclesiam Kalendis Julii hujus anni ab Urbano in Gallias prope- rante consecratam fuisse: unde falli necesse est eos qui aiunt, quod nemo veterum dixit, pontificem in pervigilio apostolorum Petri et Pauli Magalonam hoc anno advenisse; et quidem id ad sequentem annum referri debere suo loco ostendemus.

CLXXXIX. *Anicii festum Assumptionis celebrat. Ecclesiæ Valentis dedicatio.*

D Id porro certum est ex Bertoldo aliisque auctoribus, Urbanum, qui in Gallias ad celebrandum concilium advenerat, apud Anicium Vallavorum urbem vulgo Podium [*Le Puy en Velay*] dictam, Assumptionem Dipiræ Virginis celebrasse. Consentit Gaufridus prior Vosiensis in Chronico, tomo II Bibliothecæ Labbeanæ, ubi addit Urbanum, quem virum prædicandum appellat, per Burgundiam et Franciam in Gallias venisse, quibus verbis totum ejus iter comprehendit, quod ab eo ante concilium Claromontanum confectum est. Si tamen non fallit chronica nota epistolæ ipsiusmet pontificis ad Lambertum Atrebatensem episcopum, ille jam sub medium Julii Anicii versabatur; hæc quippe dicitur data in ea urbe xviii Kalendas Augusti. At fallor ego ipse nisi legendum sit xviii Kalendas Septembris, quæ ipsa dies est Assumptionis beatæ Mariæ, ab auctoribus ejus ævi, uti diximus, memorata. Et quidem mendum hoc loco in Urbani epistolam irrepisse fatendum est, quod in mense Julio, qui sex Nonas habet, nullus dies occurrat xviii ante Augusti Kalendas; nisi notarius appellaverit xviii Kalendas Augusti, diem ipsam 15 ejusdem mensis Augusti, quo Kalendæ in Augusto, etsi a sequenti mense vulgo dicantur, recenseri incipiunt, cujus rei fortasse

alia exempla proferri possent. Id sane dicendum est, A si verum sit majorem Valentiae urbis basilicam ab Urbano, cum ad concilium Claromontanum prope- raret, Nonis Augusti dedicatam fuisse; quod quidem verum esse certis argumentis constare videtur.

Primo Chronicum vetus episcoporum Valentino- rum sic de Guntardo episcopo habet: *Eo presidente, bonæ memoriæ Urbanus II pontifex Romanus Ecclesiarum Christi curam gerens, dum ad generale concilium iret Claromontem per hanc urbem iter fa- ciens*, etc. Idipsum discrete testatur Hugo Gratiano- politanus episcopus, in sæpe laudato libello, quem integrum in Appendice referemus. Quod vero hæc ecclesia Nonis ipsis Augusti dedicata fuerit, probat anniversaria ejus solemnitas, hoc ipso die in vetusto Missali assignata; imò quæ etiam nunc quotannis eadem die Valentiae celebratur. His omnibus suffra- gatur vetus inscriptio, litteris uncialibus lapidi in- sculpta, et uni ex ejusdem ecclesiæ januis affixa, quæ Calvinianorum furorem, quamvis nonnihil vio- lata, cum hanc ecclesiam sæculo XVI diruerent, evasit. Sic vero habet:

ANNO AB INCARNATIONE DOMINI MILLESIMO
NONAGESIMO NONAS AUGUSTI,
URBANUS PAPA SECUNDUS CUM DUODECIM
EPISCOPIS IN HONORE BEATÆ MARIE VIRGINIS
ET SANCTORUM MARTYRUM CORNELII ET
CYPRIANI HANC ECCLESIAM DEDICAVIT.

Quinam autem fuere duodecim illi episcopi, qui huic celebritati cum Urbano interfuere divinare non licet; at ex Hugonis libello discimus Guidonem archiepiscopum Viennensem pontifici Valentiam ad dedicandam majorem ejus urbis ecclesiam accedenti occurrisse, ilique pontificem ei diem dixisse apud Romanos, ubi volebat litem de Salmoricensi pago, quæ jamdudum inter ipsum et Hugonem Gratiano- politanum episcopum vertebatur, omnino definire. Adfuit Hugo, ut ipse de se loquitur, die conducta: at Guido, haud dubium quod causæ suæ diffideret, occu- pata loci Rotmanensis inunitione, comminatus est se papam ibi retenturum, si contra ipsum sententiam ferret; quare pontifex, ut mitissimus erat, judicium hujus litis ad futuram synodum reservavit. An vero Rotmannos tunc adierit, non adeo certum est; id tamen innuere videtur Hugo, sed observat pontifi- cem hac occasione *suo jure, abbatia videlicet Rot- manensi*, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinebat *exspoliatum fuisse*.

CXC. Anicii indicit concilium apud Clarummontem.

Ex his patet Urbanum post dedicatam initio Au- gusti Valentiam ecclesiam, sive per Rotmanense oppidum, sive alia qualibet via, paulo ante medium ejusdem mensis Augusti Anicium advenisse, ubi concilium quod postea apud Clarummontem habitum est, celebrare constituerat. Id ultimum discrete habent auctores etiam æquales. *Transactis Alpibus*, inquit Albertus Aquensis libro I Historiæ Jerosoly- mitanæ, *conventum totius occidentalis Franciæ, et concilium apud Podium civitatem Sanctæ Mariæ fieri decrevit*. Hanc synodum, si Willelmo Tyrensi archi- episcopo credamus, *primum apud Vigiliacum, deinde*

apud Podium convocare disposuerat, sed cum, uti conjicere est, nondum res essent dispositæ, ipsam tandem, cum Anicii esset, apud Clarummontem Ar- vernorum civitatem celebrandam indixit. Certe lit- teræ quibus Lambertum Atrebatensem pontifex ad hoc concilium invitavit, Anicii, ut mox dicebamus, datæ sunt; et Bertoldus de Urbano loquens apud Podium versante, *synodum*, inquit, *ad Montemclarum in octavam Sancti Martini apostolica auctoritate con- dixit, ad quam diversarum provinciarum episcopos, missis litteris, canonica vocatione invitavit*. Has lites ad metropolitanos scriptas fuisse, ut ipsi non solum suffraganeos suos episcopos aut abbates, sed etiam alios Ecclesiarum præpositos, imo et sæculares principes ad concilium pontificis nomine convoca- rent, discimus ex epistola Raynoldi archiepiscopi Remensis ad Lambertum Atrebatensem ea occa- sione data. Et quidem operæ pretium erat ut etiam principes ad concilium venirent, cum ob id potis- simum celebrari deberet ut expeditio bellica ad- versus infideles decerneretur, quæ eos maxime spe- ctabat. Hæc Raynoldi metropolitani epistola, quod encyclica Urbani perierit, dabitur inter ejus ponti- ficis litteras, quam sequetur altera jam superius laudata, quam pontifex ad Lambertum scripsit, ut paratus sit Ecclesiæ suæ causam adversus Camera- censes in concilio mox futuro propugnare.

CXCI. Varias regiones peragrat Urbanus. Featæ ubique susceptus.

Cum itaque pontifex res non ita dispositas invenis- set ut concilium possit intra paucos dies celebrari, C varias urbes ac provincias interdum invisere consti- tuit, in quibus ecclesias dedicaret, aut negotia, quæ jamdudum excitata terminari non potuerant, coram positus facilius componeret, quod ab ipso factum fuisse discimus ex variis passim instrumentis anti- quis et pontificiis diplomatibus. Mirum autem est quanto animi affectu, quantave reverentia pontifex ubique receptus fuerit, pro innata in Francorum mentibus erga sedem apostolicam et ejus antistes sincera devotione, quæ eo major tunc fuit, quod pontifex ex ipsa Franciæ gentis nobilitate exortus, sanctitate ac virtute et doctrina celebris esset, et præclaris animæ ac corporis dotibus probe instru- ctus. Addit Guibertus aliam tantæ lætitiæ causam: D *Papa*, inquit, *regni nostri fines ingrediens tanta ur- bium, oppidorum, villarumque lætitia et concursione excipitur, quanto omnium qui adviverent memoriis incompertum fuerat quod aliquando apostolicæ sedis antistes in regiones has venisse videretur*. Nullus quippe pontifex a Leonis IX tempore in Gallias ad Urbani tempora venisse memoratur.

CXCII. Ecclesiam Casæ Dei dedicat. Privilegia con- cedit. Item Blasiliensi parthenoni.

Urbanus itaque Anicio egressus, primum in mo- nasterium Casæ Dei divertisse videtur, ubi ad preces Pontii ejus loci abbatis ecclesiam a sancto Roberto primo monasterii abbate et conditore inceptam et ab ipso Pontio tunc absolutam, in honorem sancto- rum Vitalis et Agricolæ martyrum solemniter dedi-

cavit xv Kalendas Septembris. Id ipse pontifex testatur in bulla quam paulo post eidem monasterio apud Sanctum Ægidium concessit. De his vetus auctor Historiæ ejus loci sic loquitur: Anno 1095 *Urbanus papa ad preces abbatis nostri Pontii, basilicam Casedeensem a beato Roberto inceptam, tuncque absolutam et consummatam solemniter die 18 Augusti dedicavit, ac paulo post monasterium liberum et immune ab episcoporum jurisdictione fecit, ut patet ex diplomate pontificio.* Consentit Gaufridus prior Vosiensis, qui in Chronico ait Urbanum hoc anno monasterium Sancti Roberti de Casa Dei in honore sanctorum Agricolæ et Vitalis, quorum reliquias ibidem quondam Renco episcopus Arvernensis collocaverat, xv Kalendas Septembris consecrasset. In veteri notitia quæ subjicitur bullæ pontificæ mox laudatæ, memorantur quidam episcopi qui pontifici in hac solemnitate adfuerunt. *Facta est autem, ut ibi legitur, dedicatio hujus solemnitas xv Kalendas Septembris præsentibus et cooperantibus domino papæ Urbano reverendis episcopis Hugone Lugdunensi, Aldeberte Bituricensi, Amato Burdigalensi, Durando Arvernensi, Hugone Gratianopolitano, Giraldo Cadurcensi, Joanne Portuensi, Daiberto Pisano, Brunone Signensi.* In ejus beneficii memoriam Urbani nomen non solum in Casæ Dei principe monasterio, sed etiam in cellis ei subjectis celebre evasit, ut ex Necrologio Sancti Roberti Cornilionis prope Gratianopolim patet. Præter bullam superius laudatam, aliud privilegium concessit Urbanus eidem monasterio in ista memoratum, quod forte etiam occasione hujus dedicationis datum est. Nullam habet in nostro exemplo chronicam notam, quod ideo huc revocare visum est. In eo recensentur præcipua monasteria Casæ Dei tunc subjecta, ac ejus possessiones confirmantur; tum vetat pontifex ne ejus loci abbas cuiquam subjectionis professionem faciat, salva tamen debita episcopo Arvernensi reverentia.

Eo ipso die quo consecrata fuit ecclesia Casæ Dei, Urbanus ad petitionem Florentiæ Blasiliensis parthenonis abbatissæ apud Arvernos privilegia ejusdem loci confirmavit, ac monasterium ipsum quod ab Ermengarde comitissa ejus conditricæ sancto Petro oblatum fuerat, sub speciali apostolicæ sedis tutela antecessorum suorum exemplo suscepit. At nihil habet pontifex de querelis quas ejusdem loci sanctimoniales et clerici ad eum detulerant contra Casæ Dei monachos, qui, ut illi dicebant, ecclesiam Sancti Stephani et Sancti Leonis ad Blasiliæ monasterium pertinentem, vi ereptam retinebant. Blasiliensium litteræ ea occasione scriptæ, inter Urbani epistolas referuntur, easque subsequetur privilegium ipsum, quod a se visum et pro sineero agnitum Philippus Bituricensium archiepiscopus in Gallicam linguam transtulit, et suo testimonio confirmavit feria quinta majoris hebdomadæ anni 1243.

CXCIII. *An abbatiam Rotmanensem adierit Urbanus.*

Quo Urbanus post Casæ Dei dedicationem ad extremos usque Occitaniæ et Provinciæ fines per-

recturus primum diverterit, incertum est. Habemus quidem præ manibus privilegium x Kalendas Septembris hujus anni concessum canonicis ecclesiæ cathedralis Caturcinæ, qui regularem vitam recens amplexi fuerant, sed cum in vulgato exemplo Romæ datum dicatur, quod est omnino impossibile, nihil fere lucis afferre potest, nisi forte pro Romæ legatur Romanis, qui locus est in Dalfinatu, diocesis Vionensis, abbatia insignis, ubi pontifex, ut diximus, litem de Salmoriacensi pago dirimere constituerat: verum illa restitutio magis arderet, si data fuisset hæc bulla initio hujus mensis, quo certum est, ut probavimus, Urbanum Valentiam adiisse, a qua urbe haud multum Romanense monasterium distat. Huc tamen bullam illam revocare visum est, quæ annum B 1096 ejus scilicet anni initium a Martio præcedenti repetendo, ut plerumque aliæ, præfert: certum quippe ex aliis notis eam ad præsentem annum pertinere, nec sequenti competere posse.

CXCIV. *Nemauso transierit. Apud S. Ægidium versatur. Privilegium Casæ Dei.*

Sub finem mensis Augusti pontifex Nemausum adiisse videtur. Etenim licet non nisi anno sequenti ejus urbis ecclesiam dedicaverit, ut ibi ostensuri sumus, cum tamen auctor Chronici Mal'acensis scripserit Urbanum tunc, id est anno 1096 *Nemausum remeasse*, satis innuit eum jam ante invisisse hanc urbem. Et quidem certum est pontificem festum sancti Ægidii primæ die Septembris in ejusdem sancti monasterio Vallis Flavinianæ, quod ad diocesium Nemausensem pertinet, hoc anno celebrasse. Id quippe ipse pontifex testatur in privilegio, quod Odiloni abbati ejusdem loci paulo post concessit, in quo ait se *erga beatum Ægidium devotione ferventem* coercuisse Nemausensem episcopum, qui ejus loci monachis infensus erat. Ibi adhuc erat die 7 Septembris, quæ monasterio Casæ Dei privilegium concessit, in quo, ut modo dicebamus, alterum eidem loco jam indultum, additis nonnullis in gratiam basilicæ a se recens consecratæ prærogativis, confirmavit.

CXCV. *Tarascone locum monasterii benedicit.*

Inde Tarascone, quod oppidum est Provinciæ in sinistra Rhodani ripa paulo infra Avenionem situm, transiens, quemdam locum a Stephania comitissa monasterio Sancti Victoris Massiliensis, ut ibi ecclesia construeretur, datum, assistentibus sibi tribus cardinalibus et abbatibus Sancti Victoris et Montis-Majoris *aqua lustrali aspersit, manu propria benedixit, ibique crucem erexit* die 11 Septembris, concessa indulgentia iis, qui ad ecclesiæ constructionem aliquid conferrent, ut ibi monasterium in honorem Sancti Nicolai cum cœterio institueretur. Prioratus vero S. Nicolai hic memoratus hodieque subsistit prope Tarasconem, Sancto Victori Massiliensi subjectus.

CXCVI. *Avenione dat privilegium S. Ægidio.*

Die sequenti, quæ erat 12 Septembris, Urbanus Avenione privilegium, quod jam supra laudavimus, monasterio Sancti Ægidii, in quo hospitatus fuerat,

concessit. Eo diplomate pontifex Odiloni abbati A
 Æjusque monachis abbatiæ Sancti Eusebii et alias
 possessiones confirmat, vultque eos subspeciali sedis
 apostolicæ tuitione haberi, ac *tanquam oculi sui*
pupillam custodiri.

CXCVII. *Tricastri privilegia dat canonicis S. Rufi.*

Ejusdem mensis die 19 pontifex apud Tricastrensem Sancti Pauli urbem Dalphinatus bullam dedit in gratiam Alberti, seu potius Arberti abbatis, et canonicorum S. Rufi, quorum monasterium, congregationis cognominis caput, tunc prope muros Avenionensium situm, postea ob Albigenensium clades in suburbium Valentis, ac tandem in eam urbem sæculo XVI translatus est. In eo diplomate Urbanus Ecclesias Sancto Rufo subjectas recenset, easque cum aliis ejus possessionibus confirmat, salva Avenionensis episcopi canonica reverentia. Aliud item Urbani rescriptum ad Albertum etiam Sancti Rufi abbatem, sed sine ulla temporis nota ex cod. ms. habemus, in quo præclara habentur canonicæ vitæ elogia, ea omnino quæ in aliis ad alios canonicos regulares epistolis et bullis passim habentur; sed Sammarthani tomo IV Gallis Christianis, in catalogo abbatum sancti Rufi Arberium et Adelbertum, ac si duo diversi abbates fuerint, distinguunt, ac priori tribuunt privilegium primo loco a nobis laudatum, ejusque maximam partem exhibent; de Adelberto autem nihil aliud habent, nisi quod ei *Urbanus II direxit rescriptum, quod in scripiis inquit, hujus abbatis servatur.* At fallor nisi idem ipse sit cui utrumque Urbani rescriptum tribuendum est, licet ejus nomen, uti fieri solet, alii aliter expresserint. Ut ut sit, parum nostri interest. Præter hæc apud Ivonem, Gratianum, et alios decretorum collectores, duo occurrunt canones ejusdem ferme argumenti, prior apud Gratianum, c. 19, q. 2, c. 2. *Duæ sunt, capitulo Sancti Rufi, aut Rufini, inscriptus, in Urbani litteris non habetur; alter vero eadem causa 19, q. 3, c. 3, statuimus abbati Sancti Rufini, ex secundo ex laudatis privilegiis excerptus est.* Hunc præcedit alius canon de eodem argumento, sed nemini inscriptus.

CXCVIII. *Monasterii et ordinis Antonii origo.*

Tradunt auctores vulgati Urbanum tunc temporis condendo percelebri Sancti Antonii monasterio occasionem præbuisse. Cum enim, uti illi aiunt, Viennensem provinciam illo anno peragraret, audivit virum quemdam nobilem, Guidonem aliis Guigonem Desiderii appellatum, solere secum per diversa hæc illaque itinera corpus sancti Antonii, magni quondam illius eremitarum patriarchæ, deferre, quod Constantinopoli ab aliquot annis advectum a majoribus suis acceperat. Id indigne tulisse dicitur pontifex, ac sub anathematis interminatione vetuisse ne id in posterum fieret, imperasseque ut tam venerabiles reliquias, in ecclesia aliqua, quam ipse Guido mallet, sub monachorum bene viventium custodia deponeretur. Urbani jussis obtemperavit Guigo, advocatusque a Monte Majori prope Arclatem monachis, sacrum corpus in vico Mota Desiderii nuncupato

depositum eis tradidit. Postmodum fervente morbo, qui Ignis Sancti-Antonii vulgo appellatur, adjunctum est monasterio xenodochium, ubi pauperes undequaque adventantes reciperentur, fratresque nonnulli in eorum ministerium deputati fuerunt, qui cum primum monachis per aliquod tempus paruisent, postea, ob ingentes eleemosynas quæ erogabantur, elatiores facti, eis subesse detrectarunt. Graves inter utrosque rixæ et dissensiones ortæ sunt, quibus in dies crescentibus, res eo devenit, ut hospitalarii illi potentiores effecti, jugo monachorum penitus excusso, sui juris esse cœperint, ac tandem in ordinem insignem excreverint, qui hodieque perseverat. Hanc esse originem abbatis et ordinis Antoniani aiunt. Sed pontificii itineris seriem persequamur.

CXCIX. *Urbanus Matiscone concedit privilegia.*

Urbanum Vienna et Lugduno pertransiisse visum simile est, at nullis instrumentis probare possumus; eum vero die 17 Octobris Matiscone existisse colligimus ex veteri notitia privilegii, quod hæc ipsa die, et quidem anno 1096 pro 1095, uti habere solent pleraque ejus ævi instrumenta, monasterio canonicorum regularium Sancti Petri prope hanc urbem sito concessit, ac statim Cluniacum profectus est. Hujus privilegii exemplum reperire non licuit, quare visum est ejus loco illius notitiam in Appendice referre est veteri cod. ms. a Severio relatum. CC. *Cluniaci dat privilegium episcopo Matisconensi. Altare dedicat.*

C Postridie, id est 18 Octobris, pontifex Cluniaci existens Landrico Matisconensi episcopo, qui eum haud dubie secutus fuerat, tuitionem sedis apostolicæ efflagitanti libenter indulsit, data bulla, qua ei et ejus successoribus omnia Matisconensis Ecclesiæ bona et privilegia confirmantur. Vetat etiam pontifex ne quisquam ejusdem Ecclesiæ clericis, aut claustris, seu ejus domibus audeat violentiam aliquam irrogare. Data est xv Kal. Novembris.

Cum advenit Cluniacum Urbanus, jam a septem annis insignem basilicam exstruere cœperat sanctus Hugo ejus loci abbas, quam ab ipso pontifice dedicari cupiebat. Verum cum nimium tunc adhuc esset imperfecta, curavit sanctus abbas res ita disponi, ut saltem majus altare, adveniente pontifice, eo in statu esset ut posset ab illo consecrari, quod re ipsa factum est die 25 Octobris. Hujus dedicationis meminit auctor Chronici Cluniacensis ad annum 1095, et Ordericus Vitalis initio libri ix, ubi ait Urbanum multas sanctorum basilicas in Gallis dedicasse, quas privilegiis apostolicæ sedis sublimavit. Tum signanter laudat consecrationem *altaris Sancti Petri apud Cluniacum cœnobium* ab eo factam. At quod iste auctor aliique passim, data occasione, uno verbo laudaverunt, fusius exponitur in veteri instrumento quod sub titulo *libertatis loci Cluniaci* editum est in Bibliotheca Cluniacensi. Ibi legitur non solum majus, sed et matutinale altare ab Urbano, alia vero tria a tribus aliis episcopis, nempe Hoge-

ne Lugdunensi, Daiberto Pisano et Brunone Signien-
 si consecrata fuisse. Tum refertur proluxa satis ora-
 tio, quam pontifex inter missarum consecrationis-
 que solemnia habuisse dicitur, in qua limites juris-
 dictionis monasterii designavit. Præter ea inveni-
 mus in vetusto cod. ms. aliam ejusdem rei notitiam,
 ubi, post recensita multa beneficia quæ Urbanus
 monasterio Cluniacensi contulerat, statutum a san-
 cto Hugone fuisse dicitur ut ejusdem pontificis
 commemoratio, quandiu viveret, in generali missa
 specialiter ageretur; et ut post ejus mortem, præ-
 ter debita singulis ejusdem loci monachis suffragia,
 ejus anniversaria depositionis dies solemniter in
 perpetuum celebraretur. Cæterum *banni* seu juris-
 dictionis Cluniacensis terminos ab Urbano præstitutos
 confirmarunt subsequentes pontifices, ac potissimum
 Innocentius II qui, hoc ipso die quo Urbanus majus
 altare consecraverat, basilicam ipsam dedicavit, ut
 ex ejus et aliorum pontificum diplomatibus patet in
 Bibliotheca Cluniacensi editis. Hinc utriusque dedi-
 cationis memoria simul in antiquis aliquot Martyro-
 logiis recolitur. Hæc postrema dedicatio anno 1130
 non sequenti, ut fallit chronographus Cluniacensis,
 peracta est.

Cæterum non modo Cluniaci principis monasterii,
 sed aliorum quoque ad illud spectantium jura et
 prærogativas asserere studuit Urbanus, ut patet ex
 multis, quæ passim occurrunt, monumentis. Laudatur
 hanc in rem ejus bulla data octavo ejus pontifi-
 catus, id est præsentis anno qua Charitatis Beatæ
 Mariæ supra Ligerim monasterii jura et exemptionem
 confirmat. At excidit hæc bulla, cujus notitiam
 debemus Actis controversiæ, quæ sub Rollando abbate
 Cluniaci exorta est, anno 1220 occasione electionis
 prioris de Charitate.

CCI. *An Remis concilium celebraverit. Dolensem
 ecclesiam dedicat.*

Si Andræ Chesno credamus, Urbanus, mense
 Octobri hujus anni, Remis habuit concilium, in quo
 anathema jam antea adversus Philippum regem
 latum confirmavit, expeditionem sacram adversus
 infideles decrevit, sancivitque ut deinceps in Assump-
 tionis Deiparæ virginis pervigilio jejunium ab
 omnibus observaretur; ac denique indixit aliud con-
 cilium apud Claromontem proximo mense habend-
 um. Hæc ille in Historia Romanorum pontificum
 Galliæ edita. At quantum a vero vir sane eruditis-
 simus aberraverit, patet non solum ex aliorum
 auctorum, veterum et recentiorum silentio, sed
 etiam ex Urbani itinerum serie, ac omnibus ejus
 ævi instrumentis a nobis prolatis, quæ nullam tunc
 temporis synodum Remis habitam fuisse super sa-
 tisque probant. Et quidem Raynoldus, Remorum
 tunc metropolitanus suos suffraganeos ad concilium
 Claromontanum ex Urbani præscripto invitavit;
 revocato ob hanc rationem, quod initio Novembris
 celebrandum indixerat, concilio provinciali, ut ipse
 dicit in epistola jam laudata ad Lambertum. Deinde
 ipse pontifex peculiaribus litteris monuit Lamber-

tum ut paratus sit in concilio Claromontanæ suæ
 Ecclesiæ restitutionem nuper factam tueri, quod ibi
 astituri essent Cameracenses adversus eam decerta-
 turi. Denique in ejusdem Lamberti Gestis, ubi con-
 tinuata rerum hoc anno gestarum series, cum
 itinere Remensis provinciæ episcoporum ad Claro-
 montanam synodum accurate et singulatim descri-
 bitur, nihil omnino de hac synodo occurrit, quam
 proinde fictitiam esse merito credendum est. Haud
 magis certum est quod Souchetus in Notis ad Ivonis
 epist. 78 et Robertus ex Amalrico Biterrensi in
 veteri Gallia Christiana aiunt, Urbanum ecclesiam
 abbatæ Dolensis apud Bituriges hoc anno dedicasse.
 Vix enim id ferre potest pontificii itineris series;
 et quidem hæc dedicatio a Paschali II Urbani suc-
 cessore facta fuisse dicitur in Chronico Turonensi.

CCII. *Silviniaci corpus S. Majoli transfert. Privilegium
 dat apud Monticulum.*

Cluniaco itaque egressus Urbanus Silviniacum
 prope Molinas Burboniensium oppidum venit, ubi
 corpus sancti Majoli transtulit in locum decentio-
 rem, et Archimbaldum super tumulum patris sui
 Archimbaldi quarti jurare fecit se toto vitæ suæ
 tempore bona, quæ a patre aut a majoribus suis
 monasterio collata fuerant, illibata servaturum. Id
 ipsum testatur pontifex in bulla quam ejus loci mo-
 nachis Idibus Novembris apud Monticulum concessit,
 in qua declarat se præsentis Duranno episcopo Ar-
 vernensi, monasterium Silviniacum sub speciali se-
 dis apostolicæ tuitione suscepisse, ejusque possessio-
 nes, quas singillatim recenset, confirmasse: hanc
 bullam Joellus Remorum archiantistes, petentibus
 Silviniaci monachis, a se visam et collatam anno
 1245 integram ac illibatam inventam fuisse declara-
 vit publico instrumento, quod sigillo suo munivit.
 Pontificem in eo loco dies fere octo exegisse disci-
 mus ex veteri instrumento chartarii Silviniacensis,
 occasione Archimbaldi Burboniensis principis modo
 memorati facti, qui malas consuetudines a patre suo
 exactas, et ab eodem morti proximo relaxatas re-
 novare moliebatur. « Eodem tempore, *verba ipsius
 chartæ refero*, facti intra Gallias pro quibusdam
 sanctæ Ecclesiæ utilitatibus adventu domni Urbani
 papæ II, cum apud Silviniacum fere per dies octo
 moraretur, et quodam die in capitulo resideret,
 cunctorum circumsedentium fratrum cætus ejus
 pedibus provolutus auxilium implorare cepit super
 malis quæ jamdiu fuerant perpessi. Suscepta eorum
 petitione benignissime dominus papa, cum altera
 die rogaretur a jam dicto Archimbaldus, ut patris
 sui animam apostolica absolveret auctoritate, post
 expletam absolutionem, antequam a se Archimbaldus
 idem a se discederet, antequam etiam a tumulo
 pedes removeret, monitis ipsius princeps præfatas
 omnes malas consuetudines quas injuste quærebat
 reliquit; et ut melius sui dicti memor esset osculum
 pacis ab eodem papa accepit. » Sed eorum inmemor
 eas paulo post renovavit: quare res ad concilium
 Claromontanum delata est, ut infra dicemus.

CCIII. *Clarummontem a venit Urbanus.*

Peragratis Urbanus his provinciis Clarummontem die Novembris 14 aut sequenti advenit, cum interea episcopi ex variis orbis Christiani regionibus huc properarent. Ex his Lambertus Atrebatensis e sua urbe die 28 Octobris profectus, Pruvino Senonum transiit, quo ex oppido egressus VIII Idus Novembris a Guarnerio quodam milite castelli de Pont captus est. At ea de re monitus pontifex Guarnerium statim litteris ob tantam temeritatem objurgavit; simulque alias litteras Richerio Senonum archiepiscopo scripsit, ut eundem militem commonefactum, si non resipisceret, simul cum suo ejus loco excommunicationi subjiceret. Verum priusquam eas recepisset Guarnerius, a Philippo episcopo Trecentensi suo fratre increpitus jam satisfecerat Lamberto; eumque sibi reconciliatum Antissiodorum usque, ubi die V Iduum ejusdem mensis advenit, honorifice fuerat comitatus. Occasione tamen hujus facinoris videtur conditus fuisse canon 32 concilii Claromontensis, ut suo loco dicemus. Porro Lambertus Antissiodori præter Richerium Senonensem, comprovinciales ac vicinos suos Gervinum Ambianensem et Gerardum Morinensem episcopos reperit, quibuscum reliquum itineris confecit, et Clarummontem advenit die XV Kalendas Decembris, quæ Dominica erat, ubi a pontifice benigne in osculo sancto susceptus benedictionem apostolicam recepit.

CCIV. *Simul et alii episcopi, etc., apud Clarummontem conveniunt.*

Cum itaque omnia ad celebrandum concilium disposita essent, ad id enim longo antea Urbanus Henricum Siculum, qui post varias fortunas cardinalis et patriacha Antiochenus tandem fuit, præmiserat, convenerunt autem condito die apud Clarummontem ex omnibus ferme Europæ plagis cum Urbano papa archiepiscopi, episcopi, abbates, alique omnium ordinum viri illustres pene innumeri. Auctor Chronici Sancti Vitoni Virdunensis, tomo I Bibliothecæ Labbeanæ, ait ad illud concilium episcopos pene totius orbis congregatos fuisse, exceptis Lotharingis, Alemannis et Hungaris. Hoc tamen celeberrimum fuisse scribit Robertus libro I Historiæ Jerosolymitanæ, *conventu Gallorum ac Germanorum tam episcoporum quam principum*. At Alemanni, quorum nonnulli Urbano erant addictissimi, huc forte non convenerant, quod ante paucos menses Placentino concilio, uti vidimus, interfuisent. Ex Lotharingis autem, si Meurissio credimus et Sammarthanis, huic concilio adfuere Poppo Metensis episcopus, et Pibo Tullensis, qui Pibo, si P. Benedicto Capucino, auctori novæ Tullensis Historiæ, credamus, in suam diocesim e concilio, cui cum Renardo Tullensi comite et Petro ejus fratre interfuerat, redux, ad sacram expeditionem suscipiendam plerosque istius regionis viros nobiles adduxit. Richerius vero Virduni episcopus, qui paulo ante illud tempus, ejurata Henrici secta, ab Hugone Lugdunensi fuerat consecratus, ad Urba-

A num, cum apud Clarummontem esset, aona ac legatos transmisit, teste Laurentio Leodiensi in Historia episc. Virdunensium. Nullus vero ex Anglia episcopus huc advenisse usquam memoratur: Boso tamen monachus, qui postmodum Becci abbas fuit, a sancto Anselmo Cantuariensi archiepiscopo missus, ejus nomine ibi interfuit, ut ex ipsius Bosonis Vita discimus.

CCV. *Eorum numerus*

Bertoldus *tredecim archiepiscopos cum suis suffraganeis*, ad hanc synodum, quam *generalem* appellat, convenisse tradit in qua 205 *pastorales virgæ notatæ sunt*. Urbanum omnes episcopos Gallie et Hispaniæ apud Clarummontem congregasse, ibique *concilium ingens* celebrasse ait Ordericus Vitalis initio libri IX, cui, inquit, interfuerunt archiepiscopi *tredecim*, episcopi *ducenti et viginti* quinque, cum *multitudine abbatum, aliarumque personarum, quibus adeo sanctarum curæ delegatæ sunt Ecclesiarum*. Consentit auctor Gestorum Lamberti episcopi Atrebatensis, qui totidem archiepiscopos et episcopos cum Romanis cardinalibus ad hoc *generale concilium* convenisse tradit, et præter eos *abbates nonaginta et eo amplius, exceptis honestis et religiosis diversarum regionum et provinciarum clericis et laicis*. Idem postea in fine repetit, nisi quod archiepiscopos *quatuordecim* habeat in aliquot editis et mss. Unus tamen codex noster, et quidem vetustior solummodo *tredecim* præfert. In veteri notitia ejusdem concilii apud Labbeum ex codice Cencii Camerarii *con-*disse cum Urbano dicuntur archiepiscopi *duodecim*, episcopi *octoginta et innumeri* abbates. Clarius vero scribit in Chronico Sancti Petri Vivi Senonensis huic concilio præsentibus fuisse *trecentos episcopos et abbates*. Novus scriptor Gestorum Dei per Francos, *trecentos et decem tam episcopos quam abbates*. Denique Guibertus hoc concilium *tanto celebrius fuisse* dicit, *quanto excellentis et inusitatæ personæ, Urbanum intelligit, ora cernere, verba audire erat desiderabilis*. Tum subdit: *Illic præter episcoporum et abbatum examina, quos circiter quadringentos per prominentes ferulas fuisse aliqui numeraverant, totius Franciæ et appendicium comitatum litteratura confluit*. Nec mirum si Franci tanto cum ardore ad illustrem adeo et inusitatum cœtum confluerint. Etenim præter nativum fervorem, Philippus rex, ut Urbani votis obsecundaret, omnibus regni sui episcopis et abbatibus potestatem fecerat huc cum omni securitate comineandi, quod ipse pontifex in litteris ad Guarnerium supra laudatis testatus est. Cum vero hujus concilii Acta accurate descripta non habeantur, nihil mirum est si varii quandoque fuerint auctores in assignando episcoporum qui huic concilio interfuere numero. Qui autem minorem quam cæteri numerum assignarunt, id fecisse videntur quod, cum omnes præsules omnibus sessionibus præsentibus non fuerint, illi eos tantum recensuerint qui singulari alicui sessioni interfuerant. Et id sæpius occurrit in instrumentis potissimum

de aliquo particulari negotio confectis. Ita Urbanus ipse in decreto pro confirmatione primatus Lugdunensis, huic definitioni interfuisse testatur, præter Richerium Senonensem archiepiscopum, *duodecim archiepiscopos cum episcopis octoginta, abbatibus nonaginta et eo amplius*. Sed magis ad rem pertinet, quod auctor Gestorum episcoporum Turonensium et abbatum Majoris Monasterii paucos omnino recensent antistites qui privilegio ejusdem monasterii in concilio subscripserint, quamvis ipsum concilium in præsentia quingentorum ferme Patrum celebratum fuisse ipsemet antea observasset.

CCVI. *Sedes et nomina nonnullorum. Minis:ri papæ.*

Hæc de numero episcoporum qui ad Claromontanam synodum convenere; at quinam illi fuerint, quarumve sedium antistites, nemo est, ut puto, qui divinare velit, deficientibus probis instrumentis. Nonnullos tamen, qui passim in revolvendis eorum temporum monumentis occurrerunt, recensere haud ingratum putavimus; alios forte alii indicabunt. Ex his aliquot erant cardinales ex pontificis comitatu, ejus nempe officiales, scilicet Joannes Portuensis episcopus, Bruno Signensis, Walterus seu Gualterus Albiensis, seu potius Albanensis, qui paulo antea in Angliam legatus fuerat, Daimbertus archiepiscopus Pisanus. His addit liber De gestis archiepiscoporum Turonensium mox laudatus Rangerium archiepiscopum Rhegiensem, Richardum, eum forte qui tunc abbas erat Sancti Victoris et cardinalis, aut illum archidiaconum Metensem, infra ex Meurissio memorandum; Joannem Galtelum seu potius Gaetanum, cancellarium pontificis, Gregorium Papiensem diaconum et Hugonem Viridunensem diaconum Romanæ Ecclesiæ ministros. Gregorius, hic memoratus, is est ipse, nisi fallor, hujus nominis cardinalis, qui, teste Roberto, in Historia sacræ expeditionis, post Urbani orationem omnium nomine in concilio confessionem fecit et absolutionem obtinuit. Alibi invenio Teusonem et Ranchionem etiam cardinales, quibus addendi ex pontificis ministerio Milo ex monacho Sancti Albini, postea ejus legatus, et Henricus Siculus, jam supra laudatus, quem pontifex ut necessaria ad synodum disponeret, Placentiæ adhuc existens in Gallias præmiserat. Præter hos, si tamen ex illis non fuit, Meurissius in Historia episcoporum Metensium Richardum archidiaconum Metensem memorat, quem ab Henrico imperatore olim cum Herimanno episcopo suo pulsum, et a Gregorio VII episcopatu Albanensi donatum, in ea synodo cardinalem et legatum in Lotharingiam et Germaniam ab Urbano factum fuisse scribit. Et quidem Ughellus in catalogo Albanensium episcoporum Richardum recenset, sed ab Urbano presbyterum cardinalem et a Paschale II episcopum factum, quem cum Richardo Massiliensi abbate confundit. Et fortasse Ughellus ut personas, ita Meurissius etiam varia tempora in unum miscuit. Nam Gualterius non Richardus tunc Albanensis

episcopus erat. Archiepiscopi, præter Pisanum et Rhegiensem supra memoratos, erant Hugo Lugdunensis, Amatus Burdigalensis, uterque in Gallia pontificis vicarius, Bernardus Toletanus et ipse Urbani vicarius in Hispaniis; cæteri Raynaldus Remensis, Adeburtus Bituricensis, Rodulfus Turonensis, Richerius Senonensis, Dalmatius Narbonensis, Guido Viennensis, Berengarius Tarraconensis, et [Petrus] Axiensis, seu forte Aquensis. Nonnulli, uti jam supra observavimus, addunt Anselmum Mediolanensem, quod an verum sit asserere non ausim. Rolandus vero Dolensis, qui ob pallii honorem dicebatur archiepiscopus, non videtur locum habuisse inter metropolitanos. Episcopos vero inveni, ex Remensi provinciâ Lambertum Atrebatensem, Gerardum Morinensem, Gervinum Ambianensem, Rogerum Bellovacensem, Letaldum Silvanectensem, Gualcherium Cameracensem, et cæteros ejusdem metropolis suffraganeos, ut habet auctor Gestorum Lamberti, ipseque pontifex innuit in epistola ad Cameracenses, scripta altera die post solum concilium. Ex quibus haud dubium erat Hugo Suessionensis, ut monet Dormasius Suessionensis Historiæ scriptor. His addendus est Hilrodus ejusdem Ecclesiæ antea episcopus, qui tunc dimissa sede in Majori Monasterio morabatur; is ipse quem postea in abbatem electum nonnulli rursus benedicendum esse autumabant, reclamante Ivone epist. 88 ad Pascalem II ea de re scripta. Ex provincia Trevirensi interfuisse dicuntur, ut supra observavimus, Poppo Metensis, et Pibo Tullensis, cum legato Richerii episcopi Viridunensis. Ex Lugdunensi, Agano Aëduensis, et Landricus Matisconensis. Ex Rothomagensi, Odo Bajocensis, Gislebertus Ebroicensis et Serlo Sagiensis, suis et aliorum ejusdem provinciæ antistitum, quorum legati erant, nominibus, ut habet Ordericus libro ix. Ex Turonensi, seu Lugdunensi tertia, Hoellus Cenomannensis, Gaufridus Andegavensis, Benedictus Namnetensis, et Rolandus Dolensis, qui locum inter metropolitanos ambiebat. Ex Senonensi seu Lugdunensi quarta, Ivo Carnotensis, Joannes Aurelianensis; et alii provinciæ suffraganei ex Urbani bulla pro primatu Lugdunensi. Ex Viennensi Hugo Gratianopolitanus, et Guntardus Valentiniæ. Ex Arelatensi, Desiderius Cavellicensis defunctus concilii tempore, et Willelmus Arausicensis, qui Adhemarus Podiensi sacræ expeditionis ductori socius adjunctus est. Ex Bituricensi Durannus Claromontensis, cui defuncto substitutus est Guillelmus, ab ipso, ut quidem aiunt, Urbano consecratus. Humbaldus Lemovicensis, Adhemarus Podii seu Aniciensis, qui cruce signatorum dux seu antesignanus institutus fuit. Ex Burdigalensi, alter Adhemarus Ecolismensis, Petrus Pictavensis, Ramnulfus Sanctonensis, Raynoldus Petracoricensis, qui in sacra expeditione martyr occubuisse dicitur, et Raymondus Rutenensis. Ex Narbonensi Gotofredus Magacionensis, Bertrandus Nemausensis et, ut volunt, Bertrandus Lutevensis, qui in sacra expeditione

obuisse dicitur anno 1059. Ex Hispania vero Dalmatius Iriensis seu Compostellanus, et Petrus Pampilonensis. Papebrochius in Propylæo, seu Conatu ad catalogum Pontificum Roman., ait de Urbano II sanctum Oldegarium Barcinonensem, solum ex Hispania episcopum Claromontano huic concilio interfuisse, cujus Acta, inquit, Barcinonem reportavit. At fallitur vir eruditus, ac ea quæ in Vita ejus sancti die 5 Martii, de altero concilio Claromontano sub Innocentio II papa celebrare habentur, ad istud Urbani concilium incaute retulit, ut ex ipso Vitæ Oldegarii loco, quem laudat, scilicet cap. 4 manifestum est.

Jam vero inter abbates qui eidem concilio interfuerunt, hos ex variis monumentis colligimus, Richardum nempe Sancti Victoris Massiliæ, qui erat Romanae Ecclesiæ cardinalis; Gervinum Centulensem abbatem simul et Ambianensem episcopum, qui abbatiam dimittere in concilio coactus fuit; Guibertum Sancti Germani Antissiodorensis, in eadem synodo, aut certe in Nemausensi anno sequenti exauctoratum, Robertum archimonasterii Remigiani apud Remos abbatem et primum auctorem Historiæ Jerosolymitanæ, qui et ipse postea sui monasterii regimen dimittere compulsus est. Adfuit etiam Lambertus abbas Sancti Bertini, ex Historia Morinorum, Lauzo Sancti Vincentii Metensis, cui Urbanus anno sequenti privilegium indulsit. Baldricus tum Burgulii abbas, postea Dolensis episcopus, qui et ipse Historiam Jerosolymitanæ expeditionis et alia opuscula scripsit; Hugo Cluniacensis, vel suo nomine clarissimus, quod præter aliâ indicat Paschalis bulla ad eum ipsum data pro subjectione sancti Cypriani Pictaviensis, quam habet Souchetus in notis ad Vitam Bernardi Turonensis. Bernardus Majoris Monasterii, et Stephanus Nucariensis ex diocesi Turonensi, Goffridus Vindocinensis, rebus gestis et scriptis celebris, Jarento Sancti Benigni Divionensis, Guntardus Gemeticensis sub finem concilii, ut habet Ordericus Vitalis libro x, defunctus, quem ad concilium cum cæteris collegis suis Northmanniæ pastoribus perrexisse idem auctor narrat libro iv; unde colligitur plures ex eadem provincia abbates huic synodo interfuisse, quorum nomina exciderunt. His addendi Natalis Sancti Nicolai prope Andegavos abbas, Guillelmus Sancti Florentii ex eadem diocesi; Gausmarus Sancti Petri Insulæ Germanicæ, seu de Cella propè Trecas, Raynaldus Sancti Cypriani, Gervasius Sancti Savini et Petrus Carroffensis apud Pictones; Petrus Anjanæ in diocesi Magalonensi, Ademarum Sancti Martialis apud Lemovicis, et ex eadem diocesi Gerardus Useercensis Ansculfus Sancti Joannis Angeriensis ex diocesi Santonensi. Ex Arvernna vero, præter Petrum Sancti Illidii Claromontani, aderant Petrus Auriliacensis et Prultus Casæ Dei abbates, anonymus Sancti Symphoriani de Thigemo, et decanus Sancti Petri de Mauriaco, quibus jungendi sunt Aldus Sancti Vedasti, et Ilmericus Aquicentensis

abbat-s, qui cum episcopo suo Lamberto Atrebatensi et aliis ejusdem diocesis primoribus ad concilium profecti fuisse dicuntur in ipsius Lamberti Gestis. Aderat etiam ex Taurinensi provincia Emengaudus abbas Clusensis, ut ex ejus epistola discimus, quam ms. habemus; in ea quippe Rannulfum episcopum Santonensem rogat ut negotium de Ecclesia Vallis, quod contra Angeriensem abbatem habebat, componeret, sicut ei in concilio Claromontensi pollicitus fuerat.

CCVII. Concilium inchoatur.

Congregatis itaque ex omni parte pontificibus, Urbanus xiv Kalendas Decembris concilium inchoavit ipsa die octava festi sancti Martini, ut observat Bertoldus, cui consentit Clarius in Chronico Sancti Petri Vivi Senonensis, sicut et ipsius concilii notitia ex cod. Camerarii jam laudato eruta. Certe Urbanus ipse in epistola ad Lambertum Atrebatensem illam synodum in octavis sancti Martini celebrandam fore denuntiaverat; quod de ipsa die octava intelligendum esse patet ex Raynoldi Remensis epistola invitatoria nomine Urbani ad eundem Lambertum, in qua diserte legitur, concilium in octavis sancti Martini xiii videlicet die Kal. Decembris celebrari debere. Hinc emendandum est Chronicon Mallesense, in quo illud in Idus Novembris coactum fuisse legitur.

CCVIII. Durandi episcopi Claromontani mors et exsequia.

Tantam solemnitatem paulo turbavit Durandi ipsius Arverniciæ urbis episcopi mors, quæ primo concilii die contigit. Hic ex Casæ Dei abbate factus episcopus, tum Claromontanam Ecclesiam regelat, quando huc advenit pontifex ut concilium celebraret, sed in necessariis ad pontificem aliosque episcopos et decebet excipiendos, præparandis defatigatus est, ut contracto gravi morbo, adveniente papa, jam de ejus vita pene desperaretur. Et quidem, ut habet Hugo Flaviniacensis in Chronico Viridunensi, ab Urbano *visitatus et absolutus cum jam extremum spiritum traheret, nocte sequenti primam scilicet concilii diem, spiritum Creatori reddidit.* Funeris curam susceperit Hugo Gratianopolis episcopus, Jarento Sancti Benigni, et Pontius Casæ Dei abbates, qui tres sub eo apud Casam Dei monasticam vitam duxerant; nec unquam celebriores exsequiæ visæ fuerant, ad quas nempe cum pontifice Romano tot antistites et omnium ordinum, et illustres viri ex toto pene orbe Christiano convenisse videbantur. Has paucis verbis Hugo Flaviniaci sic describit loco laudato. *Lotus inquit, et curatus summa filiorum, id est abbatibus Divionensis, abbatibus Casæ Dei, episcopi Gratianopolitani, et aliorum diligentia. Et sic antequam concilium inciperetur toto orbe ad ejus exsequias occurrente, ab ipso papa et episcopis terra est mandatum cum gloria; et sedem ejus Willelmus de Basia adeptus est laude cleri et populi præcepto ejusdem apostolici.* Duplex ejusdem antistitis epistolaphum scripsit Baldricus tum Burguliensis abbas, in

quibus ejus exsequias triumpho similes fuisse, eum-
que 13 die ante Decembrem obiisse testatur his
versibus :

*Exsequias celebres, quæ forma fuere triumphi,
Dispensavit ei gratia summa Dei.*

*Urbanus synodo generali papa vocata,
Putres bis centum movit ad obsequium.*

*Tertia, quæ decimam lucem prævit ante Decembrem,
Vitæ præsentis lumen ademit ei, etc.*

In altero epitaphio inter cætera sic habet :

*Ipsius exsequias dicas similasse triumphum,
Et dispensantis signa fuisse Dei ;*

*Adfuit Urbanus centeno præsule septus,
Abbatum vero major erat numerus, etc.*

CCIX. *Quid in concilio Claromontano gestum. Cur
diverse a diversis canones referuntur.*

multa et quidem gravis momenti negotia in concilio Claromontano tractata fuisse nemo est, qui non fateatur ; at illa singillatim expendere difficili-
 mum esset, cum pleraque monumenta ejus temporis exciderint, et ea quæ supersunt in variis auctoribus dispersa non semper uno modo res representent ; imo, quod magis mirare, canones ejus concilii diversi sunt in diversis auctoribus. Ne tamen in animum inducas eos qui supersunt ab istis auctoribus fuisse confictos, memineris, quod uni aliquot canones, alii alios, cæteris omissis, quos ad se spectare non putabant, retulerint ; imo nec ipsi canones, quos omnes, aut plerique exhibent, eodem ordine ac iisdem verbis representantur, quod eorum tantum substantiam, non ipsa verba referre auctores illi in animo habuerint : unde brevitaria seu summaria canonum, potius quam hujus concilii canones appellari debent. Bertoldus paucis verbis tria e præcipuis hujus synodi capitibus ita exhibet : In ea synodo dominus papa, inquit, eadem statuta, quæ et in præterita synodo Placentina confirmavit ; insuper et Philippum regem Galliarum excommunicavit, eo quod, propria uxore dimissa, militis sui uxorem sibi in conjugium sociavit ; ibi etiam aliam synodum in tertiam subsequens Quadragesimæ hebdomadam Turonis celebrandam denunciavit. At non solum quæ in Placentinam, sed etiam quæ in prioribus synodis Melphitæ, Beneventi et Trojæ decreta fuerant, Claromonti confirmata fuisse, præter alios discrete exprimit canon 5 ex codice ms. Cenci Camerarii. Imo et nonnullos antiquiorum conciliorum canones in eadem synodo lectos et confirmatos fuisse innuit Lambertus Atræbatensis in charta donationis prioratus Ambrisenæ Gualtero abbati Sanctæ Trinitatis Rothomagensis factæ, in qua statuit, ut monachus, qui ei loco præficeretur, eo quod foret ex aliena diœcesi, sibi suisque successoribus promittere debeat canonicam obedientiam, sicut in Chalcedonensi, inquit, concilio legitur confirmatum, et in Claromontensi dignæ memoriæ venerabilis Urbano II est renovatum. Nonnulli aiunt Fulconem Andegavorum comitem eo in concilio adversus Francorum regem litem movisse ob Bertradam sibi ab eo ereptam, quod alii silent ;

PATROL. CLI.

Philippum vero regem ibi ob illum raptum fuisse excommunicatum non Bertoldus solum, sed et Ivo Carnotenus epist. 211, Willelmus Malmesburiensis, Sigibertus et alii passim asseverant. At frustra movent inde quæstionem nonnulli, an etiam Galicæ regnum tunc temporis interdictio subjectum fuerit, cum certum sit hujusmodi excommunicationes nihil unquam populos affectisse, ac multo minus aliquid ex debita regibus obedientia aut reverentia detraxisse, ut ex Ivonis aliorumque, qui ferventius in adulterinas Philippi nuptias invehebantur, scriptis patet : quanquam Urbanus, ut tantum scandalum ab Ecclesia amoliretur, censuerit cum communione esse privandum, abstinendumque a solemnibus coronatione, quæ tunc temporis, a Remensi archiepiscopo, aut eo absente, ab aliquo alio episcopo in præcipuis festivitibus fieri solebat. Nec aliud quiddam intelligunt Ivo similesque ejus ævi auctores cum de coronæ privatione aut restitutione loquuntur.

CCX. *Canonum Claromontani concilii collectiones.*

Porro inter eos, qui majorem in colligendis canonibus Claromontanis diligentiam præ cæteris adhibuisse videatur, censi debet auctor codicis Lamberti Atræbatensis episcopi, qui ejus concilii canones triginta duos exhibet. Labbeus decem adjecit ex veteri membrana Petri Pithœi, novem ex codice Cenci Camerarii, ac tredecim ex codice Dionysiano, quos Gallice a Belforestio libro IV Annalium Francorum descriptos, Serarius in Latinum transtulerat. Viginti quinque omnino apud Ordericum Vitalem initio libri IX recensentur, ac ferme totidem apud Willelmum Malmesburiensem et Matthæum Parisium, Anglicanos scriptores. Præter hos omnes, alii etiam nonnulli passim occurrunt apud varios auctores data occasione laudati, qui cum ad res privatarum ecclesiarum aut personarum pertineant, simul cum cæteris non habentur. Hos omnes simul collectos habebis inter Urbani epistolæ.

CCXI. *Quid in eis statutum. De beneficiis. De investituris. De treugis.*

Eo autem potissimum intendebat in condendis hujus concilii canonibus pontifex, ut adversus vitia, quæ tum in Ecclesia, maxime Gallicana, vigeant, remedia opportuna præpararet, quod jam olim observavit Ordericus Vitalis libro IX. Hinc in plerisque illis decretis vitia carpuntur, quæ tum in beneficiis ecclesiasticis adipiscendis aut retinendis ut plurimum admittebantur ; a quibus proinde arcentur Simoniaci, concubinarij, spurij. Vetantur etiam beneficiorum pluralitas, et ex uno in alterum translationes ; statuitur ut, qui dignitatem aliquam in Ecclesiis voluerit adipisci, eo ordine decoratus sit, qui ad illum gradum conveniens est ; ut nullus ex laicis aut clericis infra diaconatum constitutus ad episcopatum assumatur ; ut laici decimas solvant, nec bona ecclesiarum, aut ecclesiasticorum hominum, post eorum mortem spolia rapiant. Jejuniorum atque ordinationum tempora statuuntur. Investituræ prohibentur vulgatis canonibus 15 et 16, ita tamen,

ut interpretatur, et se ab Urbano ipso audivisse asseverat Ivo epist. 60 ad Hugonem Lugdunensem, et concilium reges tantum a corporali investitura excludat; non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione, etc. Qua in re cum Francorum reges pontificibus consenserint, nulla de investituris controversia Gallicanam Ecclesiam perturbavit. At canon sequens, contra eos qui regibus fidelitatem ligiam præstant, nullum unquam in Galliis habuit vigorem, ut ex ipsius Ivonis epist. 190 patet ad Paschalem II scripta, qua de re agunt Juretus in notis ad hanc epistolam, et Petrus de Marca lib. viii Concordiæ, cap. 21.

Provisum etiam in hoc concilio fuit publicæ securitati, maxime eorum qui sua conditione aut natura ab omni armorum strepitu abstinere debebant. Hinc canone, quo certi induciarum dies statuuntur, sancitum fuit ut omni tempore monachi, clerici, feminæ, et qui cum eis fuerint, in pace permaneant. Celebres postea hæc induciæ sub treugæ et pacis nominibus potissimum occasione sacrarum expeditionem fuerunt; de quibus erudite pro suo more disserit, præter alios quamplures auctores, illustriss. Petrus de Marca in notis ad hunc canonem; qui in aliis notis ad hoc concilium Claromontanum multa etiam habet de communionem, de chrismationibus, etc., sicut et in libris De concordia, et in opusculo De primatibus, quæ omnia hic fusius pertractare ad nostrum institutum nihil spectat.

†CXII. Canon de redemptione altarium. Ejus occasione turbæ excitantur. Goffridus Vindocinensis abbas vindicatur.

Mirum autem est canonem de altarium redemptione, qui adeo apud auctores celebratur, in vulgatis passim hujus synodi canonum collectionibus desiderari. Et tamen præter codicem Cencii Camerarii apud Labbeum tomo X Concil. et alium Avaniensis monasterii apud Baluzium in notis ad cap. 31, libri vi De concordia sacerdotii et imperii, hunc canonem laudant Goffridus Vindocini abbas libro iii, epist. 12 ad Algerium Andegavensem episcopum, et Paschalis II papa ad Ramnulphum Santonensem et Ivonem Carnotensem episcopos, qui huic concilio interfuerant. Sed forte ii canonum collectores istum omiserunt, quod in concilio Nemausensi iisdem omnino verbis ex isto Arvernensi repetatur. Ut ut est, occasionem hujus canonis condendi eam fuisse observant viri eruditi Petrus de Marca et Jacobus Sirmundus, quod cum multi antea pii homines ecclesias a se conditas, aut quolibet modo suo juri subjectas monasteriis contulissent, id permiserant episcopi diœcesani (necessarius quippe ad hoc erat eorum consensus) ea lege, ut statis temporibus, nempe singulis vicariorum, seu uti appellabant, personarum aut presbyterorum, qui videlicet nomine abbatis aut monachorum ejusmodi parochiæ curam sustinebant, mutationibus certa eis pecuniæ summa penderetur: qui census altarium redemptioni appellatus est. Et hæc altaria sub personatu concessa dicebantur; alia

vero quæ nullam præstationem debebant, censentur impersonaliter teneri. Ast cum post aliquod tempus animadversum fuisset a viris piis et occultatis hæc pensiones absque aliqua Simonix labe dari non posse, ut scripserat Ivo epist. 12 ad ipsum Urbanum, pontifex primum in Arvernensi concilio, tum etiam in Nemausensi, ac demum alii pontifices exemplo veterunt, ne deinceps pecunia ulla pro altarium redemptione episcopis daretur. Ne tamen hac occasione episcopi, quod non nisi cum onere solvendæ illius pecuniæ consensum suum præbuisent, altaria monasteriis donata auferre, sibi que attribuere molirentur, statutum in concilio fuerat. ut monasteriis, quæ per annos triginta ejusmodi altaria, seu decimas possederant, quiete possidenda relinquerentur. Atque eam concilii et Urbani mentem fuisse ex ipso pontifice discimus, qui ea de re scripsit ad Ingelramnum episcopum Laudunensem, tum etiam ad monachos sancti Bertini.

Verum cum hoc decretum, salvo episcoporum annuo censu, quem illi ex antiquo jure habere in diœceson suarum ecclesiis, seu, ut appellabant, altaribus, consueverant, sancitum esse pontifex declarasset, nonnulli episcopi hac occasione pecunias illas quas ad singulas personarum, uti diximus, mutationes pro altarium redemptione percipiebant, ad veterem illum censum annuum quem sub synodici, circadæ, procratationis aut alio quovis nomine habere soliti erant, conati sunt adjungere, illud scilicet vetus debitum novi census accessione adaugendo: at reclamarunt abbates et monachi. Nec dubium quin huc revocari debeat Goffridi Vindocinensis epistola 12, libri iii ad Algerium episcopum Andegavensem, et altera ejusdem ad G. legatum apostolicæ sedis, lib. i, epist. 27. Imo pontifices ipsi monachorum hac in re patrocinium susceperunt, uti patet ex una Paschalis papæ epistola ad Ivonem Carnotensem et Ramnulphum Santonensem episcopos, et ex alia quam Gaufridus item Carnutum episcopus et apostolicæ sedis legatus de eodem argumento scripsit (ex Goffridi lib. i, ep. 27) ad R. archidiaconum et Hn. decanum Andegavensis Ecclesiæ; quas litteras Baluzius retulit in notis ad lib. viii, cap. 31 De concordia sacerdotii et imperii. Quare ut in hac quæstione nihil confundatur, apprime distinguendum est novi census exactio, aut additio ad veterem occasione redemptionis altarium, a veteris census debito. Fatebantur enim omnes, si non fallor, veterem censum, de quo mox loquebamur, episcopis reddendum esse; at controversia erat inter aliquot episcopos et abbates, an loco redemptionis altarium quam synodus aboleverat, introduci deberet aut posset novus aliquis census, aut antiquus debitus augeri. Id contendeabant aliquot præsules negantibus abbatibus, et merito quidem, ut ex epistolis Urbani et Paschalis supra laudatis patet, in quibus pontifices monachorum patrocinium contra episcopos susceperunt. Et quidem de novi ejus census exactione solummodo agebatur

inter Goffridum Vindocini abbatem et Algerium Andegavensem et alios episcopos. Unde licet Paschalis in epistola laudata editionis Baluzianæ aliquem annum censum episcopis debitum admiserit, ubique tamen rejiciendum esse pronuntiavit eum censum quem Ivo et Ramnulfus *simplicitati incongruas duplicitates innectentes ex personarum redemptione mutatis nominibus extorquere* conabantur. Næc iis episcopis imponi poterat, utpote qui ipsi concilio Arvernensi, uti post Urbanum Paschalis ibidem asserit, interfuerant. Goffridus autem nusquam veterem illum censum impugnare aggressus est, aut ullo modo unquam contendit eum fuisse in Arvernensi concilio vetitum; sed eum censum reprobabat, quem Algerius de novo nitebatur inducere. Contendebat enim Goffridus, ut ille ipse scripsit, lib. 1, epist. 27 ad Gaufridum episc. Carnotensem annullari decretum Urbani in concilio Arvernensi contra Simoniam redemptionis altarium, quæ in illo magno concilio *pravitas hæretica vocata* fuerat, sancitum, si id quod nonnisi semel per vicarios antea solvebatur, sub nomine *census annui* de novo instituti ab episcopis deinceps extorqueretur: quod parum interesset ad Simoniam conflandam, an illa pecunia rarius, sicuti antea fiebat, scilicet tantummodo in personarum mutationibus, an frequentius, nempe singulis annis, sub alio nomine penderetur. Eadem ferme repetit Goffridus in epist. 12, l. III, ad ipsum Algerium scripta. At in his controversiis nunquam ulla quæstio fuit de veteri censu episcopis debito; unde immerito Goffridum *temeritatis* videretur notare eruditus Baluzius in notis ad Gratianum 1, q. 3, c. *quæsitum*, quasi ille abbas malo animo clausulam expunxisset e canone Claramontano, quæ salvum esse volebat episcopis annum censum, ut eis omnem omnino censum, sive veterem *synodalem*, ut ipse Baluzius appellat, sive novum denegaret. Certum est enim ex utraque epistola Goffridi laudata, ut jam diximus, quod etiam cuilibet illas epistolas attente legenti, ut reor, patebit, eum nonnisi de censu novo, quem loco illius exactionis, quæ ad singulas vicariorum mutationes antea fieri solebat, episcopi intrudere volebant, locutum fuisse. Unde et episcopi adversus quos agebat Goffridus causa ceciderunt, et abolitus est omnino auctoritate pontificum novus ille census quem illi exigere tentaverant. Cur vero clausula illa *salvo utique censu*, etc., in Chartario Vindocinensi desit, nihil juvat divinare, cum de ea nulla unquam fuerit inter Goffridum, seu ejus successores et episcopos controversia. Non enim auctoritate illius canonis se unquam a quolibet censu, sed tantum a novo illo solvendo, quem loco redemptionis altarium intrudere episcopi volebant, liberos esse contenderunt Vindocinenses, quod re ipsa verum erat. Et fortasse non sublata sunt a Vindocinensibus hæc verba, sed ab aliis ad majorem canonis intelligentiam ista in aliis codicibus addita fuerunt, ut aliquis in codice sancti Albini ad vocem *censu* addidit *syn-*

odali, ne qua superesset in eo canone difficultatis umbra.

CCXIII. Canonis de redemptione altarium appendix.

Canon 7 vulgarum collectionum videtur esse præcedentis de altarium redemptione appendix. Eo quippe cavetur, ut altaria quæ canonicis aut monachis per personas data fuerint, post personarum mortem ad episcopos redeant, nisi ipsi episcopi ea per litteras aut privilegia monasteriis confirmant. Iluc enim revocatur possessio triginta annorum, quæ in canone de altarium redemptione, ad altaria monasteriis asserenda præscribitur. Quod vero in eo statuitur, ut vicarii a monachis instituti in parochiis, curam animarum ab episcopis quidem suscipiant, sed monachi reddant temporalium rationem, nullam patitur difficultatem. Si tamen plura quis cupiat ea de re, adeat Baluzium in additis ad cap. 31 libri VI De concordia sacerdotii et imperii illustriss. viri Petri de Marca, et alios canonici juris interpretes.

CCXIV. Alia decreta.

Præter hos canones, Goffridus Vindocini abbas lib. II, epist. 29 et 30 ad Goffridum episcopum Carnotensem, et laudat prolata ab Urbano papa in concilio Arvernensi sententiam, omnibus episcopis et abbatibus, qui aderant, laudantibus, ut quicumque sine vocatione et judicio expoliarentur, etiam sine vocatione et judicio investirentur; ne scilicet sub occasione vocationis et judicii interveniret dilatio, et per dilationem aut diuturna aut sempiterna maneret expoliatio. Consulde notas in epist. 172 Ivoonis Carnoteni. Idem Ivo aliud laudat ejusdem concilii decretum, quo sancitur ut excommunicatus ab uno episcopo, a vicinis quoque episcopis excommunicetur. Hæc de canonibus illis observare visum est. Plura cupienti præsto erunt libri De conciliorum decretis editi. At notas singulares in Claramontanos canones fecit illustriss. Petrus de Marca tom. X Concil. Labbei, ad quos etiam spectat liber ejus De primatibus.

CCXV. Variæ causæ in synodo Claramontana tractatæ. Primatus Lugdunensis.

Inter varias causas, quæ in synodo Claramontana agitate sunt, celebris ea est quæ ad primatum Lugdunensem pertinet. Obtinuerat Gibuinus Lugduni archiepiscopus litteras a Gregorio VII, quibus ei primatum in quatuor Lugdunenses provincias, id est in ipsam Lugdunensem, Rothomagensis, Turonensem, et Senonensem confirmabat, scriptis etiam aliis litteris ad illarum provinciarum metropolitanos, quibus eis injungebat, ut *Lugdunensi Ecclesiæ honorem et reverentiam, a majoribus*, inquit pontifex, *nostris, de ecclesiis vestris præfixam*, exhiberent. Pontificis litteris statim paruit Rodulfus Turonensis, forte quod eo pacto Dolensem ac cæteros Britannicæ minoris episcopos, qui sese ab ejus Ecclesiæ obedientia subdlexerant, facilius restituendos, favente pontifice, speraret; at Richerius Senonensis, qui et ipse ex Joannis VIII privilegio primatum se habere conten-

debat, omnem prorsus Ecclesiæ Lugdunensi subjectionem denegavit. Hunc imitatus est Rothomagensis antistes, cujus provincia tunc Francorum dominio subiecta non erat, atque adeo nihil fere tunc profuit Gebuino Gregorii decretum. At Hugo post Gebuini obitum e Diensi ad Lugdunensem Ecclesiam translatus, qui ob vicariatum sedis apostolicæ sibi demandatum maxima auctoritate pollebat, omnem movit lapidem, ut primatum sedi suæ assereret, nactusque præclaram huius rei præstandæ occasionem, causam ad concilium Claromontanum detulit, quæ jam in variis minoribus conciliis agitata fuerat. Citatus Richerius Senonensis, qui præsens aderat, post varias tergiversationes, cum de die in diem respondere differret, sexta die causa cecidit; ac post duas alias dies, cum adhuc obedientiam promittentibus ejus suffraganeis, eam promittere detrectaret, pallii usu et jurisdictione in suos suffraganeos privatus est, donec decreto obtemperaret. Eadem pœna in archiepiscopum Rothomagensem, qui concilio non intererat, decreta est, nisi intra tres menses primati Lugdunensi subjectionem *scripto, siquidem viva voce non posset, polliceretur*; atque eo pacto primatus Lugdunensis in eas ecclesias invaluit. Hæc omnia fusius exposita sunt in bulla Urbani ea de re post aliquot dies data.

CCXVI. *Lis de Salmoriacensi pago.*

Haud minori contentione agebatur tunc temporis, licet non tanti fuerit momenti, controversia inter Guidonem Viennensem metropolitanum, et Hugonem Gratianopolitanum episcopum de pago Salmoriacensi, quem uterque suæ esse diœcesis contendebat. Res secundum Hugonem, ut jam non semel factum fuisse diximus, judicata est, qui a Guidonis sui metropolitani obedientia absolutus fuit, donec ille decreto concilii obediret, ut ipse pontifex in litteris ad Guidonem comitem ac clerum et populum Gratianopolitanum declaravit.

CCXVII. *De Dolensi archiepiscopatu.*

Actum quoque ibi est de causa Dolensis Ecclesiæ, cujus episcopi a Turonensis metropolis subjectione se subtrahere conabantur. Et quidem res jam ab Urbano definita fuerat, uti diximus; sed, quia Rollandus Dolensis antistes pallio donatus, archiepiscopi titulo et insignibus utebatur, verebatur Radulfus Turonensis, ne ejus quoque successores idem ambirent: quare effectus ut Urbani de subjectione Dolensis Ecclesiæ decretum in concilio confirmaretur, et quidem Rollandus Radulfo metropolitanano suo obedire compulsus est, ut testatur Willelmus episcopus Pictaviensis, qui ante episcopatum haud dubium in episcopi sui comitatu eidem concilio interfuerat. Instrumentum ea de re Martenus noster retulit in veterum Scriptorum nova collectione p. 68.

CCXVIII. *De privilegiis Majoris-Monasterii.*

Ad eandem synodum delata fuit causa jam in multis agitata conventibus inter eundem Radulphum et monachos Majoris-Monasterii, quos ille uti excommunicatos haberi volebat. Ea de re coram pon-

tifice et cæteris concilii Patribus conquestis monachis, archiepiscopus factum negavit, si monacho, qui libellum De gestis archiepiscoporum et abbatum Majoris-Monasterii a Bochele editum scripsit, fidem habeamus, responderet quod, si tale aliquid *unquam ex ejus ore evaserit, plus ex commotione cum indignatione animi, quam ex deliberatione processisse*. Visum itaque est, omissis circumstantiis, causam ipsam accuratius examinare. Quare repetitis iis, quæ in variis conciliis ac conventibus agitata et decreta de hac re fuerant, pontifex privilegium a se Majori-Monasterio concessum coram omni consensu recitari fecit: tum eum paucis verbis demonstrasset, nihil in eo contineri, quod a sede apostolica indulgeri non potuerit, *illud auctoritate Dei, et beati Petri*

apostoli, omniumque apostolorum et sua, modo indissolubili firmavit et auctorizavit. Latum est hoc decretum præsentibus ex una parte archiepiscopo et ejus clericis; ex altera vero, Bernardo abbate Majoris-Monasterii cum ejus monachis, inter quos recenserent Rangerius cardinalis et archiepiscopus Regiensis, Gausmarus abbas Sancti Petri Trecentis, Stephanus abbas Nucariensis, et Hilgodus qui Suesionensem episcopatum dimiserat. Ex curia vero Romana præsentibus erant Portuensis, Pisensis, et Signiensis episcopi, Richardus Sancti Victoris Massiliæ abbas, Hero, Albertus cardinales, et alii. Ex Gallicanis episcopis Hugo Lugduni, Amatus Burdigalæ, Raynoldus Remorum, Richerius Senonum, Rollandus Dollensis, Narbonensis, Axiensis, et ex Hispania Toletanus, archiepiscopi; episcopi vero Hoellus Cenomannensis, et Gaufridus Andegavensis, qui duo ex Turonensi provincia huic controversiæ componendæ, ut refert Ivo epist. 231 multum insudaverant; ex aliis vero provinciis, ipse Ivo Carnotensis, Johannes Aurelianensis, Rogerius Bellocavensis, Namnetensis, Pictavensis et alii episcopi, cum nonnullis abbatibus et proceribus, qui omnes *Fiat, fiat* ad confirmationem privilegii acclamaverunt.

CCXIX. *Alii item privilegia asserta. Vindocinensc. Atrebatense.*

Approbata item fuere in eo concilio alia aliarum ecclesiarum et monasteriorum privilegia. Certe hæc, sicut et ipse Urbanus in variis scriptis, de sui monasterii privilegio affirmat Goffridus Vindocinensis abbas, lib. II, epist. 17 ad Gaufridum episcopum Carnotensem, in qua Urbani ea de re decretum exhibet, quod suo loco inter ejus pontificis epistolæ proferetur. Tunc etiam excommunicatus fuit Eblo, omnium religiosorum qui aderant assensu, eo quod Oleronis ecclesiam, quæ ad Vindocinenses pertinebat, injuste retineret; cujus rei testem habemus Guillelmum Aquitaniæ ducem, qui id in charta sua affirmat.

Tempore ejusdem synodi privilegium insignè concessit Urbanus parthenoni sanctæ Mariæ Santonensis, qui ab ipsis loci conditoribus Romanæ Ecclesiæ juri mancipatus fuerat. Privilegium Arsendi ab-

hatisse inscriptum, datum est die vi Kalendas Decembris, anno 1096 pro 1095, ut pleraque alia ejus temporis monumenta, juxta calculum Pisanum præferunt.

Observanda omnino sunt ea, quæ de confirmatione privilegii renovationis et restitutionis Ecclesiæ Atrebatensis narrat auctor Gestorum Lamberti. Is refert pontificem die iv Kalendas Decembris, cum janjam concilio suum esset impositurus, jussisse, ut illud recitaretur in conspectu totius concilii, in quo cardinales Romani ei consedebant, et archiepiscopi 14, et episcopi 225, et abbates nonaginta et amplius, aliisque propemodum infinitis personis. Recitatum autem fuit, et distincte et aperte lectum, atque ab omni consensu concilii sub magno silentio intente auditum, collaudatum et confirmatum anno Dei Christi 1095. Hinc mirum non est, si exinde inconcussa semper steterit Atrebatensis Ecclesiæ a Cameracensi exemptio, quæ a tot tantisque præsulibus, post varias synodos provinciales et Romanas in generali tandem concilio comprobata et confirmata fuerat.

CCXX. Schisma in Cameracensi ecclesia compressum.

Atrebatensium causæ favebat schisma in Cameracensi Ecclesia his temporibus excitatum, scilicet inter Manassem, ex archidiacono Remensi episcopum electum, in quem Remorum antistes, provinciæ metropolitanus, propendebat, et Gualcherium qui hanc sedem Simonia ambiisse dicebatur. Venerat quidem iste ad concilium, suæ Ecclesiæ, uti autumabat, jura contra Atrebatenses propugnaturus; at, cum sua ipsius causa examinata fuisset, inventus est episcopali gradu indignus; quare fuga elapsus, et tertio frustra admonitus, ut coram patribus ipse ageret causam suam, cum minime comparuisset, ab omni sacerdotali et episcopali officio, ut in Gestis Lamberti legitur, approbata Manassis electione, depositus est; intentata in eum excommunicatione, si se ulterius de Ecclesiæ Cameracensis prælacione introumittere tentaret, ut habet Urbanus ipse in epistola ea de re ad Cameracenses scripta. Is quidem Gualcherius in episcopum a nescio quo consecratus fuerat; sed, quia hanc electionem et episcopalem Cameracensis Ecclesiæ benedictionem subripuerat per invasionem, et per manus Henrici excommunicati imperatoris; sanctum concilium adjudicato Manassi episcopatu, decrevit, ut in Cameracensi Ecclesia, rejecto Gualcherio, ordinaretur episcopus; qui tamen non nisi sub finem anni sequentis ob comitis Flandriæ absentiam, et urbem ab ipso Gualcherio excitatas consecratus est, ut ex Manassis Remensis archiepiscopi epistola ad Cameracenses patet, quamvis dies ad hanc consecrationem celebrandam, in octavis Pentecostes dicta fuisset, ut ex alia ejusdem metropolitani epistola ad Lambertum Atrebatensem invitatoria discimus. Manassi postea successus est Odo ex abbate Tornacensi Sancti Martini, qui etiam a Manasse metropolitano, assistentibus ei Lamberto Atrebatensi aliisque provinciæ episcopis ordinatus est, cum interea Gualcherius, Henrico imperatore adjuvante,

A et comitissa Montensi contra legitimos episcopos ei favente, schisma in ea Ecclesia foveret, ut discimus ex libello De restauratione Sancti Martini Tornacensis Spicilegii tomo I, et ex variis epistolis tomo V Miscellaneorum Baluzii relatis. Hæ turbæ Sammarthanis errandi occasionem præbuerunt in Gallia Christiana, ubi duos Manasses duosque Gualcherios admiserunt his temporibus, ob varia instrumenta, in quibus Manasses, tum Gualcherius, et postea Manasses, ac iterum Gualcherius memorati habentur.

CCXXI. Gervinus episcopus Ambianensis abbatia Centulæ privatur.

Ambianorum Ecclesiam in eadem Remensi provincia tunc regebat Gervinus, qui ex monacho Remigiano apud Remos factus Centulensis abbas, hanc sedem non absque Simonix suspicione adeptus fuerat. Utcunque tamen eo vitio purgatus, uti supra ss. 114 et 134 diximus, abbatiam simul et episcopatum retinebat, magno monasterii damno cujus bona ab eo dilapidabantur. Cum itaque nulla subesset emendationis spes, fratres Centulenses, a Remensi Ecclesia consilium acceperunt, ut domino papæ Urbano, qui eo tempore concilium in Claromonto erat de proximo habiturus, loci desolationem aperirent et majestatis ejus clementiam implorarent. Et quidem res prospere eis successit. Nam pontifex in concilio residens prolata in eum sententia, baculo abbatie et monachorum cura spoliando absoluit. Hæc dubio procul causa fuit condendi canonis 4 apud Ordericum et alios auctores relati, quo vetatur, ne quis episcopus simul et abbas sit. Sententiam in Gervinum pontificis ore prolatam refert Hariulfus domesticus auctor, in Chronico Centulensi tomo IV Spicilegii, ubi sic habetur: « Tu abbatiam Sancti Richarii, quæ nobilis olim et dives fuerat, tam pessime tractasti, ut suis ecclesiam ornamentis spoliaveris, et monachos multos tuis vitiis resistentes exsules feceris: unde dignus eras ut omnem gratiam ecclesiasticæ dignitatis ex toto perderes, veluti ovium Christi mactator, et sanctæ Ecclesiæ dissipator; sed, ne bina te ultione ferire videamur, esto contentus Ambianensi episcopatu, quem tam dure acquisisti, monachis autem Sancti Richarii sit copia eligendi abbatibus cui tu contraire nulla ratione præsumas, quod in virtute Spiritus sancti te observare jubemus. » Rediit itaque Gervinus in suam sedem abbatia Centulensi privatus, qui etiam post aliquot annos episcopatu cedere coactus in Majus-Monasterium secessit, ubi postea defunctus est, Godefrido sancto viro, in ejus locum ex abbate monasterii Sancti Quintini prope Peronam, postquam hæc sedes ferme biennio vacasset, substituto in concilio Trecensi anno 1095, ut refert Guibertus Novigenti lib. II Vitæ suæ, cap. 2.

CCXXII. Unio monasteriorum Figiacensis et Conchensis firmata.

Confirmata fuit in eadem Claromontana synodo Conchensis et Figiacensis monasteriorum sub unico

abbate unio; et, quia contra illud institutum A hunc concilii Patres exauctoraverunt. Verum cum hæc rerum dispositio controversiarum perenne esset seminarium, in concilio Nemausensi sequenti anno mutata fuit, ut ibi dicemus.

CCXXIII. *Anianæ abbatis præsumptio repressa.*

Conquestus est coram synodi Patribus Bertrandus Magalonensis antistes, uti refert Gariet in ejusdem Ecclesiæ episcoporum Historia, adversus Petrum Anianæ abbatem, quod ille, se ipso episcopo diocæsano insuper habito, externos antistites invitaret ad consecrandas ecclesias aliaque pontificalia munia in suo monasterio exsequenda; imo et excommunicatos propria auctoritate solveret, aliaque auderet contra jus Ecclesiæ Magalonensis. Quam quidem præsumptionem pontifex, salvis tamen Anianensis monasterii privilegiis, repressit, confirmata sententia, quam olim Alexander II in simili causa jam tulerat.

CCXXIV. *Variæ aliæ causæ minoris momenti.*

Plures aliæ controversiæ ad concilium Claromontanum delatæ fuerunt, sed quæ tanti momenti vise non sunt antiquis auctoribus, ut eas proferrent, aut certe tales non sunt, quæ debeant hic fusius exponi. Ex his fuit querela canonicorum Sancti Stephani Tolosæ, qui ecclesiam beatæ Mariæ, quam sui juris esse contendebant, a Cluniacensibus repetiisse dicuntur. Variæ etiam erant inter Hugonem Cluniaci et Pontium Casæ Dei abbates contentiones, quæ ibidem Urbani auctoritate, ac Hugonis Lugdunensis et Aldeberti Bituricensis archiepiscoporum interventu compressa fuerunt, ut patet ex instrumento ea de re confecto iv Kalendas Decembris. Forte huc etiam revocari debet id quod Paschalis II habet in privilegio S. Hugoni an. 1100 concessio edito in appendice Bibl. Cluniacensis, ubi pontifex confirmat omnia de quibus in concilio Claromontano adversus eum nulla quæstio mota est. Idem sanctus Hugo ad concilium detulit Silviniacensium monachorum causam adversus Archimbaldum Borbonii principem, eos, ut supra jam diximus, vexare pergentem exemplo patris sui, qui frustra a beato abbate frequenter monitus, et in synodo Cariloci ea occasione habita reprehensus, non nisi morti proximus respiceret. Ille vero patris sui, imo et suorum, ut supra § 202 dictum est, promissorum pontifici factorum immemor, Silviniaco adhuc erat infestus: quare Hugo ut in instrumento ibidem laudato refertur, in illa magna synodo, quæ apud Arvernensem celebrata est civitatem domni papæ auribus hæc intimavit. At vero isdem papa, ut semper paratus erat in omnibus jam dicti patris obtemperare votis, evocato ad concilium Archimbaldum, ad hoc coegit, ut promitteret se juxta consilium archiepiscopi Bituricensis et episcopi Anciensis, Guillelmi quoque de Basla, is est qui in locum Duranni episcopi Claromontani defuncti successus est, et aliorum quorundam nobilium virorum cuncta prave a se contra dominum abbatem gesta emenda-

atum, quod re ipsa paulo post fecit coram istem memoratis viris apud Silviniacum, quo ad placitum ea de re indictum convenerant, ut ejusdem placii publico instrumento constat. In eadem synodo Stephanus prior Sancti Flori apud Arvernos conquestus est adversus Bernardum ac ejus filios, quos Urbanus excommunicavit ob invasam ecclesiam Sancti Martini de Calidis-aquis, ut infra num. 252 dicitur: similem pœnam pertulit Eblô, ut jam diximus, qui ecclesias Vindocinensium in Olerona insula inique occupabat. Assertæ etiam in eodem concilio fuerunt Cluniacensi monasterio variæ possessiones quas singulatim recensere inutile foret. Nec plura dicere vacat de societate precum quas nonnulli abbates ex variis provinciis ad hoc concilium congregati inter sese inierunt, ut discimus ex veteri notitia ejus rei in ms. codice monasterii Illidiani ejusdem urbis relata. In ea memorantur cum abbate Sancti Illidii, abbates Sancti Florentii, Sancti Nicolai Andegavensis, Sancti Cypriani prope Pictavum, Sancti Savini item apud Pictones, Casæ-Dei; tum monachi Portus-Dei, Sancti Petri Mauriacensis, et abbas ac monachi Sancti Symphoriani Thiernensis.

CCXXV. *Expeditio sacra ibi decreta. Orationes pontificis. Episcopus Podii exercituum dux eligitur.*

Verum nihil adeo concilii Claromontani famam posteris commendavit ac celebris illa in terram sanctam expeditio, quæ ibi primum communi omnium ordinum consensu et applausu sancita e: promulgata fuit. Urbani hac occasione in dicendo facundiam laudant passim vulgati auctores, quem re ipsa veluti *tubam cælestem intonuisse* scribit Eugenius III ad Ludovicum Francorum regem, ut ei ad similem expeditionem suscipiendam animum adjiceret. Audiendus ea de re Guibertus Novigenti abbas, qui post datam pontificis in ea expeditione promulganda magnanimitatem, sic eum concilio præsidem repræsentat: *Erat ibi spectare quam serena gravitate, ponderosa comitate præsideret; et, ut Sidonii verbi utar, quam piperata facundia ad objecta quælibet papa disertissimus detonaret. Notabatur quanta vir clarissimus modestia tolerabat suas tumultuose causas ingerentium loquacitatem, quam parum appretiabatur, nisi secundum Deum, cujuspiam personalitatem; quod in eo maxime apparuit, uti prosequitur ille auctor, quod Philippum regem tanta auctoritate excommunicavit, ut intercessionem spectabilium personarum, a multiplicium munerum illationes contempserit; et quod intra regni ipsius demorabatur limites non eximuerit.*

Finitis itaque variis negotiis, quæ ad concilium delata fuerant, pontifex, ut Robertus Remigianus abbas refert, qui præsens aderat, *exiit in quadam spatiosæ latitudinis platea, quia non poterat illas capere cujuslibet ædificii clausura*, ubi orationem, quam idem auctor summam refert, habuit, ut ad illam expeditionem astantium animos excitaret; quos revera ita permovit, ut statim omnes conclamaverint *Deus illud vult, Deus illud vult*, quæ verba postmodum in

tesseram peregrinantium, veteri gallico idiomate *Deu lo wolt* assumpta fuere, quibus milites et alii peregrini in gravioribus itinerum et viarum difficultatibus, seu in mediis certaminibus adversus infideles, sese invicem ad strenue agendum cohortabantur. Idem auctor narrat Gregorium cardinalem (is postea pontifex factus, Innocentius II dictus est), statim post finitam Urbani exhortationem *pro omnibus terræ prostratis confessionem suam dixisse, et sic omnes pectora sua tundentes impetrasse de his, quæ male commiserant, absolutionem; et facta absolutione benedictionem, et benedictione consecuta ad propria remeandilicentiam, ut scilicet quæ ad tantum iter, quod deinceps Via-Dei appellatum fuit, necessaria erant sibi provide- rent, ac alios, qui absentes erant, ad eandem expeditionem suscipiendam adhortarentur.*

Postridie convocatis, ut idem auctor prosequitur, episcopis, Urbanus de eligendo sacræ expeditionis duce agendum esse proposuit, ac unanimi omnium consensu electus est Adhemarus Podii episcopus, *utpote qui humanis rebus ac divinis valde esset idoneus, et utraque scientia peritissimus, suisque in actionibus multivividus.* Qui statim licet invitatus suscepit quasi alter Moses ducatum ac regimen Domini- nici populi cum benedictione domini papæ ac totius concilii. Vices suas ipsi super Christianum populum quocumque venirent pontificem commendasse tradit Guibertus, unde, inquit, *et manus ei apostolorum more, data pariter benedictione, imposuit.* Quam vero egregie hujus legationis partes impleverit Adhemarus, *probat, inquit ille auctor, mirabilis operis tanti exitus.* Et quidem egregia illius antistitis facinora passim apud auctores memorantur. Ejus vero exemplum alii episcopi subsequuti, expeditioni sacræ postea nomen dederunt; quod in ipso etiam Claromontano concilio fecisse dicitur Willelmus Arausi- censis. Eodem etiam se voto obstrinxerat Bernardus Toleti archiepiscopus, sed ab eo voto absolvit eum pontifex, quod turbatis in Hispania rebus satius esset ut ibi remoraretur. Ejus absolutionis meminit Paschalis II in epist. ad clerum et populum regni Alfonsi, apud Tamaiani die 3 Aprilis, ubi dicitur Urbanus Bernardi votum commutasse in restaurationem urbis et Ecclesiæ Tarraconensis promovendam. Si Dominio et aliis historicis credamus, in ejus expeditionis ducem electus est sanctus Ladislaus Hungaricæ rex, eamque, uti aiunt, provinciam jam receperat; ac domesticis tumultibus, ac etiam ipsa morte, qua hoc anno functus est, ne id exsequeretur impeditus fuit.

Orationes, quas ea occasione habuit pontifex, ex antiquis auctoribus, et veteribus schedis editæ sunt a Baronio et in variis conciliorum editionibus. Eas retulere Willelmus Malmesburiensis, Ordericus Vitalis, Robertus Sancti Remigii et Guibertus Novigenti abbates, Willelmus Tyriensis et alii auctores antiqui, qui data opera hujus sequentiumque expeditio- num sacrarum historiam scripserunt, simul editi anno 1611, Hanoviarum typis Wechelianiis sub titulo

A Gesta Dei per Francos. Earum vero sinceritatem ne- mo in dubium revocare debet quod varie apud varios auctores referantur, plerique enim eorum illas, ut quidem Baldricus et Guibertus de se ipsis fatentur, sensu solummodo et *intentione*, ut audienti retinere potuerant, non ipsis Urbani verbis repræsentarunt. Deinde cum non semel ea de re pontifex sermonem habuerit, uni unam, alii aliam ejus orationem retulisse quis inficiabitur? Quas vero ex iis magis germanas invenire potuerimus, in appendice refere- mus.

CCXXVI. *Urbani in promulganda hac expedi- tione magnanimitas. Pœnitentiæ loco instituta pro- fectio ad expeditionem. Preces eadem occasione institutæ.*

B Ex istis porro scriptoribus, quos quidem historie sacræ studiosos evolvere non pœnitebit, videre est quanta ab Urbano præstita fuerint ad hanc promul- gandam, promovendamque expeditionem. *Eum a Deo Israel maximum principem contra Allophylos con- stitutum fuisse ea occasione prædicat Ordericus Vi- tatis libro VIII, cui ille turrem David cum propugna- culis contra faciem Damasci commiserat.* Plura habet libro IX. Eundem pontificem apud omnes illustre suæ magnanimitatis argumentum ea occasione præ- buisse ait Guibertus, cum *ex hujus profectio- nis in- centivo, quod dum primus ipse præbuit, quoniam pacto id fieret totus mundus obstupuit.* Et quidem mirum est pontificem pauperem, uti tum erat Urbanus, abs- que regum ope, sine ulla exactione aut tributo, tantam principum virorumque nobilium ac cætero- rum ex omni ordine, statu et regno multitudinem congregasse, qui ad difficilem adeo expeditionem sponte et animo alacri properarent; quibus pro sti- pendio sola proponebatur peccatorum indulgentia, et pro præmio spes vitæ æternæ.

Hæbant autem, ut jam diximus, pro tessera has voces *Deu lo wolt*, pro militari signo crucem, cujus imaginem sibi in vestibus super scapulam dexteram imprimebant. Hinc *crucesignatorum, et cruciatorum* nomina inoleverunt. Refert Hermannus in Historia Sancti Martini Tornacensis, Urbanum in concilio Claromontano episcopos monuisse, ut eum ad suas dioceses reversi fuissent, subjectis sibi populis pro peccatorum remissione injungerent in pœnitentiæ locum nomen his expeditionibus dare. Hinc in canone 2 vulgatæ editionis legitur, ut qui ad liberandam Dei Ecclesiam Jerusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur. Consentit Ordericus, cujus verba huc referre non gravabor. *Providus, inquit, papa omnes, qui congrue arma ferre poterant, ad bellum contra inimicos Dei excivit; et pœnitentes cunctos ex illa hora, qua crucem Domini sumerent, ex auctoritate Dei ab omnibus peccatis suis absolvit; et ab omni gravedine quæ sit in jejuniis aliisque macerationibus carnis pie relaxavit, » etc.* Alius insuper in crucesi- gnatorem gratiam canon conditus passim legitur, ut scilicet omnia eorum bona semper et ubique

salva essent, rejecta quavis rationis specie, usque ad eorum reditum. Quæ quidem duo privilegia alii pontifices subsequenter temporibus iis qui, similibus expeditionibus nomen darent, confirmaverunt, et id Urbani exemplo, ut discrete habetur in concilio Lateranensi, quod anno 1122 sub Calixto II celebratum est.

Vidi in cod. Bigotiano, nunc regię Bibliothecæ, epistolam Paschalis II ad archiepiscopos, episcopos et abbates Galliæ, qua pontifex post captam Jerusalem jubet *fratribus, qui post perpetratam divinitus victoriam revertuntur, sua omnia restitui; sicut beatę memorię Urbano synodali definitione sancitum fuerat.* Ne vero animi levitate aut cuiuscunque causę obtentu, milites qui crucem acceperant, medio in itinere retro aspicientes, ab exercitu **B** recederent, *Urbanus, inquit Ordericus, lib. x, generali sanxerat auctoritate, et apo tolico jussu inviolabiliter teneri coegerat in omni Latinitate, ut universi qui Christi crucem acceperant, nec iter in Jerusalem pro defectione voluntatis peregerant, in nomine Domini reciprocam callem inirent, aut anathemate percussii extra Ecclesiam penas luerent.* Et quidem Stephanus Blesensis comes, ut omnes norunt, cum nescio quo pavore perterritus exercitum deseruisset, postea ad expeditionem redire compulsus est, in qua obiit anno 1101.

Ferunt etiam hac ipsa sacrę expeditionis occasione preces horacias beatę Marię, quę jam antea a Petro Damiano in suis monasteriis erant institutę, a clericis imo et ab ipsis laicis ex Urbani prescripto frequentari cępisse; ut eo pacto, qui expeditioni suscipiendę inhabiles essent, his saltem precibus milites adjuvarent, eis tantę Virginis patrocinium promerendo. Addit Gofridus Vosiensis prior Chronici cap. 27 ejusdem beatę Virginis officium, quod hodieque Sabbato celebrari solet, eadem occasione fuisse institutum. Quin et nonnulli sanctum Antoninum laudant, referentem hoc a pontifice in concilio statutum fuisse, ut ab ipso die quo exercitus esset profecturus in expeditionem, vespere et mane in omnibus ecclesiis cathedralibus et monasteriis signum trino campanę pulsu daretur, quo excitarentur populi ad orationes pro felici expeditionis successu fundendas. Quod quidem institutum mori pulsandę salutationis angelicę, qui postmodum apud omnes invaluit, occasionem præbere potuit.

Præter hæc Robertus de Monte in accessionibus ad Sigebertum, quas noster Acherius post Guiberti opera edidit, decretum fuisse scribit in concilio *Arvernensi authentico et nominatissimo, ut quęcumque civitas mari magno transito, a paganorum posset excuti jugo, sine ulla contradictione sub sanctę Jerusalem dominio vel ditione perenniter obtineretur.* Quod etiam paulo post in concilio Antiocheno confirmatum ab omnibus fuisse testatur.

CCXXVII. Urbani apologia in his expeditionibus promulgandis.

Hic vero locus esset Urbanum tuendi a nonnullorum conviciis, qui ei immerito exprobrarunt, quod hanc expeditionem, aut injuste adversus gentes, in quas, uti aiunt, nullum jus habebat, aut certe temere edixisset, quę principes et populos Christianos in tam arduis et periculosis bellis implicuit. At utramque criminationem ab Urbano amoliri facile est: cum illa bella et justa et pene orbi Christiano necessaria fuisse nullo negotio demonstrari possit. Quid enim æquius cogitari potest, quam ut pater communis omnium fidelium vires Christianorum in unum recolligat ad retendendos communis hostis insolescentis impetus, qui nihil non adversus eos machinabatur; quid vero magis necessarium ad Christianę reipublicę tutamen, quam ut armis arnia eorum repellantur, qui plerumque Christianorum provincias jam devastarant, aliis imminuebant, omnibus vero insensissimi erant. Atqui talem tunc orbis Christiani statum fuisse nemo est qui ausit inficiari, si vel leviter delibare voluerit historias illorum temporum. Nam ut de Hispaniis, Sicilię et Italię regionibus taceam, totum ferme Orientem, in quem præcipue indicta illa expeditio fuit, Mahumetani occupabant. Non enim sola Jerosolymorum civitas sancta, aut Nicea, Antiochia, alięque civitates celeberrimę et vastissimę regiones iis urbibus viciniore sub eorum tyrannico jugo gemebant; sed et multe etiam alię imperii Constantinopolitani provincię ab iis barbaris vexabantur, quarum plerasque suo jam subjugaverant imperio; adeo ut ad muros usque Constantinopolitanę regię urbis omnia depopularentur. *Urbanus, inquit Fulco comes, in sæpe laudato Historię fragmento, admonuit gentem nostram ut irent Jerusalem, expugnaturi gentilem populum, qui civitatem illam et totam terram Christianorum usque Constantinopolim occupaverat.*

Quid igitur mirum est si tanto tamque urgenti Christianę reipublicę periculo subvenire conatus fuerit communis Christianorum pater et pastor, maxime cum ab eo ipse imperator, et orientales Ecclesię ac populi, auxilium repetitis frequentissime precibus per litteras et legatos efflagitassent. Id verum esse non solum probant Acta conciliorum Placentini et Claromontani, sed ipsi etiam æquales auctores Bertoldus, Guibertus et alii passim testificantur. Et quidem Urbanum de Ecclesia optime hac occasione meritum fuisse, una semper fuit omnium sententia, quod publice testatum fecit vetus inscriptio juxta sanctum Petrum in palatio apostolico insculpta his verbis:

URBANUS II, AUCTOR EXPEDITIONIS IN INFIDELIS.

CCXXVII b's. *Claromonti Urbanus privilegia, etc., ecclesiis dat. S. Dionysio Novigentino. Molisino. Epistola ad Gratianopolitanos. Acta contra Ananenses.*

Soluta est Claromontana synodus die iv Kalendarum Decembris, quo, uti supra observavimus ex

codice Lamberti, privilegium Atrebatensis Ecclesie A coram omnibus recitatum atque confirmatum fuit. Complura alia privilegia concessit Urbanus diebus sequentibus apud Clarummontem, ubi usque ad mensis Decembris initium substituit. Die 11 Kalendarum Decembrium confirmavit Cluniacensibus monasterium Sancti Dionysii de Novigento, cujus possessiones in variis diocesisibus sitas singillatim recenset. Eadem die Molismense monasterium, cui tunc sanctus Robertus praeerat, sub apostolicae sedis tutela suscepit, salvo Lingonensis episcopi diocesanis jure, ad cujus petitionem pontifex hoc privilegium concessit. Scripsit quoque hac ipsa die epistolam ad Guigonem comitem, clerum et populum Gratianopolis, qua eos, uti diximus § 216, certiores facit de Salmoriacensi archidiaconatu Ecclesie B Gratianopolitanae asserto. Eadem item die, si Garieli auctori Historiae episcoporum Magalonensium fidem habeamus, idem pontifex Alexandri II diploma in gratiam Bertrandi Magalonensis episcopi datum contra Petrum Anianae abbatem in Acta concilii Claromontani referri curavit, ne deinceps Anianae abbates quidquam extra suae potestatis limites excederent. Qua de re, uti suo loco diximus, querelas a synodo idem Bertrandus detulerat.

CCXXVIII. *Scribit ad Cameracenses, ad Ecolismenses.*

Die sequenti, id est pridie Kalendas Decembris, pontifex scripsit ad Cameracenses, juxta quod in synodo statutum fuerat, ut eos de sententia in Gualcherium intrusum lata commoneret; qua de re multa superius § 210 observavimus. Alias eadem die ad canonicos Ecolismenses dedit, quibus pontifex eis confirmat praeposituram de Juliaco, quam illis in commune viventibus Ademarum episcopus concesserat.

CCXXIX. *Decretum de primatu Lugdunensi.*

Kalendis Decembris data est celebris Urbani bulla, in qua post relatas varias concertationes de primatu Lugdunensi in concilio habitas, primatum huic Ecclesiae in quatuor Lugdunenses asserit et confirmat. Cui definitioni archiepiscopus octo, episcopi octoginta, ac nonaginta abbates et eo amplius interfuisse dicit. Hanc bullam primus illust. Petrus De Marca publici juris fecit. Caeterum ex Orderico Vitali lib. ix colligimus synodales litteras ad absentes episcopos scriptas fuisse nomine concilii, saltem ad eos qui *excusatorias* miserant. Nam cum Odo et alii Northmanniae praesules cum *excusatoriis apicibus* comprovincialium synodo interfuerant, cum benedictione apostolica regressi synodales epistolas coepiscopis suis detulerunt.

CCXXX. *Urbanus Celsinianam ecclesiam dedicat.*

Dimisso tandem Urbanus Claromonte varias regiones, ut ante concilium fecerat, peragravit, in quibus ecclesias et monasteria passim consecravit, lites dirimit, locorum sacrorum quieti providit, concilia celebravit, ac denique omnium animos humanitate et morum innocentia sibi devinxit. Primum die tertio Decembris apud Celsinianas

Cluniacensis ordinis celebre monasterium substitit, ejusque ecclesiam solemniter ritu dedicavit, uti ipso testatur in bulla post aliquot dies data. Tanti beneficii memores loci illius monachi nomen Urbani cum elogio in suo Necrologio inseruerunt, his verbis: « iv Kalendas Augusti, officium pro domno Urbano papa II. Hic venerabilis et Deo dignus apostolicus, inter caetera laudabilia opera sua, etiam istud monasterium cum magna auctoritate et devotione iii Nonas Decembris dedicavit; in qua consecrationis die per successiones temporum, omnibus peccata confitentibus, et ad istius diei festum convenientibus, atque vota sua persolventibus maximam ac desiderabilem absolutionem fecit.

CCXXXI. *Brivate privilegium dat Cluniaco. Alterum Compostellae.*

Inde Brivatem, ubi nobile et vetus habetur canonicorum, qui vulgo comites nuncupantur, collegium; progressus pontifex, ibi quarta die Decembris, ecclesias, altaria et decimas quae Cluniacensibus monachis hactenus data fuerant, insigni rescripto sancto Hugoni confirmavit. Hac ipsa die bullam indulsit Dalmachio episcopo Compostellano, qui concilio Arvernensi praesens adfuerat, ejusque successoribus inscriptam, quo diplomate cathedram episcopalem quae Irix hactenus substiterat, Compostellam transtulit in honorem sancti Jacobi, cujus corpus ibi asservari jam multo antea credebatur. Tum novo hanc ecclesiam privilegio exornavit, statuendo scilicet, ut ejus antistes, nullum praeter C Romanum pontificem metropolitanum agnosceret. Quo tamen in gradu haud diu substitit Compostellana Ecclesia, quae jure et dignitate metropolis paulo post aucta fuit a Calixto II, cujus ea de re litterae exstant anno 1124 datae.

CCXXXII. *S. Flori ecclesiam dedicat, et privilegium dat. Privilegium pro Marciniaco. Piperacum fit abbatia. Mors Joannis episcopi Poruensis apud S. Florum.*

Relicto Brivate Urbanus ad Sancti Flori oppidum a Stephano ejusdem loci priore ordinis Cluniacensis invitatus accessit, ibique, ut habet vetus notitia, edita a Mabillonio in appendice tomi VI Annal. Benedictinorum, num. 25, ecclesiam Sancti Martini de Aquis-Calidis, quae in concilio Claromontano monachis Sancti Flori contra quosdam ejus invasores asserta fuerat, *eisdem perpetuo habendam et possidendam firma concessione donavit, et donum illud sui privilegii auctoritate firmavit.* Illud est fortasse privilegium, quod Petrus prior et ejusdem loci monachi *fere consumptum pro sui nimia vetustate*, renovandum Urbano IV obtulere, ut ex eorum libello supplicii observavit vir cl. Stephanus Baluzius in notis ad Vitas Pap. Avenion., pag. 740. Neutrius exemplum habere licuit. Tunc autem pontifex, *comitante sacro cardinalium collegio*, ut veteres loci schedae referunt, *basilicam e novo exstructam dedicavit B. confessoris Flori, ejusque reliquiae post altare in loco eminenti repositae sunt in capsula tribus serie clausa: quod die 7 Decembris factum fuisse colligi-*

gimus ex anniversaria ejus dedicationis solemnitate, quæ hac ipsa die etiam nunc in illa ecclesia, a Joanne XXII in episcopalem sedem erecta, celebratur. Eadem die pontifex duo privilegia ibidem concessit in gratiam Cluniacensium, unum pro sanctimonialibus Marciniacensis Parthenonis a sancto Hugone conditi, alterum pro monachis Celsiniacensibus, jam superius a nobis laudatum.

Hac, uti conjicere licet, occasione, Bernardus, qui sub præpositi nomine Piperaci canonicis regularibus præerat, suam Ecclesiam in abbatiæ titulum erigi obtinuit. Id enim ab Urbano circa istud tempus factum fuisse ferunt; et quidem Piperacum haud longe a Sancto Floro dissitum est; et Urbanus, ut ex Bertoldo observavimus, canonicorum regularium præpositis abbatialem titulum, absque tamen baculi usu, indulsit. Urbanum vero aliquandiu apud sanctum Florum demoratum fuisse ob ægritudinem Joannis Portuensis episcopi, qui ibi defunctus ac sepultus fuit, verisimile est. Certe etiam nunc visitur Joannis illius sepulcrum in dextera cathedralis ecclesiæ ala inter primam et secundam columnam positum, sed absque ulla, uti mihi assertum est, inscriptione. Monasterium Sancti Flori *sanctissimum Urbanus*, uti in supra laudato libello habetur, non solum ob sancti Flori devotionem, et consecrationis ejus loci a se factæ reverentiam privilegio donavit, sed etiam pro dilectione veri Patris Joannis cardinalis episcopi Portuensis ibidem tumulati, singulari affectu prosequebatur.

CCXXXIII. *Urbanus pontifex Auriliaco transit. Mauricii Burdini fortuna.*

Urbanum postea Auriliacum adisse ex veteri Chronico ejusdem loci tomo II Analect. Mabillon. edito discimus, in quo hæc legimus de Petro Soïaciensi, ejusdem monasterii, quod ex Benedictino ordine tandem ad sæculares canonicos defecit, tunc abbate: *Hic Urbanum papam post Claromontense concilium, cui idem abbas interfuerat, Auriliacum decessit.*

Inde Lemovicum provinciam ingressus pontifex, Uzercam, invitante Gerardo abbate, divertit, ibique monasterii ecclesiam juxta quod ei fuerat pollicitus, dedicare constituerat; at Urbanum ab eo consilio Humbaldus episcopus Lemovicensis, nescio qua ratione, avocavit. Forte quod Natalium Christi solemnia apud Lemovicas a pontifice celebrari cuperet. Urbanus quippe, ut mox dicebamus, paulo amplius quam crederat ob Joannis Portuensis ægritudinem in itinere moratus est. Ob hoc tamen, si chronici ejus loci domestico auctori credamus, Gerardus in episcopum commotus Adhemaro Sancti Martialis abbati sese adjunxit, a quibus coram pontifice accusatus episcopus, paulo post, uti dicturi sumus, a sua sede dejectus fuit. At Gerardus mense sequenti, ipso die festo sancti Mauri excessit e vita. Usercæ quando illac transit Urbanus tunc debebat Mauricius Burdinus, ejus loci monachus, quem cum Bernardus Toleti archiepi-

scopus, qui tunc forte adhuc in pontificis comitatu erat, hominem industrium et aptum ad magna negotia gerenda invenisset, ei ut secum in Hispaniam transiret persuasit. Quid de eo postea factum fuerit omnes norunt. Is nempe post obtentum episcopatum Conembricensem, Braccarensis metropolis sedem adeptus, ac legatione apostolica honoratus, demum ab Henrico imperatore contra Gelasium papam Romanus pontifex dictus est, et famosam vitam post varias fortunas, misero tandem exitu, in carcere conclusit. Sed ad Urbanum redire oportet, qui teste Gaufrido priore Vosiensi *in festo sancti Thomæ*, scilicet die 21 hujus mensis, *Userchiæ hospitatus est*. Atque inde profectus, Lemovicas post biduum advenit: quid vero in ea urbe præstitit ex Gaufridi Vosiensis Chronico parte 1, cap. 27, tomo II Bibliot. Labbeanæ referre juvat, ubi sic habet:

CCXXXIV. *Urbani gesta apud Lemovicas. S. Martialis dedicatio.*

Decimo Kalendas Januarii Urbanus Lemovicas devenit. In festivitate Natalis Christi, missam de Galli cantu Dominicæ Nativitatis in ecclesia puellarum sanctæ Mariæ, quæ dicitur ad Regulam, nobile est monasterium ordinis Benedictini hætenus subsistens, decantavit. Missam de luce in basilica regali apud Sanctum Martialem celebravit: inde triumphaliter coronatus ad sedem apostolicam episcopalem, sic cathedralem ecclesiam appellat, quod sanctum Martialem primum ejus sedis episcopum inter apostolos annumerare gaudeant Lemovicenses, rediit, ubi reliqua solemnitatis officia peregit. Altera die, quæ est post festum Innocentium, cathedralem ecclesiam in honore protomartyris Stephani dedicavit, sequenti die quievit. Pridie Kalendas Januarii basilicam regalem, scilicet monasterii Sancti Martialis ut jam supra eam appellaverat, in honorem Salvatoris mundi consecravit, ejusque antiquam libertatem, nobilemque prærogativam novis privilegiis roboravit. Urbani bulla de privilegiis Sancti Martialis post aliquot menses apud Santonas data fuit. Istud autem monasterium e Cluniacensi ordine ad canonicos sæculares devolutum est. Sed Gaufridi narrationem prosequamur. Huic, inquit, Sancti Martialis dedicationi, quæ peracta est anno Dominicæ incarnationis 1095, interfuerunt plures episcopi, quorum nomina silentio non sunt legenda. Hugo Lugdunensis, Audebertus Bituricensis, Amatus Burdegalensis, Robertus, seu potius Daibertus Picensis, Rangerius Rhegiensis, hi omnes archiepiscopi, primus Bruno Signiensis, Petrus Pictaviensis, Arnulfus, imo Ramulfus, cognomine de Barbesillo, Sanctonensis, Raynaldus Petragoricensis, Raymondus Ruthenensis, Humbaldus Lemovicensis, hi omnes episcopi. Hi, postquam Romanus pontifex aquam benedixerat, circa basilicam more ecclesiastico aspergebant; dominus papa propriis manibus venerandum altare consecravit, missamque super illud solemniter celebravit. Indo ad benedicendos populos

in publicum processit, quorum tanta illic erat A multitudo, ut in circuitu civitatis, citra unum miliarium non nisi hominum capita viderentur; oblationum vero tanta copia fluxit, ut arca sepulcri apostolici, id est Sancti Martialis, quæ vulgo *Gauteau* appellabatur, præter alias plena redundaret. Hæc Caufredus, qui paulo antea, si tamen locus ille ex alio ms. erutus ei tribui debeat, scripserat Urbanum Sancti Stephani ecclesiam, et beati Martini monasterium dedicasse, ubi pro Sancti Martini, legendum haud dubie Sancti Martialis, quanquam apud Lemovices habeatur quoque monasterium Sancto Martino sacrum. At nihil utrobique habet de dedicatione Sanctæ Mariæ de Regula, quam tamen ab Urbano, qui quidem ibi ex ipso Gaufrido missam medicæ noctis cantavit, factum fuisse legimus in duobus veteribus chronicis mss. Sancti Martialis.

B Cæterum hæc omnia ferme iisdem verbis narratur in veteri notitia Lemovicensis Ecclesiæ ea de re facta, quam post Beslium varii auctores ediderunt. In ea quippe legitur pontifices omnes supra recensitos Natalium Christi solemnitatem simul cum Urbano apud Lemovicas celebrasse, eumque ad Sanctum Martialem euntem, et exinde habito prius ad populum sermone, coronatum ad majorem ecclesiam redeuntem comitatus fuisse. Hi omnes, ut ibidem dicitur, die sexta Nativitatis Domini, quæ in Dominicam incidebat, iterum cum Urbano ad Sanctum Martialem, ubi dies octo exegit, conveniant, eumque die sequenti basilicam aqua, ab ipso pontifice prius benedicta, interioribusque perustrassent, ipse eadem aqua altare Domini Salvatoris lavit, chrismate et oleo sancto perunxit, pignora sanctorum ibi reposuit, ac demum, astante innumera populorum multitudine, missa ibi cantata, sancivit ut hæc dedicationis dies 11 Kalendas Januarii sollemnis in posterum singulis annis haberetur. Hanc basilicam a Ludovico Pio olim extructam, sed variis cladibus attritam, in pristinum splendorem restituerat Adhemarus ejus loci abbas, paulo antequam pontifex Lemovicas adveniret.

CCXXXV. *Urbanus hoc anno Arelatum non adiit. Episcopi Wirceburgensis reconciliatio.*

Ex his vero, quibus alii etiam auctores suffragantur, patet quantum aberraverit a vero Bertoldus, auctor alias omni exceptione superior, qui in Chronico scripsit Urbanum hoc anno Nativitatis Dominicæ diem Arelati cum diversarum provinciarum episcopis gloriosissime celebrasse. At licet in hoc erraverit, non tamen est ei deneganda fides narranti Wirceburgensem episcopum, qui ei probe notus erat, circa hæc tempora relictis schismaticorum partibus, ad Urbanum accessisse absolutionem ab eo petiturum. Quam, inquit ille, ab eo consecutus est; ita tamen ut eadem misericordia a legatis papæ in Teutoniciæ partibus perficeretur eidem.

CCXXXVI. *Urbanus varia dat diplomata. in monasterio Angeriaco subjicit Bassacum. S. Eparchium. Figiacum tuetur. Ecclesias S. Martiali restitui curat.*

Hæc porro solemnitates Urbanum non impediabant, quominus aliis etiam negotiis vacaret, quod probent varia ejus diplomata his ipsis diebus data. Ex his unum est inscriptum Ansculfo Angeriacensi abbati, cui subjicit monasterium Basiacense. Datum est apud Lemovicas die xiv Kal. Decembris. Eodem die et eodem loco scripsit pontifex litteras ad Adhemarum Ecolismensem episcopum, quibus ei injungit, ut monachorum Sancti Eparchii præsumptionem reprimat, qui abbati Angeriacensi, cui monasterium eorum subjectum esse debebat, obedire detrectabant, etiam post latam in eos excommunicatio is sententiam. Porro Adhemarus ut jussis pontificiis faceret satis Ansculfum Angeriaci abbatem in pleno capitulo, videntibus canonicis suis, investivit de abbacia Sancti Eparchii, tradito ei pastorali baculo; et ille domnum Hugonem monachum Angeriacensem in Sancti Eparchii abbatem ordinavit, ut in instrumento ea de re confecto narratur.

C Hac ipsa die, 11 Kal. Januarii, qua Sancti Martialis basilicam consecravit pontifex, præceptum ibidem dedit in gratiam Figiacensis monasterii, Caturcensi, aliisque vicinis episcopis inscriptum, adversus eos qui loci hujus possessiones male invaserant. Quo etiam tempore, uti ex Gaufridi Chronico discimus, papa Urbanus investivit solemniter ecclesiam S. Martialis et abbatem ipsius Ademarum de ecclesia Sancti Petri Montandrensis, et de ecclesiis de Sa'ionvo cum pertinentiis suis, ubi requiescit corpus S. Martini abbatis, illius quondam terræ principis, cujus sancti Vitam tempore Northmannicarum incursionum deperditam fuisse deplorat idem auctor, in magnum ejusdem monasterii detrimentum.

CCXXXVI bis. *Privilegium Tutelense.*

Anno sequenti, die secunda Januarii, Urbanus adhuc Lemovicibus existens privilegium indulisit Willelmo Tutelensi abbati, quo bona ejusdem monasterii sub apostolicæ sedis tutela suscipit; meminit in eo pontifex nonnullorum militum in ea urbe commorantium, ob mala sua facinora excommunicatorum, quorum occasione vetat, ne monasterium ipsum excommunicetur, nisi forte ibi ad officia divina excommunicati illi admitterentur.

CCXXXVII. *Humbaldus episcopus Lemovicensis deponitur.*

Ecclesiæ Lemovicensium tunc præerat Humbaldus, qui in hac sede post varias concertationes, obtentu litterarum apostolicarum, sed ab eo ipso adulteratarum, firmatus fuerat. Verum, cum pontifex apud Sanctum Martialem versaretur, forte Ademarum abbatem aliquando reprehendit, quod hunc episcopum absque suo nutu admisisset, contra id quod Romæ de eo statutum fuerat. Qua de re attonitus abbas litteras apostolicas sibi ab Humbaldo redditas pontifici ostendit; unde ille, fraude

agnita, statim Humbaldum publice deposuit, in A
cujus locum post aliquod tempus substitutus est
Guillelmus Sancti Martialis prior. Hæc narrat Gau-
fredus Vosiensis in Chronico, cap. 26 et 28, cui
consentit Chronicon Malleacense. At litteras ab
Humbaldo *falsatas* nondum hactenus quisquam
viderat; quas simul cum antiqua ejus rei notitia ex
ms. cod. Ecclesiæ Lemovicensis qui fuerat penes V.
Cl. Anton. Faure Ecclesiæ Remensis præpositum,
nobiscum a V. Cl. Baluzio communicatas referemus
in Appendice.

CCXXXVIII. *Carrofi altare consecrat.*

Cum autem Urbanus pridie Kalendas Januarii
accessisset ad Sancti Martialis monasterium, ibique,
ut jam observavimus, octo dies transegerit, hinc
facile colligitur eum ibi Epiphaniæ festivitatem
celebrasse, an vero die sequenti in urbem redierit,
nescimus. At certum est eum feria quinta ante
festum sancti Hilarii, quæ mensis Januarii dies est
decima tertia, Carrofiensis apud Pictones monasterii
basilicæ hujus altare propriis manibus a Petro ejus
loci abbate invitatum consecrasse assistentibus ei
plurimis episcopis. Id discimus ex veteri notitia,
quam ex archivis hujus monasterii erutam in Ap-
pendice dabimus. Idem habetur ex Sirmundi sche-
dis in tomo II Bibliothecæ novæ Labbeanæ pag.
755; sed ibi omissa vocula *ante*, hanc consecratio-
nem die festo sancti Hilarii factam fuisse mendose
legitur. Cæterum ipse Urbanus in privilegio ejusdem
monasterii, quo ejus bona et privilegia a Leone IX
et Alexandro II concessa confirmat, decernit, ut
nemo præter pontificem Romanum in illud altare,
quod ipse suis propriis manibus consecraverat,
audeat excommunicationis aut interdicti proferre
sententiam.

CCXXXIX. *Pictavis celebrat festum S. Hilarii, etc.*
Benedicit monasterium novum.

Sancti Hilarii festum, quod die 13 Januarii oc-
currit, Urbanum in ipsa Pictavorum urbe celebrasse,
testis est auctor Chronici Malleacensis. Quo tem-
pore Petrus ejusdem urbis episcopus controversiam
inter monachos Trenorchienses et canonicos Sanctæ
Crucis Laudunensis (*Loudun*) natam diremit,
ejusque sententiæ ipse pontifex subscripsit cum
Amato Burdigalensi et Hugone Lugdunensi archi-
episcopis, Girardo Engolismensi episcopo et aliis, uti
in veteri apographo legitur. Aliud placitum habuit
ipse pontifex in ecclesia Sancti Hilarii, sed quod ad
mensem Martium, quando Urbanus iterum Picta-
vos adiit, referendum est. Verum huc revocari
debet *benedictio* monasterii novi in eadem urbe,
quæ non vi, ut habet Chronicon Malleacense, sed XI
Kalendas Februarii, ut ex veteribus domesticis
instrumentis constat, ab ipso pontifice facta est. Id
evincitur ex veteri Martyrologio ms. ejus loci, in
quo hæc ecclesia die festo sancti Vincentii conse-
crata dicitur, his verbis: « Abbas domnus Gerardus
II sub cujus tempore ecclesia nostra fuit dedicata et
sacrata die sancti Vincentii per manus summi pon-

tificis Urbani II, » etc. In altero codice hæc leguntur:
« Die XI Kal. Februarii Urbanus II cum tribus archi-
episcopis, totidemque episcopis, templo in honorem
sanctæ Dei genitricis et beatorum apostolorum
Joannis et Andreæ dedicato, hoc altare majus in
honore sanctorum martyrum Stephani protomar-
tyris, Laurentii, Vincentii, Chrysanti et Daria
venerabiliter consecravit, et reliquias eorum posuit. »
Porro ipse Urbanus in suo diplomate testatur hanc
ecclesiam a se fuisse consecratam, adeoque sub
speciali apostolicæ sedis tuitione esse debere.

CCXL. *Andegavos a Milone ducitur. Ibi cruciatam
prædicat.*

Post hæc, uti prosequitur auctor Chronici Mal-
leacensis, pontifex *perrexit Andegavis et benedixit*
B *monasterium Sancti Nicolai*, quod prope hanc ur-
bem situm est. Urbanum a Milone suo ipsius legato,
antea monacho Sancti Albini, huc perductum fuisse
legitur in Chronico Andegavensi apud Labbeum
tomo I Bibliothecæ novæ, et quidem ut ecclesiam
Sancti Albini consecraret. Sed id monachi ejus
loci, nescio qua causa, noluerunt, ut habet alterum
Chronicum in vetusto codice Christianæ reginæ Sue-
ciæ, qui nunc in Bibliotheca Ottoniana Romæ
asservatur; sic quippe ibi res exponitur: « Anno
1096, Urbanus papa apud Andegavam civitatem
descendit, et ecclesiam Sancti Nicolai consecravit.
Monachi enim Sancti Albini, ut sua ecclesia conse-
craretur noluerunt, pro qua re maxime papa venerat,
adductus a Milone antea beati Albini monacho, tunc
temporis legato suo. » Hujus Milonis meminit Ilugo
Flavinianensis abbas in Chronico, ubi eum episco-
pum factum fuisse scribit. Sed ejus sedis nomen
in Labbei editione non exprimitur, ob detritum eo
loco codicem ms.; at hæc lacuna ex domesticis
Sancti Albani instrumentis facile suppleri potest,
in quibus nempe Milo *Prænestinus* episcopus fuisse
haud semel dicitur. Et quidem is est ipse qui post
Bernardi obitum ad hanc sedem contra Hugonem
Candidum, famosum schismaticum, protractus est,
ac eo nomine interfuit electioni Paschalis II a quo
in Galliam legatus missus est, ac demum anno cir-
citer 1101, ut scribit Ughellus, e vivis excessit.

Aliam Andegavensis hujus itineris ab Urbano
suscepti causam affert Fulco comes Andegavorum
D in fragmento Historiæ tomo X Spicilegii Acheriani
edito, ut nempe ejus provinciæ incolas ad susci-
piendam sacram expeditionem excitaret. Quod etiam
habet vetus Chronicon Sancti Albini. Nec mirum;
nam *ubicunque pontifex fuit*, inquit auctor Chronici
Malleacensis, *præcepit cruces facere hominibus, et
pergere Jerusalem, et liberare eam a Turcis et aliis
gentibus*. Consentit vetus auctor apud Chesnium
tomo IV, pag. 90, qui refert Urbanum omnibus epi-
scopis imperasse, ut singuli in suis diocesis
hanc expeditionem prædicarent, idque re ipsa ab eis
fuisse præstitum. Et quidem, ut omnes norunt,
præcipua hæc erat pontificii in Gallias itineris
causa; cujus rei alius præter Urbanum ipsum testis

querendus non est, qui eo animo ad principes et cæteros Flandriæ fideles litteras scripsit tunc temporis, ut eos de re decreta in concilio Claromontano sacra expeditione, indulgentisque iis qui illam suscipere concessis, faceret certiores. Unde universos monet, ut si qui ad illud verbum proficisci voluerint, parati sint omnino ad proximam Deiparæ assumptionis festivitatem; quo tempore Athemarus episcopus Aniciensis, vicarius pontificis in illa expeditione institutus, iter cum aliis cruce signatis aggressurus esset.

CCXLI. Manassem Remensem electum confirmat. Lis Trenorchii dilata.

Andegavi, quo *appropinquante Quadragesima*, ut testatur Fulco comes, *venit Urbanus*, mortem accepit Reginaldi Remorum pontificis, qui, ut ex epistola cleri Remensis ad Lambertum Atrebatensem, et ex Balderici Burguliensis versibus, ubi eum *patriarcham* appellat, discimus, xii Kalendas Februarii defunctus est. Unde mirari subit ejus obitum ad annum præcedentem a Labbeo revocari, cum certum sit, ut de multis veteribus instrumentis taceam, huic antistitem Claromontano concilio mense Novembri interfuisse. Manassis ejusdem Ecclesiæ præpositi, qui in ejus locum substitutus est, electionem cum elogio statim Urbanus approbavit, uti patet ex tribus ejus epistolis, ea de re Andegavi viii Idus Februarii datis, in quibus sum erga Ecclesiam, clerum, milites ac plebem Remensem, affectum amanter exprimit. De eadem re in Manassis gratiam Urbano scripserat Ivo Carnotenus, epist. 48, in qua maximi esse momenti dicit, ut non differatur ejus electionis confirmatio, ob insignes Remensis Ecclesiæ, quæ olim ipsius Urbani *mater*, inquit, tunc vero filia erat, prærogativas. Quod nempe hæc *sedes* haberet *regni diadema*, et cæteris Ecclesiis Gallicanis *in ruinâ aut resurrectionis exemplum* pro sua dignitate esse solet.

Eodem tempore monachi Trenorchiienses pontificem adire, conquesturi adversus episcopum et canonicos Andegavenses, quod Ecclesias Doadi castelli quæ ad monasterium suum pertinebat, injuste sibi arrogarent. Verum cum e contrario canonici eas sui juris esse contenderent, videretque pontifex litem illam alicujus esse momenti, eam ad futurum concilium Turonense remisit; ubi reipsa, ut suo loco dicemus, agitata fuit.

CCXLII. Dedit Urbanus basilicam S. Nicolai. Transfert corpus Goffridi comitis. Scribit monachis S. Vitoni.

Die iv Idus, id est decima Februarii, dedicata est ab Urbano basilica Sancti Nicolai in Andegavorum suburbio sita. Hanc ipsam diem, quæ hodieque in hoc monasterio celebris est, præter vetus Chronicon ms. Sancti Albini, assignat charta foundationis beate Mariæ de Rota prope Credonium: quare emendari debet Odericus Vitalis, qui libro ix scripsit Sancti Nicolai dedicationem in *medio Quadragesimæ* factam fuisse. Certe Fulco Andegavorum

comes, qui præsens aderat, disertis verbis refert in fragmento Historiæ Andegavensis, hanc basilicam *in Septuagesima* dedicatam fuisse; et Urbani bulla in qua dedicationis mentio habetur, data est mense Febuario, proindeque ante initium Quadragesimæ, ut nihil dicam de concilio Turonensi, quod præside Urbano in media Quadragesima, qui adeo Andegavis tum non erat, celebratum fuit. Quam vero solemnitas hæc dedicatio fuerit ex eo colligi potest, quod varix chartæ passim occurrant in Andegavensibus monumentis, ab anno vel die ejus dedicationis datæ. Et quidem ob id maxime laudatur Natalis abbas in versibus Baldrici Burguliensis apud Chesnium, tomo IV, quod eam a pontifice fieri obtinuerit. Ut vero etiam ad posteros ejus celebritatis memoria propagaretur, idem pontifex in laudata bulla eos, qui ad anniversariam illius solemnitatem convenire voluerint, ab omni hostium incursu liberos esse præcepit, multisque gratis donavit. *Constituit etiam*, ut testatur Fulco comes in fragmento Historiæ mox laudato, *idem apostolicus, et edicto jussit ut in eodem termino, quo dedicationem fecerat, indictum publicum celebraretur uno quoque anno apud Sanctum Nicolaum, et septima pars pœnitentiarum populo convenienti ad illam celebritatem dimitteretur.*

Eadem occasione pontifex a Fulcone comite, qui præsens aderat, rogatus, Goffridi Martelli, qui in monastico habitu defunctus et in ejusdem monasterii capitulo sepultus fuerat, corpus transtulit in ecclesiam a se dedicatam, ut ipse Fulco narrat in fragmento laudato, qui a pontifice monitus partem *forestæ Catiæ* Sancto Nicolao pro ejusdem Goffridi animæ requie dedit. Sed hæc donatio magnæ litis segetem postea præbuit inter ejus loci monachos, et Albinianos, quod isti silvæ illam integram ad se pertinere contenderent. Sopita est tandem ope Gaufridi Meduanensis Andegavorum episcopi et Willelmi abbatis Sancti Florentii, ut videre est apud Pelleterium in Historia Sancti Nicolai, ubi inter alia multa monumenta, concordiæ hujus instrumentum profert. At non satis sibi constat in assignando loco, quod tumulus Goffridi suo tempore situs erat. Hodie visitur hand procul ab altari majori tumba, sed absque ulla inscriptione, quam ipse Goffridi esse putant. Dicitur tamen in veteri instrumento pag. 29, in navim Ecclesiæ tunc translatus fuisse et sepultus; et paulo ante pag. 25, scripserat ipse Pelleterius: *Hujus sepulture fidem facit pictura et lapis a terra circiter ad tres pedes elevatus anterior altaris sancti Andree, quod est ad sinistrum majus altare cum hoc elogio: Dum vixit, etc., quæ omnia hodie non comparent.*

Hac ipsa dedicationis Sancti Nicolai die, id est iv Idus Februarii, Urbanus litteras ad Philippum Catalaunensem episcopum scripsit, quibus eum adhortatur, ut monachos Sancti Vitoni Viridunensis qui in ejus diocesis prioratu Sancti Nicolai morabantur, a nonnullorum *parochianorum* suorum vexa-

tionibus liberaret; et in posterum sub ejus protectione securos esse juberet.

CCXLIII. Eclipsis. Monasterii Rotæ confirmatio. Ejus loci abbas Robertus de Arbrisello.

Postridie, ut in Chronico Andegavensi apud Labbeum edito legimus, scilicet in *Idus Februarias*, cum prædictus papa in Andecava urbe resideret, luna cum esset XIII *terribilem eclipsim passa est.* « Quia die idem pontifex in camera Gaufridi episcopi ejusdem urbis manus suæ impositione confirmavit foundationem monasterii canonicorum regularium beate Mariæ de Rota, prope Credonium sili, die præcedenti, a Renaldo Roberti Burgundi filio factam. Foundationis litteris subscripserunt Hugo Lugdunensis, et Amatus Burdigalensis archiepiscopi; episcopi vero, Ivo Carnotensis, Hoellus Cenomannensis et Gualterus Albanensis. Cum Urbano vero eam firmaverunt Gaufridus Andegavensis, et Bruno Signiensis episcopi; Teuthio, Albertus et Rangerius cardinales; Emorrandus de Seissuns et Milo monachus Sancti Albini, clerici papæ, » qui omnes dedicationi ecclesiæ Sancti Nicolai ad quam *magna senatus Romani pars* occurrisse dicitur, interfuerant. Edita sunt ejus rei instrumenta tomo IV Galliæ Christianæ a Sammarthanis, et tomo II Miscellaneorum Baluzianorum.

Rotensis cœnobii abbas, et quidem primus fuit Robertus de Arbrisello, Fontis-Ebraldi monasterii et totius ordinis paulo postea futurus institutor sub extremis Urbani annis. Hujus vero cum famam audisset Urbanus ipsum Andegavos accersivit, ac in dedicationis Sancti Nicolai solemnitate, ad quam, inquit Baldericus ejusdem Roberti Vitæ auctor, *confluxisse putares totam orbis amplitudinem*, sermonem haberi jussit, *cujus verba*, ut idem auctor prosequitur, *valde Domino papæ complacuerunt*; unde injuncto ei prædicationis officio *secundum a se eum captum Dei seminiverbium*: qua legatione functus in variis diœcesibus, sui monasterii regimen dimisit, ut liberius ministerio verbi insudaret.

CCXLIV. Urbanus pontifex S. Maurum invisit.

Relicta autem Andegavorum urbe, pontifex Glanfoliense Sancti Mauri olim celebre monasterium invisit, quod tunc temporis Fossatensibus monachis ab annis ferme ducentis subjectum erat. Ea de re loci monachi cum vicinis incolis et provinciæ magnatibus conquesti sunt apud Urbanum, ab eo efflagitantes ut tam illustrem locum ab exteriorum jugo liberaret. Sed ille causam hanc, quæ videbatur esse aliquis momenti, ad concilium Turonense sequenti mense celebrandum, deferendam esse censuit, ut dato Fossatensibus sese tuendi loco, res, mature pensis ex utraque parte momentis, judicaretur. Quod reipsa factum est, et Fossatenses causa, uti infra dicemus, ceciderunt.

CCXLV. An Cainone Goffredum Barbatum liberavit.

Hinc Cainonem in finibus Turonum versus Pictavos progressus est pontifex, si verum sit cum illud oppidum adiisse, ut innuit Ordericus Vitalis, causa

A liberandi Goffredi Barbatii olim Andium comitis, qui ibi a multis annis Fulconis Rechini comitis jussu captivus detinebatur. Hunc quippe, ait ille auctor libro x, *Urbanus hortatu et potestate a vinculis liberavit.* Et libro ix scribit eundem Goffredum *Urbanæ papa præsentis et imperante* absolutum fuisse, qui apud *Chinonem* castrum per annos ferme triginta in carcere reclusus fuerat. Hæc Ordericus: at si alios passim vulgatos auctores audiamus, aut nunquam et carcere liberatus fuit Goffredus, quod diserte habet Hildebertus, qui ibi tunc vivebat, in Vita sancti Hugonis; aut certe id multo post Urbani adventum in Galliam contigit, ut videre est apud Menagium libro III Historiæ Sablotiensis, cap. 16; sed has difficultates fusius persequi nihil nostrum **B** interest.

CCXLVI. Sablotii bullam dat pro S. Nicolao.

Die XVI Kalendas Martii, id est Februarii 14, Urbanus Sablotii, quod oppidum est in Andegavensium et Cenomannorum finibus situm dato diplomate confirmavit privilegia et possessiones monasterii Sancti Nicolai Andegavensis, cujus basilicam ante paucos dies manibus suis consecraverat. In hæc bulla, multa beneficia decernit, uti diximus, in eorum gratiam, qui eandem basilicam die anniversario ejus dedicationis inviserint.

CCXLVII. Cenomannis tribus diebus moratur Urbanus pontifex.

Cenomannorum quoque urbem adiisse Urbanum testis est Fulco comes in fragmento jam laudato, ubi triduum Hoellis episcopi sumptibus exegisse dicitur in Actis ejusdem urbis episcoporum tomo III Analectorum Mabillon. editis, qua occasione laudatur ille antistes, quod *inter omnes antecessorum suorum titulos solus universalis papæ et sacerdotum omnium principis sacrosancto hospitio honoratus* fuerit. Et quidem adeo celebris apud illius regionis populos Urbani Cenomannos adventus evasit, ut inde in publicis instrumentis quandoque pro epocha fuerit adhibitus. Hæc, uti videtur, occasione, aut certe cum Andegavi esset, idem pontifex Hoello curam demandavit restitutionis *Loconaci* monachis Sancti Albini faciendæ, quem locum, olim a Childiberto rege illis donatum, viri quidam nobiles invaserant.

D **CCXLVIII. Vindocini dies undecim commoratur. Professionem episcopo factam irritam facit. Consecrat altare Crucifixi.**

Vindocinum inde profectus pontifex, ibi dies undecim commoratus est, teste Goffrido ejus loci tunc abbate, qui libro 1, epist. 18, hæc ad Cononem episcopum sedis apostolicæ legatum scribit: *Optimæ memoriæ papa Urbanus, et qui nunc est dominus Paschalis papa, in Ecclesia nostra, ubi suæ charitatis gratia per undecim dies manserunt, privilegia nostra viderunt et ore proprio legerunt, et suæ auctoritatis decreto firmaverunt.* Ea procul dubio occasione Urbanus didicit ab ejus loci monachis Goffridum abbatem, cum ab Ivone Carnoteno benediceretur, professionem ei tanquam diœcesano episcopo fe-

cisse; quod ægre tulit pontifex, *abba:emque vehementer increpavit, columbam seductam cor non habentem illum appellans*, quare quod illicite commissum fuerat, irritum fecit, ac postea Romam reversus lato decreto sancivit, ne quis postmodum Vindocini abbas *cuiquam episcopo profiteatur*, quod Paschalis successor Urbani iterum sua apostolica auctoritate firmavit. Hæc omnia narrat ipse Goffridus epis. 7 et 11, lib. 11, ad Ivonem scriptis. Decretum vero ipsum profert epist. 27 ad Gaufridum Ivonis successorem, quod suo loco proferemus.

Huc quoque revocandum est quod de illo monasterio legitur in Chronico Andegavensi, apud Labbeum tomo I Bibliothecæ novæ, ubi ad annum 1095 veteri stylo, quo scilicet novi anni exordium a Paschate desumitur, hæc habet : *Eodem anno iv Kalendas Martius consecravit Urbanus papa Crucifixum Sanctæ Trinitatis Vindocinensis cœnobia, atque perdonavit septimanam partem peccatorum suorum omnibus, qui unoquoque anno anniversarium ejusdem consecrationis diem ibidem celebrarent*. Idem omnino legitur in veteri cod. ms. Vindocinensis monasterii; Crucifixi autem nomine intelligendum est altare Sanctæ Crucis, quod hodieque retro majus altare subsistit, vulgo *Matutinule* appellatum, ut constat ex veteri Missali ms. ejusdem monasterii, in quo dedicationis hujus festivitas sub hoc titulo memoratur. *De altari Matutinali*, etc. Notitiam integram referemus in Appendice.

CCXLIX. Concilium Rothomagense.

Quo tempore pontifex has regiones invisebat, Northmanniæ præsules cum abbatibus et aliis clericis, ac provinciæ optimatibus a Willelmo metropolitano Rothomagum convocati ad concilium provinciale, mense Februario, ibidem *capitula synodi*, ut narrat Ordericus libro 1x, *quæ apud Clarummontem facta est, unanimiter contemplati sunt; scita quoque apostolica confirmaverunt*, additis octo canonibus, quos idem auctor refert, et habentur apud Labbeum.

CCCL. Jarentonis abbatis in Angliam legatio.

A. Idem tempus revocanda est Jarentonis abbas Divionensis in Angliam legatio apostolica, quam describit Hugo Flaviniacensis in Chronico Virduensi. Impetraverat quidem Willelmus Angliæ rex a Waltero episcopo Albanensi, qui pallium pro sancto Anselmo nomine Urbani attulerat, ut nullus a se apostolica in Angliam legatus mitteretur absque regis præcepto; at Jarentonis fama adeo celebris erat, tantaque fuit ejus in alloquendo regem *inadulata mentis constantia*, ut rex ei palam contradicere veritus, *consiliis ejus ac votis acquieturum promitteret*. Sed fallere volebat callidus rex ea specie viri pii incautam simplicitatem; jam quippe ad Urbanum nuntios clam miserat, novas ab eo petiturus inducias, quas cum reipsa impetrasset, idque Jarentoni declarasset, ille, infectis rebus, ex Anglia statim discessit. In Galliam reversus substitit in Northmannia, ubi pacem inter eundem regem ac fratrem ejus

A Northmanniæ ducem, qui paulo post ad sacrum bellum profectus est, composuit. Sed ad Urbani iter reflectenda est oratio.

CCLI. Turonos Urbanus pontifex advenit. Scribit pro Manasse archiepiscopo Remensi. Publice prædicat. Majoris monasterii basilicam dedicat. Statuta pro S. Martino.

Initio mensis Martii Turonos advenit, ubi primum hospitatus fuisse videtur apud Majus-Monasterium. Huc enim accessit die tertia ejus mensis, uti colligitur ex narratione dedicationis ejusdem loci basilicæ, quæ vi Idus Martii, die octavo ejusdem adventus in monasterium, facta est. Hinc habemus totam dierum seriem quos pontifex eo in itinere exegit. Erat quippe, ut vidimus, die 14 Februarii Sablotii, unde postridie profectus Cenomannos advenit, ubi diebus tribus, id est decimo sexto et duobus sequentibus commoratus est. Decimo nono perrexit Vindocinium, ubi cum ex Goffridi epistolis, dies undecim transegerit, exinde ante diem secundam aut tertiam Martii proficisci non potuit, quo reipsa alterutro die Turonos advenisse dicendus est.

Die quarta ejus mensis ad Remensis Ecclesiæ suffraganeos episcopos scripsit, ut ne diutius Manassis electi eorum metropolitani ordinationem differrent. Quibus litteris illi morem gessere: nam Manasses in basilica archimonasterii Remigiani die x Kal. Aprilis ab Hugone Suessionensi, *astantibus et manus ei imponentibus* quinque aliis provincialibus episcopis consecratus est. Ille vero constituerat statim post suam inaugurationem pontificem adire, ut ex ejus epistola ad Lambertum Atrebatensem apud Baluzium tomo V Miscellæ. edita patet; sed utrum id præstiterit, incertum est. Urbanus vero interea Sancti Martini ecclesiam frequenter invisebat, modo in ejus castello, modo etiam in ipsa urbe, aut in vicino Majori-Monasterio commorans, quandiu versatus et apud Turonos.

Die autem vii Idus, id est Nona Martii, quæ Dominica erat, celebratis in Majori-Monasterio missis, ad gradum ligneum, qui supra fluvii Ligeris ripam paratus fuerat, accessit pontifex, ibique orationem habuit, cui cum Fulcone Audun comite, tunc temporis Turonum domino, et aliis proceribus interfuit innumera omnis conditionis et ætatis hominum multitudo. Pontificem ea occasione de sacra expeditione locutum fuisse plusquam probabile est. Et quidem huc, nisi fallor, reypari debet quod de Hugone de Calvomonte, et Ilamerico de Currone legitur in Historia Ambasiæ tomo X Spicilegii, qui ibi dicuntur *in ecclesiâ beati Martini Majoris-Monasterii in præsentia papæ, multis sibi adjunctis, vestibus superamicis sanctæ crucis vexillum consuis e*.

Postridie, seu vi Idus Martii, pontifex cum aliis episcopis et cardinalibus majorem ejusdem monasterii basilicam solemniter dedicavit, et die sequenti benedixit cœmeterium. Quas cæremonias, relatis eorum pontificum qui presentes aderant nominibus, egregie descripsit vetus auctor apud Bochellum, cujus ea de re opusculum in Appendice

integrum referre visum est, addita veteri notitia de aliquot iuribus, quæ ea occasione Hugo de Calvamente supra laudatus monasterio cessit. Celebritatem vero ejus dedicationis testantur varia ejusdem loci instrumenta, quæ ab anno quo facta fuit, data dicuntur. Ferunt tunc pontificem in capitulo monachorum ingressum cum iis sedisse, ac facta exhortatione, iisdem absolutionem pro more illorum temporum impertisse.

Cum itaque per dies septem et amplius, Urbanus frequenter beati Martini ecclesiam invisisset, die 11 Idus Martii in ejus castello existens præceptum dedit, quo modus in eam basilicam suscipiendorum apostolicæ sedis legatorum ordinatur; et quia in quibusdam ejusdem Ecclesiæ privilegiis concessum ejus canonicis erat *proprium habere episcopum*, sancivit Urbanus, ut *ejus vice deinceps Romano specialiter adhererent pontifici et gravioribus eorum causæ ejus penderent judicio*. Atque hac occasione hic referre juvat quod in veteri ms. cod. legitur de catenis ferreis, quæ hodieque quatuor majores columnas chori ejus basilicæ prope fornicem colligare conspiciuntur. Sic habet: *Urbanus papa II in signum unionis episcopi proprii hujus Ecclesiæ Romano pontifici et Ecclesiæ Romanæ, quatuor præcipuas chori ejusdem Ecclesiæ columnas catenis quatuor ferreis cingi jussit*. In Chronico Turonensi dicitur idem pontifex *per dies septem et eo amplius*, ut jam diximus, invisisse sancti Martini sepulcrum, ac receptus quotidie solemniter fuisse in porta thesaurarii a clero ejusdem ecclesiæ.

CCLII. Concilium Turonense. Ibi ordinatus Marbodus Redonensis episcopus. Glannafoliensis monasterii S. Mauri restitutum. Cormaricum S. Martino assertum. Quinam concilio interfuerint. Primatus Lugdunensis episcopo confirmatus. An Philippus rex ibi absolutus. Elyo excommunicatus. Privilegium Bainsonense. Privilegium Tetrochiense. Lis Tetrochiensis inter et canonicos Andegavenses composita. Rotæ fundatio confirmata. Privilegium S. Vincentii Metis.

Hebdomada sequenti, quæ tertia erat Quadragesimæ, dominus papa, ut habet Bertoldus, *synodum celebravit cum diversarum episcopis provinciarum in civitate Turonensi, ubi iterum suorum præteritorum statuta conciliorum generalis synodi assensione roboravit*. Idem habet Ordericus Vitalis initio libri ix quod concilium *in monasterio Sancti Martini celebratum fuisse affirmat auctor Chronici Malleacensis*. An autem novi in eo canones conditi fuerint, incertum, cum nusquam ulli inveniuntur; et eo animo potissimum a pontifice celebratum fuerit istud concilium, ut præcedentibus synodis robur adjiceret. Varia tamen in eo negotia pertractata fuisse, et causas finitas ex veteribus auctoribus et instrumentis discimus. Ubi etiam Marbodus, ut ex Chartario Sancti Albini referunt Sammarthani in Gallia Christiana, ex Andegavensi archidiacono episcopus Redonensis, *electus a reverendo papa Urbano in Turonensi concilio sanctissimo sedis apostolicæ Ecclesiæ, annuente Deo, ordinatus est pontifex*. Idem testantur

monachi Sancti Albini, in epistola encyclica de ejus morte, quam dimisso episcopatu monachus inter eos factus subiit anno 1123.

Inter alias vero causas quæ ibi agitatae fuerunt, celebris restitutio est Glannafoliensis monasterii S. Mauri in pristinam libertatem, quam ei ab annis plusquam ducentis Fossatenses abbates ademerant. Ejus rei meminit auctor Chronici Malleacensis; Petrus Diaconus libro iv Chronici Casinensis addit Glannafolium ea occasione principi monasterio Casinensi, ut semper ante Fossatensium invasionem fuerat, fuisse restitutum; sed nemo melius hanc rem exposuit quam ipse Urbanus in duabus bullis ea de re datis: prima Gerardo novo abbati inscripta; altera Orderisio abbati Casinensi, cui restitutio facta fuit. In his bullis quadraginta quatuor Patres, archiepiscopi scilicet, episcopi, et abbates concilio Turonensi interfuisse dicuntur, quibus de hoc negotio aliquid absque accurato examine et deliberatione matura pronuntiare, fuerat religio; unde cum postea Fossatensium instigatione contra hoc judicium Ivo Carnotensis epistola 159 Paschalem pontificem interpellasset, nihil potuit obtinere, et Glannafolienses deinceps a Fossatensium jugo liberi fuere. Corpus tamen sancti Mauri in Fossatensi monasterio retentum est, quod inde sensim sancti Mauri nomen accepit, hodieque retinet, duabus circiter leucis a Parisiorum urbe dissitum, monachis in canonicos conversis.

Actum etiam fuit in synodo illa Turonensi de Cormaricensi monasterio, quod injuste a sancti Martini subjectione avulsum fuerat; quare statutum est, ut ei restitueretur, et ut deinceps, defuncto abbate Cormaricensi, ejus baculus supra sancti Martini sepulcrum deponeretur, quem exinde *communi decani et capituli jussu*, qui successor legitime electus fuerit reciperet, antequam ab archiepiscopo Turonensi in abbatem *secundum communem Ecclesiæ consuetudinem* benediceretur. Hæc fusius habentur in bulla Urbani, ea de re post aliquot dies Pictavis data, ex qua sicut et ex veteri instrumento dedicationis ecclesiæ Majoris-Monasterii, quod supra laudavimus, habentur nomina aliquot episcoporum qui huic concilio interfuerunt. At nec ibi, nec in alio quopiam veteri monumento reperire licuit nomen Bernardi Toletani archiepiscopi, quem tamen ad hæc synodum venisse nonnulli recentiores volunt. Et quidem interfuit mense Junio sequenti dedicationi ecclesiæ Sancti Saturnini apud Tolosam, et mense Julio concilio Nemausensi, uti suis locis dicemus. Certe cum nulla habeantur ejus concilii gesta, nil mirum si plerorumque eorum nomina ignoremus qui huic convenere, qui enim noti sunt, id casu, ut plurimum factum est. Sic Benedictum Namnetensem antistitem, et Raynaldum abbatem Sancti Cypriani tunc Turonis exstitisse discimus solum ex ejus episcopi donatione tum facta Sancto Cypriano, cujus donationis notitiam in Appendice dabimus.

Eodem modo ex bulla Urbani, quæ in gratiam

Hugonis Lugdunensis episcopi anno 1099 data est, nobis liquet hunc antistitem querelas ad istud concilium iterum detulisse adversus Richerium Senonensem metropolitanum, decreto de primatu Lugdunensi in suam Ecclesiam obedire adhuc detrectanti.

At falluntur li qui aiunt Philippum regem eo in concilio ab excommunicatione absolutum fuisse, cum certum sit ex ipsius Urbani epistola quam paulo post ad Franciæ episcopos conscripsit, id tunc tentare quidem voluisse aliquot Gallicanos episcopos, sed eis cum pontifice restitisse hujus synodi Patres. Confirmata etiam ibi fuit excommunicatio jam pridem lata in Eblonem invasorem ecclesiæ S. Gregorii insulæ Oleronis, quæ ad Vindocinenses monachos pertinebat; cujus rei testem adducimus Guillelmum Pictavorum comitem in sæpe laudato instrumento, quod referetur suo loco.

Die xiiii Kalendas Aprilis, id est 20 Martii, pontifex monasterii Bainsonensis, quod haud procul a castellione supra Matronam situm et parentum suorum hæreditate, sui juris esse dicit, libertatem rescripto apostolico asseruit; qua etiam ipsa die aliud privilegium concessit Petro Trenorchiensi abbati, quod post confirmationem ejus loci et bonorum et possessionum asserit eidem monasterio, juxta quod in ipso Turonensi concilio judicatum fuerat, duas ecclesias Lausduni sitas, quas monachi Sancti Florentii sui juris esse contendebant. Præter hanc bullam exstat ea de re vetus instrumentum in probationibus Historiæ Trenorchiensis ex veteri apographo a Chiffletio editum, unde habetur unum hujus synodi decretum, alias incognitum. Hoc porro Urbani judicium confirmavit Calixtus II in privilegio quod anno 1122 Franconi abbati indulsit ab eodem Chiffletio ibidem pag. 409 editum.

Litem quæ inter idem monasterium et episcopum atque canonicos ecclesiæ cathedralis Andegavensis vertebatur de quibusdam Doadi castelli ecclesiis, ad synodum Turonensem ab Urbano delatam fuisse diximus. Sed quemnam illa exitum habuerit discendum est ex charta Gaufridi Andegavensis episcopi quam in Trenorchiensis Historiæ probationibus videre licet. In ea Patres Turonos convenisse dicuntur coram Hugone Lugdunensi, Rodulfo Turonensi, Guidone Viennensi, Hildeberto Bituricensi archiepiscopis, Brunone Signiensi, Hoello Cenomaniensi, Guillelmo electo Arvernensi episcopis ac Adalberto et Theutone cardinalibus, aliisque iudicibus a pontifice delegatis, ubi post multa hinc et inde allata, cum iudices sententiam essent prolaturi, iisdem intercedentibus utrique in hoc concordarunt ut, reservatis Ecclesiæ Andegavensi quibusdam juri- bus ac censibus, quæ in charta referuntur, Ecclesiæ Doadi monachis remanerent, in quibus, post canonicorum qui ibi supererant obitum, monachos posset substituere.

Die xii Kalendas Aprilis in eodem concilio confirmata fuit fundatio monasterii Rotensis prope Cretonium, quæ, ut supra diximus, jam ab Urbano

A apud Andegavos approbata fuerat. Qua quidem die, quæ ob sancti Benedicti festivitatem celebris erat, ut in veteri instrumento legitur apud Sammarthanos, et tomo II Miscellaneorum Baluzii, *vir apostolicæ devotissime missam* celebravit. Hac item ipsa die pontifex privilegium Lanzoni abbati Sancti Vincentii apud Metas concessit, quæ ei, ejusque successoribus, post honorum ac possessionum assertionem, confirmat, ut absente episcopo Metensi, sicut jam a suis antecessoribus statutum fuerat, abbas Sancti Vincentii festis diebus in cathedrali urbis ecclesia cum sandaliis et dalmatica missarum solemniam celebrare possit.

CCLIII. *Concilii Turonensis finis. Solemnis processio.*

B Nusquam me legisse memini qua die absolutum fuerit Turonense concilium, quamvis ipsum in *tertia Quadragesimæ hebdomada* fuisse celebratum omnes consentiant. At, si non fallor, conclusum fuit celebri illa processione quam Fulco comes Andegavensis, qui præsens aderat, describit in fragmento Historiæ jam laudato, his verbis: « Datis venerabili concilio decretis, pontifex media Quadragesima coronatus est, et cum solemnii processione ab ecclesia Sancti Mauricii, ipsa est archiepiscopi sedes, ad ecclesiam Beati Martini deductus, ubi mihi florem aureum, quem in manu gerebat, donavit, quem ego etiam ob memoriam et amorem illius in Osanna, id est in processione Palmarum, ut conjicio, semper mihi meisque successoribus defendendum constitui. Chronicon Turonense refert eundem pontificem in media Quadragesima in ecclesia beati Martini more Romano corona palmarum se coronasse, ibique missam ad altare Dominicum celebrasse. » An vero id præstiterit ipsa feria quinta mediæ Quadragesimæ, aut die sequenti, qua, ut diximus, in festo sancti Benedicti missam *devotissime* celebravit, aut certe Dominica insequenti, quæ prima eo anno erat post medium Quadragesimæ, ut ex tabulis temporariis constat, non omnino liquet: quod tamen verisimilius est. Etenim processio in qua pontifex rosam auream gestare solet, hac ipsa Dominica mediæ Quadragesimæ, in qua scilicet *Lætare* canitur, fieri consuevit etiam antiquitus, ut ex veteribus ordinibus Romanis, a Mabillonio tomo II Musæi Italici editis, et ex Glossario Cangiano, aliisque passim auctoribus patet.

CCLIV. *Privilegium Corbeix. Episcopi Strasburgensis reconciliatio. Epistola ad episcopos Franciæ. Concilii Arelatensis judicium.*

Feria tertia sequenti, viii scilicet Kalendas Aprilis, quæ dies ob Annuntiationis Dominicæ festum celebris est, Urbanus adhuc apud Turonos existens privilegium concessit Nicolao abbati Corbeinsi, quo insignia ejus loci jura et prærogativas confirmavit. Forte ibi adhuc erat pontifex, cum non multo post concilium Turonense, uti habet Bertoldus, *episcopum Strasburgensem de excommunicatione resipiscentem, recepit in communionem, ita tamen ut de illatis criminibus se purgaret.* Ad idem quoque tempus revocari

potest Urbani epistola ad Richerium Senonensem A aliosque Franciæ episcopos scripta, qui excommunicationem adversus Philippum regem, ob ejus adulterinas nuptias decretam, insuper habere videbantur. In hac epistola convocat pontifex eosdem antistites ad concilium, quod sub finem Junii habere apud Arelatem decreverat. Et re quidem ipsa, sed Nemausi, celebratum est.

CCLV. *Pictavis papa privilegium S. Martini firmat. Placitum pro lite canonicos S. Hilarii inter et monachos Monasterii Novi. Privilegium Anglense.*

Sub finem mensis Martii Pictavos pontifex rursus adiit, uti docent nos tria diplomata pro canonicis Sancti Martini ibi tunc data. In primo testatur pontifex se Simoniacæ labem, quæ in præbendis Ecclesiæ Martinianæ adipiscendis invaluerat, penitus B reseccasse; tum laudat et confirmat privilegia istius insignis basilicæ, et repetit quod jam alias ab eo constitutum fuerat, ut scilicet, suppresso proprio illius ecclesiæ, ipse et sui successores pontifices Romani ejus loco futuri essent. Data est hæc bulla iv Kal. Aprilis, quam Innocentius papa Lugduni xviii Kal. Maii, pontificatus sui anno v de verbo a : verbum ex autographo descriptam et collatam approbavit, et nova bulla confirmavit. In altero rescripto, quod die sequenti, id est iii Kal. Aprilis, datum est, Urbanus omnes archiepiscopos et episcopos Galliæ adhortatur ut privilegia et bona ecclesiæ Sancti Martini in suis quique diocæsisibus sita tueantur. Quo item die datum est tertium privilegium quo, juxta quod in Turonensi synodo sancitum C fuerat, monasterium Cormaricense Sancti Martini basilicæ asseritur. Huic diplomati cum Urbano papa subscribunt alii archiepiscopi et episcopi ibi recensiti.

Haud dubium quin et eadem occasione B. pontifex sepulcrum sancti Hilarii iterum inviserit, ejus festivitatem mense Januario solemniter jam celebraverat. Hic enim cum multis episcopis et optimatibus placitum habuit in capitulo Sancti Hilarii, ut controversiam dirimeret inter ejus ecclesiæ canonicos et monachos, Monasterii Novi, natam occasione ecclesiæ Sancti Nicolai, quæ his monachis, ut jam diximus, attributa fuerat. Sententiam ea de re tulit pontifex assidentibus sibi tribus archiepiscopis, totidem episcopis, duobus abbatibus, et aliis quamplurimis D ex utroque ordine viris illustribus, ut ipsemet narrat in rescripto ea de re post aliquot dies dato apud Santonas. Porro, si ex locorum vicinia illud conjicere liceat, huc etiam revocari potest Urbani privilegium cœnobio Anglensi apud Pictones canonicorum regularium datum, quod ex Innocentii iii bulla a Sammarthanis tomo IV Galliæ Christianæ laudatur, nec plura de ipso dicere fas est, cum illud recuperare non licuerit.

CCLVI. *Apud S. Maxentium dat privilegium Glannafolienses.*

Pridie Kalendas Aprilis apud sanctum Maxentium in eadem provincia nobile ordinis Benedictini mo-

nasterium, quod oppido nomen dedit, hospitatus est Urbanus, ubi novo Sancti Mauri Glannafoliensis monasterii abbati Gerardo amplissimum privilegium concessit, ejus jam supra laudati exemplum ex archivo monasterii Casinensis erutum inter epistolas pontificias olim dabitur.

CCLVII. *Angeriaco transit Urbanus pontifex et privilegia concedit.*

Hinc Santones ingressus pontifex ad Angeriacense oppidum divertit, in monasterium Sancti Joannis, uti ipsemet testatur in rescripto, quo ejus loci possessiones et potissimum Buriacense Ecclesiam in diocæsi Bellocacensi sitam, Ansculfo abbati et cæteris ejusdem monasterii monachis confirmavit. Illud rescriptum, quod in chartario Angeriacensi notis chronicis destitutum est, huc referimus : at ibi septimam Aprilis diem exegisse docet nos privilegium Monasterii Novi Pictavensis, quod hac ipsa die Angeliaci datum dicitur. Ibidem renovata iterum fuit in Eblonem invasorem ecclesiæ Sancti Georgii in insula Oleronis excommunicatio, uti in sæpe laudato Willelmi Aquitaniæ ducis instrumento legitur.

CCLIX. *Apud Santonas celebrat Pascha. Privilegium S. Martialis. Privilegium S. Albini. Ecclesiæ Remensis usus confirmat. Maledicitur Eblo invasor. S. Eutropii altare consecrat.*

Inde profectus pontifex apud Santonas advenit, ubi sacram resurrectionis Dominicæ festivitatem solemniter celebravit, uti habet Fulco comes in fragmento Historiæ Andegavensis, et probant vetera passim instrumenta. Consentit auctor Chronici Malleacensis, qui post memoratum concilium Turonense subdit : *Inde reversus est Santonas civitatem, et celebravit ibi sanctum Pascha.* Quibus verbis hic auctor pontificem semel et iterum Santonum urbem adisse innuit, quod alii scriptores non habent. Eum a Ramnullo episcopo ibi susceptum fuisse Idus Aprilis scripsit Sirmundus in notis ad Godfridum Vindocinensem. At id uno saltem aut altero die antea factum fuisse vel ex hoc solo conjicere licet, quod verisimile non fuerit Urbanum ipso die Paschæ sese itineri commisisse. Certe ante dies octo, uti vidimus, Urbanus Angeliacum appulerat; et quidem constat eum saltem in Paschatis pervigilio apud Santonas fuisse, ut ex ejus bulla colligimus quæ data est hoc ipso die in gratiam Adhemari abbatis Sancti Martialis Lemovicensis. Insigne est illud privilegium, quo post confirmatas huic monasterio varias possessiones et ecclesias, quas singillatim recenset pontifex, et statuit ut, absente Lemovicum episcopo, abbas Sancti Martialis cum majoribus ecclesiæ canonicis præcipue diocæsis curam gerat, tum ut episcopalis electio ex ejus potissimum arbitrio disponatur; ac denique ut præcipua ejusdem Ecclesiæ negotia, etiam præsentis episcopo, ejus consilio peragantur. Hanc bullam, quam ex autographo Lemovicensi noster Stephanotius descripserat, et ex aliis quoque mss. et editis habe-

mus, vir clarissimus Stephanus Baluzius ad aliud quoque, ut ipse mihi testatus est, autographum contulit in monasterio Cluniacensi, sed quæ ibi habetur absque bulla plumbea, et nonnullæ occurrunt variæ lectiones. In utroque autem autographo data dicitur anno 1097 pro 1096, quod et in aliis plerisque indubitatae prorsus fidei instrumentis observare licet; in quibus scilicet juxta Pisanum calculum annus ab Incarnatione Domini, mense Martio præcedente annum currentem incipit. Idem privilegium Paschalis II altera bulla, quæ anno 1103 Romæ data est, et plumbo sigillata, confirmavit. Utriusque autographum a se Cluniaci visum fuisse mihi testatus est eruditus Baluzius.

Feria secunda Paschæ, quæ dies 14 erat Aprilis, confirmavit ibidem pontifex possessiones omnes monasterii Sancti Albini Andegavensis, data bulla. Diploma eadem die et in eadem urbe datum, in gratiam Monasterii Novi Pictavensis, in quo ea refert pontifex quæ in conventu apud Hilarium habito, de quo supra diximus, statuta fuerant, occasione controversiarum quæ inter canonicos Sancti Mariani et monachos Monasterii Novi in prioratu S. Nicolai degentes exortæ fuerant. Denique eodem etiam die pontifex consuetudines Ecclesiæ Remensis confirmavit ad petitionem canonicorum ejusdem Ecclesiæ, qui ad Urbanum aliquot e suis, quos ille benigne excepit, ea de causa legaverant. Pontificias litteras refert Guillelmus Marlotus, qui censet consuetudines in eo rescripto memoratas illas ipsas esse quæ ab eo tomo II metrop. Remensis editæ sunt.

In eadem urbe pontifex Ebloni jam tot vicibus ob invasionem ecclesiæ Sancti Georgii Oleronis insulæ excommunicato maledixit, quod *judicio archiepiscoporum, episcoporum, abbatum et religiosorum clericorum comprobatum fuisset jamdiu injuste terram monachorum Vindocinensium tenuisse*. Quare a papa maledictus discessit; datumque Amato Burdigalensi archiepiscopo mandatum ut Guillelmum Aquitanorum ducem adiret, eum adhortandi causa ut ejusdem terræ restitutionem Vindocinensibus faciendam procuraret, quod reipsa factum est. Hæc omnia in ejusdem ducis charta referuntur, quam, etsi jam a Beslio editam, recudere tamen ex chartario Vindocinensi visum est, quod in ea tota hujus rei series perspicue habeatur, multumque ad illustranda Urbani Gesta conferre possit.

His temporibus monachi Cluniacenses, qui ab aliquot annis vetustum Sancti Eutropii monasterium Santonense incolebant, et renovant cryptam in qua sancti martyris reliquiæ continebantur, cum duobus altaribus: quare præclaram hanc nacti occasionem, pontificem adierunt, eumque rogarunt ut unum saltem ex his altaribus propria manu consecrare non dedignaretur; quorum petitioni ille annuit, relicta alterius altaris consecratione Ramnullo episcopo diocæsano. Hoc autem factum fuisse Dominica in albis legitur in veteri notitia ab auctore æquali

conscripta, quam in hujus voluminis Appendice referemus. Unde colligitur duas circiter hebdomadas Urbanum apud Santonas exegisse.

CCLX. *An Inculismam adierit Urbanus.*

An inde Inculismam adierit, incertum. At ex Historia ejus urbis episcoporum et comitum caput 53, tomo II Bibliothecæ Labbeanæ edita discimus restitutionem cujusdam præposituræ ecclesiæ Sancti Petri, id est cathedrali, factam, Adhemaro episcopo efflagitante, ab eo pontifice confirmatam fuisse.

CCLXI. *Burdigalæ dedicat majorem ecclesiam.*

Verum, ut sit ea de re, certum est Urbanum sub finem Aprilis Burdigalam appulisse, ubi primo die Maii Majorem ecclesiam solemniter ritu dedicavit: id discimus ex veteri codice apud Lopesium laudato; qui licet hanc consecrationem anno 1026 factam fuisse mendose præferat, eam tamen anno præsentis consignandam esse rerum gestarum series invictissime probat. Certe Urbanus ipse in rescripto ad canonicos Burdigalenses, testatur ejus urbis Majorem ecclesiam a seipso consecratam fuisse; et qui in eo scripto recensentur, ejus itineris comites erant. At non abs re erit huc proferre ejus solemnitate descriptionem ex veteri illo codice, prout a Darvalio in supplemento chronicæ Burdigalensis, et a Lopezio cap. 5 Historiæ ejusdem urbis exhibetur.

« Anno Incarnationis Domini 1016, lege 1096, videlicet Kalendis Maii, dedicata fuit Ecclesia Burdigalensis, quæ est domus Domini, in honorem beatorum apostolorum Andreæ et Petri, et beati Joannis Baptistæ, sancti Stephani, Laurentii, Vincentiique martyris, et beati Macharii confessoris, sanctarumque virginum Agathæ, Eulaliæ, quarum reliquiæ conditæ sunt in majori altari in ipsa consecratione a domino papa, et ab Amato sanctæ Romanæ Ecclesiæ legato Burdigalensique archiepiscopo. Adfuerunt quinque decani, Simeon Agennensis episcopus, Bruno Signensis episcopus, Albertus (Valterus) Albanensis et alii cardinales. » Mirum est ejus dedicationis anniversarium die 21 Aprilis celebrari, forte ob concursum festivitatis beatorum Jacobi et Philippi, aut forte ob aliam ejus ecclesiæ antiquam consecrationem.

CCLXII. *Neraci dedicat ecclesiam monasterii S. Thomæ.*

Pontifex Neraco, quod Vasconiæ oppidum est, transiens, ibi solemniter consecravit ecclesiam in honorem S. Thomæ et sancti Nicolai, in qua Arsinius de Albione, data eo pacto Loci villa, monacho e Sancti Petri Condomiensis monasterio accitos locavit precibus Raymundi ejus fratris, qui tunc Condomii abbas erat. Ejus loci cœnobitæ sæculo decimo sexto monachos ecclesiæ Condomiensis, quæ in cathedralem a Joanne XII, erecta fuerat, imitati, togam sæcularem in canonicos conversi induerunt. Brevem ejus dedicationis notitiam e chartario Condomiensis dabimus in Appendice.

CCLXIII. *Leiraci monasterii Montis Alti confirmat Cluniaco.*

Nonis seu 7 die Maii idem pontifex Leiracum

invisit, ubi prioratus est ordinis Cluniacensis, ibique rescripto ad Hugonem Cluniaci abbatem dato cellam S. Michaelis de Monte Alto cum omnibus ejus appendiciis Cluniaco a Willelmo, postea archiepiscopo Ausciensi, cum monachus factus est, collatam confirmavit. Illud rescriptum olim dabitur inter Urbani epistolas ex veteri apographo, forte autographo, descriptum.

CCLXIV. *Tolosæ dat privilegium Moysiaco. et privilegium S. Orientii.*

Eadem die, si non fallunt chronicæ notæ in exemplis nostris, aut certe locus dati rescripti sincerus est, Tolosam advenit pontifex, ubi litteras, num. 192 ad vicinos episcopos dedit in gratiam monachorum Moysiacensium, ut eorum bona, quisque in sua diœcesi, tuerentur.

Post aliquot dies monasterium Moysiacense ipse pontifex invisit, ibique in Idus Maii alias litteras sancto Hugoni scribit in gratiam monachorum Cluniacensium S. Orientii prope urbem Ausciurum, quibus, ut jam a Leone IX sancitum fuerat, confirmat jus cœmeterii. Has litteras idem pontifex alio rescripto confirmavit, ut inferius suo loco dicemus. Ejusdem monasterii altare S. Salvatoris consecravit Urbanus, si Chronico credamus quod Aymericus de Peyrac hujus loci abbas conscripsit. Idem refert Urbano ibidem existente unum cardinalem obiisse, ac in arcu monasterii fuisse tumulatum, ad cujus sepulcrum se vidisse testatur in altum pendere capellum suum, nimia vetustate quasi penitus consumptum.

CCLXV. *To osæ dat privilegium Bellilocæ. Dedicat ecclesiam S. Saturnini. Lis canonicos Tolosæ inter et Clusinos.*

Tolosam reversus pontifex Bellilocense monasterium apud Lemovicos, quod nulla ibi servaretur disciplina regularis, Cluniacensi ordini addixit, datis ea de re litteris ad sanctum Hugonem die 23 hujus mensis.

Die autem sequenti, id est ix Kalendas Junii, Urbanus ecclesiam Sancti Saturnini in eadem urbe solemniter dedicavit, ut varii auctores observarunt, ipseque pontifex in bulla ad ejusdem Ecclesiæ canonicos post aliquot menses data testatus est. Certe Paschalis II in epistola ad Aragonum regem ait ecclesiam Sancti Saturnini ab Urbano decessore suo cum septemdecim archiepiscopis et episcopis consecratam, et privilegiis apostolicis munitam fuisse, et Amelius Tolosanus antistes confirmavit privilegia a Gregorio VII, Urbano II et Paschali II de libertate ecclesiæ Sancti Saturnini concessa. Sed rem fusius exponit antiqui Chronici auctor apud Catellum, libro II Historiæ comitum Tolosæ, cap. 3, et in Appendice ex veteri cod. ms., in quo hæc leguntur: « Anno Domini 1096, indictione IV, nono Kalendas Junii dominus papa Urbanus cum archiepiscopo Toletano Bernardo, et Amato Burdegalis archiepiscopo Pisanoque archiepiscopo et Tisano (Albanensi) archiepiscopo, Gaillero Albiensi et Petro Pampilonensi episcopo

A cum aliis decem consecravit ecclesiam Sancti Saturnini martyris Tolosæ episcopi, et altare in honorem ejusdem martyris gloriosissimi, et sancti Assiseccli martyris; posuitque maximam partem capitis gloriosissimi Saturnini, reliquiasque sancti Assiseccli martyris et aliorum sanctorum, et reliquias sancti Exuperii episcopi Tolosani. »

B Adhuc in ea urbe morabatur pontifex, cum canonici cathedralis ecclesiæ Sancti Stephani ad eum querelas detulerunt adversus monachos Sancti Michaelis de Clusa, qui ecclesiam Sanctæ Gavellæ, Ecclesiæ Tolosanae collatam sui juris esse contendebant. Placitum apud Sanctam Mariam Electi indixit pontifex, in quo lis ista dirimeretur; sed renuentibus monachis ad illud venire, negotium tunc infectum remansit, cujus totam seriem, sed quæ nihil ad nos attinet, videre est in veteri instrumento apud Catellum libro V Commentariorum historiæ Occidentis, pag. 875. Certe Clusino monasterio complurium partium monasteria subjecta erant, inter quæ ex Urbani bulla quæ excidit, recensent monasterium Mansi Garnerii prope Viridunum ad Garumnam in diœcesi Tolosana, hodie congregationi Sancti Mauri addictum.

CCLXVI. *Carcassonam adit Urbanus pontifex.*

C Relicta Tolosa, Carcassonam pontifex adiiit, uti exigere videtur locorum situs et dierum series. Huc vero quarta feria, die 11 Junii advenisse, atque in ea urbe exegisse quinque dies discimus ex veteribus historiæ ejusdem urbis centonibus, qui sic habent: Anno Dominicæ Incarnationis 1096, indictione IV, LXXIV [forte, luna XXIV] feria quarta, Urbanus papa Carcassonam ingressus est, et missas ibidem celebravit; vivos et defunctos benedicens absolvit, etiam ecclesiæ Beati Nazarii, id est cathedralis, saxa benedixit; quæ scilicet, ut interpretatur Beslius, ad perficiendam hanc ecclesiam jam dudum antea inchoatam, parata fuerant; et subsequenti sexta feria super beatæ Mariæ semper virginis sanctique Salvatoris altare missas celebravit, sermonem nobis fecit, cœmeterium propriis manibus salis aspersione absolvit; et sic diebus quinque nobiscum commoratus, vivis ac defunctis consignatis cum laude et gratiarum actione discessit. His consentiunt Beslius in Historia episcoporum Carcassonensium, et Sammarthani in eorundem catalogo tomo II Galliæ Christianæ. Porro abbatia Sanctæ Mariæ et Sancti Salvatoris, cujus hic altare memoratur, in suburbio Carcassonensi sita, sæculo sequenti transiit ad canonicos sæculares; quæ postea in Albigenis bellicis tumultibus destructa, tandem, seu potius, locus ubi sita erat, Patribus Capucinis cessit, qui ibi conventum habent. Huic loco, uti observat Beslius, præerat anno 1085 Pontius abbas; sed an tunc adhuc in vivis esset, quando Urbanus huc accessit, incertum est. Petrus vero Ecclesiæ Carcassonensis tunc episcopus erat. Exstat in ejusdem urbis diœcesi nobile monasterium Beatæ Mariæ de Crassa; cui etiam

Urbanus privilegium, sed quod excidit, indulsisse A dicitur in subsequentium pontificum bullis.

CCLXVII. Adit tum Trmerias. Privilegium Pampilonæ.

Inde profectus Urbanus nativitatē sancti Joannis Baptistæ in Tomeriarum oppido, nomine et monasterio Sancti Pontii, quod in cathedralem ecclesiam postea erectum est, insignito celebravit, ubi hac ipsa die confirmavit privilegia aliaque jura Ecclesiæ Pampilonensis, cujus dioceseos limites singulatim expressit. Bulla pontificia ea de re Petro de Roda seu de Rota ejusdem urbis episcopo, qui antea Tomeriensis monachus fuerat, inscripta est.

CCLXVIII. Magalonam consecrat Urbanus.

Urbanum exinde ad Montempessulanum divertisse ex Ivonis Carnoteni epistolis facile colligitur; at non ita constans est apud multos, an insulam Magalonensem, quod ab eo pontifice hoc ant præcedenti anno factum fuisse consentiunt omnes, tunc consecraverit. Certe si anno 1095 Astensem ecclesiam Urbanus in Gallias properans, uti diximus, dedicaverit Kalendis ipsis Julii, dici non potest eum exeunte Junio ejusdem anni Magalonæ exstitisse. Et quidem si sibi constaret Arnaldus de Verdala Magalonensis episcopus in serie suorum antecessorum, nulla superesse videretur difficultas. At ille res et tempora confundit. Is enim hanc insulæ benedictionem anno 1096 consignat, sed statim ei subjungit concilii Arvernensis celebrationem; quod quidem concilium anno 1095 habitum fuisse nemo inficiari potest. Si tamen notis chronicis, quas ille auctor profert, stare velimus, et certe multo facilius in assignando anno quam in notis chronicis referendis, quas ipse non videtur excogitasse, falli potuit; id ab Urbano præstitum fuisse hoc anno 1096 multo verisimilius est, cum scilicet in Italiam repedaret. Hic nempe auctor ait pontificem in apostolorum pervigilio Magalonam advenisse, ac secunda sui adventus die, quæ Dominica erat, insulam benedixisse; quæ quidem notæ nequaquam anno 1095, omnino vero 1096, conveniunt. Hoc quippe anno, dies 29 Junii, sanctis Petro et Paulo sacra, in Dominicam incidebat. Sed referrejuvat integrum Arnaldi locum, in quo omnia Urbani apud Magalonam gesta paucis verbis repræsentat. « Anno, inquit, 1096, in vigilia apostolorum Petri et Pauli, Urbanus papa II, qui ad visitandas et confirmandas Galliarum ecclesias Alpes transierat, ad preces Gotofredi episcopi intravit Magalonam, ibique stetit per quinque dies; et tunc secunda die adventus sui scilicet die Dominica, congregato totius pene Magalonensis episcopatus clero et populo, sermone facto, assistentibus archiepiscopis Pisano et Tarraconensi, ac episcopis Albanensi, Signeusi, Nemausensi et Magalonensi, præsentibus comite Substantionensi, Guillermo Montepessulani domino, confluentibus undique terræ nobilibus, totam insulam Magalonensem solemniter consecravit, et omnibus in ea sepultis et sepeliendis absolutionem omnium delictorum concessit, et multa

alia privilegia eidem Ecclesiæ donavit, et secundo loco post Romanam Ecclesiam honorificandam decrevit, et ut se fideles de quibuscunque locis ibidem sepeliri facerent diligenter monuit. Et tunc constitutum est ab ipso Gotofredo episcopo ut, in commemoratione ac veneratione processions hujusmodi, singulis annis a clero et populo hac die in circuitu dictæ ecclesiæ processio solemniter fiat, et duodecim pauperes reficiantur.

CCLXIX. Apud Montempessulanum agit de electione episcopi Parisiensis.

Apud Montempessulanum, quæ urbs hodie Magalonensis episcopi sedes est, pontifex rogante rege Philippo de electione Guillelmi in episcopum Parisiensem inquisivit; quippe qui nonnullis ob id fidei dubiæ habebatur quod Guillelmus ille electus Bertradæ, quam Philippus, uxore repudiata, sibi copulaverat, frater esset, ac proinde locus erat suspicandi ne a clero Parisiensi favore aliquo aut timore humano ille postulatus fuisset. Rem in partibus examinandam Ivoni Carnotensi episcopo, viro integro et ab omni adulatione valde alieno, qui tunc in Romana curia versabatur, commisit Urbanus, ita ut si omnem Simoniarum suspicionem juramento amolirentur canonici Parisienses, Guillelmus a Richerio Senonensi suo ipsius metropolitano ordinari posset, indulta ei hac solam occasione, pallii utendi licentia, quæ ei in concilio Arvernensi, ob denegatam Hugoni Lugdunensi primati obedientiam, interdicta fuerat. Et quidem cum dato sacramento clerici Parisienses electionem a seipsis factam purgassent, Guillelmus ante festum sancti Remigii a Richerio ordinatus fuit. Id narrat ipse Ivo in epistolis 50 et 54, qui jam ante illud tempus in ejusdem electi gratiam scripserat, epist. 43, quod ille, utpote in Ecclesia Carnotensi enutritus, probe ei notus esset. Hic porro observare juvat quam Urbanus sollicitus fuerit ne in ordinationibus episcoporum aliquid sinistri obreperet; has enim ob id solum adhibuit cautiones vigilantissimus pontifex, ut vel omnem mali speciem ab hac electione amoliretur.

CCLXX. Nemausi concilium celebrat Urbanus. Ecclesiam cathedralem consecrat. Lis episcopum Tolosæ inter et canonicos S. Saturnini. Privilegium S. Saturnini confirmata. Figiacenses inter et Conchenses controversa. Raymundi cessio facta S. Egidio. Rivipullensis monasterii jura serrata. Primatus Lugdunensi episcopo assertus. Guibertus abbas Antissiodorensis depositus. Anselli Bellovacensis electi causa suspensa. An Philippus rex ibi depositus? Monachi vindicati. Privilegium S. Marini a Campis.

Incunte mense Julio Urbanus Nemausi, quæ nobilis est Narbonensis provinciæ civitas, concilium habuit, quod ab eo primum Arelatam indictum fuisse ex ejusdem pontificis epistola ad Richerium Senonensem modo laudata jam observavimus. In eo concilio nonnulla quæ in prioribus synodis statuta fuerant, confirmata fuere, nonnulla etiam de novo sancita, quæ simul sexdecim canonibus in vulgatis conciliorum editionibus comprehen-

duntur, at ejus Acta perierunt. Quare ut aliquid præter memoratos canones, qui cum aliis Urbani conciliis olim dabuntur, hic exhibeamus, juvat hic ea referre quæ in variis antiquis monumentis de hac synodo reperire licuit. Et primo quidem nonnulli recensentur antistites ex his qui Nemausensi concilio interfuerunt, in charta Raymundi comitis, qua monasterio Sancti Egidii vallem Flavianam confirmavit. Il sunt metropolitani omnino sex, Daimbertus Pisarum, Hugo Lugduni, Amatus Burdigalæ, Bernardus Toleti, qui tres apostolicæ sedis legati erant, Hugo Bisuntinus et Guido Viennensis archiepiscopi: episcopi quinque scilicet, Gauterius Albanensis, Bruno Signensis, Gotofridus Magalonensis, Hugo (*Humbaldus*) Autissiodorensis et Bertramnus Nemausensis; cardinales non episcopi quinque, inter quos erat Richardus abbas Massiliensis. Chartam ipsam ex Spicilegio Acheriano ubi integrior habetur, quam in conciliis Labbeanis, habes in Appendice. Porro tres etiam alios episcopos Hispanos, scilicet Berengarium Tarraconensem, Bernardum Gerundensem, et Artaldum Helenensem; et totidem abbates, Petrum Coxanensem, Benedictum Balneolensem et Bernardum Rivipollensem ad eandem synodum convenisse scribit Petrus de Marca in Marca Hispanica, col. 472 et ex eo cardinalis Aguirius tomò III Conciliorum Hispaniæ. At plures ex ipsius Urbani diplomate in causa episcopi Tolosani et canonicorum S. Saturnini dato habemus. Nam ibi, præter septem metropolitanos supra memoratos, alii tres archiepiscopi, nempe Radulfus Turonensis, Gibelinus Arelatensis, et Ebredunensis nominantur, quos cum episcopis et abbatibus 86 eidem concilio præsentibus fuisse testatur pontifex. Aliorum nomina ex aliis monumentis, quorum nonnulla quæ supersunt infra laudabimus, erui poterunt. Certe exempli causa nemo, ut quidem mihi videtur, negabit Ivonem Carnotenum eidem concilio interfuisse, qui, seipso teste in epistolis superius laudatis, colloquium tunc temporis cum Urbano habuit apud Montempessulanum de electione Guillelmi in Parisiensem episcopum.

Quo autem die incæperit vel absoluta fuerit illa synodus, nemo, quod quidem sciam, diserte adnotavit. At pontificem sexta die mensis Julii jam apud Nemausum exstitisse ex domesticis ecclesiæ ejus urbis cathedralis instrumentis discimus, in quibus eam ecclesiam hac ipsa die ab Urbano consecratam fuisse legitur, astantibus compluribus archiepiscopis et episcopis, cum comite Raymundo. Forte hac solemnitate synodus initium accepit; certe vii Idus, id est die 8 Julii in ea actum est de controversia quæ inter episcopum Tolosanum et canonicos Sancti Saturnini jamdudum vertebatur, quæque, ut testatur ipse pontifex in superius laudata bulla die v Idus ejusdem mensis post varias altercationes definita fuit. Totam vero hujus controversiæ seriem hic exponere superfluum esset, cum habeatur in laudato Urbani diplomate, et in alia ejus bulla ad canonicos

Sancti Saturnini. Utrumque suo loco referetur. Cæterum Urbani judicio ægre consensisse canonicos ecclesiæ cathedralis Tolosanæ patet ex veteri illorum de eadem re instrumento, quod Catellus, et post eam Labbeus tomò X Conciliorum edidit, ubi Calixtum II pontificem, qui Nemausensi concilio, tum archiepiscopus Viennensis, interfuerat, inducunt ita ea de re disserentem: *Ego in concilio Nemausensis in quo dominus Urbanus papa præfuit, cum multis aliis interfui, ibique clericos Sancti Saturnini dominum papam interpellantem audivi; quatenus quartam partem oblationum altaris beati Saturnini episcopo Isarno, qui tunc temporis eam in dominio suo tenebat, auferret, et sibi daret; et dominus papa petitionibus eorum condescendi videbatur, quibus episcopus Isarnus magnanimiter resistebat, etc.* Tum subjungunt Guidonem ipsum cum fratre suo archiepiscopo Briassensi, legendum Bisontinensi, Isarni partes egregie in ipsa synodo sustinuisse, ita ut idem Isarnus nonnisi post absolutum concilium Urbani judicio consenserit, promisso ei quod de ecclesia Sancti Saturnini semper cum suis victum haberet, quod et dum vivit habuit. Fatentur tamen iidem canonici quod, rursus examinata postmodum in præsentia ipsiusmet Calixti ista controversia, ecclesia cathedralis post varias concertationes ea de re multis in locis habitas nihil obtinere potuerit. At id negligentiam episcopi, qui tunc Ecclesiæ Tolosanæ præerat, tribuendum esse asseverant. Sed ad concilium revertamur.

In eo confirmata sunt omnia privilegia et jura quæ Urbanus et Raymundus comes eidem Sancti Saturnini ecclesiæ in ejus dedicatione indulserant. Quod non solum ex pontificiis bullis, sed etiam ex aliis veteribus instrumentis constat. Duas ea de re chartas exhibet Catellus in Historia comitum Tolosanorum, in quarum priori Bertrandus comes sic decernit, pag. 153: *Ecclesiam Sancti Saturnini liberam ab omnibus statuo, sicut melius illam se il liberam papa Urbanus cum suis episcopis, et pater meus Raymundus comes in consecratione ipsius ecclesiæ, et in concilio Nemausensi.* Idem omnino habet, pag. 166, Willelmus comes Pictavensis cum uxore sua Philippia, in altera charta, quæ anno 1098 data est.

Die vii Idus, id est 9, Julii actum est in concilio de controversia inter Figiacenses et Conchenses monachos occasione conjunctionis factæ amborum monasteriorum sub unico abbate mota, quæ unio multorum dissidiorum origo fuerat. Quid ea de re ab Urbano sancitum in concilio fuerit, dicemus infra, ubi de ejus rescripto apud Vallem Flavianam ea occasione dato agendum erit.

Die 12 Julii laudatus comes Raymundus, coram pontifice et universo concilio Vallem Flavianam, cum omnibus honoribus et consuetudinibus, quas in ipsa Villa Flaviana et extrinsecis tam juste quam injuste tenuerat, Odiloni abbati et monasterio Sancti Egidii

dimisit, uti patet ex ejusdem comitis instrumento, A et Urbani bulla illud confirmantis.

Eodem fere modo satisfecit Berengarius Tarraco-
nensis antistes Bernardo abbati Rivipullensi, qui
adversus episcopum querelas ad concilium detulerat,
quod insuper habitis sedis apostolicæ privilegiis,
ecclesias Rivipullensi monasterio subjectas interdixisset.
Berengarius quippe hoc se inscio factum
fuisse declaravit. Forte id fecerant eo inconsulto
clerici Ausonienses, in quorum diocesi, hodie Vi-
censi, quæ Tarraconensi ecclesiæ tunc unita erat,
situm est Rivipullense monasterium. Quare satis
fuit episcopo polliceri sese de cætero privilegia apo-
stolica fideliter custoditurum. Id narrat illust. Petrus
de Marca libro IV Marcæ Hispanicæ, et ex eo cardinalis
Aguirius tomo III Conciliorum Hispanicæ. At
plura habentur in veteri ejusdem loci Historia, quæ
edita est in Appendice ejusdem Marcæ Hispan.,
num. 44. Berengarius quippe, ut ibi dicitur, ne
quid simile in posterum attentaretur, monasterii
privilegia *laudavit, corroboravit et propria manu
firmavit*, facta ea de re charta. Et paulo post idem
abbas Bernardus Urbanum ad monasterium Sancti
Egidii secutus fuisse dicitur, ubi insigne ab eo pri-
vilegium obtinuit, quo omnia ejus jura et bona con-
firmantur.

Conquestus etiam est in synodo Nemausensi
Hugo Lugduni antistes adversus Richerium Semo-
nensem metropolitanum, qui nondum adduci potue-
rat ut, juxta conciliorum Arvernensis et Turonensis
decreta, primatum Ecclesiæ Lugdunensis cognosce-
ret, et quidem confirmatus iterum fuit Hugoni pri-
matus in hac synodo, sed nunquam ei sese Riche-
rius subiecit, qui ea de causa interdictus paulo post
e vivis excessit, ut ex Urbani ipsius rescripto anno
1099 dato colligere licet.

In eodem concilio Guibertus Sancti Germani Antis-
iodorensis abbas ab Humbaldo ejusdem urbis epi-
scopo citatus ob varia crimina quæ ei impingebantur,
loco cedere coactus est; ejus baculum Urbanus epi-
scopo tradidit, eo pacto ut huic monasterio aliquem
e Casa Dei, aut Majori Monasterio, aut Cluniaco
monachum præficeret, qui in loco tam *illustri*, sic
et merito quidem appellatur, disciplinam regularem
restaurare niteretur. Id fusius narrat Guido ejusdem
loci abbas in gestis antecessorum suorum tomo I
Bibliothecæ Labbeanæ. Atque ea occasio fuit Clunia-
censes in hoc monasterium inducendi, uti colligitur
ex Urbani rescripto, de quo inferius dicemus. Aliam
causam insignem in eadem synodo agitatam disci-
mus ex epistola Lamberti episcopi Atrebatensis ad
Paschalem II papam, in qua ait Gerardum Morino-
rum episcopum in Nemausensi synodo *ab omni epi-
scopali officio suspensum a beatæ memoriæ Urbano
fuisse*. Et quidem Manasses Remorum archiepisco-
pus eidem Lamberto scripsit, ut ei curam Morino-
rum ecclesiæ ad se, inquit, devolutam committeret,
quod *exsequendi officii sui potestas* Gerardo ejus
Ecclesiæ episcopo, *non esset concessa*. Qua autem de

causa hæc Gerardo injuria illata fuerit, nec ibi nec
in aliis epistolis t. V Baluzianorum Miscellaneorum
editis usquam exprimitur. Malbranchus ait, libro II
De Morinis, cap. 7, Gerardum de Simonia accusatum
fuisse, ac etiam convictum quod pecunia, sed ec-
inscio, ad procurandum ei hunc episcopatum data
fuerit. Rem apertius exponit auctor Vitæ beati Joan-
nis, qui Gerardo in ea sede successit. Hic nempe ait
Gerardum a clero quidem electum et a populo ex-
petitum fuisse; sed regis assensum eo quidem
inscio, pactione pecuniæ obtentum fuisse, quam pec-
uniam Gerardus postea solvere coactus fuerat. Id
procul dubio ignoraverat Gregorius VII, qui lib. II,
epist. I Roberto Flandriæ comiti Gerardum *canonice
electum et per ostium in ovile Christi ingressum*
commendavit. Ut ut sit, causam ejus episcopi judi-
catu difficilem fuisse ex laudatis epistolis colligitur,
ex quibus nempe patet Gerardum *ab omni epi-
scopali officio suspensum* quidem, sed non exauctora-
tum fuisse. Unde ipse Lambertus Atrebatensis anno
sequenti ejus causam pontifici commendare veritus
non est, ut infra videbimus.

Similem ferme sortem eo in concilio habuit An-
selli Bellovacensis electi causa, quæ ibi agitata qui-
dem, sed minime definita fuit. Quamvis enim multi,
inter quos erat Hugo Lugduni antistes, pro Anselmo
intercederent, noluit tamen pontifex ejus electionem
approbare; sed nec eam irritavit, ut ex Ivoonis epi-
stola 55 colligitur, in qua Urbanum adhortatur ut
Anselmo favere pergat, succurratque Ecclesiæ Bello-
vacensi hunc ambienti ac propter ejus ordinationis
suspensionem magnis turbis agitatæ, aut rem per
seipsum absolvendo, aut certe permittendo ejus
judicium metropolitanis cæterisque provinciæ episco-
pis. De eodem Anselmo scripsit Urbanus ad Hugonem
epist. 200.

Si Chronico Malleacensi fidem habeamus, Philippus
rex Francorum eo in concilio ab Urbano Ecclesiæ
reconciliatus est. Nec dissentit Bertoldus, licet
locum ubi id factum fuerit non exprimat, hæc in
Chronico scribens: *Philippus rex Galliarum, jam-
dudum pro adulterio excommunicatus tandem domino
papæ, dum adhuc in Galliis moraretur, satis humiliter
[ad] satisfactionem venit; et abjurata adultera in gratiam
receptus est, seque in servitium domino papæ satis
promptum exhibuit*. Ex quibus verbis nonnulli infe-
runt Philippum Nemausi synodo præsentem fuisse,
quod tamen, silentibus auctoribus, verisimile non
est, maxime cum ejus nomine Ivo adierit Urbanum
atque cum eo apud Montepessulanum tunc collo-
catus fuerit. Inno Philippus ante anni sequentis
initia non videtur plene fuisse Ecclesiæ reconcilia-
tus, uti patet ex ipsiusmet pontificis epistola ad
Manassem Remensem cæterosque Franciæ episcopos
ea occasione data, quæ in Collectione dabitur. His
adde canonem 10 hujus concilii contra adulterinas
nuptias, qui Philippum tangere videtur. Fabulas
narrat canonicus Turonensis in Chronicis, cum ait
Philippum ea occasione amisisse omnes regni sui

episcopatum electionem, ac electionem Andegavensis A
episcopi comiti Fulconi tunc collatam fuisse.

Monachorum etiam partes monasticæque vitæ dignitatem et sanctimoniam egregie tuiti sunt Patres Nemausensis concilii adversus eorum æmulatores, qui ipsos *temerario ausu*, ut antiquiorum exemplo aiunt, a clericalibus functionibus arcere nitebantur. Id duobus potissimum canonibus præstitum est. Hæc de concilio Nemausensi.

Solutum erat, ut videtur pridie Idus Julii, qua die Urbanus monasterium Sancti Martini a Campis prope Parisios ordini Cluniacensi asseruit, ejusque possessiones, quas singillatim recenset, confirmavit, indulto ea de re privilegio quod Hugoni Cluniacensi abbati inscriptum est.

CCLXXI. *Urbanus apud S. Ægidium. Ejus præceptum pro Figiaco. Privilegium Rivipullense. Privilegium Balneolense.*

Hac ipsa die aut certe sequenti, Nemauso egressus pontifex, divertit ad Sanctum Ægidium in Valle Flaviana, ibique ea quæ in synodo Nemausensi sancta fuerant de controversia inter Figiacenses et Conchensea monachos rescripto confirmavit, dato in ipso monasterio Sancti Ægidii Idibus Julii, quod ex veteri membrana edidit noster Joannes Mabillonius Sæc. III Bened., parte II, pag. 448, ubi legitur statutum fuisse ut uterque locus proprium, seu, ut ibi loquitur pontifex, *cardinalem* abbatem haberet, ita tamen ut Figiacum, quod Cluniacenses repetierant, sub cura et provisione Cluniacensis abbatis remaneret. At in alio apographo, quod ex archivo Figiacensi descriptum nobiscum communicavit vir claris C
Stephanus Baluzius, prætermissa abbatis Cluniacensis mentione, definitum in concilio dicitur fuisse ut utrumque monasterium sisteret sub proprii sui abbatis cura. Utra autem lectio sit præferenda alii viderint; at certum est Figiacense monasterium sub Cluniacensi ordine perseverasse usque ad sæculum XVI, quo ejus loci monachi, abjectis cucullis, in sæculares canonicos mutati sunt. Rescriptum illud cum lectionum varietatibus inter Urbani epistolas dabitur.

Die XVII Kalendas Augusti, occasione eorum quæ adversus Rivipullensis monasterii ecclesias facta fuerant, uti paulo antea dicebamus, Urbanus ejusdem monasterii privilegia, recensitis etiam singulatim D
ejus possessionibus, firmavit insigni bulla, in monasterio S. Ægidii data. Postridie, idem Urbanus monasterium Balneolense apostolico privilegio, quod Benedicto abbati inscriptum est, ibidem munivit. Porro istud privilegium, sicut et præcedens, illust. Petrus de Marca libro IV Marcæ Hispanicæ ad annum 1097 retulit. Sed notæ aliæ chronologicæ, rerum gestarum series et locus in quo data fuerunt, invicte probant ea ad annum 1096 revocanda esse, licet 1097 præferunt, juxta calculum Pisanum, quo, ut jam non semel observavimus, anni initium a Martio præcedente desumitur.

Die XIV Kal. Augusti insigne privilegium concessit Galburgi seu Walburgi Juviniacensi Sanctæ Schola-

ticæ abbatissæ in diocœsi Trevirensi, quod laudatum fuit in *placitatione* an. 1128 inter Lanzonem abbatem Sancti Michaelis ad Mosam et Harduidem abbatissam Juviniaci, a Baluzio edita tomo IV Miscellan., ex qua colligitur Harduidem anno 1124 electam fuisse decem et octo annis post Walburgæ mortem, quæ proinde anno 1106 obiisse dicenda est.

Sequenti die Urbanus adhuc in monasterio Sancti Ægidii versabatur, uti indicat ejus diploma pro ecclesia Sancti Saturnini, in quo pontifex causam inter canonicos ejus ecclesiæ et Isarnum Tolosæ episcopum, in concilio Nemausensi, uti supra diximus, agitatam fuse exponit.

CCLXXII. *Avenione aliud datum ab Urbano privilegium. Item pro S. Ægidio. Item pro monasterio S. Andreæ. Avenionis ecclesia canonicis regularibus data.*

Eadem ferme repetit in bulla ad canonicos ejusdem ecclesiæ post duos dies data apud monasterium Montis Andaonis, seu Sancti Andreæ situm in suburbio Avenionensi, quod hodie Villanova appellatur. Qua etiam ipsa die, scilicet 22 Julii, confirmavit donationem vallis Flavianæ a Raymundo comite monasterio Sancti Ægidii factam in concilio Nemausensi, uti suo loco diximus. Ne vero ipse erga suos hospites ingratus videretur, die sequenti monasterium Sancti Andreæ, in quo tunc degebat sub apostolica tuitione suscepit ac privilegiis munivit, data ea de re bulla Petro abbati inscripta. Aiunt Samarthani tomo I Galliæ Christianæ *ex publicis Ecclesiæ Avenionensis tabulis* ejusdem urbis principalem ecclesiam ab Urbano II canonicis regularibus traditam fuisse, ac inter illos Alfonso Aragoniæ regem, qui tunc provinciæ comes erat, annumerari voluisse; quod inficiari nolimus, at qua id occasione factum fuerit non referunt, nec vacat divinare.

CCLXXIII. *An pontifex Arelatensem adierit.*

Haud magis liquet an unquam idem pontifex Arelatensem adierit, ubi tamen a Gibelino ejusdem urbis archiepiscopo, qui tum in pontificio comitatu erat, cum e Galliis in Italiam rediret, magnifico apparatu exceptus fuisse dicitur. Hoc quidem nonnulli cum Saxio et Samarthanis scribunt, sed non ex certis monumentis, certe nulla omnino in ejus rei confirmationem ferunt. Constat quidem ex ipsiusmet pontificis epistola jam non semel laudata ad Richerium et alios episcopos Gallicanos, synodum eam in urbem ab eo indictam fuisse. At haud minus liquet eam synodum ibi non fuisse celebratam, quod quidem confirmari potest ex Ivonis epistola 56 respondentis Philippo regi conquerenti adversus Hugonem Lugdunensem, quod post duo hoc anno in Galliis ab ipso pontifice habita concilia, id est Turonense et Nemausense, tertium, videlicet post Urbani discessum convocasset. Unde conjicitur synodum quæ Arelatensem ab Urbano convocata fuerat, hanc ipsam esse quam idem pontifex Nemausi celebravit. Haud tamen plane inficiari nolumus Urbanum Arelatensem, a qua urbe tunc haud procul aberat, invisitæ.

CCLXXIV. *Montismajoris privilegium Cabellione datum.*

Forte tunc ibi erat pontifex, cum ei Guillelmus Montis-Majoris prope eandem urbem abbas libellum supplicem obtulit adversus ecclesiam suæ bonorum invasores. Et quidem Urbanus post aliquot dies, tertio scilicet Kal. Augusti, apud Cabellicum ejusdem monasterii privilegia et possessiones ad Guillelmi abbatis petitionem confirmavit data bulla, quæ simul cum laudato libello supplici dabitur. In ea vero bulla non omnia bona monasterii recensentur de quibus abbas in libello suo conquestus fuerat, quod, ut quidem opinor, noluerit pontifex inauditis partibus aliquid de iis quæ controvertabantur, aut quæ in privilegiis superiorum pontificum non diserte expressa erant, pronuntiare. Hic vero observare libet quod in hac Urbani bulla, pro consueta ejus Scripturæ sacræ sententia, habeantur simpliciter hæc verba *legimus, confirmamus*, quæ etiam in aliis ejus bullis similiter adhibita invenimus.

CCLXXV. *Aptæ ecclesiam S. Eusebii consecrat Urbanus.*

Initio mensis Augusti Aptam Juliam adiit pontifex, ubi, testante Anastasio IV summo pontifice, ecclesiam suburbanam monasterii Sancti Eusebii consecravit. Sic enim ille habet in bulla anno 1154 eidem monasterio concessa: *Omnem libertatem, franquesiam supradicti monasterii per antecessorem nostrum Urbanum, qui ecclesiam S. Eusebii consecravit, privilegium contributum presentis privilegii pagina roboramus.* Hanc vero dedicationem anno præsentis factam fuisse colligimus ex domesticis instrumentis ejusdem loci, in quibus Urbanus Guilafredi abbatis tempore *basilicam Sancti Eusebii a fundamentis de novo erectam Nonis Augusti solemnè pompa ac ritu consecrasse dicitur.* Certe Urbanum hoc anno in ea regione existisse certum est; dies vero Nonarum Augusti, quem hic temere designatum nemo dixerit, indicat id ad hunc potius quam ad præcedentem annum revocari debere. Nam ipsis Nonis Augusti anni præcedentis Urbanus Valentia cathedralem ecclesiam, uti suo loco diximus, consecravit. Communis est autem in his partibus opinio, non modo ecclesiam Sancti Eusebii, sed etiam alteram prioralem vicini vici, qui Clarusmons dicitur, ubi olim insigne erat castrum, ab eodem pontifice fuisse consecratam, in cujus rei signum, ut quidem putant, visebatur manus dextera quasi populum benedicens ad parietem in utraque ecclesia exsculpta, quæ figura licet apud Sanctum Eusebium, in basilicæ instauratione excisa sit, perstat tamen etiam nunc supra majorem portam ecclesiæ Clarimontis, quam reipsa in dedicationis ejus memoriam appositam fuisse innuit inscriptio ei vicina veteribus characteribus: **II IDUS JANUARIÏ DEDICATIO ECCLESIAE.** Sed quæ Urbano competere non potest, nisi forte posita sit post aliquod temporis intervallum ab uno aliquo, qui cum Bertoldo putaverit, Urbanum Natallium Christi festivitatem Arelate celebrasse.

CCLXXVI. *An Massiliam inviserit.*

Si Guesnaio et aliis recentioribus auctoribus fidem habeamus, Massiliam quoque invisit Urbanus, cum e Galliis in Italiam repedaret, ubi, ut aiunt, a Sancti Victoris celebris monasterii cœnobitis magno apparatu receptus est. At altum est ea de re apud veteres silentium; imo nec liquet qua via, quove die e Galliis excesserit, quamvis certum sit ipsum aliquot hebdomadas in regionibus illis maritimis exegisse.

CCLXXVII. *Crucesignatorum protectio.*

Dies 25 Augusti, uti discimus ex ipsius Urbani epistola ad Robertum Flandriæ comitem superius laudata, indicta erat ad crucesignatorum protectionem, quæ forte præsentè adhuc in Galliis Urbano inita fuit. Sic de ea inter cæteros loquitur Fulco comes Andegavensis in fragmento historiæ, ubi, post recensita varia itinera quæ pontifex hujus anni initio confecerat, sic prosequitur: « Sequenti ætate ex præcepto ejus inierunt iter Jerosolymitanum non solum populi, sed etiam duces populorum, quorum nomina ad evidentiam posteriorum hic adnotata sunt, Hugo Magnus frater Philippi regis Gallorum, Rotbertus dux Northmannorum, Rotbertus comes Flandriæ, Raymundus comes de sancto Ægidio, Stephanus comes Blesensis filius Theobaldi Campaniæ comitis, Godefredus Lotharingorum, et pater ejus Eustachius comes Bononiæ: quorum societati Podiensis episcopus, Adhemarus expeditionis dux ab Urbano institutus in concilio Arvernensi, est adjunctus, multique alii magnæ virtutis proceres et episcopi... Multi per Pannoniam causa brevianthi itineris; complures portum Sancti Nicolai, id est Bari in Apulia, Constantinopolim pervenerunt. » Ilis consentiunt alii auctores qui habentur in unum collecti in libro De gestis Dei per Francos. Ex quibus Fulcherius refert complures per turmas singulis mensibus a Martio ad Octobrem protectos fuisse, prout sese opportune offerebat occasio, quod etiam adnotavit anonymus, sed æqualis auctor quem hac enus ineditum noster Mabillonius tomo I Musei Italici divulgavit. Cæterum nonnullos temeritatis arguit laudatus Fulco, quod cæteris non expectatis mare transmiserint, et ea occasione ab infidelibus fusi victique fuerint.

Jam vero Urbanus e Galliis excesserat, cum episcopi, qui ab eo designati fuerant ad litem dirimendam, quæ inter Psalmodienses, et Sancti Victoris Massilienses monachos vertebatur, in Caissara castro aggregati die 16 Septembris eam desinierunt, Psalmodiensibus a Victorinorum subjectione liberatis. Hujus rei instrumentum quod sane præclarum est in Appendice referemus.

CCLXXVIII. *Urbanus in Italiam reversus.*

Itaque dominus papa, inquit Bertoldus, bene dispositis rebus in Gallia, post reconciliationem regis Gallorum. et post multa concilia, tandem in Longobardiam cum magno triumpho et gloria repedavit; et exaltationem sanctæ crucis apud Hortorium [forte, Mortarium], qui locus insignis est inter Ticinum

et Novariam in ducatu Mediolanensi, *prope Papiam* solemniter celebravit, multosque episcopos et principes in suo comitatu habuit.

Paulo post, id est viii Kal. Octobris, ex veteri catalogo apud Mabillon. tomo I Musei Italici edito, Arnulfus Mediolani antistes excessit e vita, cui Anselmus de Buiz substitutus stolam seu pallium archiepiscopale per legatum domini papæ sibi delatam induit, ut narrat Laudulfus de Sancto Paulo apud Puricellum et Ughellum tomo IV Italiae sacræ. Vereor tamen ne hæc pallii per legatum delatio ad alterum Anselmum, de quo diximus ad annum 1093 revocanda sit, ut ex Pandolfo in Urbani Vita ibi observavimus.

CCLXXIX. Cremonæ privilegium dat S. Basolo.

Pridie Idus, seu die 14 Octobris, Cremonæ pontificem hospitatum fuisse colligimus ex bulla ibidem concessa monasterio Sancti Basoli in agro Remensi. Etsi enim annum 1098 in veteri apographo, quo usi fuimus, præferat, hæc tamen ad præsentem annum referri debere persuadent, præter locorum circumstantiam omnes notæ chronologicæ ibi appositæ. In ea, sicut et in præsentem, pro Scripturæ sententia, hæc verba referuntur intersertis crucibus, *legimus, firmamus, sancte Basole*, quæ forte pontifex adhibuit ob singularem ejus affectum in Sanctum Basolum, in cujus monasterii vicinia natus aut certe educatus fuerat. Ea nempe advocati ejus monasterii sæculares penitus abrogantur; qui quidem, si Urbanus ex Castilionensium dominorum familia fuerit, sui ipsius consobrini erant.

CCLXXX. Latini episcopi Græcis in Calabria substituti.

His temporibus mortuo apud Calabros Theodoro Squillacensi episcopo, Rogerius comes in animum sibi induxit hæc in ecclesia, omissis Græcis, e quorum gente ultimus fuit Theodorus, episcopum Latinum, quia multo plures Latini, scilicet Northmanni, quam Græci, tum ibi habitabant, instituere. Quod et reipsa præstitit, assentientibus aliis episcopis Latinis, quos ea de causa e Sicilia advocaverat, et potissimum Saxone seu Sassone Cassanensi episcopo, qui Urbani in Calabria erat vicarius. Joannes itaque statim e decano Militensi huic Ecclesiæ præfectus est, uti legitur in Rogerii charta quam Ughellus tomo IX Italiae sacræ pag. 591 edidit. Hæc omnia ab Urbano confirmata fuere, qui etiam ea occasione hæc Ecclesiam Romanæ sedi, omisso quocunque metropolitano, proxime subjecit, uti ex Paschalis bulla ibidem pag. 597 relata intelligimus. nam Urbani ea de re diploma amissum est.

CCLXXXI. Lucæ Urbanum cruce signati invisunt.

Cum vero ipse Lucam Tusciæ urbem pervenisset, eum huc adire Robertus Northmanniæ et Stephanus Elesarum comites, qui per Italiam ad sacram expeditionem properabant. Hoc secuti complures alii, ut narrat Fulcherius, qui et ipse ex illis erat, accepta pontificis benedictione, statim Romam perrexerunt. At Guibertini, quorum tunc nondum bene

compressa erat profervia, peregrinorum ad Vaticanam basilicam accedentium donaria rapiabant, occisis etiam nonnullis quos Urbano sciebant addictos esse. Verum illi Istrunculi post pontificis in Urbem adventum brevi fugati dissipatique fuerunt.

CCLXXXII. Urbano obviat Mathildis.

Eidem e Gallia redeunti obviam ivisse comitissam Mathildem testis est Domnizo, qui ejus reditum in Italiam et in Urbem adventum barbaris versibus expressit. Sigonius libro ix De regno Italiae, ait Urbanum a Mathilde cæterisque in Lombardia summis honoribus excultum Romam adiisse. At Bertoldus ejus in urbem reditum triumpho comparat, annum 1097 pro more suo a Natalibus Christi ichoans his verbis : *Dominus papa tandem ad apostolicam sedem cum magna gloria et tripudio reversus, Nativitatem Domini Romæ cum suis cardinalibus gloriosissime celebravit; quippe tota Romana urbe pene sibi subjugata, præter turrim Crescentii, in qua adhuc latitabant Guibertini.* Guibertum ipsum a plebe pulsum fuisse canit Domnizo, cujus ea de re versus videsis in Appendice. Mathildem vero, quod tamen non habet ille auctor, Romam usque Urbanum comitatum fuisse ex ipsiusmet pontificis epistola ad Hugonem Lugdunensem post aliquod tempus scriptæ, colligi potest, in qua nempe hæc leguntur : *Urbem ad Urbem cum comitissa M. pacifice venimus, Urbem honestissime cum præcedentium stipatione frequentissima introivimus.* Et quidem Fulcherius testatur pontificem ejusdem comitissæ auxilio Urbem, quam adhuc Guibertini tenebant, temperasse, quam Sigonius, loco jam laudato, a Guiberto occupatam, sed ab Urbano II expugnatam fuisse refert, pseudopontifice in arcem compulso auxilio eorum, quos ad sacram expeditionem pontifex animaverat. Item habent cæteri auctores cum Fulcherio, qui observat *Urbanum eo ipso anno, quo Franci Jerusalem ituri per Romam transierunt, totam omnino apostolicam potestatem adeptum esse.* Tantum enim fuisse numerum principum et militum qui Romam eo anno adierunt testatur Robertus libro II Historiæ Jerusalemitanæ, ut ex his multi extra urbem, cum domus non sufficerent, tentoria figere coacti fuerint : *Certe Robertum Northmanniæ ducem et Odorem episcopum Bajocassium Romæ cum Urbano colloquium tunc habuisse testis est etiam ipse Ordericus Vitalis libro x, quos ejus percepta benedictione in Apulia hiemasse scribit.* De his aliisque peregrinis eadem omnino narrant alii quoque auctores, quos post visitata Romanæ urbis loca sacra, monasterium etiam Casinense adiisse scribit Petrus Diaconus in Chronico Casinensi libro iv, cap. II, ut se suoque sancto Patri Benedicto, ejusque monachorum precibus commendarent.

CCLXXXIII. Henrici miserabilis status.

Haud magis prospera erant in Italia Henrici quam ejus pseudopontificis negotia, qui quidem absente Urbano Nogeram obsederat, sed frustra, ut habet Domnizo, qui hæc obsidionem describit. *Mathildis*

vero quæ, verba sunt Bertoldi, pene sola cum suis contra Henricum et hæresiarcham Guibertum complicesque eorum jam septennio pugnaverant; tandem hoc anno imperatorem, procul dubio tot tantorumque hominum, qui Urbani hortatu ad sacras expeditiones properabant, adventu in Italiam exterritum, recuperatis suis bonis, penitus e Longobardia fugavit; et ille cum paucis Ratisbonam veniens totam ibi exegit ætatem, et circa castrum Nuremberg satis private moratus tandem Nemetum migravit, ibidem satis private diu moratur.

CCLXXXIV. Urbanus concilium Laterani celebrat.

Cum itaque Urbanus Romæ prævaleret, ubi, ut ipse scribit ad Hugonem Lugdunensem, *honeste, tute et alacriter* versabatur, visum est ei, ad Urbem sibi magis magisque asserendum, ejus *cives et regiones omnes sacramentis* suo officio adstringere. Certe jam ab ipso anni 1097 initio Lateranensi palatio potiebatur, ut patet ex ejus bulla ad Hugonem Cluniacensem abbatem *data Laterani v Idus Januarii, indictione v*, in qua privilegia et possessiones monasterii Cluniacensis ac locorum ei subditorum confirmavit: qui utpote vigilantissimus pontifex suarum rerum prosperitatem ad Ecclesiæ commodum referens, concilium statim convocavit, procul dubio ut ea quæ in Gallicanis synodis constituta fuerant, in Italiam quoque propagaret. Istud generale appellat Sigonius libro ix De regno Italiæ, cui Otto Frisingensis et alii auctores consentiunt. Ipse pontifex in epistola mox laudata ad Hugonem Lugdunensem hanc ipsam *synodum Laterani solemniter celebratam* fuisse testatur. Porro etsi nullas præferat chronologiæ notas hæc epistola, ipsam tamen hujus anni initio consignandam esse ex eo facile colligitur quod in ea mentio fiat Daimberti recens electi in archiepiscopum Senonensem, quem hoc anno intrante in Richerii locum substitutum fuisse constat. Idem probat causa Lemovicensis electi ibi memorata; nam paulo post Guillelmus episcopus ordinatus est. Certe insignis est epistola, utpote quæ multa et gravia variarum Galliæ ecclesiarum negotia complectitur, et Urbani in servandis Ecclesiæ regulis studium probat. Hæc olim dabitur ex ms. Baluziano descripta. Porro etsi ex dictis certum videatur Urbanum haud multo post suum in urbem reditum concilium istud apud Lateranum celebrasse, vix tamen quidquam ex ejus Actis aut decretis superesse fatendum est, quod forte nihil novi ibi sancitum fuerit. Huc solum revocari posse censemus (nullam quippe aliam Urbanus synodum Laterani habuit) fragmentum epistolæ ad Gothfredum Magalonensem episcopum, in quo pontifex statuit, juxta quod in *Lateranensi concilio promulgaverat*, qua ratione dividendæ sint eleemosynæ mortuorum qui in monasteriis sepeliri desideraverant. Illud statutum, quod in nonnullis exemplaribus post canonem 12 *Quæstæ*, apud Gratianum 13, q. 2 habetur, inter alias Urbani epistolas num. 210 proferetur.

A CCLXXXV. Daimberti episcopi Senonensis ordinatio dilata.

Mortuo autem sub finem Decembris præcedentis, ut jam observavimus, Richerio Senonensi archiepiscopo, Daimbertus in ejus locum substitutus est; sed cum ille, sui decessoris vestigia secutus, primatui Lugdunensis Ecclesiæ subjici nollet, Hugo archiepiscopus intercessit ne ab episcopis comprovincialibus ordinaretur. Qua occasione Ivo Carnotenus, qui a Daimberto, ut eum consecraret, invitatus fuerat, Urbanum quid factu opus esset, consuluit epistola 165. In ea excusat se Ivo apud pontificem, quod post suum ab ejus comitatu discessum nondum licuisset ad eum redire, aut saltem per nuntios ipsum salutare; tum ei commendat Parisiensem episcopum Romam profectum, cui abbas Latiniacensis, sub specie novi privilegii a pontifice impetrati, obedientiam denegabat. Certe præ manibus habemus privilegium illud Latiniacense, quod, cum in apographo nullam habeat chronicam notam, huc revocari posse ex hac Ivonis epistola censemus, atque adeo in Appendice a nobis exhibendum. Porro Ivonis epistolam initio hujus anni scriptam fuisse inde colligimus quod nondum tunc quando illam scripsit, audierat quid Urbano Romam ingredienti accidisset, ut ipse testatur his verbis: *De pace sanctæ Romanæ Ecclesiæ et vestra prosperitate det nobis Dominus audire quod optamus.*

CCLXXXVI. Gerardus episc. Morinorum sedem dimittit.

Circa eadem tempora cum Morinorum Ecclesia variis turbis ageretur, quod Gerardus ejus sedis episcopus in concilio Nemausensi, ut diximus, ab officio suspensus fuisset, Lambertus Atrebatensis antistes, cui Manasses metropolitanus Remorum ejus ecclesiæ curam cominendaverat, in Gerardi gratiam Urbano scripsit. Quid responderit pontifex ignoramus. At Gerardus tot forte morarum pertæsus, et quod, *excusare se*, ut habet auctor Vitæ Joannis ejus successoris, saltem ex omni parte non posset, episcopatu cessit, ut refert ille auctor et post eum Malbrancus, atque in monasterium Montis Sancti Eligii prope Atrebatas se recepit, ubi, substituto ei paulo postea, uti infra dicemus, Joanne, reliquum vitæ suæ in pace egit. Lambertus ea de re epistolam, deficiente Urbani responso exhibere in Appendice visum est. Eidem Gerardo antea Urbanus rescripserat adversus canonum contemptores, sed solum superest ejus epistolæ fragmentum apud Ivonem.

CCLXXXVII. Pontificis affectus in monachos, quos ad dignitates evehit.

Hujus anni initio, aut certe sub præcedentis finem, nam 1096 præfert Chronicon Cavense ms. *ecclesiam Sancti Pauli dedit Urbanus papa Petro abbati Sanctæ Trinitatis de Cava*. Haud dubium, ut in tam celebri loco regularem disciplinam firmaret, aut forte aliquantum tepescentem restauraret. Nihil enim omittebat religiosus pontifex, ut in monasteriis

potissimum Benedictini ordinis regulæ observatio accurata servaretur, quod probant variæ ejus bullæ, in quibus eo potissimum animo se privilegia monasteriis indulgere declarat, ut monachi, a sæcularibus rebus et curis liberi, ferventius ad cœlestia anhelarent. Sciebat quippe ejusmodi loca sacra, cum a monachis bonis et piis inhabitantur, esse veluti seminaria magnorum virorum, qui Ecclesiæ laboranti auxilio esse possent. Et quidem id maxime attendebat ut, si forte alicubi lateret ejusmodi aliquis monachus, eum ad Ecclesiæ dignitates promoveret. Jam nonnullos ex his laudavimus, sed duo nobis præcipue occurrunt hic memorandi: Albertus nempe qui, ut Ughellus refert tomo VII Italiae sacræ, hoc anno ex monacho Sancti Savini de Placentia presbyter cardinalis, ac tandem archiepiscopus Sipontinus factus est, alter fuit sanctus Bernardus, ex Ubertorum familia nobilis Florentinus, quem semel et iterum Urbanus frustra communitum, tandem adhibitis censuris ecclesiasticis, ut in ejus Vita legitur, ad se venire coegit, eumque hoc etiam ipso anno presbyterum tituli sancti Chrysogoni cardinalem creavit. Multis functus legationibus, cum Parmæ episcopus factus fuisset, miraculis et sanctitate illustris ex hac vita migravit sub Paschalis II pontificatu. His duo alii adjungi possunt; Milo, ex monacho Sancti Albini Andegavensis, de quo jam diximus, qui circa hunc annum ab Ughello dicitur Bernardo Prænestino episcopo substitutus fuisse contra Hugonem Albi pseudocardinalem, famosum schismaticum, et Joannes Marticanus, quem ab Urbano Tusculanum episcopum creatum fuisse Ughellus tradit. Is forte ipse est Joannes monachus, quem Hugo Flaviniacensis in Chronico memorat. Hic tamen, si sincera sit ejus auctoris narratio, aliquanto post hunc annum factus est episcopus, nam ab Urbano, cum e Galliis Romam rediret, secum adductus dicitur, et primum abbatia, tum episcopatu donatus. En ipsa Hugonis verba: *Anno Incarnationis Dominicæ 1181, Joannes Tusculanus episcopus a papa in Angliam missus est propter censum S. Petri. Hic canonicus Sancti Quintini Bellovacensis regularis professione violata, habitu deposito, ad sæculum rediit; et cum improperium ferre nequirit, Becci monachus factus, cum esset natione Romanus, papa Urbano ad Gallias veniente familiaritatem ejus adeptus est, Romamque reductus, et defuncto Lavicano episcopo, cum jam de abbatia quadam muneratus esset, de abbate in episcopum promotus est.* Si vero is ipse sit Joannes abbas Sancti Salvatoris prope Telesinam urbem, apud quem sanctus Anselmus divertit, ut anno sequenti ex Eadmeri libro II Novorum dicemus, vix dici potest ab Urbano factus fuisse episcopus, cum id Eadmerus, ut quidem conjicere est, reticere non debuisset. Nonnulla autem momenta eundem, alia diversos fuisse ejusdem nominis viros probare videntur. Certe uterque Romanus erat genere, et Becci monachus, et qui sem uno eodem tempore sub abbate Anselmo. At Joannes Hugonis, canonicus Bellovacensis fuerat, et ab Ur-

bano ipso in Italiam reductus; ille vero qui ab Eadmero laudatur, causa *studii litterarum* in Franciam venisse dicitur, ac fama Anselmi permotus Becci monasticam vitam suscepisse, unde post aliquot annos ab Urbano accersitus fuerat, ut eum monasterio Telesino præficeret. Certe, ex his patet nihil omisisse Urbanum ut viros religiosos ad se et omni parte accerseret, quorum opera in difficilimis negotiis uteretur, qua de re, ut jam observavimus, ad ipsum Anselmum tum Becci abbatem scripserat, ut si aliquem ejusmodi in sua congregatione haberet, eum aut adduceret secum, aut certe, si ipse venire non posset, ad se mitteret. Idem pontifex epistola 48 Joannem quemdam, ex clerico Romano ecclesiæ monachum Becci factum repetit. Denique Eadmerus in Vita sancti Anselmi laudat Petrum alium monachum Cluniacensem, *magnæ auctoritatis* virum, qui Urbani ac postea Paschalis pontificum camerarius fuerat. Hunc nonnulli, sed immerito, suspicantur fuisse Petrum celebrem, postea abbatem Cluniaci, Venerabilem dictum. Is nempe anno 1092 jam sedente Urbano natus est.

CCLXXXVIII. Concilium Santonense.

Inter hæc Anatus Burdigalensis archiepiscopus et legatus sedis apostolicæ vi Nonas Martii concilium apud Santonas celebravit, a Labbeo et aliis anno præcedenti consignatum, quod reipsa indictionem iv et annum 1096 in charta Vindociniensi, unde habetur, exhibeat (Vid. *Anecd. Thes.* t. IV, p. 123). At, ut ut fuerit de indictione, quæ hic mendosa est, si nullus error in annum irrepserit, repetendum est in ea charta, sicut passim fieri solet, ejus initium a Paschali Testivitate. Certe annum 1097 diserte præfert instrumentum Silvæ Majoris, in eo concilio factum, pro restitutione terræ de Doeria et de Tosco quam Achelmus ejusdem loci abbas ibidem impetravit. Non dissentit Chronici Malleacensis auctor, qui, licet ad annum 1096 hanc synodum revocat, eam tamen non nisi sub finem hujus anni locat, post recensita scilicet multa alia quæ per totum ejus decursum contigerant. Uno verbo, omnino certum est hanc synodum mense Martio anni 1096 celebratam non fuisse. Tunc enim Anatus, qui ei præfuisse dicitur, apud Santonas esse non potuit, utpote qui eo tempore in pontificis comitatu ægrotabat apud Turonos, ubi concilium ab ipso Urbano celebrabatur, ut videre est in instrumento dedicationis basilicæ Majoris Monasterii, et ex aliis monumentis indubitatis constat. Deinde Raymundus Ausciensis archiepiscopus, qui eidem synodo Santonensi interfuisse dicitur, nondum mense Martio anni 1096 ad hanc ecclesiam promotus fuerat, anno 1097 a pontifice pallio donatus. Deinde Marbodius unus etiam ex Patribus Santonensibus in ipso concilio Turonensi ab Urbano fuit consecratus; eidem synodo interfuit Hildebertus episcopus Cenomanensis, qui Johello anno 1098, iv Kal. Augusti defuncto successit, ut habent ejus ecclesiæ Acta, tomo III Analect. Mabillon., pag. 302. Ex quo loco, si

mendum non obrepserit, hæc synodus anno 1098 A consignanda erit; quod vero rem omnino evincit, hanc anno 1096 habitam non fuisse, ipsa charta Vindocinensis, unde præcipuam ejus notitiam habemus, multa recenset per hanc synodum facta, quæ tamen mense Maio et sequentibus ad finem usque anni 1096 contigisse memorat. Ex ea discimus 43 tam episcopos quam abbates ad hoc concilium Santonas convenisse, inter quos, præter Amatium, octo episcopi huic instrumento subscripserunt, cum tribus abbatibus Gaufrido Malleacensi, Guarnerio Sancti Maxentii, et Goffrido Vindocini; alii duo abbates memorantur in instrumento concordiæ quæ tunc inter Angeriense et Carrofense monasteria ibidem inita est, nempe Petrus Carrofi, et Ansculfus Angeriaci. In illa autem synodo *imperatum est*, ut habet Chronicum Malleacense, *omnibus vigiliis apostolorum jejunare*. Ibidem actum de gravi controversia, quæ inter monachos Nantonienses et canonicos Sancti Emiliani vertebatur, ut discimus ex eorundem canonicorum epistola ad Urbanum pontificem ea de re scripta, in qua tam gravia facinora Nantoniensibus monachis imponunt, ut vix credi possint a viris religiosis admissa fuisse. Has tamen literas, deficiente Urbani responso, dabimus in Appendice.

CCLXXXIX. Glannafolium Casino confirmatum.

Eodem mense Martio Terracinæ bullam dedit gratiam monasterii Casinensis, Oderisio abbati et cardinali inscripta, cui monasterium Sancti Mauri Glannafoliense, uti in concilio Turonensi statutum fuerat, a Fossatensium jugo liberatum restituit.

CCXC. Urbanus Capuam, etc., invisit.

In eo itinere, uti conjicere est, pontifex Capuam, cujus tunc episcopus erat Sennes, invisit, ubi, teste Ughello, octo dies hoc anno transegisse dicitur. Certe vix inficiari potest Urbanum tunc Beneventum usque accessisse. Id probatur ex ejus rescripto ad Petrum Aragonensium et Pampilonensium regem, dato *Beneventi iv Nonas Martii*, quod ad hunc annum revocari necessario debet. Datum quippe est post annum 1094 quo Sancius Petri regis pater mense Junio sagitta confossus in Oscensi obsidione interiit; nec revocari potest ad duos annos sequentes quos pontifex in Tuscia et in Gallicano itinere exegit, nec etiam ad annos 1098 et 1099; nam eo mense, utroque illo anno Urbanus Romæ versatus est. Solus itaque superest annus præsens cui hoc rescriptum consignari possit. In eo pontifex Ecclesiam Pampilonensem multum regi cæterisque earum regionum fidelibus commendat.

CCXCI. Expeditionem prædicat Theatæ.

Fortasse hoc iter susceperat Urbanus, ut Rogarium Apuliæ ducem conveniret; aut certe has partes invisabat, ut quemadmodum in aliis regionibus, ita etiam illic sacram expeditionem promulgaret, quod innuere videtur Bernardus libro III Chronici Casauriensis tomo V Spicilegii, ubi Urbanus hanc expeditionem *prædicans Thietum* accessisse dicitur, *ibique*

perendinans non multis diebus cum episcopis et baronibus de via Jerosolymitana habuisse commune colloquium. Hac occasione usus Raynulfus, qui tunc Theatinus episcopus erat, confirmationem a pontifice accepit multarum ecclesiæ suæ possessionum, quæ ei nuper restitutæ aut donatæ fuerant, dato, uti inferius dicemus, ea de re rescripto. Tunc etiam temporis Grimoardus Piscariensis seu Casæ Aureæ monasterii electus abbas, variis calamitatibus a vicinis Northmannis aliisque viris præpotentibus affectus, cum nec ad imperatorem contra eos recurrere, neque apud alium quemquam confugium habere posset, ad Urbanum accessit, a quo benigne acceptus, receptoque ex ejus manu baculo pastoralis, cum hactenus pro pædo hujus loci abbates sceptro regio usi fuissent, ab eo in abbatem benedictus est; et inde hæc abbatia, quæ huc usque soli imperatori paruerat, sub apostolicæ sedis tuitione, uti refert Bernardus, esse cœpit. Hac occasione in authentico nis. cod. ejus Chronici, qui in Bibliotheca Regia modo asservatur, repræsentatur Urbanus Grimoaldo abbati pedum porrigens, eumque alloquens his duobus versibus:

*Cæsaris ob sceptrum baculum tibi porrigo dextrum,
Quo bene sis fretus: plus Cæsare dat tibi Petrus.*

CCXCII. Crucesignati ex omni gente in Orientem solvunt.

Cæterum plerique ex nstitibus diversarum gentium, qui ad sacram expeditionem profecti per Italian iter susceperant, tunc temporis in iis maritimis regionibus quas visitabat Urbanus versabantur, ex quibus Robertus Northmanniæ, et Stephanus Blesensis comites cum suis militibus et copiis paulo post, nempe die Nonas Aprilis Brundisii e portu solverunt. Urbanum cum iis proficisci voluisse asserit Ciaconius, sed a Catholicis retentus est, qui nolebant Ecclesiam Romanam tot turbis agitatam pastore destitui. Concurrerant vero eo tempore ex omni Europa ad expeditiones illas principes et populi, Francorum exemplo, et Urbani adhortationibus, aut certe ejus rei fama incitati. Observat ea occasione Petrus Diaconus in Chronica Casinensi, quod jam ante eum Robertus libro II Historiæ Jerosolymitanæ ac alii auctores domestici scripserant, Boamundum et alios in Apulia, Calabria et Sicilia, intermissis aliis bellis, aut suis propriis negotiis dimissis, sese sacræ expeditionis militibus qui per Italiam transibant adjuxisse. Plura habet Ordericus Vitalis, qui Anglos etiam, Brittones, Wascones, et ipsos in extrema Hispania Gallicos, huc convenisse scribit; sicut et ex Italia Venetos, Pisanos, Januenses, aliosque qui Mediterranei maris aut Oceani litora incolebant. Nulla ferme urbs est in Italia, quæ ad id milites se suppeditasse non gloriatur. Quatuor Apuliensium millia sub Tancredo duce, et triginta Longobardorum et Mediolanensium itidem milia sub Boamundo militasse affirmat idem auctor libro IX, ubi præciara omnino habet de hac expeditione et de iis qui illi nomen dederunt; consentiunt cæteri

eorum temporum scriptores. Legendi ea de re Fulconis cujusdam poetæ ejus ætatis versus, qui tomo IH Chesnii Historiæ Francorum scriptorum editi sunt. In iis ille, sicut et alii passim auctores, hos etiam laudat qui alia via per Germaniam perrexere. Bertoldus commendat comitem Harduanum de *Alemannia*, et Ottonem Strasburgensem episcopum, licet schismaticum, quod cum cæteris hanc viam inierit. Is est ipse, nisi fallor, qui ex eodem Bertoldo, ut supra diximus, Urbano anno superiori reconciliatus est. Celebris est etiam ob hanc rem Ulricus episcopus Curiensis, qui, relicta Geroldo monacho Fabariensi suæ diocesis cura, cum aliis multis ad illam expeditionem profectus est.

CCXCIII-IV. Romæ pro cruce signatis scribit Urbanus Alexio imperatori. Privilegia Casini auget.

Cum vero has expeditiones, instigante potissimum Alexio Constantinopolitano imperatore, promulgasset Urbanus, visum est ei de felici ejus successu scribere, ut scilicet cruce signatos ei commendaret. At spem Christianorum fefellit versipellis ille imperator: veritus quippe ne a tanta hominum exterorum multitudine opprimeretur, insidias eis occultas paravit, et subductis passim que ad victum necessaria erant subsidiis, in causa fuit ut multi ex iis perierint. Paulo tamen postea societatem cum ipsis utcumque inivit, postquam ei, ut refert anonymus Barenensis, securitatem de suo illius regno Constantinopoli fecissent. Multa demum eis contulit dona, et navigia suppeditavit, quibuscum in infidelium terras penetrarent. Atque hæc fuere famosarum illarum expeditionum initia, quæ per tot annorum spatia inter varias fortunas continuata deinceps fuerunt. At de earum eventibus fusius agere non est nostri instituti. Legendi auctores, ut jam non semel monuimus, qui simul sub titulo Gestorum Dei per Francos editi sunt.

Reversus autem, ut modo dicebamus, Romam Urbanus ibi insignem bullam Oderisio cardinali et abbati Casinensi concessit, in qua nova privilegia monasterio Casinensi multis jam antea concessis adiecit, et possessiones ejus, singillatim ut plurimum recensitas, confirmat. Hæc partim jam edita in Bullario Casinensi, ex chartario Petri Diaconi, quod in bibliotheca principis Pamphili habetur, integra olim inter Urbani epistolæ proferetur. Data est hoc anno vi Kal. Aprilis.

CCXCIV. Cluniacum protegit. Urbanus.

Mense ipso Aprili pontifex Cluniacensium monachorum, quos nonnulli perturbabant, patrocinium suscepit, dato rescripto ad Hugonem abbatem, quo statuit ut, etiamsi interdicta loca vicina essent, aut etiam dioceses integræ in quibus Cluniacenses degunt, ipsis liceret januis oclusis divina officia peragere.

Emerserat eodem tempore gravis controversia inter eosdem Cluniacenses et Petrum abbatem et monachos Trenorchenses. Contendebant Cluniacenses ab istis injuste usurpatam fuisse piscaturam

A in *Sagona et borariis fluminis Sallia*; quam litem prosecutus fuerat in curia comitis Matisconensis Hugo Cluniaci cellerarius. At cum Trenorchenses nullo judicio acquiescere vellent, res ad Urbanum delata est, qui statim Hugoni Lugdunensi archiepiscopo rescriptis ut Petro Trenorchensi in *cathedra abbatiæ sedere* interdiceret, donec satisfecisset Cluniacensibus. Cui mandato hic tandem paruit anno 1097, indictione v, ordinationis Hugonis 49, ut habet vetus instrumentum ex quo hæc descripsimus.

CCXCVI. Privilegium ecclesiæ Arvernensis.

Idem pontifex die 18 Aprilis insigni bulla confirmavit omnia privilegia ac possessiones Ecclesiæ Arvernensis; statuitque ut ejus Ecclesiæ antistes B in ordinatione metropolitani Bituricensis primum locum obtineret.

CCXCVII. Bona Theatinæ Ecclesiæ confirmata.

Sequenti die scripsit idem pontifex ad clerum et proceres comitatus Theatini, de his quæ coram positus, cum Theati mense Martio proxime elapso esset, constituerat. Rescriptum, seu potius ejus fragmentum exhibet Ughellus, sed omnino mutilum; at facile suppleri potest ex bulla Paschalis II, quam idem auctor refert tomo VI in catalogo Theatinorum episcoporum, in qua ex Urbani scripto singillatim recenset varias possessiones a comitibus Roberto et Tassione ejus fratre restitutas aut datas, quas Raynulfus episcopo, et ejus Ecclesiæ cum aliis ab eo acquisitis Urbanus confirmaverat.

CCXCVIII. Philippus rex absolutus.

Eo tempore nuntius a Philippo Galliarum rege ad Urbanum missus Romam advenit, qui dato sacramento affirmavit regem ad Bertradam, quam jubente pontifice dimiserat, nunquam rediisse. Quare Urbanus Gallicanis episcopis, ac præcipue Manassi Remensi archiepiscopo, ad quem potissimum regni diadema pertinebat, scripsit, regem ab omni interdicto esse absolutum; atque adeo posse uti corona, pro illorum temporum more, in magnis solemnitatibus. Hæc epistola, quæ in Spicilegio chronica nota carebat, viii Kal. Maii, Laterani data dicitur in nostro cod. ms.

CCXCIX. S. Orientii jura tuetur.

Paulo post, id est tertio Kal. hujus mensis, Urbanus Raymundo, qui hoc anno Ausciensem metropolim regendam susceperat, scripsit ut audaciam ejusdem Ecclesiæ clericorum reprimi satageret, qui contra Leonis papæ, et sui etiam ipsius decretum, cœmeterium Sancti Orientii violaverant.

CCC. Udalrici mors.

Sub finem Octobris Udalricus comes, Urbani in Germania partium propugnator acerrimus, e vivis excessit; qui vi Kalendarum Novembrium die sepultus est apud Brigantium, ubi, teste Bertoldo, ad hunc annum, monachos instituerat.

CCCI. Narbonensis Ecclesiæ jura confirmata.

Defuncto etiam hoc anno archiepiscopo Narbonensi, Urbanus Bertrandum, quem antea ipse Ne-

maius episcopum consecraverat, ad hanc metropolim electione comprovincialium episcoporum, *exigente necessitate* transtulit, quod nulli se deinceps permissurum testatur. Id ex ejus diplomate discimus, quo ipsi Bertrando metropolitane Narbonensis Ecclesie jura, et ejus in Aquensem metropolim primatum confirmavit. Datum dicitur Laterani viii Idus Novembris, quod jam ab illustrissimo Petro de Marca in Appendice ad librum De primatibus editum est. Isti alia duo rescripta ex iisdem codicibus subjunguntur, quae ad eandem metropolim pertinent, et nullas praerferunt chronicas notas. Utrumque adversus Aquensem archiepiscopum, qui Narbonensi primati obedire detrectabat, datum est; unum ipsi Aquensi, alterum Hugoni Lugdunensi vicario sedis apostolicae inscriptum.

CCCII. *Privilegium Ecclesiae Verulensis.*

Ad idem quoque tempus revocandum est Verulense privilegium, quod Urbanus *Albani*, si non fallit ejus exemplum ab Ughello editum, hoc anno et quidem desinente, uti probat indictio sexta ibi apposita, Alberto ejusdem Ecclesiae episcopo concessit. Certe huic privilegio sicut et Narbonensi, de quo numero praecedenti diximus, *Lanfrancus vices gerens cancellarii* subscripsit, unde conjicimus utrumque eodem ferme tempore, nempe circa mensem Novembrem, absente aut aegrotante Joanne cancellario, fuisse conscriptum.

CCCIII. *Robertus abbas Remigianus ab Urbano confirmatus.*

Hoc ipso etiam anno, ut diserte habet vetus instrumentum quod ex ms. Mauriacensi habemus, et ex tabulario archimonasterii Remigiani apud Remos eruit cl. memoriae Cangius in Glossario Latino editum, Urbanus e Galliis Romam reversus iudicium tulit in Roberti ejusdem monasterii abbatis gratiam, adversus Bernardum Majoris Monasterii abbatem. Robertus Majoris Monasterii monachus in abbatem a Remigianis in Henrici locum ante aliquot annos expellitus, ea conditione a Bernardo concessus fuerat, ut, si aliquando ille professionis suae immeritor contra regulam quidquam ageret, correctioni Majoris Monasterii abbatis subderetur. Res ita evenit. Robertus nempe factus abbas Claromontano concilio cum caeteris interfuit, ac postea, jure an injuria, incertum mihi est, male apud Bernardum audiit, qui, ut ipse dicebat, *inordinata et irregularia ab eo multa fieri* acceperat. Robertum itaque primum literis monuit, cum nihil responsi acciperet, diem *per idoneas persona*. ei dixit, ut ad Majus Monasterium veniret; *de sua vita et conversatione* in capitulo rationem redditurus. Quae cum, insuperhabitis etiam archiepiscopi sui monitis, nihilo ille penderet, excommunicatus a Bernardo fuit, et hanc sententiam Manasses metropolitanus et caeteri Belgicae provinciae episcopi et abbates in concilio apud Remos confirmarunt, censueruntque Robertum ad abbatem suum remitti debere, quod ejus disciplinae etiam tunc ex priori voto subjectus esset. Verum

A ille ad sedem apostolicam appellavit, ac Romam petivit suam causam defensurus. Et quidem, illo audito, pontifex ea quae tum a Bernardo, tum a concilio Remensis Patribus facta fuerant rescidit; asserens monachum, statim atque alterius monasterii abbas factus est, *emancipatum* esse, nec debere amplius prioris monasterii abbati subjacere. Haec omnia ex laudato instrumento et tribus epistolis ea de re scriptis discimus. Primum scripsit Lambertus Atrebatensis episcopus ad Urbanum, in qua hujus omnis negotii rationem ei reddit; secunda est ipsius pontificis concilii sententiam irritantis; tertia denique Roberti ad Lambertum, ut eum ad suae causae, quam pontifex bonam judicaverat, patrocinium suscipiendum invitaret. Haec omnes in Appendice referre visum est. Porro ad hanc etiam controversiam, si recte judico, revocari debent Baldrici Burguliensis abbatis versus ad Odonem Ostiensem episcopum et cardinalem tomo IV Chesnii Hist. Francorum editi, quibus ei commendat causam abbatis Remigiani, quem, etsi a pontifice confirmatum, Remorum archiepiscopo e monasterio expulerat. Certe non videtur Robertus unquam in suam dignitatem restitutus fuisse; qui forte perterritus ob has turbas Burchardo locum fecit, ac Jerosolymitanum iter suscepit, cujus et sacrae expeditionis Historiam, in cella Remigiana Seneco dicta in Franciam reversus postea conscripsit. Anno tamen 1111 in concilio Pictavensi, ut habet Hugo Flaviniacensis in Chronico, rursus de *ejus injusta expulsionem et illicita Burchardi substitutione tractatum est*; sed, licet *ejus promotio authentica et canonica*, introitus legitimus, et *conversatio sancta* inventa fuissent, nihilominus, cum, occasione litterarum apostolicarum quae nonnullis dubiae fidei esse videbantur, difficultates aliquot emersissent, earum examine ad sedem apostolicam remisso, res infecta remansit; Burchardus tamen paulo post locum cedere coactus est, sed non ideo restitutus est Robertus. Nam hoc ipso anno Azenarius ex Trimoliensium dominorum nobili familia factus est abbas Remigianus, uti Marlotus in metropolis Remensis Historia ex variis chartis colligit. Quin et Robertus etiam Senecensis cellae administratione, quae ei ad vitam transigendam indulta fuerat, postmodum privatus est, ut idem auctor probat Callisti rescripto, quod est datum Laterani, xviii Kalendas Junii, proindeque post annum 1120 quo primum Calixtus Romam mense Junio advenit.

CCCIV. *Concilium Gerundense.*

Sub currentis anni finem, id est Idibus Decembris, Bernardus Toleti antistes, qui in Hispaniis Urbani vicarius erat, concilium habuit apud Gerundam, uti in Marca Hispanica, et in Collectione conciliorum cardinalis Aguirii legitur, *ad corroborandam ecclesiasticam libertatis dignitatem*. Huic synodo praeter Bernardum interfuere Tarraconensis metropolitanus, Rotensis, Barcinonensis et Gerunden-

sis episcopi. ac forte alii quorum memoria excidit.

CCCV. *Baldricus fit episcopus Noviomii et Tornaci.*

In Gallis Ecclesia Noviomensis, quæ toto hoc anno variis agitata turbis fuerat, pacem recepit. Jam quidem ab hujus anni exordio in locum Rabodi defuncti Baldricus e cantore Morinensi ejus Ecclesiæ episcopus electus fuerat, diesque ad ejus consecrationem octava Pentecostes a Manasse Remensi metropolitano fuerat indicta, ut ex ejusdem archiepiscopi litteris ad Lambertum Atrebatensem patet. Verum, intercedentibus nonnullis, qui ex Urbani nescio quibus litteris autumabant ea occasione reddendum esse Tornacensibus, ut Atrebatensibus indultum fuerat, proprium episcopum, Baldrici ordinatio ad sequentem annum dilata fuit. Et quidem non erat absque aliquo fundamento mota illa difficultas. Tornacensium quippe civitas ante suam ruinam proprium habuerat episcopum, nec nisi provisorie Noviomensis antistitis curæ commissa fuisse videbatur; deinde hæc urbs haud minus ampla aut populosa erat, quam Atrebatum, cui, agente Urbano, proprius episcopus restitutus fuerat: et quidem hanc suam esse ipsius mentem declarasse videbatur ipse pontifex, in litteris ad Noviomenses, ubi ea tantum privilegia Noviomensibus episcopis confirmarat, quæ a legitimis pontificibus indulta fuerant. Quare visum est Remensi archiepiscopo Baldricum ipsum electum Romam mittere, ut ipse Ecclesiæ suæ causam coram pontifice ageret. At Urbanus nescio quas ob causas, forte ob graves labores quos occasione restitutionis Atrebatensis Ecclesiæ devorare coactus fuerat, pertæsus, nihil ea vice mutandum esse duxit, dato rescripto provisorio ad Manassem Remensem archiepiscopum, ut *secundum Deum* meliori quo posset modo vacanti jamdudum Ecclesiæ hac vice provideret. Ille vero nihil cunctatus, Dominicam proximam post *Theophaniæ* festum ad Baldrici consecrationem statim indixit; datis ea de re litteris, quas Baluzius cum aliis quatuor ejusdem argumenti ex cod. Lamberti edidit tomo V Miscellaneorum. Ex his illam quæ Urbani est ad hujus anni finem revocandam esse ex eo colligimus, quod in ipso ejus epitaphio Baldricus defunctus dicatur pridie Kalend. Junii, anno 1092 suæ prælationis xv, quam proinde ante mensem Junium anni inierat, et hæc notæ calculo nostro apprime conveniunt, quo Baldricus Dominica prima post Epiphaniam a Manasse consecratus dicitur, cum paulo antea, nempe sub præsentis anni 1097 finem, pontificium rescriptum suscepisset. Is porro est Baldricus auctor Chronici Cameracensis et Atrebatensis, in quo res a Clodoveo I ad annum 1030 gestas prosecutus est. Eidem tribuitur Chronicon Morinense, quod in monasterio quodam Cenomannensi ms. dicit Vossius libro II De historicis Latinis, et typis editum esse Marlotus ait in metropoli Remensi. At fallor si hoc opus

aliud sit a Chronico Cameracensi, quod omnes norunt.

CCCVI. *Urbanus Romæ degit, fugiente Guiberto.*

Dominus papa, uti habet Bertoldus ad annum 1098, quem pro suo more a Nativitate Christi orditur, Romæ Natalem Domini celebravit, maximamque pacem in ipsa urbe et ejus finibus firmissime composuit; ibidemque Paschalem solemnitatem cum magna gloria itidem solemnizavit. Addit idem auctor Guibertum pseudopontificem, tum in Ravennæ partibus, quo se, ut canit Domnizo, adveniente Romam Urbano receperat, et demorantem, amisisse munitionem quamdam supra Padum, nomine *Argentum*, in qua maximam semper spem habuerat, quod ex ea suis facile transennes distringere. Sigonius tamen scribit Guibertum Romam clam elapsum Albam Marsorum tunc temporis se recepisse, ubi firmum præsidium habebat. At ubique locorum fuerit Guibertus, certum est, ut narrat Eadmerus libro II Novorum qui et ipse periculum illud fuerat expertus, eum tunc Roma pulsum omni religiosæ personæ Romam petenti per se suosque quocunque valebat modo insidias struxisse: unde, inquit idem auctor, quidam episcopi, monachi et religiosi clerici ea saviente persecutione capti, spoliati, multisque contumeliis affecti necati sunt. Huic rei, ut Eadmerus prosequitur, homines potissimum *Almannici* regis intendebant: unde colligitur haud minus in Germania quam in istis Italiæ partibus sævisse illam persecutionem; nec dissentit Bertoldus, qui observat *Manegoldum* præpositum Marbachensem Urbani egregium defensorem tunc temporis ab Henrico interceptum, diu in captivitate detentum fuisse, quod nollet schismaticis adhærere. Hoc etiam ipso anno Rulhandus Moguntiae antistes. Henrico imperatori, ut refert Dodechinus, *favere nolens*, profugus in Thuringiam secedere coactus est; quem Ecclesiæ catholicæ fuisse restitutum per dominum Urbanum testis est ipse Paschalis ejus successor in epistola ad Gebhardum Constantiensem episcopum, a Serario lib. V, Rerum Moguntinarum, ex ms. cod. descripta.

CCCVII. *Gebehardus ex abbate custos S. Sepulcri.*

Tum etiam, ut narrat Bertoldus, Gerhardus, seu potius Gebehardus abbas Schaphusensis, annuente Urbano papa, monasterii sui regimen dimisit, atque cum aliis cruce signatis ad sacram expeditionem profectus est. Capta anno sequenti a Christianis exercitibus Jerosolymorum urbe, primus sepulcri Dominici custos institutus fuit, ut apud eundem auctorem legitur. Hic idem ipse est Gebehardus, cui Bernardus presbyter librum suum nuncupavit *De vitandis excommunicatis et lapsis reconciliandis, et de conciliorum ac pontificum auctoritate*, editum a Tegnagello. Bertoldus vero ad annum 1091 laudat alium librum ejusdem Bernardi, eumque multa alia sui ingenii monumenta reliquisse scribit; sed eum reprehendit quod eos qui ab excommunicatis ordinati fuerunt reordinari debere censuerit.

CCCVIII. *Daimbertus Senonensis metropolitanus consecratur.*

Interea Daimbertus jamdudum in Senonensem metropolitanum electus, qui post multas tergiversationes primatum Ecclesiæ Lugdunensis tandem agnoverat, Romæ ab ipso pontifice consecratus est, et Senonas cum pallio archiepiscopali reversus, ibi xiv Kalendas Maii solemnè pompa in ecclesia sua receptus fuit. At non hic fuit de primatu Lugdunensi controversiæ finis; quæ nempe brevi postea recruduit, acre ferentibus Senonensis Ecclesiæ archiepiscopis alteri subijci, qui ipsi Galliæ et Germaniæ primatus titulo gloriabantur.

CCCIX. *Rescriptum pro S. Andreae Viennensis monachis.*

Ad hujus quoque anni initium revocari posse censemus Urbani litteras in gratiam monachorum Sancti Andreae Viennensis, quos et eorum bajulos in tantum vexabat Guido ejusdem urbis archiepiscopus, ut etiam ex iis nonnullos in carcere retineret. Datum est hoc rescriptum Laterani vi Idus Februarii, sed annus non exprimitur; unde cum mensem Februarium Urbanus Laterani anno 1097 et duobus sequentibus exigere potuerit, haud omnino liquet cuiam ex his tribus annis consignandæ sint pontificiæ illæ litteræ. Si tamen conjecturis uti liceat, cum monachi Viennenses Romam adisse dicantur querelas suas contra archiepiscopum ad Urbanum delaturi, in anni 1097 initio, quo vix Romam pertigerat pontifex, factum fuisse non videtur. Mediam viam eligimus; ita tamen illud rescriptum anno 1098 consignando, ut si cui alia sententia magis arriserit, multum refragari nolimus.

CCCX. *Monasterium S. Vigoris subjectum S. Benigno.*

Pontificem vero Romæ toto mense Martio hujus anni substituisse probant privilegia ibidem variis ecclesiis indulta. Primum Laterani datum est pridie Idus Martii, quo confirmatur donatio monasterii Sancti Vigoris Bajocensis ab Odone episcopo facta Jarentoni abbati Sancti Benigni Divionensis.

Eadem die, et quidem eodem anno, si bene conjicio, scripsit pontifex epistolam ad Ivonem Carnotensem et Ramulfum Santonum episcopos in gratiam monachorum Viadocinensium, quos ab omni episcoporum subjectione immunes esse declarat. Alias ejusdem pontificis litteras ea de re post aliquot dies omnibus Ecclesiæ filiis inscriptas refert Goffridus ejusdem loci abbas epist. 27 ad Goffredum Ivonis successorem.

CCCXI. *Litteræ pro S. Michaelis ad Mosam.*

Tunc etiam monachis Sancti Michaelis supra Mosam in diœcesi Viridunensi indulgit Urbanus, ut ommissa sepeliendorum fratrum suorum in veteri monasterio consuetudine, eos prope monasterium novum sepelire in posterum licite possent. Epistola pontificis ea de re data est Laterani vii Kalendas Aprilis, hoc anno, inscripta Udalrico abbati, qui illum ea de causa consuluerat. Ex utriusque vero

PATROL. CLI.

A litteris patet hunc abbatem Urbano maxime additum fuisse, cujus monasterium tempore schismatis commune catholicorum asylum erat.

CCCXII. *Ordinis Cistercii initia.*

Nihil vero magis annum præsentem illustrasse videtur, quam Cisterciensis monasterii et ordinis primordia, auctore sancto Roberto Mol'smensi abbate. Hic dimisso sui monasterii regimine cum viginti duobus e suis discipulis in solitudinem Cisterciensem initio hujus anni transmigravit, ibique die 21 Martii, sancto Patri Benedicto sacra, celebris ordinis prima fundamenta jecit annuente Wallerio diœcesano episcopo Cabilonensi, suppetias ferente Odone duce Burgundionum, omnia vero confirmante Hugone Lugdunensi metropolitano, sua et Urbani, cujus vicarius in Galliis et apostolicæ sedis legatus erat, auctoritate. Hugonis epistolam ea de re Labbeus tomo I Bibliot. novæ, Manriquez et alii ediderunt. Quid exinde Roberto contigerit, suis locis exponemus.

CCCXIII. *Privilegium Urgellense.*

Quod autem ad res Hispanicas attinet, Urgellensis Ecclesiæ possessiones confirmavit pontifex dato diplomate ad Odonem ejusdem Ecclesiæ episcopum, vii Idus Aprilis, indict. vi, anno pontif. xi, quæ notæ huic anno conveniunt. Ejus tamen exemplum in Marca Hispanica editum annum Incarnationis 1099 indicat. Sed hoc est amanuensis erratum; aut certe, ut alias sæpe factum est, annus a Martio præcedenti ibi inchoatur. Paulo post, id est v Idus Maii, Oscensem urbem, quam anno 1096 Sancius Aragonum rex Mauris eripuerat, in pristinam dignitatem restitui voluit Urbanus, ei episcopali sede, quæ Jaccam translata fuerat, reddita. Insignem ea de re hüllam edidit præ memoriæ cardinalis Aguirius tomo III Concil. Hispaniæ. In qua pontifex donationes a variis Aragonum regibus eidem Ecclesiæ factas confirmat; sed et alia multa scitu haud indigna complectitur.

CCCXIV. *Anselmi iter Romam. Secedit in solitudinem.*

Jam vero tempus est ut ad Anselmum Cantuariensem redeamus, qui ineunte vere hujus anni Romam accessit. Cum enim novæ, ut Eadmerus fuisse exponit, difficultates quotidie inter ipsum et Guillelmum Angliæ regem orirentur, Anselmus a rege petierat ut sibi Romam adeundi licentiam concederet, quam tandem post multas rixas obtinuit Idibus Octobris anni præcedentis. Nec mora, dispositis Ecclesiæ suæ rebus, iter parat, ac Doveram adiit, ubi jussu regis sarcinæ ejus visitatæ fuerunt; tum transmisit in Franciam, ibique Natalium Christi festivitatem cum sancto Hugone abbate Cluniaci celebravit. Inde Lugdunum progressus, cum magna pompa ab altero Hugone hujus urbis archiepiscopo exceptus est. Ibi veritus ne forte hoc iter pontifici displiceret, anxius hærebat, nesciens an deberet ulterius progredi; quare nuntium cum litteris ad Urbanum misit, ut quid facto opus esset, ab eo ipso edoceret. Hæc

est epistola in vulgatis editionibus 166 libri tertii, A quam integram exhibet Eadmerus libro II Novorum, cum hac inscriptione : *Domino et Patri cum amore reverendo, et cum reverentia amando, summo pontifici Urbano, frater Anselmus, servus Ecclesiæ Cantuariæ, debitam subjectionem et orationum devotionem, etc.* In ea vir sanctus post expositas pontifici varias tribulationes, quibus ab inito episcopatu agitatus et pene attritus fuerat, petit ab eo ut sibi dimittendæ sedis licentiam indulgeat. At litteris tanti viri acceptis pontifex gavisus est, nihilque aliud ei respondit, nisi ut, postposita omni excusationis causa, statim Romam accederet. Cui absque mora vir sanctus obtemperans, illico profectus est; ac celebratis prope Segusium in monasterio Sancti Iusti Vallis-asperæ, tum apud Sanctum Michaelē B de Clusa Passionis ac Resurrectionis Dominicæ solemnibus, evitatisque feliciter Guibertinorum, quæ paratæ ei erant, insidiis, Romam tandem cum duobus tantum sociis pervenit. Postridie Urbano in palatio Lateranensi, ubi eo iubente hospitalus fuerat, præsentatus, *humiliat se pro more ad pedes summi pontificis, sed statim ab ipso erigitur ad caculum ejus, et in sella sedere jubetur.* Aderat ibi cuncta Romanæ urbis et curiæ nobilitas tantum virum videndi desiderio aggregata, cumque ab eo pontifex itineris ejus causas audivisset, multaque in ejus laudes palam fuisset persecutus, *plenam ei subventionem pollicitus est, tum mandavit ut interim in Lateranensi palatio secum vir sanctus C maneretur, ubi subventionis ipsius effectum præstolaretur.* Interim litteras Urbanus ad Anglorum regem scripsit, quod et fecit Anselmus. At rex utrisque susceptis, nequidem digito tangere eas quæ Anselmi erant dignatus est. Illic et alia quæ de Anselmo referimus, Eadmerus ejus socius, et itineris ac laborum comes individuus, qui rebus gestis præsens fuit, fusius narrat in ejusdem sancti Vita, et in libris Novorum, in quibus multa plura habet de summa veneratione quæ ei ab omnibus in urbe exhibebatur. At tædebat Anselmum his honoribus excoli; quare, transactis Romæ diebus decem, invitatus a Joanne olim suo ejus apud Beccum discipulo, tunc vero abbate Sancti Salvatoris prope Telesium urbem in Terra-Laboris, ad eum divertit, a quo D ductus in villam sui monasterii, nomine Sclaviam, in vicino monte sitam, aliquandiu ibi vitam a curiæ tumultibus omnino immunem duxit, exercitiis spiritalibus potissimum addictus, et studio sacrarum rerum. Hoc otio optime usus Anselmus egregium opus, quod jamdudum in Anglia inchoaverat, sub titulo *Cur Deus homo*, penitus absolvit. Cum vero ibi penuria esset aquæ, fontem vivum suis precibus a Deo obtinuisse dicitur, quod miraculum Petrus Divensis cum aliquando Becci hospitaretur, inter alia ejus gesta versibus, quos aliquando in ms. codice legimus, satis eleganter pro tempore expressit.

CCCXV. Rogerium ducem adit pontifex.

Obsidebat his temporibus Capuam urbem Rogerius dux Apuliæ, qui, audita beati viri fama, eum ut ad se accederet invitavit, advenientique obvius ingenti nobilium turba stipatus processit. Mansit cum eo aliquot dies vir sanctus, sed procul ab aule strepitu in loco solitario, quem princeps ei ut faveret, præparari jusserat. Urbanus interea, ne hoc bello Italiæ res turbarentur, ad castra Rogerii gratia pacis componendæ etiam accessit, quam cum tunc conciliare non potuisset, ibi, aut certe in vicinia, uti Eadmerus habet, cum sancto Anselmo usque ad urbis deditionem remanere constituit, dum hæc discidia facilius componi possent. Ordericus libro X compendiose Anselmi gesta replicans, scribit eum in Apulia Urbanum invenisse, atque cum eo concilio Barensi interfuisse, ac apud Clarummontem crucem Domini prædicasse. Sed res ibi ac tempora confundit auctor alioqui accuratus et diligens, qui lectores ad Eadmerum merito remittit, in hoc multo magis audiendus, quam credendus in iis quæ ipsemet ea de re narraverat. At Gaufrædus Malaterra, auctor ejus temporis, qui et ipse rebus gestis præsens aderat, refert Urbanum, cum nihil in Rogerii castris proficeret, *ecclesiasticis negotiis plusquam expeditionalibus negotiis intentum, totalibus tumultibus mente declinatis, data principibus, nam ibi Rogerius uterque cum Richardo Capuæ principe aderat, et omni exercitui apostolica benedictione, Beneventum secessit, ibique perseverasse ad solutam Capuæ obsidionem.*

CCCXVI. Beneventum se recipit.

Forte pontifex tempore hujus obsidionis, cum nulla pacis componendæ spes affulgeret, Beneventum, quæ urbs, ut idem auctor observat, erat ditionis apostolicæ, adiit, ac postmodum capta Capua a Rogerio reversus est. Certe Beneventum hæc temporibus se invisisse inquit ipse Urbanus in epistola ad Ansonem ejus urbis dominum, mense Novembri sequente scripta, de qua inferius agemus; qua quidem occasione pontifex Ansonem in principatu Beneventanæ urbis confirmavit, quo nonnisi post annos tres a Paschali II exutus est, uti fusius exponit Peregrinus initio Castigationum ad Chronicum Falconis. Ejusdem itineris meminisse etiam videtur Urbanus ipse in rescripto ad Casinenses hoc anno exeunte dato adversus Cinglensem abbatissam, cum ait litem quæ inter hanc abbatissam et Odersium Casini abbatem vertebatur, se *Roma p o ecclesiasticis causis egressum in utriusque partis præsentia tractasse.* Hoc rescriptum, sicut et epistola ad Ansonem, suo ordine sub finem hujus anni in nostra collectione habetur. Porro Capuæ obsidionem Lupus Protospata, anonymus Casinensis, et alii auctores commemorant, sed variis annis ob diversam ab iis adhibitam computandi rationem, nisi id librorum errore evenerit, ut videre est in Peregrini Castigationibus.

CCCXVII. *Anselmus sedem dimittere non permittitur.*

Eadmerus autem scribit Anselmum statim post solutam Capuæ obsidionem simul cum Urbano Aversam petiisse, ubi pontifex in ipsa urbe, Anselmus vero in vicino Sancti Laurentii monasterio ordinis nostri hospitatus est. Cum vero ibi quadam die Anselmus a pontifice postularet ut sibi, dimisso episcopatu, privato liceret in monasterio degere, non solum non assensit Urbanus, sed etiam ei acriter verbis reprehendo in virtute obedientiæ præcepit ut ne unquam commissi gregis curam abjiceret. Verba ipsa pontificis huc referre juvat. «Audit, inquit ille auctor, papa quod ille postulat, et illico miratus exclamat: O episcopum! o pastorem! nondum cædes, nondum vulnera perpressus es, et iam Dominici curam ovilis subterfugere quæris. Christus in cura ovium suarum probat Petri amorem erga se; et Anselmus, Anselmus, inquam, ille sanctus, ille talis ac tantus vir, solummodo quiescere volens, oves Christi et ante pugnam luporum morsibus dilaniandas non veretur exponere. Ah! quid dicam! quo amore sperat Domino copulari, qui hoc fugit quo ipse Dominus se teste probatur amari! Absint hæc a te, absint a tua religione, dilectissime frater Anselme, potius ne me in istis ulterius inquietes. Scias quod non solum non concedo tibi facere quod petis; imo ex parte Dei omnipotentis, vice beatissimi Petri apostolorum principis, tibi per sanctam obedientiam præcipio, quatenus curam Anglici regni tibi commendatam, quandiu retinere, ut hactenus, poteris, non abjicias. Quod si propter tyrannidem principis, qui nunc ibi dominatur, in terram illam redire non permittitur, jure tamen Christianitatis, semper illius archiepiscopus esto, potestatem ligandi atque absolvendi super eam dum vixeris obtinens, et insignibus pontificalibus more summi pontificis utens ubicunque fueris.» Ad hæc Anselmus obedientiam pollicitus, respondit se nec cædes fugere, nec vulnera, imo neque ipsam mortem; at se ideo voluisse renuntiare suæ sedi, quod sibi impossibile visum esset integram beato Petro obedientiam exhibere simul cum fide, quam regi terreno debitam esse Angli contendebant. Cui pontifex: «Ratione, inquit, duceris; ego quoque, ne de his atque aliis tibi non jure illatis videar non curare, eaque gladio sancti Petri nolle vindicare, moneo, quatenus concilio quod apud Barum ante corpus beati Nicolai Kalendis Octobris celebrare constitui, præsentiam tuam exhibeas, ut quod de ipso rege Anglico, suisque ac sui similibus, qui contra libertatem Ecclesiæ Dei se exerxerunt, mediante æquitatis censura me facturum disposui, auditu visque percipias.» His auditis, vir Dei, ut prosequitur Eadmerus, Sclaviam reversus est, ibi usque ad Barensæ concilium commoraturus. Quanti vero obedientiam fecerit vir sanctus, ex Willelmo Malmeaburiensi accipiendum est; qui libro I De gestis pontificum narrat eum ab Urbano impetrasse ut

C sibi aliquem præficeret, cujus jussis obedire teneretur, præpositoque ei Eadmero obtemperasse, ut absque ejus venia vix ausus esset *latus invertere.*

CCCXVIII. *Urbani cum Rogerio congressus.*

Interim capta Capua, cum pontifex accepisset utrumque Rogerium Salernum divertisse, huc eos adire constituit, antequam Rogerius comes in Siciliam rediret. Urbano advenienti cum archiepiscopis et cætero comitatu. obviam itum est cum solemnibus processione. Ibiq; dies aliquot exegit frequenti colloquio comitis Rogerii: nam amicissimi erant recreatus, uti habet Gaufridus Malaterra, lib. IV. Ea occasione, ut idem auctor scribit, cum Urbanus advertisset Rogerio displicere, quod Robertus Trai-nensis episcopus eo inconsulto legatus apostolicus in Sicilia institutus fuisset, mutata rerum dispositione, hanc dignitatem ipsi Rogerio ob præclara ejus in Ecclesiam merita hæreditatiter attribuit, pollicitus se neminem unquam legatum alium in Siciliam illo invito missurum, dum ipse cones advixerit, vel aliquis hæredum suorum zeli paterni ecclesiastici exsecutor, superstes fuerit. Hinc famosa illa constitutio apostolica ea de re emanavit, data hoc anno III Nonas Julii, quæ post Gaufridum a diversis auctoribus edita ad mss. etiam codices collata proferretur, sed etsi sinceræ sint ceteræ ejus chronologicæ notæ, adulterata tamen in ea est indictio. Porro multa hujus constitutionis occasione hinc et inde scripta sunt, quæ ad nos nihil attinet fusius indagari. Ea, si lubet, videsis apud Baronium tomo XI; Rocchum Pyrrhum tomo II Siciliæ sacræ, pag. 452 et seqq., ac alios auctores. An vero hæc legatio sese etiam in Calabriam, ubi tunc Sasso Cassanensis episcopus legatione apostolica fungebatur, extendit, incertum est, quod innuere videtur Gaufridus.

CCCXIX. *Primatus Ecclesiæ Salerni datus.*

Paulo post id tempus, die scilicet 20 Julii sequentis, pontifex ad alterius Rogerii, nempe ducis Apuliæ, et Alfani archiepiscopi preces, insigne privilegium Salernitanæ Ecclesiæ concessit, collato ei primatu in duas metropoles Compsanam et Acheruntinam, quæ olim ipsi jure metropolitico subjectæ fuerant. Data est bulla die XIII Kalendas Augusti, anno 1099, ut præferunt ejus exemplaria, sed qui a mense Martio anni præcedentis inchoan lus est, ut ad præsentem annum revocari possit. At indictio IV quæ ibi apponitur excusari nequit, nisi error in Amanuenses rejiciatur. Locus hic esset de altero Urbani rescripto agendi, quo in gratiam ejusdem Ecclesiæ privilegia Caveusis monasterii revocantur, si datum Romæ non diceretur, et indictio VII quam præfert, huic anno convenire posset. De eo inferius.

CCCXX. *Rescriptum pro sancto Brunone.*

At sincerum omnino et penitus indubium est illud, quod mense Septembri hujus anni Urbanus sancto Brunoni Carthusianorum parenti, qui tunc in Squillacensi eremo morabatur, concessit, ad ei confirmanda et asserenda omnia, bona quæ a Rogerio

romite et Joanne Squillacensi episcopo ipsius monasterio collata fuerant. Illud datum est Salerni, hoc anno, mense Septembri, indictione vi, unde conjicimus Urbanum ea in urbe usque ad Barensē concilium permansisse.

CCCXXI. *Crucesignati Antochiam capiunt.*

Cum autem hæc in Italia gererentur, crucesignati post varia prælia, et multas passim urbes hoc et precedenti anno expugnatas, Antiochiam mense Junio hujus anni occuparunt. Verum paulo post Barbari ex variis provinciis, hujus tantæ suorum cladis fama excitati, simul convenientes quasi pro communi salute dimicaturi Christianos in ea urbe adeo arte circumdederunt, ut jam nulla evadendi spes eis affulgeret. At humano deficiente supernum adfuit auxilium, cum inventa, haud absque miraculi opinione, sacra lancea qua latus Christi Domini perforatum fuisse credebatur, adeo excitati sunt nostrorum animi ut, prælato hoc quasi certo victoriæ signo, milites in barbarorum exercitus effusi, eos ingenti clade affectos omnino fugaverint ac prostraverint. Hæc omnia, præter auctores historiæ sacrarum expeditionum, referunt ipsi Christianorum duces et principes in epistola ad Urbanum eo tempore scripta, in qua post hujus victoriæ narrationem, ei mortem annuntiant Adhemari Aniciensis episcopi, qui sedis apostolicæ legatus et dux expeditionis institutus, post superatos multos labores, jam pacatis omnino rebus, Antiochiæ ipsis Kalendis Augusti evivis excesserat; tum pontificem rogant ut ille ipse, qui sacræ expeditioni auctor et promulgator præcipuus fuerat, in Orientem veniat eorum dux et princeps futurus, ut post adeptam Romæ Petri cathedram, in qua jam ab aliquot annis sedebat, simili quoque honore in altera ejusdem apostoli cathedra Antiochiæ frueretur. Hæc epistola scripta fuit 11 die intrante Septembrio, indictione iv, ut indicat editio Baluziana libro i Miscell. pag. 419, ubi integrior habetur quam apud Fulcherium in libro de gestis Dei per Francos. Ipsam autem integram referre visum non est operæ pretium, cum apud illos auctores facile haberi possit; quare sufficiat hic titulum ejus exhibere: « Domino sancto ac venerabili papæ Urbano, Buamundus, et Raymundus sancti Ægidii comes, Godefridus dux Lothariensis et Rotbertus comes Northmanniæ, et Rotbertus Flandrensiū comes, et Eustachius comes Bononiæ, salutem et fidelia servitia, et ut filii suo patri spirituali veram in Christo subjectionem. Volumus autem omnes et desideramus vobis notum fieri quam magna Dei misericordia, quamque evidentissimo ipsius Dei adminiculo a nobis capta est Antiochia, » etc. Quid vero his litteris responderit pontifex, nobis est incertum; at certum est eum nunquam illum in Orientem suscepisse. Nec dubium quin hic revocanda sit Daimberti ad crucesignatos legatio, quam hoc anno commemorat Bertoldus his verbis: « Dominus papa, inquit ille auctor, ad eandem multitudinem suam legationem direxit,

videlicet venerabilem Theobertum Pisanæ Ecclesiæ archiepiscopum, qui et illis in omnibus apostolica vice adesset, et ecclesias in locis unde pagani expulsi sunt instauraret. » Is postea captis Jerosolymis, Arnulfo locum cedente, ejus urbis patriarcha proclamatus est, ut passim alii auctores observarunt. Januenses eo tempore sancti Joannis Baptistæ reliquias e Myra Liciæ urbe domum retulisse memorantur, quas etiam nunc habent in ecclesia metropolitana. Has Christianorum victorias, solus inter Christianos principes Constantinopolitanus imperator perturbabat, adeo ut, inquit Bertoldus, etiam urbes quæ ab occidentalibus captæ fuerant incendio destituta et pagannis reddere non dubitaverit; et iter Jerosolymitanum per suam potestatem omnibus peregrinis, quantum potuit, omnino prohibuerit.

CCCXXII. *Schismaticorum Romæ conventus.*

Porro etsi illis temporibus, quibus omnes ubique gentium in Urbani obedientiam uno animo consentire videbantur, res schismaticorum desperatæ omnino esse debuissent, haud tamen illi a suis conventibus, absente licet Guiberto, abstinuere, quod ex eorum pseudosynodica epistola *universis Deum timentibus*, ut ipsi mentiuntur, et salutem Romanæ reipublicæ diligentibus inscripta patet, quam ex Bennone in Vita Hildebrandi Baronius ad hunc annum et Labbeus in Appendice tomi X Conciliorum retulerunt. Ex hac vero discimus quinam tunc Romæ fuerint præcipui factionis Guibertinæ fautores, quorum nomina et dignitates hoc ordine in ea recensentur. *Adalbertus episcopus sanctæ Rufinæ Silvæ Candidæ, Joannes episcopus Ostiensis, Hugo episcopus Prænестinus, Albertus episcopus Nepeanus, Benno cardinalis presbyter urbis Romæ, Octavianus presbyter cardinalis designatus, Paulus primicerius Romanæ Ecclesiæ, Nicolaus electus abbas Sancti Silvestri urbis Romæ, N. abbas Sancti Pancratii urbis Romæ, et clericus, et clarissimi principes Theobaldus Chinebii, et Udalricus de Sancto Eustachio et populus Romanus.* « Illi ter se convenisse in diversis urbis Romæ ecclesiis aiunt, ad destruendas hæreses ab Hildebrando, sic etiam tunc Gregorium VII appellabant, adinventas; primo quidem Nonis Augusti apud Sanctum Blasium, tum viii Idus apud Sanctum Celsum et postridie apud Sanctam Mariam, quæ dicitur Rotunda (tres itaque has ecclesias Romæ adhuc possidebant), ibique illas hæreses condemnasse. Tum pollicentur securitatem cuilibet occurrere volenti ad proximam futuram synodum, quam circa Kalendas Novembres celebrare disponant. » Data est hæc epistola Romæ contra schismaticos, ut vocant, in sacro conventu, anno ab Incarnatione Domini 1098, indictione sexta, vii Idus Augusti. At cum nullos e Catholicis ad suum ipsorum conventum adventuros esse certo præviderent, « testes advocarunt cælum et terram, se nequaquam eorum perversitati (sic de Catholicis loquebantur) consentire, quod ut re etiam probarent, statim eorundem Catholicorum libros, quos præ manibus habebant, in

ignem projicere, quod variis conciliorum convocacionibus per annos sexdecim factis et iteratis, illi nunquam ipsorum monitis aures præbere voluissent. » Hæc de schismaticis, qui cum Bennone pseudocardinali pontificem nostrum *Turbanum* appellare amabant, ob id, quod Gregorii vestigiis inhærens, turbas, ut ipsi calumniabantur, continuaret. Sed talium hominum convicia, tot sunt veri pontificis elogia. Et certe Urbanum pacis amantem, et omnium hominum, qui tunc, ut de Moyse loquitur Scriptura, in terra morabantur, mitissimum fuisse, etiam ipsi schismatici fateri vel inviti cogebantur. Quenam vero hæresis illa erat, quam schismatici Gregorio VII impingebant, discimus ex eodem Bennone in Gregorii Vita, ubi sic habet : « Gloriosus Hildebrandus et pedisequus ejus Turbanus nova potestate solventes decreta Chalcedonensis concilii, non solum verbis, sed et scriptis publicis consenserunt extra ecclesiam communicare et baptizare, quam cæci essent, quam hæretici propriis scriptis deprehensi, etc.; uterque in hæresim Liberii incidit, qui postquam publice communicatis, duas Ecclesias faciens unitatem scidit, » etc. Sic ipsi schismatici auctores catholicos et unitatis amatores schismaticos appellare haud dubitabant.

CCCXXIII. *Concilium Barensis hoc anno celebratum.*

Catholici vero die conducta Kalendarum Octobrium, seu, ut habet anonymus Barensis, die tertia ejusdem mensis, apud Barium celebrem Apuliæ urbem ad concilium ab Urbano indictum convenere. Hæc synodus potissimum ad id coacta videtur, ut Græcos inter et Latinos de fide conveniret, ut ne scilicet sacris expeditionibus noceret in credendo diversitas. Hanc synodam anno præcedenti Baronius et ejus sequaces, imo et Labbeus tomo X Conciliorum, consignaverunt : at merito alii refragantur, Lupum Protospatam et anonymum Barensis æquales et domesticos auctores secuti, qui eam initio Octobris anni 1099, quem scilicet suo more a Septembri præcedenti, anno 1098 inchoant, celebratam fuisse testantur : alium habemus ejusdem rei testem omni exceptione majorem, Eadmerum, qui eidem concilio interfuit. Is nempe, ut jam diximus, refert libro II Novorum, Anselmum mense Octobri anni 1097 licentiam a Willelmo rege Anglorum extorsisse Romam adeundi, et post hæc rerum a beato antistite gestarum seriem particulatim prosequitur ad Barensis concilium, quod anno subsequenti, proindeque 1098, convocatum fuisse narrat. Deinde Urbanus, ut idem auctor habet, post illam synodum reversus Romam Willelmo regi inducias concessisse dicitur ad festum sancti Michaelis anni subsequentis, quem quidem terminum nec rex, nec ipse pontifex attingerunt. At si illæ induciæ statim post Barensis concilium anno 1097 indultæ fuissent, ad earum finem uterque pertigissent et Willelmus et Urbanus. Certum quippe est utrumque ad annum 1099 pervenisse. Ex his, quæ quidem omnino certa sunt, colligere etiam licet, synodum Romanam, quæ a nonnullis anno

A 1098 consignatur, aliam ab ea non esse quæ anno subsequenti, ut auctores æquales referunt, celebrata est; quam Baronius et Labbeus ex male locata synodo Barensi uno anno tempus prævertentes ad annum 1098 cum ejus canonibus incaute retulerunt.

CCCXXIV. *Barensis synodi acta.*

Porro licet præcipuam eorum quæ in Barensi synodo gesta sunt notitiam Anglicanis historicis debeamus, qui de ea occasione sancti Anselmi scripserunt, haud tamen, ut jam observatum est, aliis auctoribus, et quidem gravibus, loco et ætate proximis, ignota fuit. Certe multos cleri et nobilium proceres ad eam convenisse scribit anonymus Barensis his verbis : Anno 1099, quem sicut et indictionem a Septembri præcedentis anni, ut mox dicebamus, inchoat, *indictione VII, tertia die intrante mense Octobri, venit papa Urbanus cum pluribus archiepiscopis et episcopis et abbatibus, et comitibus, et intraverunt in Barri, et suscepti sunt cum magna reverentia, et præparavit domino Helia, sextum pro recto casu adhibet, ut ex Malmesburiensi infra patebit, nostro archiepiscopo, mirificam sedem intus in ecclesia beatissimi Nicolai confessoris Christi, et fecit ibi synodum per unam hebdomadam. Post completis diebus octo perrexit in pace, et in mense Julii obiit ipse Urbanus.* Huic synodo quam univ ersam Urbanus ipse in rescripto de Cinglensi cella, plenariam appellat, centum et octoginta episcopos interfuisse asserit Lupus Protospata, sed quinam illi fuerint nemo litteris prodidit. At quo loco, quove habitu in concilio sederit pontifex ex Willelmo Malmesburiensi discimus. Ergo, inquit, *ventum est ad concilium. Apostolicus ante corpus sancti Nicolai, constratus tapetibus et palliis, ipse casula cum pallio amictus tribunal ascendit; cæteri cum cappis sedebant.* Paulo inferius observat archidiaconum Romanum ante papam sedisse, ut moris est. In concilio Remensi anno 1094 Leo papa sacerdotalibus quasi ad celebrandam missam infultis redimitus processit ad concilium cum cruce et Evanqelii libro antecedentibus cum sacri ordinis ministris, etc. In ista juxta Urbanum Anselmus Cantuariæ archiepiscopus honoris causa, sive etiam ut facilius adversus Græcos disputans auscultaretur, sedere jussus est : cum antea, ut scribit idem auctor, ingruente tumultu, oblitus fuisset pontifex locum ei specialem et honorificum designare. Idem habet Eadmerus de Casula et pontificum cappis; sed ait Anselmum primum ordine suo inter cæteros antistites sedisse, dum incalescente disputatione dictum ei esset ut propius accederet. Dum, inquit ille auctor, *in ipso concilio plurima de fide catholica summus pontifex facunda ratione, rationalique facundia disseruisset, mota quæstio est a Græcis de processione Spiritus sancti, quam pontifex multis argumentis, et quidem ut plurimum ex Anselmi epistola, quam illi olim de Incarnatione Verbi inscripserat, petitis approbare nisus est. Idem refert Joannes Sarisberiensis in ejusdem Anselmi Vita.* Verum, inquit Eadmerus, cum res longius procede-

deret, adhucque Anselmus *in ordine cæterorum inter primos concilii Patres* pro suæ sedis dignitate condescenderet, clamavit pontifex: *Pater et magister Anselme, Anglorum archiepiscopo, ubi es?* Qui statim adniten- tibus, qui ei proximi erant, episcopis ad apostolici concessum, ut habet Willelmus, *levatus*, juxta archidiaconum sedere jussus est. Hunc pontifex, referente Eadmero qui præsens erat, sic tunc est affatus: « Quid, quæso, facis; cur in aliorum silentio degis? Veni, veni, obsecro; ascende usque ad nos et adjuva nos, pugnans pro matre tua et nostra, cui suam integritatem vides Græcos istos conari adimere, et nos in idipsum nefas, si facultas eis tribuitur, præcipitare. Succurre igitur quasi vere pro hoc a Deo missus huc. » Quod sequenti diæ egregie præstitit Anselmus, regente, ut scribit idem auctor, cor et linguam ejus Spiritu sancto; atque eam quæstionem ita tractavit, disseruit et absolvit, ut in ipso conventu nemo existeret qui non sibi inde satisfactum consentiret. Cum vero dicendi finem fecisset sanctus antistes, in eum pontifex intendens ait. « Benedictus sit cor et sensus tuus, et os et sermo oris tui sit benedictus. » Cæterum hæc ipsa argumenta quæ ibi coram Patribus prosequutus fuerat vir sanctus, postea rogantibus amicis, et potissimum Hildeberto Genomannorum episcopo, ut patet ex illius epist. 22, et Guillelmus Gemetici monachus refert libro vi, cap. 9, enucleatus tractavit in libro *De processione Spiritus sancti*, quod ab eo præstitum est, ut doctrina catholica per totum orbem Christianum pervaderet. Et quidem cum postea a Waleramo episcopo Neulurgensi de illis quæstionibus fuisset interrogatus, hunc ad illos tractatus remisit pontifex. Qua occasione res admiratione digna contigit, quod scilicet hunc episcopum nequidem, more solita salutari voluerit Anselmus, ob id solum quod adhuc cum crederet Henriciano schismati addictum, ut ipsemet testatur. Videsis ejus epistolas seu responsiones ad istius Waleramini quæstiones et querelas; nos vero quæ in synodo gesta sunt interim prosequamur.

Ventum est itaque ad causam Anselmi cum Willelmo Anglorum rege, quam cum pontifex coram sacro conventu ac illatos beato viro injurias palam exposuisset, clamatum est ab omnibus Willelmum regem beati Petri gladio feriendum esse; sed id ne fieret solus Anselmus obstitit. *Audiens enim hæc vir sanctus, uti Eadmerus narrat, et consentiunt cæteri Angliæ scriptores, illico surrexit, et flexis genibus coram papa præfatum regem jam tunc excommunicare parato, vix obtinuit ne in regem faceret quod communis omnium sententia promulgavit.*

Ex Urbani epistola ad Ansonem Beneventanum dominum data, discimus monachos Casinenses ad idem concilium venisse, ut monasterium Sanctæ Sophiæ Beneventanum sibi asserrerent. Sed cum ejus loci abbas concilio se subtraxisset, lis indecisa remansit. Parem exitum ibi habuit altera Casinensium controversia adversus Cinglensem abbatissam,

ea nempe non comparente, causæ judicium ad aliud tempus dilatatum est, ut ipse pontifex testatur in inscripto ad Casinenses, quod inferius memorabimus.

CCCXXV. Privilegium Ecclesiæ Agrigentinae.

Die vi Idus Octobris Barii adhuc versabatur pontifex, cum diocesis Agrigentinae limites, prout a Rogerio comite constituti fuerant, confirmavit dato diplomate, in quo Roberti ducis et comitis Rogerii ejus fratris optima in Ecclesiam merita multis laudibus, et quidem jure, prosequitur. Hanc bullam habes apud Rocchum Pyrrhum, sed nonnihil emendendam in notis chronologicis. Non enim indictio viii, quæ ibi notatur, huic anno convenit; sed ad summum septima a mense Septembri aut ab Octobris initio. At hic error ex Amanuensium culpa forte contigit; qui cum advertissent hoc privilegium finem anni 1099 præferre, indictionem anno vulgari aptare voluerint. At, exeunte illo anno, jam e vivis abierat Urbanus. Quare dicendum est in ea bulla pontificem adhibuisse Barensis regionis, in qua tunc versabatur, computandi modum, quo, ut jam diximus, annus, sicut et indictio, ab Octobri anni vulgaris præcedentis incipiebat. Alii fortasse dicent in eo diplomate annum ab Incarnatione, id est a mense Martio anni præcedentis, ut alias passim factum est, inchoari, sed perinde est, cum utroque modo constet annum 1099 hic pro vulgari 1098 recte assignari.

CCCXXVI. Concilium Burdigalæ.

In Galliis eodem mense, iii scilicet Nonas Octobris, Amatus apostolicæ sedis in Aquitania legatus concilium habuit Burdigalæ, cujus urbis tunc erat archiepiscopus; ad quod convenisse cum eo dicuntur Rolandus Dolensis, Petrus Aginensis, et alii diversarum provinciarum episcopi. Sed quid in eo statutum, quæ occasione convocatum fuerit, plane incertum est. Nec plura habet ipse Labbeus tomo X Conciliorum.

CCCXXVII. Urbanus Benevento transit.

Urbanus vero post synodum Barensis Romam rediens Benevento transivit, ubi Cinglensis monasterii cum Casinensibus, qui illud sibi subjicere volebant, litem dirimere constituerat, scriptis eo animo ad abbatissam ejus monasterii litteris, ut causam suam ætate comparere coram eo ultra non differret. Sed tamen etiam tunc res infecta remansit, ut ipse pontifex fusius exponit in diplomate jam laudato, quod suo loco referetur. Ibidem in monasterio Sanctæ Sophiæ, ubi forte hospitium habebat, causam ejusdem loci abbatis, qui Casinensi abbati obedire detrectabat, examinavit, sed non absolvit. Etenim paulo post die nempe iii Nonas Novembris sequentis cum Ceperani esset, scripsit ad Ansonem Beneventi dominum ut, auditis partibus, litem hanc dijudicaret, aut si forte monachi Sanctæ Sophiæ coram eo, utpote homine sæculari, ea de re respondere noluerint, diem eis dicat, quo Romam convenirent a scipso sententiam

accepturi. Hoc est Urbani rescriptum jam passim A laudatum, quod die 3 Novembris, et quidem hoc anno consignandum esse, ex mentione Barensis consilii nuper celebrati, certo colligitur.

CCCXXVIII. *Romæ scribit pro Vindocinensibus.*

Reversus Romam Urbanus, sub finem Novembris privilegia Vindocinensis monasterii confirmavit variis diplomatibus, quæ omnia uno eodemque die data dicuntur; unde conjicimus Gofridum ejusdem loci abbatem, qui magna apud Urbanum auctoritate possedit, tunc temporis Romæ versatum fuisse in suo Sanctæ Priscæ titulo, ubi Vindocinenses monachi habitabant; qui hæc omnia privilegia facile a pontifice impetrare potuerit; non uno quidem comprehensa diplomate, quod ad varia negotia pertinerent, et potius veterum confirmationes quæ jam in diversis rescriptis habebantur, quam novorum privilegiorum concessionem essent. Unde complura ejusdem ferme tenoris, et quidem una et eadem die, ut diximus, data occurrunt. Quatuor ejusmodi ex Vindocini archivis eruimus; quintum ipse Gofridus suppeditat in epistola 27 libri II: quæ omnia in pontificiarum epistolarum collectione referuntur.

CCCXXIX. *Romæ Gofridus loquitur de episcopo Andegavensi.*

Ad hoc etiam, ni fallor, Romanum Gofridi iter revocandum est, quod ille de seipso refert lib. I epist. 28 ad Hugonem Lugdunensem, ubi fatetur se a papa de Gaufrido Andegavorum episcopo interrogatum, quædam de illo antistite ipsi dixisse, quæ pontificem celare non poterant. Et quidem ea non levis momenti fuisse, ex hoc colligimus, quod paulo post idem Gaufridus monente Urbano episcopatu cesserit factus monachus Cluniacensis, uti ex Chronico S. Albini observant Sirmundus in notis ad epist. I lib. III ejusdem Gofridi, et Juretus in epistolas Ivonis Carnotensis.

Idem Gofridus tunc temporis defensionem suscepti Ivonis Carnoteni episcopi, quem nonnulli apud Urbanum papam insinulaverant. Huc enim revocari debere non dubito ea quæ ipse Gofridus scripsit de illa accusatione libro II, epist. 48, quidquid dicat Sirmundus, qui hanc epistolam ad Paschalis II tempus pertinere in suis notis contendit. Certe si hæc Gofridi epistola simul conferatur cum epistola 67 Ivonis ad Urbanum ipsum initio anni sequentis scripta, nemo non advertet, ut quidem mihi persuasum est, utramque ad unum et idem negotium pertinere. Gofridus nempe in sua scribit se papam Romæ invenisse, qui eam urbem tunc et Romanam Ecclesiam cum magna pace possidebat et magna tranquillitate. Et hic quidem tunc erat rerum status Romæ sub Urbano, ut ipse Bertoldus et alii diserte tradunt, sed adversus Ivonem male affectum occasione haud dubium primatus Lugdunensis, ut ex iis quæ in eadem epistola sequuntur facile colligi potest. Ivo autem in epistola laudata ait pariter se accepisse pontificem adversus se commotum fuisse occasione quarundam litterarum (quas etiam Gofridus con-

memorat) de primatu Lugdunensi, quæ omnia sibi omnino invicem cohererent. Jam vero cum hæc Ivonis epistola octavo ejus episcopatus anno inchoante, ut ipsemet testatur, paulo post festum Natalis Christi scripta fuerit, necessario ad anni 1099 initia, ut alias diximus, debet revocari, ac proinde etiam ipsa Gofridi epistola.

CCCXXX. *Philippus rex iterum interdictus.*

Cæterum ex eadem Ivonis epistola colligimus Philippum regem Franciæ post suam reconciliationem haud diu in poenitentia perseverasse, siquidem iterum hoc anno ob revocatam Bertradam a legato apostolico sacris interdictus est. Qua tamen interdictione posthabita Rodulfus Turonum archiepiscopus ei coronam in Natali Domini imponere veritum non est, ut ex eadem Ivonis epistola et sequenti ad Hugonem Lugdunensem patet. Hinc colligo id quod legitur in quadam charta Sancti Juliani Turonensis, Philippum anno 1091 Rodulfi archiepiscopi manibus Turonis coronam suscepisse, aut esse mendosum, aut, quod verisimilius est, de alia ejusdem regis coronatione debere intelligi. Reges quippe tunc temporis in magnis solemnitatibus ab archiepiscopo Remensi si præsens esset, aut eo absente, a diocæsano metropolitano, aut quovis alio qui, jubente rege, Remensis vices supplebat, solebant coronari. Interdictum autem a legato in regem latum ab Urbano confirmatum fuisse innuit Ivo epist. 84 ad Joannem alterum legatum et cardinalem, paulo post Urbani obitum. At hanc secundi interdicti sententiam ante finem anni 1097 dari non potuisse ex Urbani rescripto ad Manassæm Reinensem de quo supra 1098 certo colligi potest. Regem vero ei non paruisse discimus cum ex prædicta Ivonis epistola, tum ex iis quæ in concilio Pictaviensi postea gesta sunt. Certe frequentes fuisse Philippi regis lapsus et relapsus indicavit Guibertus lib. I De pignoribus, ss., cap. 4, ubi observat Philippum regem curandarum scopharum circa jugulum privilegium ob incidentes culpas amisisse, quo Ludovicus VI ejus filius, adhibito crucis signo, passim utebatur.

CCCXXXI. *Privilegium S. Cucuphatis.*

Die prima Decembris hujus anni concessit Urbanus insigne privilegium monasterio Octaviensi Sancti Cucuphatis prope Barcinonem, in quo singulæ ejus loci possessiones recensentur.

Post aliquot dies aliud rescriptum quod jam sæpe a nobis laudatum est, dedit pontifex, in quo post varias concertationes, quas singulatim recenset, discernit monasterium Clingense apud Capuam cum sanctimonialibus in eo degentibus Casinensi abbati debere esse subjectum. Scriptum dicitur Romæ die 7 Decembris per manus Petri scriniarii; et postridie datum per manus Joannis diaconi cardinalis, qui modus frequenter in subsequentibus diplomatibus occurrit.

CCCXXXII. *Rex Angliæ inducias obinet.*

Inter hæc Anselmus, quem post Barensis concilium simul cum Urbano Romam rediisse memorat Ead-

merus, causæ suæ exitum præstolabatur; at nuntius, qui ex parte Willelmi regis tunc in urbem advenit, omnem ejus spem frustravit. Is nempe post multas hinc et inde disceptationes, tandem in festivitate Natalis Domini inducias a pontifice regi impetravit ad festum sancti Michaelis archangeli, sed hunc terminum neuter attingit. Innuvit Eadmerus eas a Willelmi regis ministro obtentas fuisse *munera iis dispertiendo et pollicendo*, quibus *ea cordi esse animadverterat*, quod ad Urbanum quoque extendere non veretur Willelmus Malmesburiensis, in Romanos pontifices nonnunquam magis quam decet, iniquus. Et quidem qua ratione præfracte aliquas inducias regi Willelmo renuisset dare pontifex, quas nemini homini, quantumvis vili et abjecto, vix negare potuisset; tantumdem enim temporis requirebatur ad evocandos ex Anglia testes, advehendaque documenta, quæ necessaria esse videbantur ad causæ examen. Certe Urbanus, qui terminum ad causam dicendam in primo cum regis nuntio congressu ad Pascha præfixerat, non poterat inducias illas ad aliquod tempus non protrahere, cum ipse rex per suum nuntium ex ultimis orbis partibus, se etiam post causæ examen satisfactorum pollicitus, id enixius peteret: rex, inquam, quicum ut mitius ageretur, postulabant Ecclesiæ necessitas, rerum temporumque circumstantiæ; rex denique, qui non ita pridem, ad pontificis obedientiam, spretis schismaticis, accesserat. Certe nec tunc, nec post illud tempus Urbanus pravis Willelmi regis voluntatibus connivere unquam visus est, nec in posterum minus quam antea Anselmo favit; imo, ut ipse Eadmerus refert, cum vellet vir sanctus Lugduanum recire, a papa prohibitus est, propter concilium quod tertia hebdomada Paschæ Romæ se habiturum statuerat.

CCCXXXIII. Honores Anselmo delati.

Quo autem loco habitus quo e honore sit donatus in urbe vir sanctus toto eo temporis intervallo, exponit idem auctor tum in ejus Vita, tum in *Libris Novorum*, his verbis: «Morati itaque sumus, inquit ille auctor, ferme per dimidium annum, continue circa papam degentes, et quasi in commune viventes, nec enim duæ, sed una videbatur amborum curia esse. Unde et ipse papa frequenter ad Anselmum veniebat late sese cum eo agendo, et curiam ei faciundo. Dedit quoque illi hospitium, in quo conversabamur. . . . Ipse Anselmus in conventu nobilium, in processionibus, in stationibus semper et ubique a papa secundus erat, præ cunctis honoratus, cunctis acceptus. Rem subdit in Vita memoratu dignam. Angli illis temporibus Romam venientes pedes Anselmi ad instar pedum Romani pontificis sua oblatione honorare desiderabant. » Nec vero invidiam ea de re aliquam passus est Urbanus, aud id ægre unquam tulit; imo cum rescivisset Anselmum huic Anglorum devotioni acquiescere nunquam voluisse, admiratus in homine humilitatem mundique contemptum, jussit ei sese in se tenere, et nullum bene facere ultra volentem prohibere; sed omnes pro tali

A causa adventantes patienter admittere. Hæc erat utriusque sancti viri humilitas, et in alterutrum charitas.

CCCXXXIV. Anselmi cum pontifice colloquia.

Ad hæc Anselmi cum pontifice colloquia, quæ Eadmerus laudat, pertinent haud dubium aliquot ejus sancti viri epistolæ, in quibus variis dubiis respondet juxta id quod a papa Urbano audierat. Ita epist. 130, lib. III, P. monachum Sancti Martini Sagiensis ab adeunda Jerosolymorum urbe dehortatur, quod tale iter voto stabilitatis et obedientiæ, quæ apostolico debetur, contrarium esset. Is enim, inquit Anselmus, *magna auctoritate præceperat, ne monachi hanc viam arriperent absque prælati obedientia. Ego, ut subdit, præsens adfui quando istam sententiam apostolicum propugnavit.* Apostolicum vero, cujus hic Anselmus nomen reticet, Urbanum fuisse disertè asserit Goffridus Vindocini abbas epist. 21, lib. IV, in qua Odonem abbatem Majoris Monasterii, ut censet Sirmondus, ab eodem peregrinandi desiderio retrahere conatur; «quod Urbanus, qui eundo Jerusalem peregrinari præceperat laicis, ipsam peregrinationem monachis prohibuisset, quod se ex ipso pontificis ore audivisse testatur. » Alia vice Anselmus ab Urbano postulavit, ut sibi quandoque liceret canonum rigorem paulo temperare, cum id rerum statui in Anglia conducibilis sibi videretur. Quod tum ab eo pontifice, tum etiam a Pascali facile impetravit, ut ex ejusdem Paschalis epistola patet, lib. III, num. 45 inter Anselmianas. Interdum quæstiones etiam de variis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus in his colloquiis familiaribus miscebantur. His accenseri debet, ut quidem videtur, ea quam tractat Anselmus lib. III, epist. 159, de altari quod e suo loco motum fuerat, an deberet iterum consecrari. Eo loci, sicut et Ivo epist. 72 et 80, atque alii ejus ævi canonistæ, non modo altare, sed et ipsam ecclesiam ea occasione de novo consecrandam esse censent, quod Lobiis factum fuisse discimus in *Actis* ejus loci abbatum tomo VI Spicilegii, pag. 609: at iste ritus modo in desuetudinem abiit. Hæc autem quæstio *assistentibus quibusdam episcopis*, ut Anselmus testatur, coram Urbano agitata fuit, cunctis ea quæ sibi recta videbantur libere profertibus. Unde patet complures in ejusmodi collationibus, et quidem diversi ordinis homines adfuisse. Certe, ut modo videbamus, et Anselmus archiepiscopus, et Goffridus abbas præsentibus erant, cum actum fuit in ejusmodi pontificis consessu de monachorum Jerosolimitana peregrinatione. Forte uni ex his colloquiis interfuerat archipresbyter Andegavensis, qui Roberto Arbrissellensi, ut in ejus Vita habetur, proponenti Petronillam viduam ut abbatisa fieret, palam testatus est, ne id remoretur, se audisse cum Romæ esset ab Urbano II viduam quatuor virorum pro necessitate abbatiæ præfici posse.

CCCXXXV. Schismaticorum in Anselmum reverentia.

Tanta vero sanctitatis et doctrinæ fama, qua Romæ pollebat Anselmus, haud inutilis Ecclesiæ

fuit, cum multi schismatici ea permoti ad Urbani A obedientiam tanti viri exemplo accesserint, fremen-
tibus, uti observat Joannes Sarisberiensis in ejus
Vita, Henricianis. Mirum est quod ea de re habet
Eadmerus. *Quid, inquit, referam nonnullos cives
Urbis, quorum ingens multitudo propter fidelitatem
imperatoris ipsi papæ erat infesta, nonnunquam in
unum conglobatos, Anselmum a Lateranis ad sanctum
Petrum euntem cum suis propter odium papæ capere
volentes; sed mox viso vultu ejus territis projectis
armis terra procumbere, et se illius benedictione de-
poscere insigniri.* Hæc in specimem dicta, plura ha-
bentur apud Eadmerum et alios auctores Anglicanos,
quos consulere licet.

CCCXXVI. Urbanus Romæ synodum indicit.

Urbanus itaque, deficientibus in dies Romæ Hen- B
ricianorum viribus, magis ac magis in adversarios
prævalebat, ita ut Natali Domini cum magna pace,
inquit Bertoldus, Romæ celebrato, Urbem omnino
sub suo dominio tunc habuerit. *Nam et, ut prose-
quitur ille auctor, castellum Sancti Angeli cum aliis
munitionibus in sua potestate detinuit, omnesque
armulos suos in civitate cum Dei adjutorio satis virili-
ter aut placavit, aut vi perdomuit.* Unde cum e re
Christiana censeret esse pontifex generale concilium
convocari, *synodum suam in tertia hebdomada
Romæ celebrandam post Pascha, missis litteris usque-
quaque denuntiavit.* Eum vero reliquum tempus
usque ad synodi celebrationem in Urbe transegisse
ex Eadmero et Bertoldo facile colligitur, licet ea
quæ tunc ab illo gesta fuerint ignoremus, nisi quod C
quo intervallo duo privilegia totidem monasteriis
concesserit, quæ supersunt. Primum est monasterii
Anianensis in Occitania, inscriptum Petro ejusdem
loci abbati, datum Laterani die 14. Alterum die 19
ejusdem mensis in porticu beati Petri, quo mona-
sterium Sancti Saturnini in diocesi Urgellensi, cu-
jus Petrus tunc abbas erat, insignibus privilegiis et
juribus decoratur. Hæc duo privilegia a Petro scri-
nario scripta, et per manum Joannis diaconi data
dicuntur. Aliam Urbani bullam laudant, qua Gello-
nense Sancti Guillelmi de Deserto monasterium ante
Anianæ subjectum, ab eo jugo liberatur. Sed
eam videre non licuit, nec in alterutrius monasterii
archivo habetur

CCCXXXVII. Concilium Romanum.

Interea Romam conveniebant ex variis provinciis
episcopi ad concilium ab Urbano convocatum, quod
magnum concilium Hovedenus, *generalem synodum*
codex Lamberti, Bertoldus, auctor æqualis Vitæ
Joannis Ternannensis, et alii appellant. Huic 150
episcopos et abbates, innumerabilesque clericos inter-
fuisse scribit idem Bertoldus, ad quam prinates,
archiepiscopos et episcopos convocatos fuisse legitur
in codice Lamberti, quosque *ex Italia et Gallia con-
gregatos, in modum coronæ, sedisse* Eadmerus obser-
vat. Anselmo autem Cantuariensi archiepiscopo, cum
nullum sibi assignatum locum haberet, sedes jussu
pontificis *in corona posita est, id est ex opposito*

papæ, qui locus, uti Eadmerus prosequitur, *non ob-
scuri honoris in tali conventu solet haberi.* Certe in
concilio Remensi anno 1099 sedebant Patres in
modum coronæ dispositi, ita ut Leo IX pontifex
sedens verso vultu ad sepulcrum sancti Remigii, ha-
beret ex opposito ante oculos Remensem et Trevi-
rensem archiepiscopos, qui primas sedes occupabant.
In veteribus Remensis provinciæ monumentis Cam-
eracensis episcopus, ex opposito metropolitani
locum habere conspicitur, ut et Dolensis in provin-
cia Turonensi, quæ duæ Ecclesiæ etsi sunt illustres
inter alias, neutra tamen suæ provinciæ post metro-
polim, protothronus seu primaria sedes est. Nam
in Belgica secunda hanc dignitatem Suessionensis,
et in Lugdunensi tertia Cenomannensis Ecclesia
semper obtinuit, uti ex vetustioribus Galliarum no-
titiis constat.

Concilium in basilica Sancti Petri celebratum
fuisse diserte habet vetus codex ejus canonum,
Lamberti Atrebatensis dictus, et quidem *hebdomada
tertia Paschæ, seu post Pascha, ut Bertoldus et
Hovedenus habent; et aperte omnino codex Lam-
berti, in secunda Dominica post Albas, qua miseri-
cordia Domini causatur.* Is cum subjungit ejusdem
synodi decreta *pridie Kalendas Maii data* fuisse in-
nuat synodum perhuisse tota hac hebdomada. Unde
nec Chronicon Malleacense aberravit, ubi legitur
hanc synodum vii Kalendas Maii celebratam fuisse;
nec codices a Binio, Sirmondo, aut Labbeo laudati,
qui diem 7 aut 6, aut etiam ii Kalendas Maii præfer-
rant. Certe ipsa Dominica tertiæ hebdomadæ, quæ
hoc anno in diem 24 Aprilis, seu viii Kalendas
Maii incidebat, complures antistites Romæ simul
congregati rescripto pontificio in gratiam Hugonis
Lugdunensis pro primatu contra Daimbertum Sen-
nonensem decertantis subscripserunt. Ex hoc re-
scripto, discimus Daimbertum tunc temporis prima-
tum Lugdunensem agnovisse, et comperta habemus
aliquot antistitem nomina, qui Romano illi concilio
interfuerunt. Hi sunt, præter Daimbertum Senonen-
sem et aliquot cardinales Ecclesiæ Romanæ presby-
teros, Anselmus Cantuariæ, Leodegarius Biturigum
et Amatus Burdigalæ metropolitani; episcopi vero
Gualterius Albanensis, Odo Ostiensis, Guntardus
Tundanus, Leutaldus Silvanectensis et Ismeon Dien-
sis, qui etiam ultimus erat Hugonis Lugdunensis le-
gatus. Quamvis autem unicus hic memoretur Re-
mensis provinciæ Letaldus episcopus, plures tamen
interfuisse huic synodo e sua provincia Manassæ
metropolitanus testatur in epistola quam infra lau-
dabimus de Morinensi episcopo. Certe id diserte
habetur, in codice Lamberti tum ms., tum edito
tomo V Miscellaneorum Baluzii, id quo hæc verba
leguntur: *Huic quoque concilio cum cæteris Remen-
sis provinciæ episcopis interfuit Lambertus Atreba-
tensis episcopus.* Ibi etiam aderant, uti ex iis quæ
modo dicemus patebit, Bisancius archiepiscopus
Tranensis, Reingerus Luccensis, Humbaldus Antis-
siodorensis et Gotofredus Magalonensis episcopi,

quibus adijungi debet Norgandus Æduensis, cui a Roma reverso apud Sedelocum, occurrit Hugo jam tunc Flaviniacensis abbas, uti ipse narrat in Chronico. Denique iis etiam annumerandus esse videtur Hugo Gratianopolitanus antistes, qui post reditum Urbani pontificis in Italiam duobus annis in Apulia infirmitate detentus commoratus est, ut ipse testatur in libello De controversia, quam habuit cum Guidone Viennensi occasione Salmoricensis archidiaconatus.

Hæc porro synodus convocata dicitur in codice Lamberti *pro errore et hæresibus Græcorum*, ad quos ejus decreta etiam spectare subjungit his verbis, apud Baluzium relatis: *Qualia autem decreta prædictus papa Urbanus de Latina et Græca Ecclesia et de ministris altaris, et de ordinatis a Simoniacis, et de beneficiis et officiis ecclesiasticis per pecuniam adeptis ante corpus beati Petri dederit, studiosus lector legendo invenire poterit.* Unde mirum est nihil speciale de Græcorum erroribus in vulgatis hujus concilii canonibus occurrere. Id forte evenit, quod horum canonum collectores, cum Latini fuerint, ea tantum quæ ad occidentales pertinebant retulerint; quemadmodum id quod occasione sancti Anselmi decretum ibidem fuit, a solis Anglicanis scriptoribus memoratur. Sic etiam Bertoldus et alii passim auctores de hac synodo solummodo habent, Urbanum in ea prædecessorum suorum statuta confirmasse, iterasse anathemata in Guibertum ejusque complices jam sæpius lata et confirmata, egisseque de promovenda Jerusalemiana expeditione. Canones vero septemdecim hujus concilii, qui vulgo circumferuntur, jam in prioribus conciliis ut plurimum promulgati fuerant, ut legenti patebit. At nusquam invenire licuit, quod de eadem synodo refert auctor Chronici Malleacensis, in ea scilicet a pontifice decretum fuisse, ut singuli Christiani omni feria sexta servarent jejunium *pro peccatis suis, et maxime pro illis quibus non confessi sunt immemores.*

Quod ad res Anglicanas spectat, Eadmerus libro II Novorum, et post eum Rogerius Hovedenus, scribunt, Urbanum in eadem synodo sententiam excommunicationis protulisse in adversarios sanctæ Ecclesiæ, ac in omnes laicos, qui investituras dabant, aut clericos qui eas accipiebant, aut ejusmodi homines ad officium dati honoris consecrabant. Denique in eos, qui pro ecclesiasticis honoribus laicorum homines sunt, quod execrabile videatur, inquit pontifex, sacerdotum manus, quæ in tantam eminentiam excreverunt, ut, quod nulli angelorum concessum est, Deum cuncta creatam suo ministerio creent, et eundem ipsum pro redemptione et salute totius mundi summi Dei Patris obtutibus offerant; in hæc ignominiam detrudi, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ die ac nocte obscenis contagiis inquinantur, etc. Hæc prolata sententia acclamatum est ab omnibus: *Fiat, fiat, et in his consummatum est concilium.* Hæc omnia se in concilio a venerabilis illis memorie domino papa Urbano audivisse testa-

tur ipse Anselmus lib. III, epist. 73 ad Paschalem II. Et quidem Boso postea Becci abbas, amicus et discipulus sancti Anselmi, nunquam adduci potuit ut hominum regi Henrico, qui Northmanniæ etiam dux erat, præstaret, quod id se nunquam facturum pollicitus papa fuerat ut in ejus Vita legitur. Neque hic omittendum est quod Reingerus Luccensis episcopus in eadem synodo fecisse ab Eadmero dicitur. Hic quippe a pontifice propter sonoram, quæ pollebat, vocem designatus ad legenda publice quæ in synodo statuta fuerant, cum id exsequeretur, repente interrupta decretorum serie, mutato vultu ac vocis et totius corporis habitu, terram pede suo verberans multa interseruit in Anselmi honorem, et de his quæ ille a rege Anglorum passus fuerat, graviter conquestus, quod post tantam in urbe moram non ei fuisset satisfactum. Sed, monente papa, lectionem canonum persecutus, quæ decreta ea de re fuerant, ut mox dicebamus, tandem cum cæteris approbavit.

Interea pontifex haud negligebat eorum causas, qui ad ipsum recurrerant, quibus vel ipse solus providebat; aut certe eas referebat ad synodum, si tanti essent, ut id operæ pretium esset. Et quidem durante concilio, nempe die 26 Aprilis ad petitionem Andreæ abbatis monasterium Casalis Benedicti, quod ille apud Bituriges juxta Vallumbrosanorum instituta sub regula sancti Benedicti construxerat, bona ac possessiones confirmavit, data bulla. Aliud privilegium die sequenti ad petitionem Amati Burdigalensis archiepiscopi, et Fulconis abbatis, qui forte cum eo antistite Romam ad concilium venerat, concessit monasterio Sanctæ Crucis Burdigalensis.

At negotia majoris momenti in concilio tractabantur. Ex iis fuit canonizatio sancti Nicolai Peregriini: tales enim causas juxta illius ævi disciplinam *plenariæ synodi communi assensu firmari* debere ipse Urbanus jam antea ad Benedictum Nannetensem, ut suo loco diximus, statuerat. Atque a'eo Bisancius Tranensis archiepiscopus, qui Nicolai canonizationem prosequeretur, miracula ab eopatrata, præcipiente Urbano, *coram universo concilio recitavit*; quibus lectis pontifex ei facultatem concessit ut quidquid hac in re melius videretur, ad Dei gloriam institueret, datis ea de re litteris ad clerum, nobiles et plebem Tranensis civitatis, et quidem ad hunc annum, ad quem pertinere, etiam absque ullis chronicis notis, quævis facile ex dictis intelligit.

Compressum etiam hac in synodo fuit Tarrvensis Ecclesiæ schisma, confirmato in ejus urbis antistite Joanne, quem diæcesani abbates, rejectis aliis, delegerant, postquam Gerardus qui, uti diximus, in Nemausensi concilio a suis munitis suspensus fuerat, in monasterium Montis Sancti Eligii secessisset. Hujus rei præcipuus auctor fuit Lambertus abbas Sithiensis, sancti Anselmi amicus, qui ea de re, ut Malbrancus refert, orationem coram synodi Patribus habuit. Litteras de hoc negotio

scripsit pontifex ad Manassem Remensem archiepiscopum, tum ad Tarvennenses, ac etiam ad ipsum Joannem, cui prohibet ne electioni suæ contraire audeat; sed hæc solum ultimæ supersunt, quas ex ejusdem Joannis Vita, olim præferentur. Loco autem earum quæ ad Manassem scriptæ erant, dabimus in Appendice ejusdem archiepiscopi epistolam ad ipsos Tarvennenses, qua eos ad Joannem juxta pontificis et concilii mandata suscipiendum adhortatur, quibus reipsa eos paruisse ex ipsorummet litteris ad Lambertum Atrebatensem, a Baluzio tomo V Miscellan. relatis patet. Ibi enim *se papæ litteras accepisse aiunt super confirmatione electionis domni Joannis archidiaconi Atrebatensis*; quibus *se corde et animo obtemperaturos profitentur*. Et quidem paulo post, videlicet nonas Junii hujus anni, Joannes presbyter ordinatus est; tum mense sequenti xvi Kalendas Augusti, Remis a Manasse metropolitano consecratus episcopus, tandem Tarvennæ *summa cleri, procerum et populi exultatione susceptus, ix Kal. ejusdem mensis cathedræ pontificali inthronizatus est*, ut refert Joannes ejus Vitæ auctor æqualis apud Rolandum die 27 Januarii, quo ejus memoria in aliquot Martyrologiis celebratur.

Porro Lambertus abbas, qui pro electione Joannis in synodo perorasse dicitur, Cluniacensium fama illectus, eos in suum Sancti Bertini monasterium, in quo disciplina regularis intepuerat, inducere jampridem meditabatur; opportuna hujus itineris Romani usus occasione, id impetravit ab Urbano, interveniente Clementia comitissa, cujus ad eundem pontificem litteras ea de re deferebat. Et quidem absque ulla mora litteras ad Hugonem Cluniaci abbatem scripsit pontifex, cumque monuit ut Sancti Bertini Sithiense monasterium sub sua cura reciperet, quod Robertus Flandrensium comes an. 1106 ex peregrinatione Jerosolymitana reversus, Atrebatim confirmavit, ut ex ejus charta patet, relata in Bibliotheca Cluniac., col. 538. Quin et ipse Lambertus, post pauca relicto monasterii sui regimine, Cluniacum secessit, ac nova professione sese regulæ strictius astrinxit, unde postmodum ad suam abbatiam remissus, ejus curam usque ad vitæ finem egit. Cæterum monachi Bertiniani, imo et ipse Lambertus haud diu Cluniacensis abbatis post beati Hugonis mortem jugum ferre valuerunt, uti fuse narrat Iperius in Chronico ejusdem loci, et Malbrancus lib. ix De Morinis. Exstant ea de re Honorii papæ II litteræ in gratiam Petri Cluniacensis, ad abbatem Sancti Bertini, qui ei obedire detrectabat, sed hæc fusius prosequi non vacat.

Eandem fere fortunam, sed ob diversas causas, expertum est in hac synodo monasterium Sancti Germani prope Antissiodorum, cujus abbas in Nemausensi concilio exauctoratus fuerat. Cum enim per diu, sed semper frustra, tentata fuisset ejus abbatis restitutio, locusque adeo insignis absque capite in pejus omnino abiret, visum est concilii Patribus post triennium, uti ex Gestis ejus loci

abbatum colligitur, illius curam Hugoni abbati Cluniacensi ad Stephani comitis ejusque uxoris preces, committere. Exstant ea de re Urbani litteræ, quibus pontifex id executioni mandari præcipit, ita tamen ut ille *locus proprio abbate non careat*. Quantum vero laborandum fuerit ut hæc abbatia a Cluniacensium jugo eximeretur, ex Guidone descendendum est in Gestis abbatum Sancti Germani tomo I Bibliothecæ Labbeanæ.

Disceptatum est postea coram ejusdem synodi Patribus de cœmeterii jure in urbe Burdigala, cujus possessionem ecclesiæ Sancti Andreæ cathedralis canonici sibi deberi contendebant, contra nitentibus clericis Sancti Severini. Sed hi ultimi causa ceciderunt, ut ex Urbani rescripto discimus, quod post aliquot dies ea de re ad canonicos Sancti Andreæ delit.

Huc quoque advenerunt monachi Molismenses, conquesturi adversus Robertum suum eorum abbatem, qui ipsis dimissis ad Cisterciensem eremum, nova ibi erecta abbatia, transmigraverat. Eorum petitioni annuerunt concilii Patres; et ipse pontifex *infatigabili Molismensium*, ut in Chronico Arclatiensi legitur, *querela* actus legato suo in Galliis Hugoni scripsit, ut Roberto ad suos Molismenses reditum persuadere conaretur; aut si id fieri non posset, res ita componat, ut utriusque monasterii fratres in suo quique loco deinceps quieti permanent. Dato ea de re decreto, quo cavetur ne deinceps monachi eorum monasteriorum e loco ad locum transmigrare pergant. Urbani epistola dabitur ex variis scriptis et editis; et postea ejusdem ea de re decretum ex Orderico Vitali. Cæterum Hugo, receptis Urbani litteris, rem cum aliis provinciæ episcopis et abbatibus in colloquio apud Portum-Ancillæ tractavit, atque ibi decretum est ut Robertus reddita episcopo Cabilonensi virga Cisterciensis abbatie, relaxatisque ab obedientiæ proniissione sibi facta monachis Cisterciensibus, Molismum, cum iis qui eum sequi voluerint reverteretur; ita ut nulli deinceps, nisi juxta quod permittit sancti Benedicti regula, transitus ad aliud monasterium licitus sit. Robertus itaque, Alberico in Cisterciensem abbatem sibi substituto, Molismum repetiit, ibique ad finem vitæ perseveravit. Hæc initia sunt ordinis Cisterciensis, quibus sicut et natalibus sancti Bernardi anno 1091 exorti illustratus est Urbani pontificatus. De his consulendi Manriquez in Annalibus Cisterciensibus, Ordericus Vitalis, anonymus auctor a Labbeo tomo I Bibliothecæ editus, qui etiam vetera instrumenta, sicut et alii passim Historiæ ecclesiasticæ scriptores passim exhibent.

Eodem anno et forte etiam in eadem synodo restitutus fuit in gradum suum, Fulco Divensis Sanctæ Mariæ monasterii in Northmannia abbas, qui *instigante Satana*, ut jam ex Orderici libro x diximus, *injuste criminatus et depositus* fuerat ante annos septem, quos in monte Casino, monitu ut videtur Urbani, ad quem confugerat, transegit. Eius

destitutionis et restitutionis tempus ex eodem auctore colligimus, qui scribit Fulconem anno 1106 Guentæ, id est Wintoniæ, in Anglia obiisse in Nonas Aprilis, suæ restitutionis anno septimo quæ facta fuerat post alios septem annos quos exsul Casini exegerat. Hunc vero tum in abbatiam suam rediisse cum papæ apicibus affirmat idem Ordericus; at hæ litteræ perierunt.

CCCXXXVIII. *Anselmus Roma exit.*

Prima autem post solutum concilium die Anselmus, teste Eadmero, recepta a pontifice licentia abeundi, Roma exivit, ac superatis viarum, quas Henrici et Guiberti fautores occupabant, periculis, Lugdunum pervenit incolumis, ubi ab Hugone archiepiscopo summo cum honore exceptus est. Ad nostrum institutum non attinet fusius ejus Gesta persequi, quæ ex Eadmero aliisque Anglicanis auctoribus repetenda sunt.

CCCXXXIX. *Privilegium Psalmodiense.*

Hæc eadem die, nempe Kalendis Maii, pontifex monasterii Psalmodiense in Septimania, possessiones et privilegia confirmavit, dato diplomate, quod ex autographo, licero quidem et pene consumpto, sed tamen indubie fidei dabitur. Hoc monasterium post varias fortunas ad Aquas mortuas (*Aiguesmortes*) translatum et sæculari toga donatum tandem ab aliquot annis Alesiensi (*Alais*) novo episcopatu, ex Nemausensi detracto, unitum est. Post duos dies pontifex rescriptum dedit pro canonicis Burdegalensibus, quod modo laudavimus. Et die sequenti, 10 Maii, privilegium insignie concessit monasterio Conquenti apud Ruthenos, quo ejus jura et possessiones confirmantur, resecatu abusu qui in illis partibus invaluerat, sanctorum reliquias, etiam invitis monachis, ad placita publica deferendi. Paulo post, id est die 14 Maii, pontifex Ruthenensis matris ecclesiæ canonicis, qui regularem vitam amplexi fuerant, privilegia concessit, et varias possessiones ad vitam communem ducendam eis asseruit, dato diplomate. Eodem mense Maio, nulla assignata die, consignatur Urbani rescriptum ad Albanum Salernitanum antistitem, quo revocatis a se per subreptionem, ut ibi dicitur, concessis monasterio Cavensi privilegiis, illud et alia ejusdem diocesis monasteria archiepiscopo reddit et confirmat. Datum fertur Romæ anno 1098, indict. vii, mense Maio, quæ notæ sibi non coherent. Et quidem anno 1098, mense Maio, jam ut quidem videtur, profectus in Apuliam erat Urbanus, quare potius visum est illud ad præsentem annum, cui indictio vii convenit, revocare. Mirum est autem, si rescriptum hoc sincerum sit, Urbanum in ea dixisse sibi subreptum usque tunc fuisse ea in re, et visis tunc primum Romæ privilegiis Ecclesiæ Salernitanæ, quæ hactenus sibi incomperta fuerant, emendasse sententiam, cum Salernum antea non semel adisset post concessa Cavensi monasterio privilegia et jura anno præcedenti in hæ ipsamet residentes confirmasset, nulla hujus subreptionis facta men-

tionem, quæ omnia rescriptum illud valde dubium faciunt, ne dicam falsum. Imo anno 1089 pontifex idem, visis ut vidimus *cartulis et pactionibus* ex utraque parte prolatis in concilio Melphitano, secundum Cavenses pronuntiaverat. Quin et nuper accepimus viri cujusdam in his partibus eruditi observationes in hoc privilegium, quod accurate expenderat factas, in quibus ait se illud quidem in archivo archiepiscopali Salerni inspexisse in pergamento scriptum integro et sano, sed caractere qui his temporibus non convenit, cum notis chronicis sed falsis, absque ullo signo, aut sigillo et subscriptione. Et quidem nunquam ab eo tempore suis privilegiis excidit Cavensis abbatia. Quæ etiam peculiari rescripto expresse confirmavit post multos variorum temporum pontifices Gregorius XIV. Illud tamen qualecunque sit Salernitanæ Ecclesiæ scriptum ex Ughello dabitur, de cujus sinceritate iudicium aliis permittimus.

CCCXL. *Archidiaconatus Salmoriaciensis Hugoni Gratianopolitano asseritur.*

Initio Junii Urbanus, e Vaticano Lateranum reversus, Hugoni Lugdunensi suo in Galliis vicario rescripsit in Nonas ejusdem mensis in gratiam Gratianopolitanæ Ecclesiæ adversus Guidonem Vicenensem archiepiscopum, qui rursus Salmoriaciensis archidiaconatus Ecclesiæ invaserat. In fine litterarum fatetur religiosissimus pontifex se hucusque in permittendis apud Galliis episcoporum translationibus nimis facilem fuisse; tum addit se deinceps juxta Nicænæ synodi statuta ab eo abusu abstenturum, atque hoc est ultimum rescriptum quod quidem cum notis chronicis supersit, ab Urbano datum: huic aliud subjungetur ipsi Hugoni Gratianopolitano inscriptum, quo eidem, et Magalonensi episcopo, cognitionem causæ quæ inter Vigilienses et Cluniacenses monachos vertebatur, committit: sed caret omni temporis nota. Exstant in Chartario Calmelicensi aliæ Calixti litteræ eidem Hugoni et P. Diensi episcopis de eadem Vigiliensi Ecclesia, quæ in uno cod. Urbano tributas invenimus, sed perperam, ut ex aliis duobus exemplis constat, et ejus data, *Privati Kal. Maii*, quæ Urbano convenire nequit. Gratianus 33, q. 2 et 3, laudat fragmentum alterius rescripti Urbani ad eundem Hugonem de extraordinaria pollutione, quod suo loco inter ejus decreta proferetur.

CCCXLI. *Rescriptum pro Corbiniaco.*

Ad extrema quoque Urbani pontificatus tempora revocandum esse credimus ejus rescriptum in gratiam monachorum Sancti Remigii Remensis, quos Ingelramnus Laudini antistes vexabat occasione altaris Corbiniaci. Et quidem cum anno tantum 1098 Ingelramnus hanc sedem iniisse, Elinando, qui Manassis metropolitani ordinationi anno 1096 interfuerat, defuncto dicatur, haud minus quam unius circiter anni spatium exigitur, ut ille antistes monachis negotium facessierit, et ipsi ad Urbanum recurrerint atque impetrarint illud rescriptum.

CCCXLII. *Adalbertus abbas Schaffusæ.*

Inter hæc die 24 Junii, Nativitate sancti Joannis Baptistæ, Gebehardus Urbani in Germania legatus Adalbertum in Schaffusensis monasterii abbatem solemniter benedixit loco Gerhardi qui, annuente pontifice, ut ex Bertoldo diximus, monasterii curam dimiserat.

Si Theobaldus, ut vulgati catalogi habent, hoc tantum anno monasterii Malleacensis regimen suscepit, hoc quoque consignandum est Urbani decretum, quo jussit ut ille abbas Hugoni Cluniacensi, quem procul dubio offenderat, satisfaceret. Quid rei ageretur haud notum est. At Urbani sententiam ex Paschalis II ejus successoris epistola ms. ad Petrum Pictaviensem dicimus, in qua post nonnulla de monasterio Sancti Cypriani præmissa hæc subdit: *De Malleacensi quoque abbate præcipimus ut juxta domini Urbani præceptum abbati Cluniacensi satisfaciatur: alioquin vide ne tu pro eis sedis apostolicæ indignationem experiaris, et ipsi condignam sententiam non effugiant.* Forte ille abbas, sicut et Cyprianiensis, Cluniaeco subjici recusabat.

CCCXLIII. *Magalonensis Ecclesiæ jura vindicata.*

Circa eadem tempora Raymundus comes Melgoriensis a Gotofredo episcopo Magalonensi, quod ejus Ecclesiæ jura invasisset excommunicatus, Romam perrexit; Gotofredum, qui paulo ante illum, procul dubio ut concilio interesset, profectus fuerat, secutus. Cum vero ambo coram pontifice causam suam egissent, cornes paterni testamenti violati reus convictus est ab episcopo; quare ea quæ invaserat in præsentia cardinalium et aliorum virorum illustrium *guerpivit in manu domini papæ*, a quo post factum ipsi hominum, comitatum recepit, ea conditione ut Romano pontifici singulis annis auri unciam persolveret. Hæc autem omnia in patriam reversus die Nativitatis Sanctæ Mariæ in publico placito comes confirmavit, et statim ad sanctum Jacobum profectus est. Instrumentum ea de re hoc anno 1099 confectum referunt Arnaldus de Verdala tomo I Bibliothecæ novæ Labbeanæ, in Historia episcop. Magalonensium Gariel, et ex parte Samarthaani tomo II Galliæ Christianæ.

CCCXLIV. *Cæmeterium S. Vincentio Cenomannis assertum.*

Exorta est circa idem tempus gravis contentio apud Cenomannos inter canonicos ecclesiæ cathedralis et Sancti Vincentii monachos occasione unius canonici defuncti, ejus corpus quidam e canonicorum grege factiosi in terra profana sepelierant; cum tamen jus esset monachorum Sancti Vincentii, prisca consuetudine simul et lege firmatum, ut episcopi et canonici in eorum cæmeterio sepelirentur. Post multas rixas, cum hæc controversia episcopi auctoritate componi non potuisset, rem monachi ad Urbanum detulere, ad quem episcopus in eorum gratiam epistolam scripsit. Hanc in Appendice a Chartario Vincentiano exhibere visum est, tum quod in ea tota rei series exponatur,

tum etiam ob ejus auctoris famam. Hunc enim esse Hildebertum multis aliis scriptis celebrem, et temporum circumstantiæ, et styli, si mea me non fallit conjectura, conformitas, vix dubitandi locum relinquunt. An vero aliquid ea de re statuerit Urbanus, incertum, et forte morte interceptus id non potuit, at in ejusdem monasterii Chartario habetur *concordia* inter canonicos et ejus loci monachos tempore Hildeberti episcopi et Ranulfi abbatis inita, qua conventum fuit, ut canonici sepelirentur quidem in cæmeterio Vincentiano, sed in loco honestiori, atque a laicorum sepulturis sejuncto, quam conventionem hujus occasione discidium factam fuisse haud dubitamus.

CCCXLV. *Urbani obitus Romæ.*

Huc denique revocari potest Urbani epistola ad Albertum episcopum Metensem, a Gratiano 1, q. 5, c. 3, relata, de quodam qui oblata pecunia sacerdotium fuerat adeptus. Hic nempe Albertus, is ipse est Adalbero seu Albero, qui post Hermannii obitum ab Henrico imp. in sedem Metensem contra Popponem fuerat intrusus. (*Vide Chronicon Sithiense*, p. 600.) Certe ex Vita Sancti Theogeri, quam sæc. XII in Actis SS. ord. sancti Benedicti dabimus, sicut et hac Urbani epistola, colligi potest hunc Albertum seu Alberonem aliquando pro episcopo habitum fuisse. De hoc fuse agit prædictæ Vitæ auctor ejusque depositionem in concilio Remensi anno 1115 præsidente Conone legato decretam narrat, cui ipse Theogerus substitutus est. Cæterum post hanc epistolam aliæ nonnullæ, et aliquot Urbani decreta subjunguntur, quæ cum nullam aut certe indeterminatam notam præferant, alicui certo anno consignare fas non fuit.

Urbanus post infinitos labores pro Ecclesia superatos, rebus jam omnino sedatis, recuperatisque quas in Urbe ipsa schismatici tandiu occupaverant munitionibus, ac Romanis omnibus sibi conciliatis, ipsaque universali Ecclesia in tranquilliores, ultra quam longe antea fuisset et sperari posset, statum revocata, tandem meritorum ipso magis quam dierum plenus, morte ejus, ut nonnulli auctores observarunt, eclipsi aliisque visis cælestibus prænuntiata, ad superos evolavit eo ipso tempore, quo in Oriente sacra Jerosolymorum civitas a Christianorum exercitu, quam ad hanc expeditionem pius pontifex summo opere incitaverat, capta est. Romæ in morbum incidit, ut testatur Ordericus Vitalis libro x, initio, ubi *mercedem a Deo percepturus pro bonis studiis, quibus apprime floruit, ex hac vita migravit iv Kalendas Augusti.* Certe cum Romæ hæc die obiisse anno 1099 constat ex Paschalis ejus successoris epistola ea de re scripta ad Hugonem abbatem Cluniacensem, quam in Appendice nostrâ referemus. Pontificatum tenuit annos xi, menses iv, dies xviii. Bertoldus numero rotundo *menses quinque* scripsit, atque de his nulla est apud veteres aut recentiores dissensio, etsi nonnulli ob varias computandi rationes ejus mortis annum aliter ex-

presserint. Hunc tamen die III Kalendas Augusti forte errore librarii, vitam finisse legitur in Chronico Kemperlegensi tomo I Baluzii Miscellaneorum. Cæteri passim auctores Chronicorum diem IV assignant, quibus monasteriorum et aliarum ecclesiarum Necrologia consentiunt, excepto Molismensi, in quo die III memoratur, ejus loci congregationis dictus. Celebris vero deinceps fuit in plerisque locis ejus memoria, ob recepta ab eo beneficia, veluti in Cluniacensi, in Casæ Decensi apud Cornelionem, in Flavianensi Sancti Ægidii, in Lemovicensi Sancti Martialis, in Pictavensi Monasterii Novi, in Nantuacensi, in Divionensi Sancti Benigni, et in aliis aliarum Ecclesiarum Necrologiis quas ipse sacra-
verat, aut privilegiis munierat.

Corpus ejus ex ædibus Petri Leonis apud sanctum Nicolaum in carcere Tulliano, ubi supremum diem ebierat, per regionem Transiberinam delatum est in basilicam Vaticanam, in qua honorifice sepultum est. In Gestis Lamberti Atrebatensis episcopi, dignæ memoriæ religiosus papa Urbanus dicitur anno 1099, IV Kalendas Augusti, indictione VII ingressus vitam universæ carnis et sepultus in ecclesia beati Petri apostoli juxta sanctum Leonem papam et Ephesini concilii auctorem. Manlius et alii qui de Vaticana basilica scripsere, memorant Urbani sepulturam satis pulchro schemate constructam fuisse, quæ hodieque prope oratorium Adriani primi visitur, a fidelibus frequentata ob memoriam, uti refert Baroni-
us, tanti pontificis, adeo de universa sancta Ecclesia bene meriti. Etsequias ejus celebres fuisse testatus est ipse ejus amicus, qui eas curavit, præcipuus sanctæ Romanæ Ecclesiæ filius, uti eum appellat Gofridus Vindocini abbas lib. V, ep. 9 Petrus Leo in ejus epitaphio, quod in Appendice ex Orderico Vitali referemus cum aliis carminibus et elogiis, quæ cum ejus Vita ex Pandulfo, Domnizonis versibus et aliis analectis huc potius rejicere visum, quam hic exhibere, ne nimium interrumpatur narrationis series. Ejus exsequias totius urbis Romanæ luctu et tristitia celebratas fuisse asserit Paschalis ejus successor in epistola jam laudata, ob scilicet amissum tantum pontificem doctrina et vita tam clarum.

Hunc in florenti adhuc ætate ex hac luce fuisse ereptum legitur in altero ejus epitaphio, quod Philippo Bonæ Spei abbati tributum item ex Orderico ad calcem dabimus. Et quidem gravissimi labores, quos toto sui pontificatus tempore pertulit, variaque itinera in extremis vitæ suæ annis confecta satis indicant eum tunc temporis senio fractum non fuisse. Ejusdem corporis et animæ dotes paucis exponit, ut jam diximus, Ordericus Vitalis libro VIII ubi scribit: Eum corpore magnum fuisse, modesta discretum, religione maximum, sapientia et eloquentia præcipuum, quem apostolicam sedem strenue viriliterque rexisse ait initio libri X et mercedem a Deo percepturum pro bonis studiis, quibus apprime floruit, ex hoc mundo migrasse. Cujus, inquit, opera

A quam laudabilia fuerunt, nitore fama-que magnitudinis suæ per orbem late divulgata sunt, inimicorum etiam lamenta eo defuncto contestata sunt. Et paulo inferius dicit: Urbano papa in domo Domini lucente, et tenebras de cordibus mortalium prædicationibus et exemplis dignitate effugante, Guiberti conatus fuisse irritos. Ipsum denique sancte tripudiantem obisse asseverat, tanta erat ejus in Dei misericordiam fiducia! Eundem morti proximum instinctu divino, cardinalem Reimerum abbatem Romanum sibi successorem designasse refert Albertus Stadensis, quod alii etiam scriptores observarunt. At Fulcherius Carnotensis Balduini regis Jerosolymitani capellanus in libro De expeditione Jerosolymitana, ait Urbanum virum egregium vita et moribus fuisse, qui semper Ecclesiæ sanctæ statum sublimius promovendum super omnia consulte ac strenue moderari satagit. Postea eum cum Guiberto comparans, ait: « Urbanum virum prudentem et venerandum pacem renovasse Ecclesiæque jura modos in pristinos restituisse, et per regiones incedentem, populos in aliquantis devios Deo conciliasse; » et quoniam, inquit, cuncta quæ Dei sunt exaltare omnino studebat, omnes fere paternitati suæ sub ejus obedientia libenter se dediderunt. Tum addit: « Eundem recte electum et ab episcopis cardinalibus consecratum, a majori et sanctiori populi parte acceptatum fuisse; licet ejus opera adversarii ipsius velut irrita et nulla vilipenderent. » Denique ait: Urbanus prosperior et justior erat, imo et fortior, utpote qui cupiditates tanquam hostes subiecit. Ex alia vero parte « Guibertum præsentat superbæ stimulo irritatum, qui populum ad confusionem auxilio imperatoris suffultus cocitabat, quem licet suam inter sibi consentientes potestatem excreret, et potentia ac divitiis abloerret, » nunquam tamen populus melior sequi voluit. Consentit antiquus auctor Gestorum Francorum expugnantium Jerusalem, qui eundem pontificem fuisse ait virum egregium, vita et moribus omnique prudentia scientiaque edoctum, etc. Eum adhuc viventem virum scientia et religione præstantissimum appellavit Deusdedit tunc cardinalis presbyter Sancti Petri ad Vincula tituli Eudoxiæ, qui alteram canonum collectionem sub ejus pontificatu edidit. Adelferius vero auctor etiam æqualis in Actis Sancti Nicolai Peregrini parte II, cap. 1 apud Bollandianus die II Junii, sic habet: « Cum Romanæ sedis secundus, forte sanctus, gloriosissimus Urbanus, opere et doctrina præpotens, et eloquentiæ fonte redundans apostolorum et apostolicorum vestigia prosequens, ac pastorali cura intentus ecclesiarum feliciter gubernaret regimina, » etc. Paucioribus verbis omnia concludit elogium Gerohus in Syntagmate cap. 16 apud Tegnagellum: « Urbanus sicut in dignitate, ita quoque virtute Gregorii VII, imo et ipsius Petri legitimum se successorem exhibuit. » Et Berardus Chronici Casaurensis scriptor, eum sicuti alii auctores passim sanctum et sanctæ seu beatæ recordationis virum appellat, in quo Ecclesia habuit

bonum pastorem Christianitatis amatorem et fidei A defensorem. Unde suæ ætati gratulatur Joannes de Colle Medio auctor Vitæ beati Joannis Tervanensis, quod sub Urbani, quem paulo antea *fortissimum Simoniacæ pestis impugnatores* appellaverat, pontificatu ecclesia potissimum Gallicana religione et scientia præstantes episcopos habuerit. « O tempora, inquit, felicia, quibus superne indulta probantur beneficia! Ecce Urbano præsidente, Urbano pastoralibus supra gregem Dominicum excubiis invigilante, et per singula ovilis sui late sollicitorum custodias excubitorum prudenter ordinante, ab ovibus, quas tibi, Christe, redemisti, rapacium morsus luporum prohibet efficaciter. » Hunc ipsum privilegii ecclesiastici ardentissimum defensorem felici obitu excessisse scribit Laurentius de Leodio in Historia episcoporum Viridunensium, ejus mortem in conspectu Domini pretiosam fuisse testatur Paschalis ejus successor in sæpe laudata epistola h'is verbis: *Urbani, inquit, doctrina et vita, quam sancta, quam grata Deo exstiterit, exitus profecto melior approbat.* Unde Deo ea de re gratias agendas esse concludit. Denique Aymericus de Perac abbas Moisiacensis post enarratas in Chronico multas ejusdem pontificis actiones, præter paucis verbis concludenda esse dicit « eum felicem prædicando ob impensam ejus in res sacras et loca Deo dicata curam, ob schismatis extirpationem, regum potentissimorum correctionem; ac multo ob suas virtutes et merita feliciorum quæ ei cælestis gloriæ fruitionem Dei misericordia acquisierunt; quare amplissimo studio esse lætandum, quod ejus *sanctissimi viri* precibus sublato pestifero schismate, ulceris inveterati fomentum, et sub obtentu unius valentissimi domini veram pacis et redintegrationis unionem ecclesia acceperit. » Cætera ejus elogia, quæ passim apud auctores occurrunt, recensere nil juvat, cum hæc quæ protulimus ad asserendam ejus sanctitatis famam abunde sufficiant.

Eundem vero post obitum claruisse miraculis testis est Guibertus Novigenti abbas, vir minime credulus, et a religione muliebri multum alienus. Sic autem de eo scribit initio libri « Historia Jerosolymitanæ. » Attestatur statui mentis fuis ejus splendens miraculis. Defuncto enim ac sepulto eo, sicut succedens ei Ostiensis episcopus, cum plurima signa jam fierent, astitit quidam sepulcro illius juvenis, et membrorum damnum sibi imprecatus est, si per Urbani merita, qui Odo diceretur signum unquam factum fuerit, ac fieret. Necdum pedem e loco extulerat, cum officio sermonis amisso, et altero laterum paralyti intercurrente correpto, postridie Urbani virtutum testimonia mortuus ipse perhibuit. Idem miraculum auctor veteris Chronici apud Chesnium in probationibus Historiæ domus Castellionensis cap. 8 narrat. Hinc non mirum si ejus sepulcrum a fidelibus frequentatum olim fuisse dicatur. Certe eum *sanctæ aut beatæ memoriæ virum et pontificem* non solum veteres ac recentiores scri-

ptores, sed etiam pontifices Romani in suis epistolis ac decretis passim appellant, a *cujus semita nunquam recessurum* Paschalis ejus successor variis in occasionibus protestatus est, ac potissimum in ea fidei professione, quam in concilio Lateranensi anno 1112 emisit, quam universi Patres suis acclamationibus approbaverunt. Eodem *sancti* viri titulo donatur a Goffrido Vindocinensi, ab auctore Vitæ sancti Petri Cavensis abbatis et ab aliis passim. *Sanctæ memoriæ papam Urbanum pandentem plane et vere apostolicum virum* appellat Petrus Diaconus libro IV Chronici Casinensis. Plura habet Donnizo in suis versibus quos habes ad calcem. *Sanctum Urbanum* absolute appellant Berardus jam laudatus in Chronico Casauensi et vetustissimus auctor Historiæ Jerosolymitanæ tomo I Musei Italici Mabilioniani editus. Denique Pandulfus in ejus Vita scribit eundem, *confessorem et bonum Christi athletam Deo animam reddidisse*; quem in vita Paschalis ejus successoris, *solemnis memoriæ dominum Urbanum papam magnanimum* dicit.

Non itaque mirum videri debet, si Urbani nomen in plerisque Martyrologiis aut sanctorum catalogis die 29 Julii, quo excessit e vita inscriptum reperiat; quamvis ejus festivitatem nunquam in Ecclesia celebratam fuisse fatendum sit. His verbis ejus memoria in Martyrologio Benedictino Arnoldi Wionis et Hugonis Menardi habetur: *Romæ depositio beati Urbani papæ secundi, quondam monachi Cluniacensis Cruciatæ ad recuperationem terræ sanctæ auctoris libertatisque ecclesiasticæ defensoris acerrimi; qui post multas ab Henrico imperatore IV acceptas injurias, post exsilium et graves ærumnas, aliaque id genus tantam sanctitate clarus confessor occubuit.* Idem sanctitate clari elogium ei tribuitur in Dorganii Calendario, ubi præterea Officii beatæ Mariæ institutor, et pulsus campanæ mane et vespere ad Salutationem angelicam *inventor* fuisse dicitur. Memoratur etiam cum *beati* titulo apud Philippum Ferrarium in catalogo sanctorum, qui non habentur in Martyrologio Romano. Plura habent Bucelinus in Menologio Benedictino, Saussayus in Martyrologio Gallicano, Arnoldus Wion in Ligno vitæ. His addendi Vincentius Bellovacensis, sanctus Antoninus, Trithemius, Platina, Michael Buchingerus Colmariensis, Onufrius-Panvinius, Ciaconius et alii, qui de viris sanctis aut de pontificibus Romanis aliquid scripserunt, sed quos singillatim recensere nec vacat, nec est operæ pretium. Uno verbo, nullus ferme occurrit auctor Chronicorum, aut Historiæ ecclesiasticæ, vetus aut recens, qui data opera, aut certe pro occasione, nostrum Urbanum laudibus prosecutus non fuerit. Eos saltem præcipuos, laudavimus suis locis cum sese opportuna obtulit id faciendi occasio.

Locum etiam inter scriptores ecclesiasticos meruit Urbanus, cui non solum varias epistolas, sed alia quoque opuscula nonnulli tribuerunt, ut videtur est apud Platinam, Wionem et similes auctores. Carolus a sancto Jacobo in bibliotheca pontificia

refert illum scripsisse contra hæreticorum dogmata, et de injuriis sibi ab Henrico imperatore illatis cum Gregorii VII legatione fungeretur, præter orationes nonnullas et varias epistolas. Ejus orationes quas in concilio Claromontano pronuntiasset dicitur cum paucis aliis, habemus; necnon epistolas satis magno numero; ac cætera opuscula nescimus. Hæc forte ex Platina ille auctor hauserat, qui ait: *Urbanum sanctissimum pontificem non opere solum et exemplo, verum etiam scriptis, contra hæreticorum dogmata Ecclesiam confirmasse.* Similia ferme habent Bergomensis libro XII et Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1087 ubi de Urbano ita scribit: *Vir fuit doctrina et sanctitate præcipuus, qui verbo et opere simul ac scriptis contra insultus hæreticorum fortiter defensavit Ecclesiam, multaque scripsit atque statuit ad utilitatem communem, quæ sane Urbano optime conveniunt, et si plura non scripserit, quam quæ nobis supersunt. Verum ut ut sit de ejus scriptis, certo constat eum fuisse virum doctum et eruditum. Rhetorem absolute eum Dominico passim appellat. Litteratissimum et facundum Pandulfus in Gelasii II Vita; et doctorem, quo moriente diserta lingua orbis ruit Baldericus in ejus epitaphio in Appendice relato. Idem Pandulfus in ipsius Vita, quam etiam ibi invenies, eum ait virum fuisse strenuum, divinis Scripturis eruditum atque ecclesiasticis traditionibus imbutum, et in earum observatione constantissimum perseveratorem.* Infinitus sim, si ea omnia quæ passim apud auctores de ejus doctrina et eloquentia habentur huc congerere velim, quas potissimum in eo laudaverunt ejus ætatis auctores, qui de sacris expeditionibus scripsere: unum pro omnibus audire sufficiat Guibertum Novigenti abbatem, qui de his ita loquitur: «Ejus scientiæ litterali, eloquentiæ cooperabatur agilitas. Non enim ei minor videbatur in Latine prosecutione locutionis libertas, quam forensi cui-libet potest esse in materno sermone pernicitas. Nec altercantium multitudo obtendebat; concinnantis ingenium; sed, licet prædicabilium grammaticorum elegantis ambiretur, et oratorum superexundare copias, ac sermonum quorumcunque facietas superequitare litterali luculentia putabatur.» Ejusdem epistolas *succo plenas* laudat Bergomensis, quas tanti fecit Baronius, ut eas *tot fuisse gemmas quot apices* non dabitaverit asseverare: quarum magnæ partis jacturam ideo deplorat, referendo in specimen aliquot fragmenta illius, quæ ad Lucium præpositum sancti Juventii inscripta est; in quibus revera pontifex reconditam magnam eruditionem exhibet in proferendis sacre Scripturæ et sanctorum Patrum testimoniis ad stabiliendam de valore baptismi et aliorum sacramentorum Ecclesiæ catholicæ traditionem. Verum hæc epistola omnino integra cum aliis permultis antea ignotis in pontif. epist. collectione profertur.

Locus hic esset de viris illustribus agendi, qui

A sub Urbani pontificatu claruerunt, aut de cardinalibus quos ad hanc dignitatem promovit. Ast cum de primis, cum sese obtulit occasio, si quando aliqui ad Ecclesiæ utilitatem contulerunt, suis locis egimus, et cardinales memoravimus, quos ex probabilibus saltem argumentis ab Urbano creatos fuisse deprehendimus, non opus est hic de utrisque fusius agendi. Cardinales omnino triginta et septem, præter ignotos, ab Urbano promotos recensent Ciaconius, Onuphrius, et ex iis alii. Sed quorum plerorumque nomina nuda referuntur. Ex iis septem episcopi, quorum quinque Paschalis electioni interfuerunt: Odo scilicet Ostiensis, Urbani in ea sede successor, qui Paschalem consecravit. Gualterius Albanensis, beati Petri Igniti successor, Milo ex Albiniano monacho episcopus Prænestinus, Mauricius qui Joanni Portuensi in Gallia defuncto successit, et Crescentius Sabinensis, cujus decessor Ubaldo etiam ab Urbano promotus fuerat post Gregorii mortem. Septimus ex illis episcopis fuit Joannes Tusculi episcopus, de quo multa diximus supra. Presbyteri 16 fuerunt Oderisius Casini abbas ex diacono presbyter ab Urbano ordinatus, Robertus tituli Sancti Clementis, Albertus postea archiepiscopus Sipontinus; Raynerius qui Urbano sub Paschalis nomine successit, tituli Sancti Clementis; Rangerius ex monacho Majoris Monasterii archiepiscopus Rhegiensis ab eodem pontifice ordinatus; Albericus tituli Eudoxiæ Sancti Petri ad Vincula, proindeque Deusdedit celebri canonum collectori suffectus; Petrus tituli Equitii, seu Sanctorum Petri et Martini in Montibus; amicus abbas Witurnensis tituli Sanctæ Crucis in Jerusalem; Paulus tituli Sancti Xisti; Bonifacius tituli Sancti Marci; Joannes tituli Sanctæ Anastasiæ, Robertus Parisiensis Gallus, tituli Sancti Eusebii; Risus tituli Sanctorum Laurentii et Damasi, qui archiepiscopus Barensis fuit; Bernardus Ubertinus ex Camaldulensi ordine, tituli Sancti Chrysogoni, tum episcopus Parmensis; Theodericus Germanus tituli Sanctorum Joannis et Pauli, postmodum multis legationibus in Germania celebris; Laudulfus tituli Lucinæ Sancti Laurentii. His addendus Goffridus Vindocini abbas, atque eo nomine cardinalis Sanctæ Priscæ, quem ipse Urbanus presbyterum ordinavit. Diaconi recensentur 13; ii sunt: Bernardus, Gregorius abbas Sublacensis, tituli Sanctæ Luciæ ad septem Solia, Damianus, Joannes, Azo, Leo Marsicanus, monachus Casinensis, qui Urbani nomine complures epistolas scripsisse dicitur; de eo egimus § 51; Jonatas tituli Sanctorum Cosmæ et Damiani; Theodinus Casinensis monachus, tituli Sanctæ Mariæ in Porticu; Theobaldus tituli Sanctæ Mariæ Novæ; comes tituli Sanctæ Mariæ in Aquirio; Gregorius tituli Sancti Angeli, qui postea sub nomine Innocentii II pontifex evasit; Joannes tituli Sancti Adriani, ac denique Joannes Cajetanus Sanctæ Mariæ in Cosmedin, Urbani cancellarius, et tandem pontifex Gelasius

secundus dictus. Hos illi auctores recensent, alii in A sed qui forte a præcedentibus pontificibus promoti his quæ diximus, cardinales memorati occurrunt, erant.

APPENDIX AD VITAM URBANI II PAPÆ.

(Diplomata Urbani quæ Appendix ista complectebatur, locum obtinent opportuniorem inter epistolas beati pontificis.)

HISTORIA TRANSLATIONIS

RELIQUIARUM S. MAXIMI APUD NANTUACUM.

Ex ms. codice Nantuacensi.

Multis rutilantibus signis quibus constare poterat Maximum esse honestius atque sublimius collocandum, contigit adesse venerandum Patrem Cluniaensis monasterii simulque rectorem Nantuacensis, Hugonem, de quo superius prælibavi, quod revelationem suam Maximus ad ejus tempora protelandam differendamque censuerit. Illic ergo, tam mirifica gesta comperiens, et ea quæ de Maximo Regiensi audierat virtutum magnalia eis conferens, insuper et de corpore ejus fuisse Viennensibus impertitum ipsum quod erat de Nantuacensibus per quemdam clericorum qui illud perdiderant dicens [*al.*, differens], in capitulum venit die Dominica, 1x Kalendas Septembris, ibique cum fratribus traciavit de instanti negotio, qualiter videlicet fieri posset tam sancti viri humi jacenti exaltatio; ut qui in cælo erat sublimis non permaneret in terra humationis suæ despectus. Viri autem qui consultationi erant, Hostiensis tunc Olo episcopus, qui nunc est sanctus papa Urbanus, vir magna in litteris prudentiæ et in divinis causis auctoritatis et gratiæ, laudavit ipse, et qui aderant cæteri hunc sublimari et in loco edito cunctis mirandum spectandumque præberi, qui talibus iudiciis meruisset inveniri inventusque tot insigniri miraculis.

Sed Pater egregius, in omnibus sibi agendis morosus atque discretus, rem differendam judicavit, quousque consuleret diligenti examinatione, per jejuniorum et precum vota, supernæ voluntatis arbitrium. Præcepit itaque hanc discussionem fore in crastinum, ut eo die jejunando et lanians cum processione agendo fieret unde hominibus innotesceret quid Deo exinde placeret. Ipse vero, cum conventu interim capitulum subit clanculum se ab aliis segregans, locum sepulcri adivit, seque in orationem dedit tanto liberius quanto secretius, tantamque ibi devotionis flammam concepit et compunctionis gratiam sensit ut nullatenus ambigendum putaret quod ille apud Dominum vere maximus esset, qui ibi jacens tantum secum divinæ virtutis haberet ut prunas efficeret quos carbonem tetigisset, ac, mortuus vivis inter mortuos vivens, in Deo [adeo] ardo em spiritus caloremque pietatis infunderet. Inde igitur se referens explorator occultus ad suos rediit, jussitque præparari quo suscipiendus foret aut reponendus, cum transferretur venerandi illius corpusculi thesaurus. Transactoque sequenti die et post jejunium celebratum luce tertia succedente, in capitulum rursus veniens Pater venerandus ex consensu omnium definiit ut fieret quod distulerat, ut consultius fieri posset. Præcepit cuidam fratri, Ricardo nomine, qui locum noverat, ubi illud cum Guillermo jam dicto reposerat, quando ad ecclesiam revectum fuerat, ut diligenter fossam aperiens cuncta præpa-

ret, quæ necessaria tali negotio putaret, quatenus qua hora conventus assisteret, nulla mora interveniret quæ translationis agendæ opus impediret. Sed et fratribus injunxit ut canerent et psalmodiæ vacarent, nullusque accederet nisi qui jussus foret. Porro domno Odoni episcopalis ordinis Jure cedens, imposuit curam principalem manum mittendi et prima ossa reverentia debita contingendi et extrahendi, totiusque operis ineundi ac finiendi usquequo reponeretur in alio suo locello venerabile corpus; non tamen se excipiens quin juraret manusque suas post episcopales adhiberet.

Igitur soluto sic isto capitulo fecerunt cuncti solemnem processionem, nec in basilicæ gremium de multitudine maxima, quæ ad hoc confluxerat, quemquam admiserunt, sed semper ipsi circumstantes psallere cœperunt, atque neque appropinquare volentibus [*al.*, atque appropinquare debentibus] locum dederunt. Tunc vero Ostiensis præsul, dealbatus foris et intus præparatus atque accinctus fide, non minus quam perhibebat vestis candore, accedit et exorcismum pro scuto assumit, atque auctoritate episcopali interdicit ne, si partis erat sinistra, auderet apparere, sive extrahendum præbere se; si autem meriti illius cujus putabatur se esse recognoscebat, cujus caro hæc fuerat apparendi licentiam haberet extrahendique præberet. Quid plura? Quod [*al.*, quo et quis] domni abbatis cor tetigerat, ipse etiam tangens episcopi mentem sic afflavit ut ipse perhiberet quod pro certo in illo loco divinum aliquid jaceret, unde talis benedictio spiritualis erumperet, quæ accedentium corda sic viviificaret ac si ipse auctor suavitatis præsens esset.

Intelligens ergo ipse quid significaret qui per signa loquebatur, dominus appropinquavit humiliter manumque immittens reverenter extrahendorum ossium principium dedit, ac deinde patri suo locum præbuit ut secundus extractor fieret qui primus esse voluisset. Ita paulatim fratribus sibi succedentibus, et illis quibus accedere, idque facere licebat, factum est diligentia qua decuit ut pretiosa corporis illius margarita de imo in quo jacuerat tolleretur, et in excelso loco ponenda vasculo fabrefacto atque ejus molulo cooptato reciperetur, sic cum laudibus divinis levaretur ubi decentius postmodum coleretur. Quibus sine tumultu populari in pace completis, præmissa turba irruens, quid tripudiaverit, quid jubilaverit, quid laudum, quid gratiarum reddiderit, quid votorum fecerit cum sufficiat pendere ex virtutum factarum circumquaque audita opinione, superfluum videtur verbis inculcare aut litteris commendare. Vix namque silentium impetrari potuit ut omnis ipse loqueretur et sermocinando audiretur, vel de Gregorio VII papa, cujus causa tunc